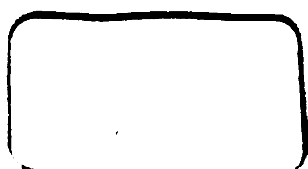

NYPL RESEARCH LIBRARIES
3 3433 07586773 3

57

SKRIFTER UTGIFNA AF

SVENSKA LITTERATURSÄLLSKAPET I FINLAND.

LVII.

BREF, TAL OCH ANDRA SKRIFTER

AF MIKAEL CHORÆUS

UTGIFNA AF

ERNST LAGUS

HELSINGFORS 1903.

Tillkännagifvande.

Personer, som önska inträda i Svenska litteratursällskapet, kunna anmäla sig hos Sällskapets skattmästare, direktör Sigfr. Kullhem, å Brandförsäkringsaktiebolaget Fennia, Unionsgatan 25. Sällskapets medlemmar fördelas i tre kategorier: „stiftande medlemmar“, hvilka inbetala 200 mark eller därutöfver, „ständiga medlemmar“, hvilka en gång för alla erlägga 100 mark, samt „årsmedlemmar“, hvilka betala 10 mark årligen i tolf års tid, hvarefter de öfverföras till ständiga medlemmar. Ständiga medlemmar och årsmedlemmar kunna öfvergå till stiftare genom att inbetala differensen mellan stiftareafgiften 200 mark och det som de tidigare erlagt till Sällskapet. Stiftande medlemmar äga rätt att erhålla samtliga utkommande tomer af Sällskapets skrifter; ständiga medlemmar och årsmedlemmar få alla Förhandlingar och Uppsatser, men af de öfriga skrifterna blott de mera populära. Nyinträdande stiftande medlemmar erhålla ännu gratis några förut utkomna tomer, af hvilka ett större antal exemplar finnes i arkivet. Såväl äldre som nya ständiga medlemmar och årsmedlemmar kunna genom att insända rekvisitioner och penningar till Sällskapets arkivarie, lektor Elis Lagerblad, Myntgatan 5, för halfva priset tillösa sig tidigare utkomna tomer, hvilka utdelats endast åt stiftare, såvida ett tillräckligt antal exemplar ännu återstår.

Med Svenska litteratursällskapet i Uppsala har öfverenskommelse ingåtts, att i detsamma mot erläggande af endast half afgift eller kr. 2: 75, postporlot inberäknadt, kunna inträda medlemmar af Svenska litteratursällskapet i Finland, hvilka därigenom blifva delaktiga af det i Sverige verkande Sällskapets skrifter. Också äga medlemmarna af bägge Litteratursällskapen rätt att för halfva priset tillösa sig de båda Sällskapens äldre skrifter, ifall det återstående lagret sådant medgifver. Ständiga medlemmar af Uppsalasällskapet kunna Litteratursällskapets i Finland medlemmar blifva, om de så önska, mot en afgift en gång för alla af 50 kronor. Inträdessökande äga anmäla sig tills vidare hos lektor Lagerblad.

SKRIFTER

UTGIFNA AF

SVENSKA LITTERATURSÄLLSKAPET

I

FINLAND.

LVII.

BREF, TAL OCH ANDRA SKRIFTER

AF MIKAEL CHORÆUS

UTGIFNA AF

ERNST LAGUS

HELSINGFORS 1903.

HELSINGFORS,
TIDNINGS- & TRYCKERI-AKTIEBOLAGETS TRYCKERI
1903.

Företal.

Den nu utkommande samlingen skrifter på vers och prosa af Mikael Choræus är att anses som ett komplement till Choræi Valda dikter, utgifna med en lefnadsteckning af undertecknad år 1901.

Redan 1897 förärade professor E. Bonsdorff till Svenska litteratursällskapet ett antal bref från Choræus till bröderna Lars och Nils Mathesius, och beslöt sällskapets bestyrelse därvid, på gifvarens önskan, att befordra dem till tryck. I samband med dessa har det emellertid synts lämpligt att trycka äfven öfriga af Choræus skrifna bref, hvilka veterligen bevarats till våra dagar. Af dem äro visserligen en del förut offentliggjorda, dels af Rancken i skriften «Michael Choræus, skalden, belyst genom några förut otryckta skriftstycken ....», dels af Elof Tegnér i publikationen «Ur Esaias Tegnérs papper», dels af Söderhjelm i «Historiallinen arkisto», dels i «Brinckmanska arkivet», såsom närmare framgår af förteckningen sid. 388. Men oafsedt den omständigheten, att Choræi icke sällan ytterst svårdechiffrerbara piktur vållat att i synnerhet aftrycken hos Rancken lida af fel och brister, hvilka det i många fall lyckats mig att afhjälpa och fylla, har ett omtryck af dessa på så olika håll publicerade bref äfven af andra orsaker företagits. Uppgifter i ett bref komplettera ofta uppgifter i ett annat, och Choræi utveckling kan nu, i följd af denna anordning, studeras af en och hvar från de mest beviskraftiga dokument, hvilka jag i detta syfte ordnat i kronologisk följd. Alfabetisk förteckning öfver hans samtliga adressater finnes

pagina 391, och i den kronologiska förteckningen pagina 392 ingår uppgift om hvar originalen till brefven f. n. uppbevaras. Det nya litteraturhistoriska material, som den nu utgifna samlingen skall hämta i dagen, är väl icke öfverhöfvan stort. Men de älskvärda, öppna, ofta kvicka och roliga brefven ha sitt gifna kulturhistoriska värde och skola helt visst läsas med intresse af den allmänhet, som har sinne för framfarna tiders vitterhet och dess utöfvare i vårt land. Äfven från de mest intima brefven till Choræi fästmö och hustru har intet uteslutits, utan att någon oförrätt därigenom torde vållats hans älskvärda minne. För att underlätta läsningen af brefven har jag försett dem med ett alfabetiskt ordnadt namnregister. Jag fäster dock uppmärksamheten vid att flere namn icke kunnat identifieras, och att Choræi ortografi hvad nomina propria beträffar lämnade mycket öfrigt att önska. I registret har jag infört endast de nödvändigaste biografiska och topografiska uppgifter.

Brefven äro utgifna enligt originalens ortografi, men interpunktionen är med lätt hand moderniserad.

Choræi predikningar ha samtliga hittills varit okända. Af dem har jag haft att tillgå en samling af något öfver 70 stycken, — åtskilliga visserligen fragmentariska — bland hvilka jag gjort ett urval af inalles 8. Jag har sökt välja dem så, att de skulle belysa hans andliga vältalighet ur så många synpunkter som möjligt både hvad innehåll, komposition och språklig omklädnad vidkommer. Många intyg finnas ju på att Choræus såsom andlig vältalare ställdes mycket högt af sin samtid, och man torde kunna förutse, att de här intagna predikningarna ur rent kulturhistorisk synpunkt skola te sig för mången, nu hundra år efter det Stockholms aristokrati lyssnade till dem, såsom en rätt intressant bekantskap. Att våra dagars predikokonst af dem har ett och hvarje att lära, närmast hvad formens elegans och de religiösa åsikternas frisinthet beträffar, torde icke kunna jäfvas.

Originalet till den lilla afhandlingen «Frågor och svar i salighetsläran», utarbetad af Choræus för hans unge discipels, O. B. De Geers räkning 1801, donerades 1886 till Svenska litteratursällskapet af n. m. statsrådet C. G. Estlan-

der. Också denna uppsats har synts, såsom för Choræi och tidens religiösa åskådning karakteristisk, värd att i detta sammanhang publiceras. De som hittills försökt att precisera Choræi religiösa åskådning ha hållit sig nästan enbart till hans dikter, närmast hans psalmer. Predikningarna jämte ifrågavarande lilla afhandling skola lämna mera pålitligt material för kommande studier på detta område.

Talet «Om könets domsrätt öfver det sköna», hållet af den nybakade docenten i «vältalighet» på Musikaliska sällskapets årsfest i Åbo år 1800 och säkert med stora förväntningar af honom tryckt samma år, skulle bli ett sorgebarn, som skulle vålla sin författare många bittra stunder. I min lefnadsteckning öfver Choræus har jag redogjort för den af G. A. Silverstolpe i Journal för svensk litteratur offentliggjorda elaka men kvicka recensionen af detta vältalighetsblomster och det intryck, den gjorde på Choræus. Talet är en icke oviktig länk i dennes litterära utveckling och har därför intagits i nu föreliggande samling.

Hvad slutligen vidkommer de dikter, hvilka jag intagit i denna del, så ha de ju så godt som alla varit okända för de många, som hittills sysslat med Choræus och hans skaldskap. En ännu större samling poemer, främst från Choræi yngre år, har stått mig till buds, men det har icke kunnat komma i fråga att trycka allt. Hans tidigaste ungdomsdiktning, för så vidt den bevarats till våra dagar, är i formellt afseende ofärdig och för öfrigt af tvifvelaktigt värde. Från samlingen «En ynglings första offer till sånggudinnorna», för hvilken jag redogjort i lefnadsteckningen, har jag här tryckt sex dikter, de flesta uppsluppna, t. o. m. burleska och djärfva, såsom det mesta af det som Choræus i ungdomsåren författade. Större litterärt värde ha de två varianterna till Babels torn. Detta ämne tyckes ha intresserat honom mera än något annat: sedan jag senaste sommar i Kongliga bibliotekets i Stockholm manuskriptsamling upptäckt en ny version af poemet i fråga — här aftryckt pagina 306 ff — uppgår antalet varianter af denna dikt till icke färre än fyra, af hvilka jag nu tryckt inalles tre. Den vidlyftigaste redaktionen, en konceptvariant i Grafströmska

samlingen, måhända den ursprungligaste af alla, har icke lämpat sig för tryck åtminstone i en sådan publikation som denna. Varianten från Kongliga biblioteket i Stockholm utgör en bearbetning af nyssnämnda och är tillkommen möjligtvis så sent som 1803, eftersom den enligt en anteckning legat i ett bref från Choræus af den 27 juni 1803 till A. C. Kullberg. Jag anser mig här än uttryckligare böra framhålla, hvad jag antydde redan i lefnadsteckningen, att det mera var förhållandenas makt än den inneboende lusten och de drifvande anlagen, som kom Choræus att skrifva så pass många lärodikter och akademiska prisskrifter, som han i själfva verket författade. Allt tyder på, att han var en utpräglad satiriskt anlagd person, att han på detta fält hade de största möjligheterna, ehuru beröringen med Porthan och Franzén och hans ställning som religionslärare samt hofpredikant kom honom att småningom lämna det gebit, där han bäst var hemma. Jag bör i detta sammanhang nämna, att i Åbo tidning under de första åren på 1800-talet ingå ett stort antal skämtsamma, delvis rätt uddiga smådikter, hvilkas författare man t. v. icke lyckats konstatera. Att åtskilliga af dem äro af Choræus tar jag för gifvet. Likaså äro antagligen några osignerade dikter i Stockholmsposten författade af honom, och till ytterligare några poemer, hvilka kommit mig tillhanda i afskrifter från olika håll, har äfven Choræus uppgifvits vara författare. Men jag har icke ansett mig böra trycka andra dikter än sådana, hvilka bevisligen eller enligt en öfvertygande tradition äro skrifna af honom[1]). Det material som jag icke användt skall jag öfverlämna åt Svenska litteratursällskapet. Dikterna i nu utkommande samling uppvisa eljes icke några väsentligen nya sidor hos Choræus vare sig som skald eller människa. Men de skola låta de verkligen karakteristiska sidorna i hans diktning framstå skarpare belysta, än de hittills varit. Ty också smådikterna från hans senaste år äro för hans sång-

---

[1]) Undantag göra endast charaderna (pag. 321), hvilka jag endast antager att Ch. skrifvit, och »Choræus till sin vän», hvarom se lefnadsteckningen pag. CLXXI.

mös egenart mycket mera karakteristiska, än lärodikterna och reflexionsdikterna af olika slag. — Jag bör tillägga, att 22 af de dikter, som Franzén tryckte i sina upplagor af Choræi skaldestycken, nämligen 8 världsliga och 14 psalmbearbetningar, icke intagits af mig vare sig bland Choræi Valda dikter eller i nu föreliggande samling. Se för öfrigt förteckningen pagina 392 ff.

Bland de af mig kända, med säkerhet af Choræus för fattade dikterna, hvilka jag eger i afskrift men icke ansett mig böra publicera, bör här särskildt omnämnas hans långa, år 1799 med silfverpenningen af Svenska akademin belönade «Poem till teaterns sånggudinnor om den dramatiska konsten». Då det i det koncept som jag haft till förfogande icke är slutredigeradt och ställvis icke ens kan dechiffreras, har det synts lämpligt att låta poemet ligga otryckt, i synnerhet som man väl kan antaga, att det till akademin insända exemplaret i sinom tid skall letas fram ur de nu otillgängliga gömmorna. För öfrigt hänvisas till hvad jag i lefnadsteckningen skrifvit om denna sak.

I detta arbete har jag ock tryckt en efterskörd af musik till Choræi dikter. Samtliga kompositioner äro hämtade ur Åhlströms «Skaldestycken satta i musik», utom «Gubben till ungdomen», som jag afskrifvit från «Musikaliskt tidsfördrif» för år 1806, äfven det utgifvet af Åhlström.

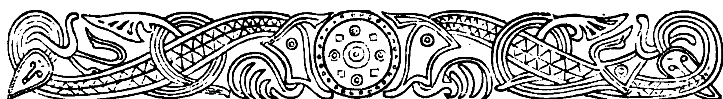
Till tjänst för dem som önska mera ingående studera utvecklingen af Choræi skriftställarverksamhet har jag utarbetat den kronologiska förteckning öfver Choræi samtliga skrifter, som ingår i slutet af detta arbete. De flesta uppgifter där angående dikternas tillkomsttid äro fullt säkra, men några hvila på en mer eller mindre sannolik hypotes, för hvilken jag ensam bär ansvaret, utan att det lönar mödan att här närmare ingå på dessa i de flesta fall obetydliga detaljfrågor. Af förteckningen framgår dessutom, om resp. skrifter förut varit tryckta af Franzén eller af mig eller i Åbo tidning eller i Stockholmsposten eller separat, likaså om de ännu föreligga otryckta. Ytterligare har jag där angifvit hvilka skrifter äro på prosa och hvilka som finnas — i original — uti den Grafströmska samlingen.

Denna sistnämnda har ju varit den källa, från hvilken jag erhållit det vida vägnar mesta nya material till nu föreliggande publikation. Då äfven originalen till ett stort antal förut publicerade bref af Choræus bevaras i detta ansenliga familjearkiv, har ett studium af dem också möjliggjort de talrika textkorrigeringar, som jag i dem vidtagit. För att personligen få studera alla där förvarade manuskript af Choræus företog jag senaste sommar en resa till t. f. landssekreteraren Fr. Grafström i Karlstad, i hvars ego de befunno sig och som nu med beredvillighet ställde dem till mitt förfogande. Med tillmötesgående hjälpte han mig ock med både dechiffrering och kopiering. Såsom en ättling af Choræi änka i hennes tredje äktenskap med F. M. Franzén följde han mina forskningar med största intresse och gladde sig mycket öfver att hafva kunnat lämna så värderika bidrag till en riktig uppfattning af Choræus. Tyvärr skulle han icke upplefva den stund, då denna andra del af Choræi skrifter låg färdig att presenteras för allmänheten: han afled oförmodadt i början af detta år, och det är nu endast åt hans minne som jag kan egna en skyldig gärd af tacksamhet och aktning.

Helsingfors i maj 1903.

Ernst Lagus.

BREF TILL SKILDA PERSONER

Till H. G. Porthan.

Jakobstad d. 12 oktober 1798.

Högädle och Vidtberömde Herr Professor!

Genom Herr Bibliothekarien Franzén och Magister Winge har jag blifvit hugnad med den försäkran, att Herr Professorn icke vore emot att jag blefve antagen till Docens vid Academien, endast jag till Herr Professorens nöje aflade vederbörligt specimen. Det är derföre jag i dag dristar vända mig till Herr Professorn sjelf med ödmjuk anhållan, det Herr Professoren täckes gynna min afsikt så att, då jag i början af nästa termin infinner mig i Åbo, och om jag då till Vederbörandes tillfredsställelse upfyller min skyldighet, jag kunde vinna Herr Professorns förord till ernående af poeseos Docenturen.

Det är af många skäl jag önskade vinna denna Docenture; lyckan att få tjena i Herr Professorns läger (?) innefattar dem alla.

Domprosten Fant, hos hvilken jag njutit faderlig omvårdnad i sju år, och hvarest jag äfven hade den förmon att se Herr Professorn 1791, har befalt mig taga denna väg till min framtida lycka; han lofvade också sjelf insinuera min sak hos Herr Professorn, men jag vet icke huruvida Han upfylt detta löfte. Jag har länge vetat att Docenturen under Herr Professorn varit ledig, och ifall omständigheterna så tillåtit, hade jag nu i höst rest in till Academien. Jag supponerar också att den innan jag kommer blifver besatt, och det är derföre jag vågar anhålla att blifva antagen till poeseos Docens, så vida Herr Professorn äger rättighet att taga en särskild Docens i skaldekonsten. — Jag kän-

ner att det beror af den sökandes skicklighet att vinna målet för sina önskningar, och detta nedslår mitt sinne, men jag hoppas också att genom flit och arbetsamhet kunna aftjena den lön jag i förhand nödgas söka att utbekomma, och detta tröstar mitt hjerta.

Jag vågar i djupaste ödmjukhet anhålla hos Herr Professorn om gunstigt svar, om jag med hopp om min önskans fullbordan kan i början af nästa år företaga resan till Åbo; hvaremot jag skall anse det för min innerligaste tillfredsställelse att med den tacksamhet, som är i min magt, belöna Herr Professorns ädelmod.

Med djupaste vördnad framhärdar
Högädle och Vidtberömde Herr Professorns
aldraödmjukaste tjenare
Michael Choræus.

Till F. M. Franzén.

Jakobstad d. 12 oktober 1798.

Högädle och Höglärde herr Bibliothekarie.

Innan herr Bibl. genomläser detta bref, värdigas kasta en blick på den medföljande versen; den tolkar idel försonlighet och tillgift, och jag önskade, att den kunde beveka herr Bibl. att förlåta mig, som aldrig upphör att missbruka herr Bibl. godhet och tålamod. Dock måste jag bekänna att det kostat mig våld på mitt eget hjerta att ej längesedan besvära herr Bibliothekarien. Redan i Juni månad kliades min hand att skrifva till herr Bibl. och tacka för — men jag blyges ännu att tala om detta ämne.

Det är ett brott att bli berömd,
När på sitt lof man ej kan svara.

Men hon svarade dock Sveriges sånggudinna, jag känner min brottslighet, och skall ofta känna den nertyngande mitt sinne.

I dag har jag uppvaktat professor Porthan. Värdigas tillåta att jag påminner herr Bibl. om ett löfte, jag var nog lycklig att få, men om hvars uppfyllande jag misströstar, efter mitt medvetande säger att jag ej förtjent det. Om allt går väl, får jag den lyckan att i början af februarii se herr Bibl. Jag ville fortskynda denna tid, men känner just att hon derigenom blir mycket långsammare.

Att sätta kronan på min förmätenhet, skall jag våga uppgifva för herr Bibl. några ämnen, af hvilka jag ville välja ett till min disputation (jag mins nu endast några få af de många, min tanke fallit på).

N:o 1. Om skaldens höga bestämmelse.

N:o 2. Om den philosophie man fordrar i skaldestycken.

N:o 3. Kan Homeri företräde ibland skalder göras stridigt?

N:o 4. Priami tal då han ville igenlösa Hectors kropp — med esthetiska anmärkningar.

N:o 5. Jemförelse emellan Augusti tidehvarf och Gustaf 3 — i afseende på vitterheten.

N:o 6. Skaldekonstens *lysande* Epocher.

Se här herr Bibl. några proflappar — värdigas säga mig af hvilket slag jag bör taga för att göra en klädning, hvarmed jag utan skam kunde presentera mig för patres vid academien, jag anhåller derom såsom om en den största gunst en förtjent man kan gifva en yngling, hvilken vill arbeta sig fram i verlden och som värderar högt goda råd.

Här på orten fins ingen bok, således torde det blifva svårt att utarbeta något ämne, men ville herr Bibl. icke vara så god och uppgifva några härhos; jag känner få sådana.

Kommer nu mera intet Ch. i Åbo tidningen, så hjelper det intet. Babels torn har upptagit min tid. Det är dock längesedan färdigt så godt som jag kunnat, men jag lemnar det tills jag kommer till Åbo. Postporto blefve dyrare än hela poemet. Det är 3 ark långt. «Edra verser duga ej utan ost», sade en Listrand i Upsala till en viss man, som alltid plågade honom med poemer och förnöjde honom med en skön ost, men osten var all en morgon och äfven hans poetiska reputation. Jag vill härmed säga, att man behöfver ett glas dragonpounsch för hvar sida man läser i Babels torn, men skulle man klifva i sjelfva tornet,

vore det väl ej rådligt att göra det för hvart trappsteg. — Förlåt min grofhet herr Bibl.; den är gränslös, men hon är dock ej så stor som den vördnad med hvilken framhärdar

herr Bibliothekariens

ödmjukaste tjenare

Michael Choræus.

P. S. Tackar ödmjukast för Wilhelms maka; jag önskar att hon en dag blifver herr Bibliothekariens. Törs jag be hälsa Mag. Winge och Lagus.

Till H. G. Porthan.

Jakobstad d. 3 november 1798.

Högädle och Vidtberömde Herr Professor!

Jag skyndar mig att aflägga min vördnadsfulla tacksägelse för Herr Professorns ärade skrifvelse, hvilken jag med innerligaste nöje emottagit. — Det skall af hjertat glädja mig, i fall jag på stället kan ådagalägga den tacksamhet jag frånvarande hyser för Herr Professorns godhet, och den innerliga vördnad, som alltid lifvat mig vid blotta nämnandet af ett så kjärt namn som Herr Professorns. Då jag skall taga det första steget för att blifva nyttig åt en fosterbygd och befordra min egen lycka, huru glad är jag ej att få göra det under inseende af en man, som hon räknar ibland sine uplystaste Välgjörare och alla enskilta vettenskapernas idkare för sin mäst värksamme Beskyddare.

I februarii månad, om Gud vill, torde det blifva min lyckliga lott att mundteligen förklara Herr Professorn den djupa vördnad hvarmed framhärdar

Högädle och Vidtberömde Herr Professorns

aldraödmjukaste tjenare

Michael Choræus.

Till F. M. Franzén.

Jakobstad d. 3 november 1798.

Högädle och höglärde Herr Bibliothekarie!

I går emottog jag med glädjens lifligaste känsla Herr Biblioth. bref, och i dag besvarar jag det också med glädjens lifligaste känsla. — Likväl skall jag vara uppriktig, efter Herr Bibl. visserligen tillåter mig det, jag skall vara uppriktig och bekänna, att den andra sidan af Herr Bibl. bref gjorde mig oro. Jag sade till mig sjelf: har jag kunnat gjort något, har jag kunnat talt något, eller har jag ens kunnat tänkt något, som vore brottsligt emot Herr Bibl. Jag är ofta oförsiktig, jag vet det, och har lidit derför — men att jag skulle taga ett steg till Herr Bibl. ledsnad eller att jag ens i mitt innersta skulle tänka det minsta ondt,

Nej, denna höjd af brott sig ej förklara låter!

Jag måste då vara oskyldig och jag skall evigt vara det. Herr Biblioth., det onda samvetet, som föreser sig allt till det värsta, lärer denna gången förvillat mig. Herr Bibl. ville förmodligen förringa sin godhet emot mig; och detta nya drag af charaktären hos en älskvärd man skall jag ej misskänna. — Herr Bibl. vill att jag skall skrifva ett poem, — åt hvem? Åt Herr Bibliothekarien sjelf? Jag ett poem åt Franzén!

Nej, denna höjd af skämt sig ej förklara låter!

Dock, se här Herr Bibl., huru skicklig jag är att låna en god idée och att skämma bort honom. — Rosen är en vacker och rik flicka, fjäriln är hennes redlige älskare, biet kommer också att fria — det är till exempel någon köpman, som vill samla mer i sin taskbok. Han kniper flickan (endast poetice, Herr Bibl.!) och sen han förstört arfvet, hatar han hennes person; men om han nu verkligen kniper henne, hvad skall den stackars fjäriln göra. Gud tröste honom! — och hvilken är hon? Herr Bibl. har, som jag tror, målat något, som angår sig sjelf; så har också jag gjort i fabeln. Också jag var en liten fjäril ibland de få trogna, — men ej ibland de få lyckliga; ett girigt bi bemäktigade

sig den ros, för hvilken jag så ofta flög till en viss trädgård; det gaf mig ett stygn; kanske är det dödligt för mitt lugn och min sällhet. — Men mera härom en annan gång; kanske blir det min lott att någon aftonstund få tala med Herr Bibl. i dessa ämnen; då skall jag också få till Herr Bibl. nöje berätta en och annan händelse, som visst skall intressera Herr Bibliothekariens hjerta; t. o. m. hjertat!

Förlåt mig, Herr Bibl.!

Herr Bibl. var ej så god och yttrade sig öfver det ämne, jag uppgaf, till min disputation. Jag tager således för afgjordt att jag bör välja något annat, och det torde bli tid nog att tänka derpå, när jag anländer till akademien.

Man har sagt mig att Herr Bibl. har blifvit Professor. Är det sannt, så gratulerar jag Lärosätet och vitterheten mera än Herr Bibl. sjelf.

Kommer Herr Bibl. hitåt till Jul eller efter, så värdigas icke glömma en liten man, som bor afsides i en mörk kammare i Jakobstad och som väntar att ännu få fira några högtider i Herr Bibl. sällskap, högtider för hjertat och förståndet. — Man har försäkrat mig, att Herr Bibl. skulle komma, och

Hoppet tror så oförsiktigt.

Törs jag be om min helsning till Mag. Winge och Lagus. Jag längtar nu innerligen att muntligen få säga Herr Bibl. med hvilket hjerta jag framhärdar Herr Bibliothekariens

ödmjukaste tjenare

Mich. Choræus.

Till Nils Mathesius.

Åbo d. 2 mars 1799.

Min Vän!

Nu är jag ändteligen uti Åbo, jag har upvaktadt Patres, jag har påhälsat gamla Upsala vänner, och du kan hafva skäl att vänta om ej just ett intressant, dock ett drägligt bref af din vän. Han känner sin skyldighet emot dig i detta och alla andra fall: du lånade mig böcker, du tog med nöje emot mig, och ditt

hjerta var för mig öppnadt så väl som ditt Bibliothek. Detta väckte min tacksamhet, och ett hjerta, vant att känna förbindelser, försummar ej gärna ett tillfälle att förklara dem. Du skall då blifva om du vill det — och hvarföre skulle du neka mig endast detta nöje? — du skall blifva ibland mina intimaste vänner i Landsorten, du skall ofta få bref af mig, och jag skall räkna på dina tillbaka, såsom vore de hvad de också säkert blifva, ersättningar för de tråkiga stunder jag tillbringar i den academiska öknen.

Hvad jag tycker om Åbo? Detta vore säkert din första fråga, om vi träffades. Jag skall då svara derpå efter min öfvertygelse. Jag tycker att Åbo är en stor stad, och detta tycke torde vara ganska träffadt, jag tycker att Jacobstad, NyCarleby skulle gjöra en slät figure bredvid Åbo, om de också stodo på [?]; detta tycke är icke alls eget; men jag tycker också att Åbo är oändeligt tråkigt i jämnförelse med NyC. och Jacobstad, och detta tycke torde vara eller åtminstone låta besynnerligt. Men det är ej besynnerligt detta tycke, åtminstone ej hos mig. I Åbo fins ingen Mathesius att språka med om kjärlek och flickor och flickor och kjärlek, ingen Toppelius som är min Rival och som ändå är min vän, ingen Mamsell Lööf, dit man går att stjäla åt sig ett ögnakast, ingen M. Juthe, dit man går för att se en väns lycksalighet, ingen ingen Mams. Ervast att tala med om ömma saker, ingen fru Roos att raissonera förnuftigt med. I Åbo fins uselt öhl och intet svagdricka och annat [?]. Den första soppa jag åt kallades öhlsoppa, men ett stort spis borde sättas framför, och ändå uttryckes ej dess uselhet och [?]. Detta och mycket annat saknar jag uti Åbo, men det torde komma att ersättas genom mycket annat godt, endast jag blir van vid stället. Franzén skall ensam blifva min Mathesius, min Toppelius, min Mams. Ervast och [lucka i originalet]. Han är både vänlig och öm, men jag har ännu blott en gång varit i hans (?) sällskap. Lagus blir också min vän, jag skall hälsa dig från honom, han blef surprenerad af min visite hos sig härom dagen. Han läser och låter läsa eller lefver och låter lefva är detsamma vid en Academie (?); han har lånt mig böcker, alla som jag ville ha, dessutom består han mig snus och dosa, ja denna idrott har jag nog lärt mig vid Academien.

Frosterus, Hollstius och Hällström voro hos mig i går, jag tycker mycket om dem och lofvar mig nöjen af deras sällskap, och jag tror ej att jag kommer att ljuga. — Jag har glömt att nämna huru de höga fädren emottogo mig. Biskopen frågade mig, huru Benzelstjerna kom öfverens med sitt Consistorium, och jag sade «ganska väl», ehuru de kifvas ständigt; ser du att jag förstår mig på savoir vivre. Gust. Gadolin var ganska complaisante, likaså Bilmarck; han klappade min hand som jag ville att M. Lööf skulle gjöra det och som din flicka klappade din d. 13 october 1798 nöjets morgon. Schalberg bjöd mig icke bränvin, men nästa gång hoppas jag han gjör det. Porthan träffade jag blott i farstun, han bad mig vara välkommen. Det öfriga [?] Cour dagen går jag förbi. —

Jag bor i samma gård som Estlander och Fontell, de gissla sig nu dageligen med den rotting, som Stenbeckarne lämnat efter sig och som de förmodeligen nyttjade till samma ändamål. Längre fram skall jag berätta dig mitt disputations ämne etc. Hälsa din far och mor och min faster hjerteligen. Den som hade här ett krus af Edert goda öhl, så skulle jag dricka dig och din flickas skål. Hälsa henne och tacka för sist. Hälsa hennes faster och säg att brefvet till Mams. Tihlgren är framfördt. Jag har ännu fyra bref att skrifva och lika många har jag skrifvit. Söta du, glöm ej bort din trognaste (?) vän

Michael Choræus.

P. S. Är det icke hin att min Journal kommit bort. Den som hittar honom, han får multum han — Gud tröste mig om den råkar i röfvare händer! Hälsa [?] och Rådman Kempe hjerteligen.

Till Lars Mathesius.

Åbo d. 7 april 1799.

Min Bästa Bror!

Jag blef verkligen surprenerad af min Brors bref, det var oväntadt, och om det kunnadt öka dess värde för mig, vet jag icke hvad namn jag skulle gjedt den känsla, det hos mig väckte.

— Det var min föresats att med denna post skrifva till min Bror, det var värkeligen min föresats, och jag är ledsen att jag ej förut redan upfylt en så öm skyldighet.

Tack emedlertid tusendfalt, tack min hederlige Bror, som på ett så artigt sätt förekom mig, jag skall passa på ett tillfälle att lika angenämt öfverrumpla min Bror!

Det gläder mig af innersta hjerta att jag har vänner i Jacobstad. Himlen vet bäst om jag förtjenar någons hat, mitt eget samvete vill säga mig att jag är värdig mången hederlig mans vänskap derstädes, och jag tror att det har mera skäl att gifva mig det vitsord, än min Bror att så öfverflödigt berömma en liten versstump utan anspråk och utan philosophie. — Jag rör vid detta ämne visserligen med en slags glädje; det är menniskan som nu talar; jag gläds i sanning att min Bror som äger känsla och urskillning tänker om detta stycke, jag rodnar öfver Brors beröm, och jag tager deraf den lärdomen, att man aldrig blir obelönt för de offer man i enslighetens sköte skattar åt Religionen och åt ömma tänckesätt. — Nog härom, jag tillägger endast att några här i Åbo varit så goda och upmuntradt mig, ibland hvilka jag med tacksamhet nämner prof. Tengström; hvad den studerande corpsen tyckt, vet jag ej, men ämnet var af den allmännelighet, att det intresserade alla och tillet den svagare stämma som är min.

Jag går till intressantare ämnen. — Bror frågar mig om det varit någon slags tvist emellan Amiral Stedingh och landshöfdingen Willebrandt; derpå kan jag intet gje något precist svar; det vet jag att General W. satte opp Armfeldts kåk igen, men att sen Stedinghen tog ner den på speciella ordres ifrån Riks Drotset. Mera känner jag ej uti den saken. Att Armfeldt skulle vara i Stockholm hörde jag också när jag kom hit, men det är osanning. Franzén torde således bli vald till en af de 18, åtminstone är tonen den både i Upsala och här. Jag är värd att få vara ibland de *få* lycklige som äga sinneslugn och en torftig föda; beskjär himlen mig en gång en god flicka till, så är jag fullkomligen nöjd. En annan politisk nyhet skall jag ej glömma. Landsh. Willebrand lade in om tjenstfrihet på några månader och begärte tillika att hans måg major Mannerheim skulle få bestrida sysslan så länge. Det förra beviljades, men det sednare afslogs, i

dess ställe ämnade höga Vederbörande förordna Landsh. Tandefelt till vicarie; det fick Willebrand höra af och satte sig en morgon i slädan och reste till Stockholm för att förekomma detta. Han har också hunnit så precist, att samma dag förordnandet för Tandefelt skulle utfärdas, har Willebrands skrift kommit in, hvari han återtager sina ord, och är lika god karl för det? Ja det tror jag vist, att den mannen ej kan förbättras, ehuru väl han kunde behöfva det. — Det är något roligt att detta narrvärck tilldragit sig i april månad. —

Bror lärer väl ej sedt de sista häften af Journal för Svensk Litteratur. Där förekommer en gruflig strophe angående en process emellan en major Stedt och Lieutenant Bärnhjelm å ena sidan samt en stackars Betjent å den andra. De ha prygladt honom, och kastadt honom i fängelse och framfarit med honom som Barbarer, och icke dess mindre har HofRätten eller Slotts Rätten tror jag det var i Jönköping frikändt dem, ehuru vittnen varit att tillgå, men kongl. majestät har befalt ny undersökning och att de jäfvade vittnen skola höras. — Recensenten far grufligen ut emot Majoren och Lieutenanten och Rättens Ledamöter och påstår ibland annat, att den trögväxta plantan sundt förnuft ej hunnit upskjuta till ett begripligt språk på Vetterns stränder. — Jag skref här i Åbo ett poem kalladt första April, hvaraf en stump till fruntimren är infördt i Tidningen. Jag narrade hela Stan och Infallet om (?) Hofrätten var det här:

Jag skulle gjärna ha den äran
Att narra HofRätten april,
Men fast jag än så gjärna vill,
Så kan jag icke ha den äran!
Ty Lieutenant Bärnhjelm, Major Stedt,
Som stått på mensklighetens rätt,
Och prygladt på så dugtigt sätt,
Den där fördömda Sedeläran:
Åt dem jag måste på begäran
Uti de högsta skaldeslag
En lofsång stämma opp i dag,
Och jag kan icke ha den äran! —

Franzén tog af mig hela stycket och läste det på professor Porthans klubb, men de ogillade dess tryckning i anseende till dess anstötlighet. A propos af Litteratur Tidningen: har Bror sedt att Brors skrift om Öfverflöds förordningar blifvit med mycket beröm recenseradt? Recensenterne önska att ofta få anmäla skrifter, författade med den styrcka, det ljus och den anständiga frimodighet som denna. Detta är deras egna ord, jag önskar att Bror icke viste det förut; om så är, gratulerar jag mig att få betala så redligt min Brors beröm till mig, gratulerar jag Bror, och önskar att Brors patriotiska nit och sanna hufvud måtte vinna en värdig belöning. Brors hjerta har den i sig sjelft: den ädle fordrar ingen annan vedergjällning.

Nu till mig sjelf litet. Men först bör jag uträtta min Brors commissioner. Jag går således nu straxt till Bäcken och frågar honom om det andra, sen går jag och hör efter Griesbach, och sedan skall jag berätta mina egna angelägenheter, hvilcka ej kunna vara likgiltiga för en väns hjerta. — Jag fick ingenting veta af Bäcken, alt är ännu oafgjordt, men så snart jag får någon kunskap derom, skall jag straxt meddela det. Griesbach har jag köpt för 32 sk. Jag skickar den med en ung Hällström från Kaskön; han torde få den till Wasa, och derifrån kommer hon nog till NyCarleby och så vidare.

Jag har flera som gå hos mig och läsa, hvarom jag också skrifvit till Toppelius, och af honom kan Bror få höra det, äfven som af mina öfriga affairer; posten skall gå snart, och jag har ej tid längre.

Det vill jag blott säga att Planman voterat ut Hällström ifrån prof:förslaget, och att Bonsdorff som var för honom yttrat sig om Regnér, med hvilcken Bratten, Hällströms competitor, haft förslag till Observators sysslan i Upsala. Den karlens mathematiska insigter känner jag väl; de äro ej stora, han har deröfver fått lof att särskilt förklara sig och krusat jämmerligen.

Fontell och Estlander gjorde en ganska god examen. På en vecka voro de härifrån med all heder. Kom hit min Bror och tag examen snart! — Jag opponerade på Fontell, det var första gången i Åbo. Hälsa nu Chydenius och säg att han får bref af mig rätt snart. Jag tackar honom af hjertat för hans goda och välkomna bref. Mitt bref till honom skall innehålla

en beskrifning på Läsesällskapets böcker etc. Hälsa Malmarne hjerteligen. Jag skulle skrifva till Petr. Malm, men han har ej tid med mig; hälsa honom mycket. Hälsa Nils Malm, och säg att jag ej glömmer honom. Hälsa Tengström af hjertat, Engman, Borgmästarn med flera mina vänner. —

Framhärdar med fullkomlig vänskap. Min Brors

ödmjukaste tjenare och vän

Michael Choræus.

Bror hälsar väl sin fru, hoppas jag. Fråga om hon vill bjuda mig på Grädda och lingon snart? Hälsa fröken Otta, och bed henne ej glömma bort mig.

Till Westerstråle och frun hälsar Bror och önskar dem alt godt. Hälsa också till mamsell Ervast och mamsellerna Malm, i synnerhet lilla Maja Stina; jag håller så mycket af den flickan — — Hälsa alla som fråga efter mig.

Till Lars Mathesius.

Åbo d. 30 maj 1799.

Min Bästa Bror och Vän.

Förlåt förlåt detta bref. Det kommer som en botfärdig syndare och ber om tillgift, och derföre är det också rifvit. — Hällström reste ändteligen. Har boken kommit ren? Jag är helt ledsen häröfver. Tack för brefvet, 1000:de tack för all godhet och vänskap deri och för det muntra och det glada och roliga. Den som kunde skrifva så behagligt! Detta är intet bref, det kommer blott som ett förebud: stora herrar nyttja sådana och stora bref också. Det kommer snart det stora brefvet, jag skrifver då också till NyCarleby till Toppelius och Nicolaus. Jag är nu på trycket — får schavottera om söndag. Den disputation som nu kommer är 3 dagars arbete. Jag skall en annan gång säga orsakerna. — Gummerus blir min Respondens. Mag. Frosterus disputerar om lördag. Franzén håller inträdes Tal nästa vecka.

Han har köpt gård för *) — — — — Jag blir Informator hos General Willebrand — — Rd i lön och 2 disciplar, men 3 till i September — — Jag flyttar dit till midsommar. Hälsa — — Chydenius, Tengström, Malmarna etc. Jag förblir — — — —

Jag fick just nu första Correcturet. Det är intet för godt att sköta. — Nu äro utskjutningarna öfver, kan jag förstå. — Lycka till öfverstånden glädje.

Till Nils Mathesius.

Åbo d. 25 juni (?) 1799.

Min bästa vän.

Detta bref blir ett hastvärk, se här orsaken. Jag flyttade i lördags ut till Runsala, Generalens boställe, där har jag tillbragt en angenäm midsommar, rest Maji stång, roat mig med [?] etc; i dag eftermiddag kom jag till stan på en par timmar, nu är klockan 9 slagen, och klockan 10 måste jag åter resa hem. Så mycket jag nu hinner, skall jag säga dig — och först skall jag tacka dig för ditt bref. Du är dig altid lik i dina bref, munter, glad, skämtsam och roande; håll till godo denna lilla compliment, jag skulle utvidga honom, men man courtiserar ej sina vänner. Och Du som haft en svulst — hvad månde detta vela vara? Wingen frågade ganska naivt: «Jag undrar om den setat in parte posteriore eller hvar den setat» — förlåt mig söta du, jag citerar endast Wingens ord. Hvad sade din flicka om denna svulst? Stackars flicka, hon torde också en gång få erfara hvad svulster vela säga. A propos af din flicka, jag tycker hvad ypperlig anledning du skulle tagit dig af Enklingens flycktighet att förklara och besvärja din eviga trohet, huru du försäkradt henne, att det är långt ifrån att vara något tråkigt Dagligt allehanda, tvärtom är en daglig himmel att vara gift, huru den ömma flickan sitter vid den andras sjukbädd och väter dess händer med

*) Originalet är här och på några andra ställen sönderrifvet och därför defekt.

sina tårar, huru du ömt suckar till himmelen om hjelp och räddning, huru ändteligen vid den helga Grafven han stannar den lifligt rörde Mannen och skattar åt stoftet dyrbara offer, huru för hvart steg han tager på lifvets ban, han ser tillbaka åt den tillslutna lyckliga Ängden, der han njöt sommarns behag, då han lofvade sig höstens skördar — alt detta min vän och mycket ömt och [?] borde du hafva sagt henne, och i sanning anser jag mig icke lycklig att ha bidragit till ett så ädelt nöje. Det är en belöning som himlen ibland skänker oss för att vi äro redliga, att han låter oss oförmodadt bidraga till våra vänners nöje, och sedan låter oss veta att vi gjort det. Jag är färdig att upröras till de ömmaste betragtelser af denna anledning, och du vet icke, min bästa vän, huru mycket det skall glädja mig att höra din sällhet stadgad. Men sen han är stadgad rör (?) den mindre. Var derföre flitig att njuta honom i barndomen: de oskyldiga barnen äro de älskvärdaste varelser bland dem vi kalla menniskor. Sådan är kärleken i sin första tändning. Njut derföre, njut hvar dag dess sällhet, och vet att de dagar du nu tillbringar äro de lyckligaste du kommer att öfverlefva på jorden; du skall en gång sakna dem, min vän, och tårögd se tillbaka åt den bana du lämnat, mot denna tid —! Nej dragen täckelset för honom —

När skall jag bli så lycklig och kunna säga: min flicka! Ja ännu länge dröjer han, denna tid, och ju längre han dröjer, ju mindre skicklig blir jag att njuta honom — o hvarest är då min ömma flicka!

Frosterus har ondt i sitt knä, han går på käpp och krycka. Detta är gunås ingen Metaphor, han har nyttjadt Spanska flugan på sitt knä. — Om han är kjär? — Ja jag är nästan färdig att tro det, han går och läser Tyska hos (?) en Mamsell Kreander, och Gud vet hvad interesse han kan ha att lära (?) henne Tyska språket. Eljest är hon en skön flicka, och de som omgifva henne bry henne ofta för Frosterus.

Jag har speciminerat, som du redan torde veta. Porthan var också min opponens, men Gubben var mycket beskedlig och god; eljest var jag rädd för honom, och ehuru jag tagit dugtig frukost, sugade hans argumenter fasligt i början.

Om jag ej mins galet, berättade jag för Toppelius om min condition och vilkoren dervid. Jag bor nu ganska bra på Run-

sala och njuter på alt sätt naturens behag. Det bref du i största hast skrifver mig till, torde du dock ställa (?) på Åbo helt simpelt; jag hoppas det lärer vara här innom kort, så framt du eljest vill ha qvar någodt hårstrå; så mycket kan du dock finna att jag intet har hjerta att låta din hälsa stryka med, utan jag kastar härmedelst hela eldskåfveln på din peruque, och du måste väl veta så mycket att straxt dänga honom i det närmaste våta käril som är till hands, och hvilcket kan det vara! — Tvättskålen kan jag gissa.

Hälsa Toppelius, jag hinner nu ej skrifva till honom. Klockan är 10, och jag måste fara öfver sjön ännu i afton; der i min lilla julle skall jag tänka på dig och din flicka och kuska (?) för god vind till den der lycksaliga ön (?) som du vet — Paphos tror jag den heter. Hälsa Toppelius och säg att jag nästa post skrifver till honom, det vill säga efter 8 dagar. Posten är långsam, jag hade lust att piska opp alla postpoickar och alla posthästar, men frid öfver alla dem som skrifva — och skrifva snart.

Hälsa din flicka — jag skall väl höra efter om Gunstig Herrn krånglar ifrån mig ÖfverHofMarskalkEmbetet —

Hälsa din far och mor och min faster, och Mamsell Lööf, och Rådman Kempe, fru [?] herrskap etc.

Holstius är här och hälsar. Jag skrifver detta hos Wingen som skrattar[1]) så högt, att jag frucktar det hörs till Calajoki, derifrån förmodeligen intet Echo fås (?) i det afseende. Kanske en suck [?] skulle frambringa echo. Jag är din oföränderl. vän

Mich. Choræus.

P. S. Toppelii Bror behöfde knapt annat bevis än ifrån Inspector Nationis och det kostade ingen ting om han vore nöjd dermed. Men från Haartman behöfs det alsintet. Säg honom det. Jag väntar först bref af honom, innan jag skrifver. Jag kommer ihog det.

---

[1]) Man skrattar för mig, men suckar för sig sjelf; så gissar jag; men han tyckes misstro Choræus — också vet jag ej hvad hans skratt betyder, men det vet jag att ulfvarne ännu icke tör hafva upätit rofvet, och förmodeligen kommer han innan det är förtärt.

Till F. M. Franzén.

Jockis d. 9 juli 1799.

Högädle och vidtberömde Herr Professor!

Jag får den äran att tacka Herr Professorn för alla glada stunder, jag under sista terminen hade i Åbo; ja, nästan för alla glada stunder jag hade i Åbo har jag att tacka Herr Prof. — Nu fick jag ifrån Toppelius tillika med tusende helsningar den titel på Seneca Herr Professorn äskade, och det var denna anledning jag hade att i dag skrifva Herr Professorn till.

Jag finner mig rätt väl på Jockis. Generalen är ganska artig och fri; också är han intressant; och får han hålla på en tid att underrätta mig, skall jag blottställa Wingen, när jag kommer till Åbo, i den praktiska ekonomien. Det enda, som generar litet, är den sedna spisningen. Då det är klart, har jag alltid den förtreten eller snarare den äran att se solen förrän jag gå ned och spisa qvällsmål, och hon måtte väl hon vara förnämare än vi här på jorden; men andra orter, andra seder! —

Månn' ock här växa några poetiska rosor i dälderna? Jo, i sanning finnas de här i ymnighet, men de äro ock derefter. Jag har samlat en hel hop, men de duga endast att lik våt granris strös på sånggudinnornas golf, och det är ändå väl, om de duga dertill.

Jag har skrifvit ett poem: Åskan kalladt, men jag vet ej om jag törs lägga det i brefvet; kanske det brinner opp. Jag önskade att Herr Prof. sade mig om det duger att corrigera, så skall jag låta det ligga någon tid, och sen skall jag låta det dundra i Åbo tidningen.

Kommer Herr Prof. att passera en half mil nära Jockis, så se för ro skull hitåt och värdigas tänka, att här finns ett hjerta, som anser det för sin lycka att få vörda Herr Professorn.

Jag är med oupphörlig vördnad Herr Professorns ödmjukaste tjenare

Mich. Choræus.

Till C. G. af Leopold.

Åbo och Jockis d. 24 juli 1799.

Högädle Herr Kongl. Secreterare och Riddare af Nordst. Orden!

För ungefär fjorton dagar sedan hade jag den hedern att emottaga ett bref ifrån Professor Franzén, hvaruti jag med förvirring läste följande rader: Herr Magr. är god och skickar sitt Poëm Babels Torn till Leopold, han utbeder sig det, och Herr Magisterns vänskap. Så lyder ord efter ord han utlåtelse. Jag skall icke säga, huru många gånger efter hvarann jag omläste den, och huru för hvarje gång min bestörtning ökades. Herr Kongl. Secreteraren tillåte mig endast att öppenhjertigt tillstå, att jag ännu i detta ögonblick med räddhåga och oro läser denna utlåtelse. Att Leopold skulle äska ett Poem af mig, och det genom Franzén, detta måste jag frukta såsom de yttersta tiders teckn för den lilla verld, min inbillning skapat.

Det är sant, vist upsteg någon gång hos mig en önskan — och hvad önskar icke en yngling — att någon gång den dag skulle komma, då jag skulle kunna betyga Herr Kongl. Secreteraren min innerliga vördnad, då jag skulle få säga Herr Kongl. Secreteraren, att också jag i min ålders glada sommar burit några enkla blommor på de Nies altare; men jag trodde ej, att denna dag så snart skulle inbryta, jag trodde den först då skulle nalkas, när jag med mindre saknad än nu kunde lämna en flycktig ungdoms glada tidsfördrif. Altför bittida står jag vid målet för mina önskningar, alt för bittida skall det försvinna för mitt hopp likt den lilla vackra fogelen, som en yr gosse ville taga fast: han sprang för häftigt till, och den lilla flög undan utan att mer återkomma.

Jag får emedlertid den äran att öfversända till Herr Kongl. Secreteraren Babels Torn: jag har ingen ting att säga derom, det bär sin dom med sig, jag skattar mig endast lycklig att vara på så långt afstånd, att jag ej kan höra dess fall, att jag ej kan begrafvas i gruset.

Sedan jag vågat så mycket, skall jag våga ännu mer, jag skall bekänna för Herr Kongl. Secreteraren en annan idée till ett poem, också tagen ifrån byggningskonsten. Jag föreställer mig en mägtig Egendomsherre, som beslutar att samla sitt strödda folck på ett ställe: han låter bygga ett stort hus af fyra våningar, och befaller: Uti den nedersta våningen skola de bo, som skola ha upseende öfver grundvalen att den ej tar skada, att den bibehålles vid sin styrka etc.; i den andra våningen inrymmas de, som skola besörja om det oeconomiska, att skaffa lifsmedel, göra uphandlingar etc.; i den tredje de som undervisa om allas pligter etc., och ändteligen flyttas de högst opp, hvilkas förfäder gjort några uparbetningar, utmärkt sig genom förtjenster etc. Nu upkommer en strid emellan dessa boningsmän: de högste anklaga de lägste att de understå sig att låta sin rök gå genom deras skorstenar, de andre anklaga dem att de ofta öppna sina fönster och kasta på dem mycket som man ej bör kasta på någon, att de etc. Men de höga hafva högsta ordet, och de låga måste efter deras tanka bort. Husbonden skiljer trätan. Ser Ni intet, säger han, att om desse gå bort och taga sin våning med sig, ramlar hela byggningen. Jag bor på en stor Landtegendom, Herr Kongl. Secreterare, och ehuru General Willebrand verkeligen är god emot sitt folck, äger jag dock ofta tillfälle att se deras odrägliga mödor och deras knapt synliga belöning.

Också en annan idée skall jag underkasta Herr Kongl. Secreterarens granskning. Jag föreställer mig en Finne, som kommer i sin röda mössa till en liten stad i Sverige. Det är just den tiden, då alla avisor tala om Röda Mössan. Fiskalen griper honom, Magistraten undersöker, Prosten upkallas för att bekräfta att det är Fransyska han talar, syndaren döms till döden såsom den, hvilken stämplat emot fosterlandet, emot Regeringssättet, men Borgmästarens fru klappar sin man, och Jacobinen hugnas med 40 par spö och Sveaborg. Men när han kommer dit, igenkännes han att vara en ärlig och redlig karl, som vist aldrig tänckt på några Regeringsförändringar. Men jag ber aldraödmjukast om förlåtelse att jag uttröttar Herr Kongl. Secreterarens tålamod: jag vill blott anmäla dessa flycktiga idéer, för att med mindre ledsnad återvända från den bana, som i sin öppning synes

mig så förtjusande, men som kanske, om jag där hunnit taga några steg, i sin fortgång blifvit mera besvärlig än ärofull.

Med djupaste vördnad etc.

Michaël Choræus.

Till Lars Mathesius.

Runsala d. 6 augusti 1799.

Bästa Vän och Bror!

Vår brefväxling har på en liten tid stannat af, det skall glädja mig, om jag med denna lilla Epistel kan återlifva den. Att jag ej glömt Bror, det torde kunna slutas af Chydenii bref, hvarest jag altid anordnat, att Bror skulle få läsa alt hvad jag till honom skrifvit. Nu är jag på Runsala. Min höga patron är sjuk. Hans affairer stå icke väl, om man skall tro pratet. Sanningen är den, att han ligger uti en gemen process med sina egna torpare här på Runsala, och den processen skaffar honom många myror i hufvudet. Saken är af följande beskaffenhet: Generalen kjörde bort tvenne torpare härifrån, de gå och angifva honom såsom den som huggit flera hundrade, kanske flera tusende ekar på Runsala, och det är kronans skog, och 14 Rd:s eller huru många, jag mins ej vist, plickt för hvarenda ek som hugges derifrån. Vörlund blir advocat för Torparena; hur saken har avancerat, har befallning kommit ifrån Jusitie Cancelleren att denna sak skall med noggranhet handhafvas, och drifvas med alt lagligt besked. Detta låter illa för Willebrand; också har rycktet att han skulle redan mistat sysslan varit allmänt i Åbo, men mannen är så vaksam och driftig, att de ej taga tömmarna af honom i första kastet; dessutom ligger han inne med Rosenblad och Wetterstedt, hvilcka nu skola stå i gräslig nåd hos konungen.

Såsom ordförande i Kongl. Finska hushållnings-Sällskapet inlägger han värckelig heder, nitisk är han för alt hvad oeconomie heter, godt hufvud har han, drift och verksamhet är honom naturlig, han reser altid enkom in ifrån Jockis till Åbo d. 1 hvarje

månad för att presidera vid Sällskapets sammankomst, han åtog sig nyligen, då ingen ann ville gjöra det, att bygga ett Hus af ler, enligt särskild beskrifning, och jag är säker på att han bäst af alla uppfyller Sällskapets fordringar; på sin gård Jockis rustar han som en karl, där har han anlagt klädesfabrik, och flera stycken kläden, som gällt 4 Rd. och till och med 14 plåtar alnen, hafva kommit derifrån; nu bygger han en ladugård af sten, större än Caracters byggningen, som näst Wasa hofrätts byggnad är den största i Finland; med ett ord sagt, han är den driftigaste och klokaste hushållare man vill se. Skulle den mannen läst, hade han gjort undervärck, nu gjör han blott storvärck.

I sitt dagliga umgänge är han ganska ledig, nedlåtande och fri, då han är på sitt Jockis utan fruntimmer och främmande; då kan jag umgås med honom så muntert jag vill och skulle kunna gå klädd i hvilcken drägt som hälst; men då hans Damer komma dit, blir han liksom modfäld och någodt mera indragen och kinkig. Generalskan är ett klokt och vettigt fruntimmer. Hon går sjelf i sitt hushåll, här om dagen var hon ej in och åt en gång, utan gick och räknade öfver sina får, med mera. Emot mig äro de ganska höfliga, så höfliga att jag ännu aldrig kunnat uptäcka, hvarest det stora sitter hos dem. Men detta torde snart bli alt, jag fruktar att smekmånaden ej blir så långvarig. I hvardags slag lefva de ej yppigt: 4 rätter om middagarne, 3 också någon gång: men så snart främmande kommer, och sådana infinna sig hvarje vecka, är ordentligt Calas. Professor Lebell från Björneborg, Generalens svåger, var här när han för en vecka sedan kom ifrån Stockholm. Han tycktes i början vara hög, men jag gick dristeligen fram till honom och sade, att jag hade den äran att se honom i Upsala under Jubel fästen; och sen gjorde han mig den äran och talade med mig i åtskilliga ämnen. Kände Bror Gambel Casper i Christina? Han är ganska lik honom, pustar af välmåga och ser oförmögen ut till alla gjöromål utom de mera kroppsliga. Från Stockholm berättade han endast, att kungen skall sätta mycket värde på Leopold, hvilcket gläder alla smakens älskare.

Hurudan blir skörden i Österbotten? Här omkring blir den härlig, blott det ej fortfar att regna så mycket som det nu pa en tid börjat. Höväxten är ovanlig: jag såg en äng på Jockis där jag sjelf blef osynlig så snart jag trädde in. Alla äpelträn

digna under sina bördor, smultron vankades så mycket på Jockis, att Generalen fick lof att tillsäga folcket att ej bära mera smultron till Herregården: på en liten stund en söndags eftermiddag kom öfver 4 kappar, Rifva på Rifva.

Ärnar Bror icke insända en Socken beskrifning öfver Pedersöre, till Kongl. Finska Hushållnings Sällskapet? Jag tycker Bror bör göra det. Rutström som blef för någon tid sedan utvald till Secreterare lärer ej komma hit; det tages för afgjordt att han succederar Modié (jag vet ej huru hans namn skrifs); då har Rutström gjort lycka, ehuru han förtjente en större, hans lön blir då 500 Rd i Banco. Nu betala köpmännen i Åbo 1 Rd 24 ja till ock med 36 sk. för 1 Rd i kopparmynt, och ännu lära de komma att betala mera. Flera fartyg ha gått härifrån för att föra Ryssar till Ryska Arméen, som agerar mot Frkrike; jag mins ej hur stor frackt de få, men gräslig skall den vara. Jag hinner ej mer, eller rättare papperet räcker ej till. Jag framhärdar Brors

Redlige vän och Tjenare

Mich. Choræus.

P. S. När Kurtén kommer till Wasa, så hälsa honom mycket ifrån mig. Han bad mig hälsa till en Krono Befallningsman härstädes, men jag har glömt hans namn. — Hvad tänker Suckman på, som låter lysa och ej gifter sig? Är det philosophie? är korpholmerie? eller hvad är det för trassleri. — En så snäll och bra karl skall ej kunna få en flicka: det måste vara hennes fel, så tror jag. Jag ångrar att jag skref detta Postscriptum, men jag hoppas en vän icke blottställer mig för ett uttryck i ett privat bref.

P. S. Hälsa Apothekarn. Hvilken competerade med Engman till Rådmansskapet; det var förnuftigt att han blef. Är det godt efter Citroner i Jacobstad? Här har man ej sedt någon sen i Maji månad, men i förgår kom en Spaniefarare hem, den ligger nu som bäst här utanför Runsala och vimplar. Præsidenten är ute på visitation, det måste väl ändå räcka till en Citron åt en fattig Informator. — Hälsa Valjois Malin. Magr. Fremling ligger nu på landet hos Augustin(?); han har ej varit i stan sen i April månad.

P. S. Hälsa sin fru hjerteligen. Är miss Björk ännu qvar? Huru lefver Strömberg, fråga om han ej har lust att komma i hog mig med en epistel; jag skall straxt svara honom. Det vore roligt att veta huru ungdomen i Jacobstad roa sig, denna ort är ganska kjär för mitt hjerta. Hälsa fru Westerstråle, Westersunds herrskapet, Grefvens med flera. Huru mår Anna Maja Stén, jag önskar att hon ännu fick njuta någon glad sommar. Stackars flicka, hon har ju lungsot. Hälsa henne och fruarna Malm. Mins Bror hvad vi sade en gång när vi följde dem i spåren, då de gingo ifrån Bonäs. Hälsa den lilla goda Maja Stina, jag ser henne altid för mig. Är fru Passéen(?) lika mager, och hennes man lika fet? Det ena är en följd af det andra — dock tyst! —

Till F. M. Franzén.

Jockis d. 17 augusti 1799.

Högädle och Vidtberömde Herr Professor!

För en stund sedan kom Herr Professorn till Gamla Carleby. Just nu fattar Herr Prof. den ömma handen, kysser den och får af henne de heligaste försäkringar, — just nu, just nu är Herr Prof. lycklig! — ack, hvad skall jag då der och förstöra glädjen!

Förlåt mig Herr Professor! Herr Professorn är så van att göra det. Jag har dessa dagar sett skördar öfver allt, unna mig också den glädjen att vara ett vittne till dem, som falla för snillets och känslans hand i kärlekens paradis. Naturen skänker icke de dödlige mera lysande skördar. —

Vore jag nu i Gamla Carleby; visst skulle jag ega tillfälle att njuta det gladaste skådespel! Men jag dväljes femtio mil derifrån, och min inbillning är för slapp och vanmäktig för att våga sin flygt ända dit. Den har dock i sällskap med hjertat följt Herr Prof. under resan, och i trotts af sin svaghet svär den uppå att hvarje dag göra en lustresa till Gamla Carleby.

Jag lyckönskar Herr Prof. af innersta hjerta till sin sällhet. Om Herr Prof. någongång kommer ihåg mitt namn, värdigas också tro, att ingen lifligare än jag deltager i Herr Prof. glädje!

Nu börjar Jockis förlora sina behag: sommaren är redan en 30 års flicka: men i Gamla Carleby är det full sommar ännu; är det icke så, Herr Prof.?

När en älskling återsyns
Hos sin suckande älskarinna,
Våren i augusti begyns
Och sommarn i september.

Men jag skrifver så att jag nödgas begära tillgift för hvarje rad. Nu börjar jag att teckna fosterlandets glädje öfver det kongliga fostret; ack huru önskade ej min pensel, att det vore en kronprins, men hvad gör min pensel dertill? Det beror helt och hållet af hvad Hans Majestät gjort med sin pensel. — Täckes Herr Prof. anmäla min innerliga helsning till den lyckliga flickan och äfven till de andra, dem jag också hoppas blifva det. Jag vet ej till hvem jag skall helsa mest i Gamla Carleby; nog är det sant, att när jag går här i skogsparkerna ensam, så rinner mig ofta i sinnet: tänk om någon herdinna vore här i nejden ändå! Men strax derpå tänker jag på någon annan, och hvem är då hon? Jag har glömt hennes namn, Herr Professor, så betagen är jag i hennes egenskaper.

Om Herr Prof. skrifver till Mag. Winge, ville ej Herr Prof. vara så god och säga honom med ett penndrag om Herr Prof. skref till Göteborg efter löfte eller ej! Jag skulle eljest ha lust att skrifva dit. Detta hoppas jag att Herr Prof. af godhet emot mig icke förgäter. Herr Professorn täckes helsa magr. Nordling och alla vänner äfvensom Herr Roos och Fru [?] oändeligen.

Med djupaste vördnad har äran framhärda Herr Professorns

ödmjukaste tjenare
Mich. Choræus.

- - - - - -

Till Lars Mathesius.

Jockis d. 9 september 1799.

Min Bästa Bror!

Tack tusende tack för ett angenämt bref: det var det längsta jag fått sedan jag kom till Åbo; men det var ändå för kort, jag undviker att söka orsaken dertill, eller skall jag blotta min olyckliga passion, den samma passion, som bränner den girige: han får aldrig nog af det han tycker vara godt: men jag har redan sagt för mycket om den glädje Brors bref förskaffade mig, jag bör också täncka på den tacksamhet jag derför är skyldig: jag kan ej afbörda den på annat sätt än genom ett skyndadt svar — och en ouphörlig vänskap: försmå icke dessa offer.

Jag är nu åter på Jockis sedan d. 8 eller 9 augusti, och jag torde komma att ännu vistas här till början af october månad, så framt icke Generalens prolongation på sin tjenstledighet dröjer så länge, att han måste resa in till Åbo redan i medlet af denna månad. Om således detta bref blir något torrt och fattigt, måste min Bror förlåta mig det: i Åbo hörs altid något nytt, men här lefver man i stillhet skild ifrån alla nyheter och alla bekymmer, och i sanning! man lefver icke derföre olyckligare. — Här rinner en vacker å fram genom ängden; det var vid hennes brädd som jag gick och läste och återläste Brors bref och hvarest jag tänckte på svar; huru kunna då dessa svar bli annorlunda än lugna och obetydliga som den stilla älfvens bölja? Det gläder mig att skörden i Österbotten blir härlig: jag behöfver icke täncka på mina fattiga syskon och anhöriga för att derföre tacka himlen; de underrättelser som inlupit ifrån Sverige: att rågen ännu för regn ej kunnat skäras i sista veckan af Augusti, gjöra denna contrast af min fosterbygds lycka emot deras, som bo på andra sidan hafvet, rätt liflig och rörande för hvart hjerta. Sedan Juli månads slut har härstädes regnat ouphörligt: sällan hafva två klara dagar på hvarann hugnat landtmannen med hopp: dock blir skörden härstädes ganska god, åtminstone försvarlig, ty i blomningstiden var ett härligt väder, och nu har det hållit opp en hel vecka, så

att landtbrukarn både fått köra sina kärfvar i ladan, och anförtro åt jorden ämnet till en ny gröda. Det är dock något sent att så d. 7 och 8 September; men naturen gör undervärck, och gör dem i synnerhet då vi mäst misströsta.

Bror ärnar då ej insända en beskrifning öfver Pedersöre socken: skälet dertill förefaller mig misstänckt: jag hade tänckt att den som för en så lätt penna och har ett så redigt hufvud, skulle lätt kunna göra det: prosten Brunnius och Com. Nyström känner jag ej i anseende till skicklighet i detta hänseende: det är ett infall, i sanning lifligt, men också ganska bittert, hvilcket Bror sjelf funnit, som jag ser af den lilla anmärckningen i bräd-den. Jag skall häraf, och af det som följer i Brors bref, taga mig frihet att med vänskapens upricktighet göra en anmärckning. Tro ej min Bästa Bror att jag i mitt sista bref ville kalla tillbaka ett infall af annat skäl, än att jag sjelf tänkte att det var för-hastadt; nej jag frucktar vist ej att Bror skulle betjena sig deraf för att skada mig: det är icke vänskapens sak, jag vet det väl; men äger man rättighet att vara elak eller ens oförsiktig under vänskapens skygd — jag tror icke att man äger det. Är det möj-ligt att vara lycklig, och förtjenar man att vara det, utan så vida man låter andra menniskor ostördt njuta lifvets glädje, och har jag till exempel rättighet att med ett infall såra dem, och bör jag icke, äfven då jag i hemlighet roar mig på deras bekostnad, täncka så: det kunde ju hända att de få veta det, ditt samvete vet det, och inför denna domstol är du brottslig, och ditt straff blir det att förlora det sinneslugn, som är grundvalen för lifvets salighet. — Huru länge har jag tänckt så här! — Jag har gjort det alt sen jag begynte att kunna nyttja en lugnare eftertancka, altsen jag fann att qvickhet är ett väder emot ett godt hjerta och ett redbart tänckesätt, och att man ej är lycklig utan så vida man är älskad, och att man aldrig kan blifva det så länge man leker med andras lugn och heder. Derföre är jag nu rädd, så rädd att säga ett infall, som jag är för stryk och för alt ondt, derföre blyges jag att ibland mina bästa vänner tala ondt om andra, der-före ångrar jag hvarje malice, och derföre var det som jag i mitt bref liksom ångrade hvad jag sagt. Det är vist intet min böjelse att vara så allvarsam och nogräcknad, nej, jag som en ann skrattar gärna; men hvilcka ledsamheter har jag ej fått uppbära för mina

infall. Himlen vet bäst om de härflutit från ett elakt hjerta; men det är ett brott att vara oförsiktig, och det kan aldrig ursägtas med hvilcka artiga föregifvanden som hälst.

Jag föll in i en lång predikan — förlåt mig det, min bästa Bror. Det ges infall som icke äro åskstrålar, som äro raqueter glättigt upkastade i luften: sådana äro alltid roliga och oskyldiga: och af denna art äro dessa, om kon som dricker getmjölck och läser Romaner, om den tjocka Mamselln till hvilckens bortförande en hel Brigg behöfs, om Comministern och Comministerskan, och den där lilla complimenten till Michel: *sämre fruckter såg man ju ock* Bror Michel: dessa äro af god ton och alla ganska hälsosamma: de kunna roa mig, när jag är vid det muntraste humeur, de kunna skingra molnet af ett sämre lynne. — Haf tack för dessa goda tractamenter: skicka mig mer, Bror vet huru gärna jag äter syltsaker, det sura friskar opp bloden, och sockrade af smicker gifva de en sann vällust.

Vist var Recensentens yttrande öfver Brors skrift smickrande; man kan dock tåla det, då det är förtjent; man älskar att berömmas äfven utan att förtjena det, hvad skall då hända, när eget medvetande säger: detta var rättvist.

Det är beklagligt att fröken Otta så förändrats. Det ges dock ännu ett medel att förbättra henne: hon är sjuklig och svag, hon fruktar för lungsot: en och annan påminnelse härom skulle göra henne oändeligen godt. Vore jag i Jacobstad och umgicks jag med henne lika förtroligt som förut, skulle jag ej underlåta att säga henne sanningen; hennes goda Mor med all den svaghet som kan vidlåda henne och som tilläfventyrs är blott en följd af hennes ömmare känsla, förtjenar vist ett bättre öde än att förorättas af en liten nippertippa, hälsa och säg Nådig fröken det!

Jag vet ingen ting om de politiska sakerna Bror frågar mig om, det vet jag endast att hennes Majestät lärer i början af October skänka oss en skatt. Jag önskar hjerteligen att det blefve en Kronprins, och jag har mina stora skäl att göra det. Generalen ämnar resa till Stockholm för att gratulera. Presidenten Lode är ganska illa sjuk af sina podager: det är synd med honom, stackars gubbe, hans affairer lära icke eller stå på bättre fötter än han sjelf: han är dock klok, och lefver tarfligt. — Prof. Porthan lärer ännu vara i Stockholm, han har varit där för att

undersöka några gamla handlingar: det är en outtröttelig Gubbe. Franzén lärer vid detta laget vara den lyckligaste under Solen, han förtjenar det också. Wingen ställer nu hans gård och andra omständigheter i ordning, det är en otroligt driftig menniska. — Sneckendahl skref mig till och berättade att Nicolaus afsagt sig Gossen af det skäl, att han ej har tid att längre sysselsätta sig med honom, och ber mig skaffa en Informator: inneliggande bref är svar derpå. Bror är god och lämnar det till honom. Det är ej så godt efter en skicklig Informator som det tros. — Jag måste sluta. Glöm ej bort en sannskyldig Vän

Mich. Choræus.

P. S. Hälsa sin fru hjerteligen och dem jag i förra brefvet nämnde m. fl. Huru går det med Rosens affairer, han är ju nu till England med sina Söner. De skepp som härifrån skulle taga Ryskt manskap i Revel kommo för sent: endast ett fick 500 man, men frakten derföre blef 36,000 Riksdaler, hvaraf halfva summan genast utföll: det var Capten Bahrs skepp.

P. S. Man betalar 15 Daler på Riksdalern för koppar-mynt i Åbo — är det ej fasligt. Saltet gäller härstädes 20 plåtar: konungen har ju lämnat Tullfrihet åt utländska skepp som införa denna vara i landet; Bror torde känna alt detta förut. Hälsa Chydenius tusendefalt.

P. S. Jag har ej läst Lord Chesterfields bok, men jag tror på Brors ord att den är god; lycka till att fullkomna detta arbete! Sänd det till Åbo, då det blir färdigt, så skall jag be Franzén att se på det. Det kunde ju förtjäna att tryckas. — En sådan bok har sitt stora värde aldra hälst i denna tid, då sällan annat än Romaner sätta våra Bokprässar i rörelse. —

Till Lars Mathesius.

Åbo d. 17 oktober 1799.

Min bästa vän!

Tusende och ändå flera tacksägelser för det sista brefvet. Det har innerligen gladt mig: men att Bror ännu ej fått Griesbach, det både förargar och oroar mig. Att min Bror i Christinestad varit så slarfaktig och ej skickat af denna boken, det bevisar att han är min bror; men jag tål dock ej hos andra den oordentlighet, som ofta är mitt eget fel; derföre skall han i dag få en epistel: det vore väl om Bror derigenom får sin bok. Skulle det hända så, att han ej kommer förr, skall den åtminstone komma med Magr. Frosterus och Rector Winge, som ärna resa till Österbotten i Juhl, och då skall den åtföljas af tusende böner som anhålla om tillgift för mitt brott.

Ännu ha vi ej varit så lyckliga och fått omfamna vår gode Herr Professor Franzén och hans fru; ehuru det ej torde bestås för oss att omfamna hans fru. — Efter all beskrifning blir Malmens Fru med mera ståt emottagen än prof. Franzéns. Det hjelper intet: jag är viss på att fru Franzén blir emottagen med flera hjerteliga önskningar, med flera upricktiga bifalls ljud, med flera välsignelser af hennes mans vänner än någonsin Fru Malm, ehuru jag aldeles ej nekar henne sitt ypperliga värde: och jag tror att detta sätt att emottagas icke är det minst angenäma, det mäst hedrande är det åtminstone. Det skall bli roligt att höra hvad fruarna i Jacobstad säga om denna nya Syster: hon eger lyckliga egenskaper, hon kan upföra sig väl, hon besitter framför alt ett ledigt och muntert umgängs sätt, och jag tviflar ej att ju dessa egenskaper skola snart tillvinna henne allas agtning; men jag vågar dock frukta att hon behöfver någon tid vara med, innan hon rätt kan upföra sig så, som den måste gjöra, hvilcken skall älskas af alla. —

Emedlertid lärer hon vara rätt lycklig, och jag unnar henne alt godt, äfvensom jag har flera skäl att ej missunna Malmen den sällhet han skördat.

Brors anmärkning öfver högtidligheterna vid vårt andra giftermål är efter mitt sätt att se ganska väl träffad. Det är verkeligen, som Bror uttrycker sig, hjertat som slöjar vid den första ömma föreningen, det är sedan förnuftet eller kanske rättare sagt: fåfängan. Ju mindre sann känsla till exempel uti ett tal: ju flera utrop, ju flera grannlåter, ju flera *vanmagtens kryst-ningar*, med ett ord, ju mindre inre värde, dess mera yttre flärd. Sådant är mitt tänckesätt, utan att jag vill lämpa det på detta särskildta fall, hvilcket nu är i fråga. Jag tror visserligen att vår vän Pehr Malm älskar flickan redligt, och jag tror äfven att han mer för att roa henne än för att tillfredsställa sin egen smak prydt sina rum med så präcktiga stycken.

Jag föreställer mig att Fru Malm i Jacobstad nu skall vara detsamma som Fru Bremer här i Åbo. Denna Fru visade sig i går onsdag på Fruntimmers Concerten i en vacker och ny drägt, den hon hemtadt ifrån utrikes orter, hvarest hon med sin man tillbragt denna Sommar. Allas ögon vändes och fästades på henne: hon är eljest en fattig flicka, heter Hällström, eger mycken verld och lysande egenskaper: talar flere språk, spelar claver, sjunger: hon är således så mycket öfver Marie Roos, som Åbo ungefär är öfver Jacobstad. Jag finner åtminstone mycken likhet emellan dessa Damer, och kom apropos af Fru Malm att nämna Fru Bremer.

Nu lära vi snart få fira en National högtid igen. Konungen har befalt att alla Hoffruar och jordgummor med deras flor och klutar skola vara i ordning till den 18 October, det vill säga i morgon: således när min Bror får detta bref, torde redan en Kronprins skrika i vaggan. Önskeligt vore att det blefve en kronprins, efter det nödvändigt måste blifva något. Jag hörde i går en anecdote att det lyckliga fostrets födelse skulle ha blifvit upskuten; men jag tror ej denna anecdote: icke engång konungar kunna upskjuta sådana händelser. —

Hans Majestät skall ha varit ganska nöjd på sin resa till Carlskrona. Hos General Vrede, som förut var här i Åbo, har han spisat middag, och tyckt så mycket om knäckebröd som där vankats, att han frågat efter hvem som bakat det, och tagit beskrifning derpå. En Mamsell Krok, Gouvernante hos General Vrede, har skrifvit hit till Åbo och berättat denna händelse.

Den som bakat brödet har varit också en Mamsell — det bör upmuntra alla flickor, som hellre baka ett godt bröd än läsa uselt franska och dansa illa, att ej blygas, att tvertom glädjas öfver de redbara egenskaperna. Huru mången gjör ej stor figur på en Assemblée, som ej i Bagarstugan kan baka en god bit bröd; huru mången läser ej Romaner och låter gröten brännas vid? Åh, skämmens en gång, edra granna nöt! men fröjda dig du heders gumma och du raska flicka i din stubb och din mjöliga Tröja! — Detta vare för Brors Frus räkning: hon ger mig säkert en skål grädde och lingon för denna strophe — hälsa henne hjerteligen.

Jag är nu ganska sysslosatt. Det är mellan 20 och 30 som redan gå hos mig, och ömsom skrifva och läsa; och ännu komma flera. Vår Nation är nu ganska talrik: vi äro öfver 30, och jag tror närmare 40 landsmän inne. Vår gode Inspector är sjuk, och vi hålla våra Nations möten hos Rector Vinge.

Jag mins nu intet mera nytt, men jag hoppas att Bror ej glömmer bort mig: det är så kärt för mitt hjerta att höra huru det står till i Jacobstad. Hälsa alla menniskor derstädes och främst bland dem fru Roos och Mamsell Ervast, och lilla Maja Stina Malm. Jag vill ej nämna några karlar: de äro alla i mitt minne, och hälsa hvar och en, efter som hvar och en vill vara hälsad. Chydenius får jag väl bref af innan kort. Jag uphör aldrig att vara En

Redlig vän
Mich. Choræus.

Till A. G. Strömberg.

Åbo d. 12 december 1799.

Min vän!

Det är min största glädje att kunna vara tacksam, — och med huru många skäl är jag det icke emot dig? Det är den sanna vänskapen som talar i ditt bref. — Jag igenkänner hennes röst, och den är van att förtjusa mig. Skänk mig ofta dessa glada stunder, de sändas så sparsamt åt mig; och jag välsignar dem, som vilja glädja mina dagar. Jag är lifligt rörd af alt hvad

du säger mig. De goda flickorna som sitta i sin glättiga ring och tala om mig och säga kanske: nej han egde dock ett hjerta, icke var han elak, god var han, god och oförsicktig — föreställningen säger jag om dessa goda flickors samtal är för mig af mera värde än en Assemblée, ett Slädpartie, ja ett skådespel — säg dem det — och mottag som min vän deras hälsning åt mig ännu en gång. —

Jag rörde först vid detta ämne — du kan icke undra derpå — flickorna äga dock rätt till våra första offer. — Den är en Barbar, som icke erkänner deras rättighet att styra verlden och att glädja den! — Fru Franzén har sagt mig, att mamsell Ervast skall gifta sig i vinter med Wikander; om det är sant, så önskar jag henne en sann lycksalighet också i detta fall. — Det är sant, jag hade önskat att ännu en gång i verlden få se henne såsom flicka. Kanske när jag härnäst träffar henne har bekymret bortplöjt den där skalkaktiga blicken, den där goda oskyldiga minen, och behagets och blygsamhetens rodnad — dock nej — behagen åldras ej — åtminstone ej de sanna behagen, och ibland dem står blygsamheten främst. —

Efter jag nämnde Fru Franzén, skall jag säga något om henne. Du kan lätt tänka att alla menniskor i Åbo längtadt efter att se henne; de sågo henne ändteligen, och ehuru beskrifningarne om henne voro ganska fördelaktiga, blef dock ingen bedragen. Var det en Assemblée anstäld, alla skulle dansa med henne, alla ville se henne, alla säga henne något grant, något artigt, något upricktigt. — Var det Concert, sågo alla efter henne och glömde att höra musiken, upstälde sig leder af nyfikna åskådare när hon skulle gå ut, följde henne allas beundran, allas deltagande känsla öfver Franzéns lycka. Mitt herrskap, Generalskor och Öfverstinnor och Friherrinnor beundrade henne, och då det händt att hon var borta från en Assemblée hvarest de voro, förklarade de sitt missnöje deröfver, att hon ej var där.

Så har hon blifvit mottagen denna älskvärda flicka — det är en högtid för hvarje menniska med känsla att se huru det goda, det ömma och ädla älskas öfveralt, att se huru vårt slägte ändå har en allmän smak för det som i något afseende är skönt.

Här har varit många högtidligheter i höst. På de flesta har jag varit med, men utan känsla, utan deltagande, som en

ziffra, en tom åskådare, utan att glädja någon och utan att sjelf vara glad. —

Den 29 November höll jag ett tal på svenska å Akademien härstädes. Då var visst 200 fruntimmer och kanske 400 herrar och dock ingen, hvars ögnakast kunde gifva mig någon högtid. Jag talte 1 timme precist, hade ganska ondt i hufvudet, var illa till mods, och tröstades ej af de 2 Assembléer som på en gång lyste i staden och på hvilka begge jag var. En stund hade jag dock roligt — det var då Franzén kom och tackade mig — och ännu en stund — då en Sophie härstädes också tackade mig — men detta utgjorde också för mig hela högtidligheten vid kronprinsens födelse. Dagen efter sedan jag talt, var Andersmessdagen — jag gick då om afton för mig sjelf, och tänkte på Jacobstad, och jag hörde klangen, jag hörde skålarne, och såg mina glada bröder — men ack på allt för stort afstånd ifrån mig. I fjol var jag hos dig — det mins jag väl — redan då voro de tjockaste molnen skingrade på min himmel — väl oss, att vänskapen nu lyser så klar som aftonstjernan i går afse. Jag gissar att du haft ett stort och dundrande kalas, du är ej van att spara.

Hvarest ämnar du tillbringa din Juhl — blir det i Wasa — eller i Jacobstad? Huru hälst det må bli, så önskar jag dig roligt, och jag är viss på att min önskan uppfylles. Det vore roligt att få komma till Österbotten, men jag får ej njuta denna lycka, den är för stor, jag förtjenar den ej.

Berätta mig hvilka Juhlklappar i år lifva upmärksamheten hos Er. — I fjol fick jag en låda med munlack uti — i år behöfver jag den ej. Man anklagar mig nu för det jag talar för litet; men jag tål äfven detta klagomål. — Jag kommer att tillbringa min Juhl på Kustö hos öfverste Palmfeldt, Generalens måg. — Då kommer jag att dansa med de nådiga, och det är roligt, när de äro af den beskaffenhet som mitt herrskap mot mig. — Om du vill ha det omtalta poemet, så begjär Åbo tidningen af Chydenius — ehuru det ej är stort värdt att läsa ett sommarstycke om vintern. — Hälsa nu alla mina vänner hjerteligen. — Glöm ingalunda flickorna. — Du skall svara på yttersta dagen om du glömmer dem. — Fråga Sneckendahl sen., huru

det blir med hans condition. — Nog torde han nu kunna få härifrån en Informator, blott jag får närmare underrättelse af honom.

Hälsa lilla Maja Stina och Greta Sophia hjerteligen och fru Roos och hela huset där millioner gånger.

Jag är utan uppehör: En sann vän

Mich. Choræus.

— —— ——

Till Lars Mathesius.

Åbo d. 14 december 1799.

Min Bästa Bror.

Om Bror denna gången hade fått vänta något längre på bref än vanligt, så hade Bror derföre haft att tacka Magr. Winge. Han kom till mig, stjelpte bläckhornet öfver första sidan af det aldeles färdiga brefvet, och gjorde derigenom att jag nödgats hvila mig tvenne dagar för att kunna skrifva ett nytt bref. Ingen ting är för mig odrägligare än att renskrifva eller omskrifva något; sjelfva vänskapen kan ej lindra detta bråk, sjelfva kärleken kan det ej, ty äfven mina egna små försök kosta mig mindre att föda än att kläda, så att de se folklika ut.

I det misslyckade brefvet innehölls en hel hop af saker. Först stod där dock en tacksägelse för min Brors fortfarande vänskap, och den stod där icke såsom vanligen af en tom höflighet, utan den stod där tecknad af upricktigheten och den sannskyldiga erkänslan. Jag säger intet annat än hvad jag tänker då jag uprepar hvad jag så ofta sagt: att Brors bref äro ganska kjärt och begjärligt emottagna af mig; men likväl måste jag dock tillstå, att detta sista hade, jag vet icke hvilket lifligare behag, jag vet icke hvilken starkare värkan. Utan tvifvel bidrog hon mycket dertill denna berättelse om Jacobstadsboernas hedrande upförande mot den olyckliga Häggström. Jag har gjort många betragtelser öfver denna händelse. Det är visserligen hedrande att bistå den betryckte och nödstälte: jag vet icke om denna regel tål något undantag. Men döm af sin egen känsla, min Bror: vore det ej

nertryckande, vore det ej den största grymhet af ödet, att först göra mig olycklig, och sedan nödga mig att emottaga hjelp af mina ovänner. Jag föreställer mig att Häggström haft något oafgjordt med vissa i Jacobstad, jag föreställer mig att de hatat honom och att han ej älskat dem; nu är han olycklig, nu behöfver han hjelp, nu måste han bönfalla om sängkläder för sig, sin maka och sina barn; och han måste nu bönfalla derom hos desse — som visserligen icke ägt samma tänkesätt som han, som kan hända någon stund önskat olyckor öfver hans dagar. Må hvart ädelt och ömt hjerta dömma om nesan af denna seger som han skördar den onde i den stund, han är i stånd att med välgjerningar förödmjuka sin ovän, må hvarje dödlig med en finare känsla säga, om icke det hårdaste öde på jorden är det att anlita dem man icke älskar.

Jag har skrifvit detta icke för att förringa värdet af en god gjärning, aldraminst för att vara orättvis mot [?] Malm: jag tror fullt och fast, att om någon är i stånd att rätt njuta ädelmodets seger så är det han, ty honom gaf Naturen både förstånd och hjerta. Det vore en vildhet af mig att icke älska honom, att icke högackta hvarje Jacobstadsbo; de gjorde mig godt, de voro mina vänner, de voro det både med ord och gjärningar, och förr skall hon hvissna denna hand, innan hon tecknar en hård dom emot dem. Men jag anser som Bror det för hårdt och tryckande att taga sin lön af dem som icke veta, huru vida jag förtjent den; men ännu mera svårt anser jag det att taga välgjärningar af dem, af hvilka jag kanske ej förtjent vänskap en gång. Vare alt detta sagt till en man, som äger uplysning och en öm känsla, vare det framför alt sagt till en vän för hvilken jag blottar mitt hjerta utan frucktan!

Jag nämnde också i detta förolyckade brefvet om de bullersammare upträden, som tilldragit sig i vårt kjära fädernesland. Götheborgska upträdet är förskräckligt. Björnberg som arrenderade bränneriet har rest med 10,000 Riksdaler till Stockholm och utropat öfveralt där han framfor: jag skall ta mej djefvuln bränna! Också vann han sitt ändamål. När han kom hem, och allmänheten kom för att köpa brännvin, utfor han emot dem: Ser ni edra djeflar, fick jag intet bränna, jo jag skall bränna upp hvart sädeskorn för Er, att Ni skolen svälta ihjäl! — Efter

dessa dumma hårdheter var det underligt, om allmänheten bestormade bränneriet? Får se hvilken vändning denna saken tager.

I förra veckan reste Hans Majestät till Upsala för att stilla de oväsenden, som där uprest studenterna. På den dagen då kronprinsens födelse firades hade dessa gossar sjungit på Torget en parodie af vår Juhlpsalm: En jungfru födde ett barn i dag etc. och haft tusende andra uptåg, såsom att dricka Bonapartes skål med mera. Nordmark som Rector hade derpå kallat opp dem och varit stormovettig mot dem, kallat dem hundsvottar och galgristare (?) med mera. Retade deraf lade studenterne in till Consistorium och begjärte reconvention, men då Consistorium svarade, att det ej kunde befatta sig med en sak af denna beskaffenhet, gingo de med besvär till Justitie Cancellers Embetet: och det var det som nödgade Konungen att sjelf resa till Upsala. Man förmodar att det stannar helt tyst och beskedligt. Också hvad vill konungen i Sverige göra mot några 100 Bonapartare! Vår Akademie står också af denna anledning i särdeles nåd hos konungen. Domprosten Alopæus ifrån Borgo, som i går hitkom ifrån Stockholm, berättade att han varit opp hos vår Canzler, som gratulerat Åbo Akademie och alla dess lärare och lärjungar.

Den namnkunniga skriften om franska Monarkien är också här läst med illfänad och nöje. Han är skarp i synnerhet mot Rosenstein och Svenska Akademien. Om Bror kommer ihåg, så stod i Stockholms Posten i våras ett stycke mot yppigheten, skrifvet med mycken värme och styrcka. Författarn till den är Rosenstein; och det är roligt att se, huru skribenten i den nämnda skriften går åt honom. Man har trott att Silfverstolpe vore författare till denna märkvärdiga skrift; men nu vet man vist, att det är en Baron Hans Hjerta som skrifvit den. Jag minnes honom sedan Upsala tiden. Han är en quick, snäll och fattig gosse — men är mycket, aldeles för mycket Jacobin.

Nu är Termin slutad, och jag njuter nu en angenäm hvila. I dag har varit en upbörds dag för mig. Dock bestiger sig hittill hela inkomsten till 12 Riksdaler. Jag borde få fyra gånger så mycket; men det är ett mode här vid Akademien att ej betala Docenterna: man tycker att de ha nog stora inkomster förut.

Professor Porthan tyckes vara glad öfver sin stjerna, men såsom en karl är det. Det är visserligen ingen ting redbart i

detta hederstecken; men att de sanna förtjensterna ihågkommas vid Thronen, se där hvad som gläder hvarje medborgare, hvarje älskare af det som är godt och ädelt.

Magister Fremling blir nu präst. Han lefver ganska beskedligt här i Åbo. Det är en glädje för hans vänner. — Låtom oss önska honom lycka! Jag vet ej huruvida Magister Winge reser till Österbotten i Juhl eller ej. När hälst han reser, så saknas han här af vänskapen. Det uptåg några af våra Landsmän gjorde för att såra honom, utföll till deras skymf och hans heder. Det var Vörlund som inspirerade dem. Man kan säga i Biblisk stil, att de då hade Djefvulen. Nu törs han ej rasa om ljusa dagen, och han må gjärna rasa i den natt af hämnd och nedrighet, som höljer deras hjertan, hvilcka han fick insteg hos. Jag hinner ej mer. Hälsa Chydenius, sin fru, Malmarne, Roosens, Apthekarn, Tengström, Engman med flera vänner ifrån En

Sann Vän

Mich. Choræus.

Magr. Fremling har kallelse tils vidare af Prosten Weman i Kimito.

Jag sänder Griesbach med Herr Pastor Fellman, som snart reser. Han är en hederlig man. Gjör hans bekantskap.

Till Lars Mathesius.

Åbo d. 10 januari 1800.

Min Bästa Bror.

Det är icke fem minuter sedan jag emottog min Brors bref: jag har dock redan genomläst det ett par gånger, och jag skyndar mig att svara derpå. Magr. Frosterus som nyligen här blifvit präst reser till Österbotten i dag. Han för Griesbach med sig, om ej någon ond ande annammar den på vägen. Pastor Fellman fick den ej. Jag kom till honom klockan 11 på förmiddagen, och klockan 10 hade han rest: se där orsaken till detta oförsvarliga upförande för tredje eller fjerde gången: jag blygs innerligen deröfver: var viss! det skall aldrig hända mig mer.

Lycka till ett godt nytt år! Denna önskan är så vanlig, jag vet det, men jag är van att säga hvad jag tänker, och mitt hjerta har del i denna önskan. .

Jag blygs öfver min dom öfver Häggströms välgörare. Det var dock icke mitt tänkesätt jag yttrade, utan blott min farhåga. Det är godt att tänka väl om mensklígheten — jag gjör det kanske mera än någon tror. Men då jag hör ovanliga drag, vill jag förvissa mig om deras verkliga sanning, för att njuta med säkerhet hela högtiden af ädla gjärningar. Förlåt mig då ädelmodigt mina uttryck. De voro åtminstone trogna stämplar af mina känslor i det ögnablick jag skref det sista brefvet. Kanske är det dock förlåtligt att fritt yttra både det goda och det onda. Nu bekänner jag att jag värderar Jacobstads boernas ädelmodiga upförande: också straxt gjorde jag det; men hos mig upstodo tvifvelsmål, hvilka jag ej kunde tillbakahålla, men hvilka jag med både ånger och förtjusning återtager. Det är sant som Bror säger, att man ej destillerar sin ondska i de smärre kretsarne af samhället: detta uttryck målar förträffligt, och jag tar afsked af hela saken för att en stund tänka på det med förnöjelse.

Jag hade bref ifrån Götheborg Julafton med omständelig berättelse om hela förloppet af bullret därstädes. Brefvet var ifrån en man som sjelf fört protokollet vid första undersökningarne, och kunde ej bedraga. Han heter Hummel, är son till politie Borgmästarn derstädes och Stads Notarie. Han berättar ibland annat, att man sökt Björnberg i alla hus med rep för att hänga honom, att Öfver Commendanten de Fuse stillat folkhopens raseri med sina goda lämpor: han har nemligen druckit Brorskål med [?] och de ha fört honom i triumph genom staden. Han skall dock för denna sin medborgerliga anda stå illa hos konungen, som synes älska hårdare medel, som synes vara född för rysligare upträden. Landshöfdingen af Forsshelles har deremot blifvit illa hundsvotterad: man har kört ner honom af sin häst, fört honom hem som en fånge och bedt honom vackert hålla sig inne. Hummel nämner intet ord derom att Borgerskapet (?) fiender till Björnberg anlaggt detta upror; han frikallar dem aldeles, men här i staden tros det allmänt att så skett, och man synes vara böjd att hålla med Björnberg.

Bullret i Upsala har varit mindre betydligt, ehuru det blef så illa uptaget. Hela den ordnings förstörande Andan lifvades af några boutellier öhl, som dracks på *Glädjen*. Gossarne kommo derifrån, gingo till staden, gå förbi det stället där Borgerskapet håller sitt kalas. Borgerskapet ropar: *vivat studiosi*, studenterne: *vivat civitas*. Begge instämma: vivat Bounaparte, och så sjunges: vore ej det Barnet etc. Derpå upkallas Corpsen. Nordmark är stormovettig. Curatorerne gå till honom och förklara, att om några äro brottslige, äro dock de fleste oskyldige. Silfverstolpen, han som ger Journalen för Sv. Litt., har fört ordet. Nordmark har hundsvotterat honom grufligen. Derpå gå de med klagomål till Justitie Cancelleren. Kongen kommer — och det gick som Tidningarne utvisa. Fersen är en stark försvarare af Konunga Makten. Det var just han som var i Frankrike för några år sedan och skulle sätta Ludvig d. 18 på thronen och förde bort Ludvig d. 16 då han blef fången med Dirkmagen. Han är således just en sådan som Kongen önskar till Canzler för en Akademi, den han befarar hysa friare tänkesätt, än som kan bära sig uti en Monarkisk Regering. Eljest skall han ej vara oslug, ehuru häftig och bitter mot philosopherne. — Boethius är den som är mäst utmärkt bland professorerne för brottslighet: det är åt honom Kongen syftar. Höjer blef ej som Bror vet professor. Han är dock äldre Magister än Högmark, är Adjunkt vid Academien, är onekeligen mera förtjent; men han är Jacobin, och en Jacobin får ej bli professor. Rosenstein har drifvit igenom denna sak. — Jag gick och läste hos Högmark 1792 och 93. Han är onekligen en man af philosophiskt hufvud och professorliga studier; men Höjer öfverträffar dock honom i begge afseenden.

Jag hörde i går att Tengström fått flesta rösterna till Fullmägtigskapet, att han fått dem, säger jag, här uti Finnland. Det gläder mig att Ni tänka lika förnuftigt i Österbotten. Gadolin kan vara bra karl, men Tengström är dock bättre. Om denne förstnämnde kommer att likna sin far, så bör man om ej för stiftets skull åtminstone för mensklighetens skull önska att han aldrig blir Biskop. Det säges här i Åbo att Biskopen tog i fjol 9 Riksdaler tunnan för Spannemålen, tog det äfven af de fattigaste uslingar: se detta är den christliga godhjertenhet och sjelfförsakelse, som pryder en prästman. —

Huru gjärna skulle jag ej deltagit i edra oskyldiga samtal vid kakelugnen? Det både smickrar och gläder mig att Ni äfven kommo i håg mig: jag äger intet annat offer af tacksamhet därför, än den enkla tacksamheten, den sanna vänskapen. Emottagen dem med samma känsla som jag öfverlämnar dem.

Jag har varit hos de förnäma öfver Julhelgen, och öfver nyåret. Den förra högtiden tillbragte jag hos Öfverste Palmfeldt — den sednare hos en Baron Mannerheim, begge Generalens mågar. Jag hade ofta roligt — men också ofta ledsamt. Det var ej Nykarleby — det var ej Jacobstad — ofta kände jag det. Dock äro de förnäma ganska menskliga emot mig: jag umgås med dem helt fritt, och njuter deras ädelmod utan att de vilja visa att den är en nåd. Till Julklapp fick jag af Generalen: kläde till frack och permissioner: äfvensom jag förut fått en surtout. Således kan jag ej klaga. Mina inkomster för colleger bestego sig förra Termin till 49 Riksdaler och 16 Sk., och för mitt tal fick jag 100 plåtar. Jag sålde manuscriptet åt Frenckell. Consistorium Academicum ville också låta trycka det på sin bekostnad: men jag behöfver bättre pengar än ära: hon släcker hvarken hunger eller törst, hon hvarken kläder eller värmer — och likväl är hon så högt eftersträfvad — ja det är sant — Lifvet är som Bror säger en Roman, och alla vilja bemöda sig att ej spela sämsta Rolen. Första arket af mitt Tal är redan tryckt, de andra bli efterhand — och i slutet af månaden är det väl färdigt. Jag frucktar mäst för Recensenterne i Journal för Sv. Litt: eljest gjör jag mig tämmeligen säker, och denna säkerhet, detta öfvermod rättare, är en skänk af prof. Tengström och Franzén. Denne älskvärda man mår förträffligt, och hans fru likaså. Hon är allmänt omtyckt och beundrad. — Han ger ut Åbo Tidningar på sin bekostnad i år Prof. Franzén och skrifver alt sjelf. — Hans skaldestycke öfver Finlands Upodling beundras af dem som förstå det — ännu förstår jag ej alt, men det jag förstår är guddomligt, och om det jag ej förstår måste han sjelf uplysa mig. Hushållningssällskapet har gifvit honom en Silfvermedaille för detta arbete; om det gifvit den i guld, så hade det ej förtjent detta namn, ty poemer göra i allmänhet ganska litet till ett Lands Upodling och frucktbarhet, såframt de ej redan multnat och kunna tjena till spillning. Hälsa sin fru hjerteligen

— hälsa Nils Malm och hans bröder med flere. Chydenius är skyldig mig ett bref. Det är godt när det kommer. Jag slutar med den vanliga och upriktiga försäkran om en sann vänskap.

Michael Choræus.

Ifrån Baden har man skickat en präcktig vagga åt vår Kronprins. En Färgare hustru skall ha blifvit amma. Vi vänta stora nyheter, endast posten kommer.

Prof. Franzén har skrifvit Resebeskrifningen öfver Finnland. Den beundras allmänt och förtjenar det. Också den poetiska Calendern, som i mitt tycke är gudomlig, är af honom. Fabeln om Diogén och Sansculotten är ett litet smink öfver reflexionerne om den största händelsen i Europa, hvilken anses för ganska farlig.

I snart fjorton dagar har detta bref varit färdigt. Jag skickar dock af det med alla sina fel. Sedan jag skref det, har intet nytt händt. Vi lefva här i hedniskt mörker för postens skull, som ej slipper hvarken fram eller tillbaka. Att Möllersverd, som skickades till Storfursten Alexander med blåa Bandet, blef Riddare af Ryska Maltheser orden och fick 1,000 Rubel i pension så länge han lefver, är redan en gammal nyhet.

Till Lars Mathesius.

Åbo d. 13 mars 1800.

Min vän.

Jag har dröjt en eller två postdagar att svara på min Brors kärkomna bref; men jag har dock ej derföre glömt min skuld, och aldra minst den stora skuld, som jag aldrig kan betala: den sanna vänskapen.

Jag tackar ödmjukast för alla nyheter och äfven för anmärkningarna vid mitt tal. De äro som Bror finner icke de enda man kan göra vid detta tillfällighets arbete. Prof. Franzén har haft den godheten för mig att anmärka flera fel: jag kallar det en godhet, och det är visserligen en godhet, till ock med är det ädelmod att på ett sådant sätt criticera en ung författare. Jag

har ägt så mycken oförtjent tillfredsställelse af detta Tal, att jag visserligen ej blir missnöjd öfver förtjenta förebråelser.

Tillåt mig dock att rättfärdiga mig i afseende till anmärkningen som Bror gjorde öfver Religion såsom tvåstafvigt. Jag har sett det brukas så af författare, hvilkas auctorité det är rätt att följa: också är det vist, att när man hastigt säger *Relgion*, låter det som vore det tvåstafvigt. Silfverstolpe gjör Europa för Exempel ibland till 3 stafvigt, ibland till tvåstafvigt, och det synes åtminstone vara ett större fel att klyfva en diphtong, änn att sammanfoga en consonant och en vocal i hastigt uttal.

Men förlåt mig, jag skrifver till en man, som har sann urskillning, men jag skrifver också till en vän som har sannt hjerta; det förra gjör att jag vill bevisa, det andra att jag icke frucktar att följa min villja.

I dessa dagar utkommer från trycket det tal, som jag höll på den 24 Januarii. Det är tryckt på mitt eget förlag, och är ganska dyrt. Jag skall nödvändigt sälja 300 Exemplar, innan jag får mina penningar igen. Till Jacobstad sänder jag med presterne som varit här och tagit pastoral examen kanske 20 exemplar. Tala för den goda saken, så att dessa exemplar åtgå. Fruntimren böra köpa hvar sitt exempel för att ha något att lägga i sin spegellåda. Upmuntra dem dertill och var min Recensent i Jacobstad: jag frucktar Brors goda och säkra omdömesgåfva; men jag älskar dess ömma hjerta emot mig: se der hvilken jag utvalt till min Recensent: det är hjertat.

Nu är jag åter ganska sysslosatt. De studerande anmodade mig att denna Termin läsa Rhetorik, och dessa lectioner kosta mig mycken möda. Antalet af dem som afhöra mina enfaldiga anmärkningar öfver Ernesti Initia Rhetorica lärer bestiga sig till inemot 40. Det borde således vara ett collegium som betalade sig; och det gjör det visst genom den nödvändighet, i hvilken det försätter mig att sjelf läsa många goda böcker. Dessutom har jag 20 skribenter, dock de fläste nybegynnare, så att jag har ett tråkigt arbete. Min tid hinner dock väl till, och jag har ändå stunder öfriga att helga åt umgänget.

Men förlåt, jag talar för mycket om mig sjelf — dock, man finner sällan något intressantare ämne, aldra helst då man skrifver till vänner.

Var det ej roligt nog att den gamle 80-åriga Biskopen drog af till Riksdagen med sin son, och att hafvet likasom enkom för hans skuld skulle lägga sig. Får se hvad han uträttar för storverk: man spår allehanda.

Biskop Benzelstjerna i Vesterås, årsbarn med Gadolin, dog nyligen. Det kom just sorgbref till Biskopen samma dagar han reste, för att likasom säga honom: memento mori, men det var väl något annat *memento*, som var angenämare för Gubben och talte starkare i hans öra och till hans själ. Domprosten lärer ej kunna bli Biskop i Vesterås: Flodin och Valler äro honom i vägen. Jag tycker mig se hvad de andelige Männerne skola buga sig för denna flicka, den rikaste i hela Sverige.

Ritningen till den nya Akademiebyggnaden är nu ankommen ifrån Stockholm. Den är ganska vacker. Redan köres sten, och alla anstalter göras till att nästa vår lägga grunden. Gjörvell skall bli Byggmästare. Han är son af den margkunnige Gjörvell, och har varit flera år i Rom för att vinna fullkomlighet i sin konst.

Magister Doc. Winge torde knapt komma till Österbotten. Bror unnar honom visserligen alt godt. Han blir som jag tror antagen till någon slags Secreterare härstädes med lön och med hopp om befordran i framtiden. Jag gissar så, Bror får väl höra deraf: jag har skrifvit till Toppelius derom.

Helsa nu sin fru och alla goda vänner och förgät ej att snart hedra mig med sin skrifvelse.

Jag får ej skrifva mer: klockan är 12 straxt och posten går. Helsa Chydenius, Malmarne, Tengström, Lundmarken etc. ifrån en

Redlig vän
Mich. Choræus.

Fråga Strömberg, hvarföre han tröttnat att skrifva mig till.

Till Lars Mathesius.

Åbo d. 10 april 1800.

Min vän.

Undra ej att jag söker upfylla både vördnadens och vänskapens fordringar, då jag skrifver till Dig. Den tid då jag ännu var ett barn, var du redan man, och gladde dina ömma föräldrar — den tid då jag blott kunde gråta, kunde du redan tänka och njuta naturens behag och kärlekens förtjusning: se der orsaken hvarföre jag nyttjar detta mera grannlaga skrifsätt — men jag skall lägga bort det, efter din godhet så vill, och ändå söka att heligt upfylla både vänskapens och vördnadens fordringar: dessa tvenne syskon komma väl öfverens, ehuru den ena är äldre än den andra.

Prenumerations sedeln på det franska Lexicon som du åstundar att äga, skall ligga i mitt förvar, till dess boken kan utbekommas. Du behöfver ej förut skicka mig penningar: jag kan umbära dem; utan jag begjär blott att du qväfver hos dig den tankan, som du ej kunnat hindra att födas, den, att jag *altid* är en slarf.

Ifrån Upsala hade jag med förra posten obehagliga nyheter: de angå dock ej Sveriges väl, de röra blott mitt eget: Silfverstolpen och hans Liga ha fördömt mitt Tal den 29 nov., och lofvat att recensera det på annat sätt än i Åbo Tidningar: jag har blifvit uprörd häraf, och förlorat det goda humeur, som jag höll på att återtaga. Du har väl sett Franzéns försvar i Stockholmsposten. De ha utur 6 års glömska framdragit hans poem: Det nya Eden och häcklat det, kallat det ett prof af *poetisk oreda och flärd* m. m. Han hade ej bordt svara derpå, men han har dock gjort det och gjort det med sin vanliga blygsamhet.

Ifrån Norrköping höres endast att Ridderskapet och Adeln skall bullra innom sig. Der herrska två partier, af hvilka det ena vill dansa quadrillier och det andra spela boston; men detta torde vara en lögn, så väl som det att kungen rest till Tullgarn, och många andra historier dem man upgifvit som sanna. Bland dessa utmärker sig en som jag vill anföra för dess rolighets skuld.

Kungen behöfde en hatt — dagen innan den blef färdig kommer en Hattmakare Gesäll och vill nödvändigt tala med Majestätet. Han insläppes och berättar Konungen, att uti hattkullen voro tvenne små pistoler förvarade, hvilka skulle brinna af så snart kongen tog hatten på sig. Dagen derpå kommer Hattmakaren med hatten, då kongen befaller honom att försöka den på sitt eget hufvud. Hattmakaren krusade; men måste dock deran, och dog straxt för skotten som smullo af just då Konungen med sin egen hand nedtryckte hatten i hans panna. Gesällen fick till belöning den största qvarn i Norrköping: det är att märka att staden är namnkunnig för sina qvarnar. Sådane nyheter berättar man härstädes, och derföre är det bäst att berätta ingen ting. I Preseståndet har dock verkligen blifvit föreslagen en deputation som skulle afgå för att tacka konungen för den der Regerliga förordningen angående nyheter i Religions mål; men förslaget har blifvit afslaget. Jag vet intet mer angående Norrköping.

Jag hinner nu ej eller mer. Klockan är 12, och posten skall afgå. Förlåt min brådska; helsa sin Fru, sina barn — tack för den ömma och vackra vändningen, hvartill de gåfvo anledning — och alla mina vänner ifrån den, som evigt förblifver

Din Trognaste vän

Michael Choræus.

Till Lars Mathesius.

Åbo d. 15 maj 1800.

Min Bästa Vän!

Många stora händelser ha inträffat sedan jag sidst skref dig till; men hvad mig sjelf angår, har jag mått tämmeligen väl, idkat mina gjöromål, och haft mina nöjen, hvaribland jag nyligen kände del af ett bref ifrån dig, för hvilket mitt hjerta tackar dig bättre än min penna kan gjöra det.

Den betydliga händelsen som nu sysselsätter oss alla är Biskop Wallqvists död. Han var en nyttig man, och som Biskop betraktad ägde han ojämnförliga förtjänster. En annan sak är

det att afgjöra hans värde som menniska, hvilket jag dock tror icke varit så ringa, som månge af hans ovänner påstått. Hvad som är förskräckligt och varnande är det sätt, hvarpå han lemnade verlden. Han var klockan 5 i dispute med prosten Nordin angående tryckningen af Preseståndets protocoller, den han ogillade, och gick hem förargad och uprörd, satte sig i sin länstol och dog klockan 6. Man har öppnat hans lik, och deraf dragit den slutsats, att han dödt af harm. Hans hjerta vägde 50 lod, och fethinnan omkring hjertat 2 $^1/_2$ mark.

Så snart han dog skickade konungen genast en Courier till hans fru med befallning att hon skulle lägga in ansökning om trenne nådår. Konungen har saknat och sörjt honom mycket och befallt Domprosten Fant att hålla liktal efter honom, hvilket nu redan lärer gått för sig. Häraf ser jag så väl som alla andra att Fanten är i nåd, hvilket af hjertat fägnar mig. Biskop Wallqvist skall hafva ägt löfte om Vesterås stol, den Fanten säger sig ej villja ha, ehuru jag svårligen tror att han då är upriktig. Biskop Wallqvist hade vid sin hemkomst kl. 5 hängt sin Riddarstjerna på Rousseaus Buste som stod i rummet, en händelse som gifvit anledning till åtskilliga anmärkningar, hvilka som man kan föreställa sig, icke saknat spetsfundighet och vigt.

Professor Tengström hade 9 röster till hemliga utskottet: Biskop Cygnæus hade 4. Biskop Gadolin — du känner ju honom! — hade arbetat med händer och fötter, ehuru darrande de begge äro, att blifva antagen i hemliga Utskottet, men det hade misslyckats. Tengström är i stor nåd. — Baron Flemming som var här med kongen 1796, då Tengström höll sitt tal, har visat att han ej glömt honom, och att han är värdig att som Mecenat stå ibland de 18 af Svenska Akademien.

Hvad de egentliga Riksvårdande ämnen angår, så vet jag stort ingen ting utom det som är redan gammalt; nemligen att man är delad i tvenne partier, af hvilka det ena yrkar att man fritt bör ställa i ordning Rikets inre hushållning, och sedan tänka på att betala den utländska skulden, och det andra yrkar aldeles motsatsen. Jag har blott för mig sjelf gjort den anmärkningen, att man bör börja med att förbättra sig inne ifrån. Man bör först courera sina magplågor, sina giktkrämpor, sina hemoroider, och sedan kan man kläda sig grann för att gjöra figur i sällskapen;

men att vara präcktig på en bal, och att pinas och svälta och plågas hemma: det tycker jag vara löjligt — dock detta är inbillningens slutsats (?) — och det är icke *hon*, det är *förståndet* och *urskillningen*, som skola styra stater.

Det jag nu berättat är ganska sant: jag har det ifrån prosten Lagus, som skrifver till sin son, hvilken åter har den godheten att berätta mig sina nyheter: och huru kan prosten Lagus ljuga? Han som bordt bli Theologie Doctor 1793, men som 1800 blir det med dubbel heder. Det tros att alla våra tre Theologer härstädes bli Doctorer. Leffrén har nu i sitt 78 år utgifvit en disputation, hvaraf jag ej precist mins Titeln, men löjlig är den och går ut på att förkasta Neologernas eller de nya philosophernas satser. Man skrattar allmänt deråt, hvilket icke är rätt: jag skall nästa post skrifva mera härom till Chydenius, hvilken Du är god och helsar med tillsägelse, att jag i går aftse hade den lyckan att emottaga hans bref. Helsa din fru — och alla vänner ifrån

Din Trognaste Vän

Mich. Choræus.

P. S. Helsa mina vänner så ofta de fråga efter mig och ännu oftare. Om du träffar Nicolaus, så säg honom, att jag nästa postdag skrifver honom till, äfvensom magr. Frosterus. Vi ha calasat grufligen denna tiden, och jag har försummat att besvara så många bref, att jag ej hinner med alla i dag; och posten går blott alla Thorsdagar till Österbotten.

I Upsala ha åter förefallit upträden. När Talet öfver kröningen skulle hållas, har Silfverstolpe anstaltat om att musiken skulle bli den bekanta Marseiller marschen; men Tingstadius har fått veta det förut och förekommit det. Undersökningen härom är på Canzlerns befallning företagen och fortsättes med alfvare. Höjer har rest utrikes. Han bars af 50 studenter ut till Tullen under afsjungande af en visa, som skall vara anstötlig. Neikter och Aurivillius afsade sig samma dag Inspectionen för Östgötha och Vestgötha Nationerne. — Får se hvad slut detta tager.

Till Lars Mathesius.

Åbo d. 19 juni 1800.

Min vän.

Ehuru brottom jag har, och ehuru illa jag mår, vill jag dock försöka om icke det att skrifva till dig skulle kunna komma mig att glömma alt tråk, och all opasslighet.

Jag hade nyss emottagit ditt kärkomna bref, då jag blef buden att spisa middag hos öfverste Palmfelt på lägret utanför staden. General Klingspor eller hans Excellence En af Rikets Herrar var der för att mönstra Regementet. Man spisade i en stor löfsal, hvarest var mycket drag, och hvarest jag förkylde mig. Dock vill jag hoppas att inga svårare påföljder skola påminna mig huru usel den äran är att spisa hos de förnäma. Klingsporren dubbade nu också Porthan till Riddare. Gubben lät vänta på sig minst 1 $^{1}/_{2}$ timme, och Excellencen fick lof att skicka bud på honom. Porthan var på Consistorium: men de förnäma tro ej att man har något annat att göra än att på deras vink stå färdig till hvad som helst. Hans Höggrefliga Excellence var eljest mycket förfallen, och den sidan hvarest det utvärkta ögat lemnat sina märken efter sig, var aldeles dalig. Riksdagsbullret torde du redan känna, och jag undgår således att berätta något derom. Det hade varit artigt om hela Riddarhuset hade afsagt sig hela skräpet af sina privilegier: åtminstone tycker jag att de herrar, som en gång började att visa sig raska, hade kunnat fortfara dermed. Äfven detta är en följd af uplysningen. Ehuru jag måste för min del bekänna att skryt och gäck äro mina afsvurna fiender, kan jag dock icke annat än i hemlighet högackta denna ädla frimodighet, som då den har rätt, icke darrar att yrka det vid Konunga Thronen. Härstädes hafva dessa affällingar den allmänna tonen för sig, och man ifrar starkt mot den obestämda tiden af bevillningen.

Silfverstolpe är nu dömd af Consist. Majus till att gjöra afbön för Rector, att för altid relegeras ifrån Docentur, Academi, och staden Upsala. En Magr Docens Wallenberg, som äfven är utmärkt för sin Musikaliska talang, och som studsat vid Rectors befallning att spela ett annat stycke än den franska frihetsvisans melodi, är dömd till att ett år suspenderas ifrån Docenturen, då

det sedan skall ankomma på Canzlern om han kan återtagas eller ej; Directeur Lessel är dömd förlustig sin syssla, och en Östgöthe Hultin som klipskat sig mot Consist. Minus är dömd att sitta 8 dar i krubban, i krubban! som ej varit öppnad på 50 år och derutöfver. Hvar och en finner att denna dom är ovärdig; men professorerne tro sig göra Gudi en tjenst dermed. Man tager för afgjordt att ingen mildring står att vinna hos Canzlern, och ännu mindre hos Konungen. Höjer kom till Norrköping, och blef befald att innom 24 timmar vara ur staden. Förmodeligen har han haft samtal med Baron Hans Hjerta, hvars förtrogna vän han är, och hvars tänkesätt aldeles ej äro konungen till lags.

För en vecka sedan var jag rest med Generalen till Jockis och dröjde der några dagar. Det var så kallt, att man nödgades elda sina rum, hvilket är alt för svårt i medlet af Junii månad. Nu har jag varit ledig hela långa tiden. Mina disciplar återkomma i morgon, och då reser jag till Nådendals brun med mitt Herrskap. I slutet af Julii resa vi till Jockis och dröja der till början af September, då jag lemnar min condition. Gossarne skola hemifrån, och komma i pension till en Major de la Mühle. Detta är väl för dem, men illa nog för mig. Jag söker ett tillfälle att komma till Stockholm, får se huru det lyckas. Min afsigt är ej dermed att för altid lemna Akademin; nej jag ville blott stadga min smak, och bilda min lycka. Om detta slår felt, dröjer jag qvar i Åbo, men tager inga pensionairer: jag hoppas att kunna berga mig ändå. Mitt herrskap visar mig så mycken och så utmärkt höflighet, att jag med saknad lemnar det — men jag har dock sjelf tillstyrckt Generalen att taga detta steg såsom ganska nödvändigt för hans barns välfärd. Var god och lemna åt din far inneliggande qvittence: jag mintes icke annat än att jag redan skickat det till Nils, då jag fick igen det ibland mina papper, eller för att vara upriktig: det var distraction af mig att glömma det. Helsa din Fru och de goda fröknarna som ej glömt mig, och vännen Chydenius med flera som äga någon god tanke om din

Redligaste Vän

Mich. Choræus.

P. S. Dina reflexioner öfver Sedelärans verkning på Sederna äro värdiga ett rum i vår Catheder och hvar som helst, der för-

stånd och urskillning värderas. Jag skulle dock önska att du ej glömt huru mycket de vackra konsterna bidragit till förädlingen af vårt slägte; men jag är viss på att du också gjör dem rättvisa, du som med så mycken godhet omfattar en af deras ringaste idkare.

Till F. M. Franzén.

Runsala d. 23 juli 1800.

Min ädelmodigaste vän!

Jag har varit så ängslig och så förskräckt i dag för den hotande åskan; men nu är himlen klar och solen dubbelt glädjande och mitt hjerta alldeles förtjust. Det är i denna sinnesförfattning, jag alltid skrifvit till Prof. Franzén, isynnerhet då jag begärt någon godhet af honom, det vill säga, så ofta jag skrifvit. Nu begär jag af hans ädelmod att medföljande bön måtte få ett rum i Åbo tidningen. Skulle något annat stycke redan vara aflagdt för detta behof, hoppas jag att bror Franzén en annan gång inför detta stycke, så framt det eljest kan införas. Jag har satt ut *blommorna* i det vackra solskenet för att låta dem spricka litet mer. De behöfva sin fulla mognad för att vinna ett rum i ett så skönt åkerfält, som Åbo tidningen är. Jag reser om onsdag till Jockis; dessförinnan hoppas jag komma till staden för att helsa på mina välgörare och mina vänner. Jag skall också till denna tid ställa i ordning ett eller två små försök, med hvilka jag skall straffa redaktören af Åbo tidning för det han använde sitt ädelmod så illa, använder det mot dem, som ej förtjena det. — Jag upphör aldrig att vara en evigt förbunden

Mich. Choræus.

Till Lars Mathesius.

Runsala d. 29 juli 1800.

Min vän.

Tack för ditt philosophiska och poetiska bref: dessa begge förtjenster, de må nu vara aldrig så lysande, äro dock ej att jämnföra med hjertats. Philosophen är stor, skalden är roande, men en vän är mer, han är älskvärd, han förljufvar lifvet, och tröstar de sorgliga stunderna deraf. Förmodeligen är det alt det oförtjenta bifall hvarmed du behagar hedra mig i ditt sidsta bref, som gjör att jag anser detta för det aldrabästa, jag fått af din hand. Det vore förgäfves att vilja dölja det för en man med det säkra öga, med den menniskokännedom som du har. Men jag skall dock söka att vara anständig, och derföre skall jag låtsa förbigå hvad som rör mig sjelf, för att fästa mig vid saker af mera vigt. I förbigående skall jag dock anmärka, att vår correspondence är ganska förnuftig: vi skrifva altid om något ämne, och ej som det vanligen sker om ingen ting. Det kan dock vara lika mycket hvad man skrifver om, blott man skrifver: ett bref ifrån en vän är altid en skatt; men denna skatt är så mycket dyrbarare, då den består af eftertankans redbara silfver, af förnuftets guld, eller också af känslans och inbildningens ädla stenar: menniskan sätter ett högt, kanske ett altför högt värde på dessa sednare; men ho vet hvilket är det rättaste: det som gläder mest och oskyldigast lärer vara det bästa. Men förlåt! jag tog mig en lång promenad afsides och glömde att jag hade en vän i mitt sällskap. Jag glömde nyheterna: dessa äro i bref, hvad myntet är i sammanlefnaden, de utgjöra lifvet och rörelsen(?) deraf etc. etc.

Visserligen har du ganska rätt, att brunnssällskaperna äro okonstlade. Generalskan Willebrand, ehuru eljest altid god, var en prostinna på landet, friherrinnan Mannerheim var Kronfogdens fru, öfverstinnan Palmfelt var Fältväbelns, Mamsell Loffman var Caplans Mamsell, och Magister Choræus — hvad var då han? Han kunde väl ej bli mindre än han var, och aldrig kunde han väl önska att bli mer, då Mamsell Loffman var Caplans Stina — hon har detta namn, det är hennes enda fel. Sällskapet roade

sig godt och beskedligt; men deraf att alla slogo sig lösa och hade beslutit att slå sig lösa, från alla bojor af flärd och fåfänga, deraf kom det att vi hade roligt, och deraf lärer det komma, att folket altid är godt vid helsokällor. Jag var brunnsprest, och läste hvarje morgon en bön, antingen Lidners, eller också för ombytets skull en annan af en sämre hand, men kanske lika välmenande hjerta. Också predikade jag tvenne gånger, midsommardagen och 6:te söndagen. På den sidstnämnda insamlade vi en collect till stadens Comminister, som heter Ström och är ganska fattig. Sällskapet (?) utgjordes af 20 personer ungefär, och collecten steg till 14 Rd och 12 Sk., som var mycket nog för honom, som säkert icke haft så stor summa på en gång.

Den andra reflexionen i ditt bref är lika sann: att nemligen de jämna och kallsinniga själarne duga till intet stort: man måste undantaga att de duga till Generaler, men hvartill duger en General? och till Mathematici, och de äro utan tvifvel nyttiga för menskligheten. Du liknar dessa själar vid en mycket lugn och varm sommardag, som varar länge och gjör ej dig nytta; denna liknelse är ganska vacker och tillika ädel; jag skulle liknat dem vid ett träsk som står stilla och förrutnar, men denna liknelse hade varit kanske lika sann, men mindre ädel. Stora företag fordra en stark spänning af själens krafter, och aldrig är menniskan så stor, som då någon passion lifvar henne. Det är blott frågan: hvart rigtas denna passion? rigtas hon till det goda, då gjör den undervärk, rigtas den till det onda, utbreder den förstörelse: i begge fallen kan den vara olycklig för den som deraf eldas, och en kallsinnig menniska är mindre lycklig af glädjen som är sällsynt, men också mindre olycklig af sorgen, som är jordens hvardagsdrägt, och deruti är den kallsinnige, den jämna, att föredraga framför andra.

Om Biskop Wallqvist varit kallsinnig, så hade han säkert ännu lefvat. Man vet ej hvilken som blir Biskop efter honom: innom Vexiö stift finnes intet skickligt ämne: åtminstone säges det så. Domprosten Cronander blef väl Ledamot af Nordstjernan; men det var derför att han är den äldsta Domprosten i riket. Domprosten Fant vill verkeligen ej bli Biskop i Vesterås. Det är troligt att han blefve det, i fall han sökte med alfvar. Nu arbetar han för Flodin, som skall få det. Pastorerne i Stockholm skola redan

tvista om hvilken efter honom skall få Storkyrkan: också är det något att tvista för. Lehnberg och Murray(?) äro de lyckligaste friare till denna rika flicka; men det tros att Lehnberg talar så väl för sig, att han får hennes *ja;* ehuru så många tala emot honom, men deras röst, ehuru hörd ur illviljans[?], skall dock knapt märkas af den höga fadren, som ger bort flickans hand.

Prosten Jedeus ifrån Vesterås hade under Riksdagen tillbud att bli Domprost i Linköping. Lindblom kan ej hålla styr på Gubbarne i Consistorio, och han behöfver en kamrat som är sig trogen. Få se om Jedeus tager mot detta anbud: det blir ett nytt bevis att kongen går ifrån Förslag. Nu får man bli prest vid 23 års ålder. Häromdagen vigdes dock några i Åbo som ej voro så gamla, hvarken till ålder eller förstånd. Af vår nation voro dock flere hyggliga gossar, såsom Montin, Pipponius, Björklöf med flere.

Jag har tillbud af Condition hos Landshöfdingen De Geer, men på det vilkor att först ligga med honom på Tervik bredvid Lovisa till nästa sommar, då han flyttar till Stockholm: kanske jag emottager detta anbud, kanske intet. I alla fall hoppas jag att du ej förgäter mig, antingen jag kommer till stora verlden, eller till Ryska gränsen: jag hoppas att du ej behöfver den påminnelse som ej en gång för mig är nödvändig. Helsa din Fru hjerteligen, helsa Nils Malm och bed honom vara välkommen från det bullrande målet till det glada målet af en Maka, helsa de öfriga vännerna, fruar och mamseller ifrån

Din Trognaste Vän
Mich. Choræus.

General Vrede med blå bandet var nyligen här. Han berättade ibland annat att Grefve Ruth(?) spelt en gemen roll vid Riksdagen. Han skall änn hållit med det ena partiet, änn med det andra. General Willebrand låter alt sitt silfver gå: han är verkligen patriot. Nu funderas starkt på strömrensningarne. Porthan var här i går med Widens project. Efter hans förslag skulle en Canal gräfvas i Hvittis, jag mins ej huru lång, kosta 5 tunnor guld; och i dag har Generalen räknat ut att man bör kunna gjöra den för 3,000 (tretusend) Riksdaler eller åtminstone för 6; hvilket är en ansenlig skillnad. Eljest har Widen gjort

sig mycket besvär, och skickat in profiler och ritningar på alla sina förslag, som gjöra honom heder.

Helsa Fru Roos — helsa Herr Bergman. Jag reser i morgon med herrskapet till Jockis och blir der en månad. Der väntar jag bref af dig.

Till F. M. Franzén.

Jockis d. 11 augusti 1800.

Min ädelmodige vän!

Tillåt mig att ifrån fiskargubbens koja flytta mig för ett ögonblick till den glada ring, som omdansar den ömmaste far, den lyckligaste maka. Denna flyttning synes mig ej vara svårare än att hoppa öfver ett smalt dike, ifrån det ena blomsterfältet till det andra. Men på mitt fält växa blott några enfaldiga landtblommor, på det åter, dit jag ville komma, stå de vackraste rosor i hela sin sommarpragt. Professor Pipping, som kom hit till Jockis i förgår, berättade, att Mamsellerna Roos i fredags kommit till Åbo. Unna mig derför, jag beder än en gång derom, att få tillbringa en stund i det glada sällskapet, som är församladt i den trefliga gården på Biskopsgatan.

Jag har ännu ej haft många lyckliga dagar på Jockis. Denna, det är måndag idag, är den första, som låtit mig känna behagen af Jockis, af min källa, min å och min koja. I dessa dagar har jag utkastat skaldebrefvet till Professor Tengström, hvarom jag talade med Bror Franzén sista gången jag var hos honom. Jag har skrifvit det på samma ställe, med samma känsla och i samma afsigt, som bröllopsskriften öfver Professor Franzén. Men kan den renaste afsigt skydda mig för kritiker att våga berömma dem, som äro så högt upplyftade öfver min krets? — Skall icke smädaren skratta öfverljudt åt mitt företag och äfven den billige granskaren vända sig bort för att dölja sitt smålöje? Jag har gjort mig dessa frågor, och jag har ej kunnat besvara dem till min fördel.

Att förekomma andras kritiker, har jag beslutit att försmäda mig först sjelf. Jag har utkastat planen till en saga, hvars grund-

idée jag vill minnas, att jag förr haft lyckan omtala. Apollo bjuder Sverges skalder på ett kalas. De hafva hvar och en sin betjent med sig. Jag är Leopolds eller någon annans kammartjenare och står bakom hans stol. Sedan de förtärt den redbara maten, sedan de ätit sig mätta också på deserten, börja de att kasta hvarandra i synen med äpplen, päron, russin, mandlar, karameller etc. Betjenterna bli slutligen lika sjelfsvåldiga, som sina herrar; äfven de slänga sötsaker i synen först på hvarandra och sedan äfven på sina herrar. Se der planen till en saga mot mig sjelf. Jag vet ej huru den skall slutas, antingen att Apollo skall köra ut sina gäster eller också endast betjenterna, och mig främst bland dem alla.

Tackar ödmjukast för rättelserna i kritiken öfver *den onämnda bilden.* Man måste hafva granskningens mikroskop för att upptäcka alla fel i ett skaldestycke. Det behöfves dock sällan vid mina små försök: felen äro der tillräckligt stora, men de undfalla dock mitt svagare öga. Jag lärer aldrig i verlden få så mycken förmögenhet af sanna insigter, att jag kan lägga mig till ett sådant mikroskop, sådant, som det finnes i en låda hos Selmas skald. Men jag är lycklig så länge jag får låna andras. Tröttna ej att vara min ledare och öfvertyga sig ädelmodigt, att den dag aldrig skall komma, då jag glömmer, vid hvars fötter jag sutit. Lärjungen är icke öfver sin mästare; men hvar och en är fullkomlig då han är som sin mästare, säger skriften så vist. Men när hinner jag denna fullkomlighet? Det är så långt ifrån min svaghet och till henne, som ifrån detta ljus vid hvars sken jag skrifver dessa rader och till aftonstjernan. — Förlåt mitt långa bref. Jag ville säga Bror Franzén så mycket, men huru har han tid att höra mig?

Tänk någon gång på mig och tänk på mig, som man tänker på en vän, hvars tacksamhet är ren, hvars trohet har inga gränser. Anmäl min vördnad till Prof. Porthan och Tengström. Glöm icke att säga sin älskade maka, sina goda svägerskor, huru innerligt deras Franzén älskas af hans tillgifnaste

Mich. Choræus.

P. S. Helsa Wingen och tacka honom på fiskargubbens vägnar för den sända boken.

Till F. M. Franzén.

Jockis d. 26 augusti 1800.

Jag är nog lycklig att ej behöfva dömma din vänskap efter småheter: jag har emottagit så många redbara prof af dess uppriktighet, att jag med innerligaste glädje känner mig äga den. Men om sjelfva vänskapens väsende hos dig är ädelt och sannt så är dess façon, dess manér icke mindre älskvärdt. Tillåt mig att i begge fallen söka likna dig. Hvad det förra angår, så är mitt samvete tillfredsställdt; hvad det sednare vidkommer, så skall jag äfven vara lycklig af det glada medvetandet att med Franzén kunna nyttja förtrolighetens ärliga språk.

Tack för recensionen! Jag skulle vara mera nöjd dermed om jag förtjente henne. Blomman, som jag fick, är skön; min tacksamhet kallar henne *æternell:* en blomma, som jag ej vetat att den funnits, förrän Mamsell Loffman sade mig det.

Du förstod orätt min mening angående Satiren. Den skulle aga mig sjelf, som aldrig gör annat än osar full Åbo tidningen med rökelser. Men skaldebrefvet till Tengström sänder jag dig nu, så att du får se, att jag åtminstone velat vara tacksam. Det må ligga så länge: det behöfver filas. Företalet är för långt, flere rader för matta etc.

Mamsell Loffman är oändeligen älskvärd. Hon skulle till och med blifvit fiskargumma, om ej gubbens yngling skämt bort hela saken. Hon vill gerna göra närmare bekantskap hos dig. Hon är i sanning lycklig af många egenskaper och förtjenar allas tillgifvenhet; men också olycklig af många misstankar, hvilka hon ej rår för. Jag håller mycket af henne och känner hennes character; åtminstone tror jag mig göra det. Hon sade, att första visiten i staden skulle bli hos dig. Säg då ett godt ord för mig; det uträttar mycket från din mun. Förlåt mig: ynglingen är svag, men han är dock obrottslig. Tala icke om detta för någon. Helsa hjertligen din fru och dina svägerskor ifrån din evigt tillgifne

Mich. Choræus.

Till Lars Mathesius.

Åbo d. 4 september 1800.

Min vän.

Det kan vara möjligt att jag sade en grannlåt i mitt sidsta bref; men att denna grannlåt skulle sätta dig i någon frestelse, se det är aldeles omöjligt. Dessutom var det icke en blott grannlåt jag sade: det var en sanning; men jag tror att sanningen icke är mindre välkommen för det att hon är snygg, åtminstone kan det aldrig hända med honom, som icke endast håller sina andeliga sanningar som man säger *hela* och *rena*, utan äfven ger dem en anständig prydnad: så många blommor — nu låtom oss söka ett *ax* eller flera.

Landtnöjena må vara hvilka som helst, så äro de dock alltid värdiga menniskan, äfvensom de behaga henne: detta förutsättes, om de skola få namn af landtnöjen. Ett nöje som icke är oskyldigt är icke ett landtnöje: ett stycke dito som icke förnöjer är icke heller ett landtnöje: det är af stadens alster: så långt går jag uti att försvara bygdens förträfflighet.

Utan tvifvel har en öm far roligare på landet än någon annan: om han nämligen ännu har nog styrka, och nog munterhet att njuta. Han förenar det nyttiga med det nöjsamma; och då han går hem, för han med sig denna tanka: jag har i dag upfyllt mina pligter. Denna tanka är en mogen kärfve: men sådana skördas sällan af inbildningens söner: de hitta endast blommor, och finna de ax, äro de tagne af andras åkrar och ej af egna.

Se här i korthet huru jag tillbringade min dag på Jockis. Klockan 6 började läsningen, och fortfor till 11, då jag gick ut att röra mig. Klockan 4 gick jag ut på min hvardagliga promenad. Den slöts på ett åkerfält $^1/_2$ mil ifrån herregården. Under vägen passerade jag genom flere byar. I min ficka bar jag altid en hop runstycken och några slantar. En två styfvers slant var det högsta priset — en styfver det andra — och ett runstycke det tredje. Af detta sidsta var ingen brist. Men det andra utdelades sparsamt, och det tredje fick ingen, som jag ej förut kände för att vara en mycket beskedlig gosse eller flicka.

Så snart jag kom till en by, samlades barnena ikring mig och väntade prisutdelningen. När jag gick bort, följde de mig ett långt stycke; och jag hade den förnöjelsen som icke är den minsta på jorden, den, att veta mig ha ingjutit en glad känsla i några späda likars hjertan, och att sjelf känna mig ensam så glad, som alla barnen tillsammantagne. Glädjen som vi ingjuta i andras hjertan flyttar tillbaka till vårt eget, likasom kornet som utsås i jorden upstiger derifrån och helsar den som sådde det med dubbel välsignelse — nej tio dubbel.

Jag hemkom den 31 augusti, en söndag. Min första visit var hos professor Tengströms och min andra hos prof. Franzéns. Mamsellerna Roos äro nu här. De tycka ej mycket om sjelfva Åbo, men om Franzéns husliga nöjen tycka de: och i det fallet tycker jag likasom dessa. Man har dock anstält assemblée för deras räkning, och de ha vunnit allmänt bifall bland karlarne; men icke så ibland fruntimren. Detta kan dock ändras ännu — välförståendes så, att de vinna begges tycke. Jag tycker att den äldre växt mycket till sig. Hon har en viss behaglig och ädel mine, som jag ej vill minnas att hon hade förut: hon förekom mig då altid så grinig. Sophie — och hon borde vist vara fullkomlig — var tyst i går när jag var der: hon lofvade att en annan gång vara glad, hvarföre jag tackade ödmjukast. Den äldre blir här till Jul: den yngre reser i medlet af denna månad.

Se så nu kom jag ändteligen ifrån dessa blommor — nu till någon annan växt: för exempel skuld till tistlar och björkris. — Din critik öfver professor Franzéns tal finner jag vara litet billig, men ganska mycket obillig. Den sidsta versen: så föll ock han den pelaren! är utan tvifvel ganska skön i sig sjelf; och Författarens mening är ingalunda den att Gamla-Carleby nu mera är ett röfvarenäste, sen Henric Rahm dog; nej den kan ingen annan vara än denna: en gammaldags man är död, en utaf forntidens patriarker, som tänkte redligt, och talade hvad de tänkte — se der min paraphrase öfver versen: man måste vara ganska qvick eller också ganska illvillig för att taga den på ett annat sätt. Men jag vill medgifva att den tvetydighet, som upkommer just af denna vers, är ett fel; men så är också detta fel det enda jag kan medgifva i talet. Frågan: hvar är H. Rahm? är ingalunda platt — frågor äro liflighetens språk och ej platthetens.

Man kan dock fråga platt, det medger jag gerna; men Franzén kan det ej — åtminstone kan jag ej tro det. Jag älskar ej præjudicium auctoritatis: men jag vill blott att man ej söker fel hos en mästare endast för att kunna hugna sin egen svaghet: så skulle jag gjöra om jag började att häckla Franzén. Ingenting är väl naturligare än att ett uprördt samfund som mistat sin bäste, åtminstone sin äldste medborgare, frågar: »hvar är han?» Jag menar att denna vändning är vanlig vid sådane tillfällen; men kanske det är just derföre hon stöter hos Franzén, hvars friska stil och uttryck äro aldeles ej vanliga. Att Nils Malm skrattat åt *träbitarne* som Talaren omnämner, kan vara ganska sant, och det bestrides ej — men att han skrattat bevisar väl just ej att han bordt skratta. Äfven han torde en gång få ett sådant äreminne öfver sig som Rahmen: det är väl för honom om han förtjenar det: helsa och säg honom det. Han har för godt hufvud för att ej finna att en philosoph som bygger ett system och en byggmästare som bygger ett skepp, hafva den likheten med hvarandra, att den ena sätter hvart uttryck, den andra hvar trädbit på sitt ställe. Han har för redligt tänkesätt att ej vilja medgifva att den ena förtjenar beröm för detta upförande, från hela verldens Tribun, den andra från Tribunen i GamlaCarleby. Talet är enkelt som det borde vara, och just i dess enkelhet ligger dess förtjenst: alt på sitt rätta ställe utmärker ju fullkomligheten. Hvem bygger ett lider af marmor; nej man sparar den till ett palats — se der hela min vishet i dessa ämnen. Franzén har visat att ett stort snille äfven kan nedlåta sig till mindre ämnen: det vore väl om goda hufvuden äfven ville nedlåta sig till riktiga omdömen deröfver.

Jag har gömt bort din critik: ingen dödlig skall se honom, det försäkrar jag. Vi skole ej uphöra att vara vänner, ehuru vi tänka olika. Det är sant, att Franzéns tal kanske kunnat vara bättre: så tyckte också jag. Men jag fruktar att detta tycke var blott ett litet smek af min egenkärlek, och när jag nogare granskat, finner jag talet vara förträffligt.

Det gjör mig ondt om Bergman. Kom hit och läs de 6 a 7 bref jag fick af honom från Helsingfors, och döm sedan om jag af nedrighet skaffat honom till Jacobstad. Gud är mitt vittne att det skedde af ren misskundsamhet med hans fattigdom.

Helsa Jacobstadsboerna och säg dem, att jag gifvit tillräcklig uprättelse för den skymf jag tillfogat dem: de böra ej fordra mer. Är det ej nog att jag erkänner deras godhet emot mig, att jag älskar deras ädla och goda upförande mot den som de säkert haft skäl att hata. Bed dem ej tro att jag är ett vilddjur, fast jag olyckligtvis råkat af försynens godhet få lära litet mer än Bergman. Nog märkte jag att han var mindre snäll; men jag tyckte att han var arbetsam och flitig: och en Informator som är det uträttar mer än den som är ett Ljus i förstånd och ett Ljus i lättja: se der huru jag tänkte. Jag reser i landsflygt till Ryska gränsen. Men derförinnan får jag väl bref af dig. Helsa Chydenius. Om jag ej denna post genast skrifver till honom, skall det ske med den nästa. Mina Disciplar reste i förgår i pension. Jag blir qvar hos Generalens till dess jag reser till Lovisa för att emottaga conditionen hos De Geer. Helsa din fru — med flere — ifrån Din

Choræus.

Till P. H. Winge?

18 oktober 1800.

Min egen Vän.

Nu är jag ändteligen framkommen til T. Du skulle förundra dig öfver denna långsamhet hos den eljest så fjäskande C— at resa ifrån Åbo den 29 Sept. och först komma till T. 16 oct. är i sanning intet fjäsk, det är snarare et *drön* eller huru jag bör uttrycka detta mera utmärkta söleri. Du skall dock förlåta mig detta fel, då du får läsa min lilla resbeskrifning, hvilken jag härmedelst får den lyckan at öfverlemna åt en vän, hvilken jag vet deltager i mina öden, med detta lifligare intresse som är vänskapens ensak, och vänskapens belöning. Men förut skall jag tacka dig älskade, som så ädelmodigt kom i håg, sedan jag var borta. Jag tänkte at ingen mera skulle äga et minne at gömma den Landsflyktande vännen uti, men jag ser med blygsel och förtjusning at jag bedragit mig. M. Greve kom en vacker

morgon opp till P. B. och gaf mig brefvet ifrån dig: du kan tänka med hvilken glädje jag emottog det, med hvilket nöje jag genomläste det och huru innerligen rörd jag fann en skatt i hvar rad, och äfven i sjelfva den der *tomheten*, som endast du och jag veta hvad den vill säga: men mera härom längre fram: nu tackar jag dig blott, helt enkelt, det är sant, men också helt upriktigt.

Jag låg öfver natten på Pikis, och mådde ganska väl. Dagen derpå eller d. 30 Sept. reste jag fram till Näsegård. Förut var jag likväl som hastigast inne hos Mg. F:dn, och har dervid intet att säga utom det: at jag var altför hastig, hade altför brottom hos honom. När jag framkom til [?] det var kl. 3, var ingen hemma utom Frun; de andra damerna voro på en marknad som hölls ett stycke ifrån gården. Denna händelse gjorde mig litet förlägen; men jag steg dock dristeligen in till Frun, och sade henne, att jag ej hade annat ärende än att vilja hafva roligt, och derföre hade jag tagit mig den friheten att resa in til Herrskapet. Gumman i sin bindmössa neg, och bad mig vara välkommen! At denna artighet icke var tom eller ihålig, märkte jag straxt derpå, då både thevatten, öl och äpplen kommo i gång. Efter en liten stund infunno sig också damerna, hvaribland Mams. G. var den enda som jag kände. Mamsel Lovisa var ännu icke synlig, men sluteligen trädde en liten rödbrusig varelse klädd i kjol och tröja in genom dörren. Detta är mamsell A:n, sade m. G. Kan väl vara, tänkte jag; men hvarest är m:s Lovisa? Det är just hon, sade man mig. Ja så, då har jag en liten marknadsgåfva åt henne, ifrån Åbo likväl, men som jag hoppas icke derföre mindre kärkommen. Det var ett bref ifrån M. K:r. Hon var ganska glad öfver skänken, och frågade mig bland annat: huru långt Mag:r C:s ämnade sig, hvarpå jag svarade: icke längre än til *Lovisa*, hvaråt hon smålog, och vände sig om. — Sedan om afton satt jag mellan henne och M:s G:g, och hade, som du lätt gissar, mycket att säga. Jag mins nu ej mer än et svar som Mams. Lovisa gaf mig, hvilket var af god ton — och roligt. Vi talade om goda flickor, hvarvid jag yttrade, at det kan ej rymmas mycket godt i en alt för liten varelse; hvarpå hon svarade: men det kan ju vara godt altsammans. — Du finner väl at jag ej kunde vara så ohöflig och bestrida det.

— Jag låg öfver natten hos A:n, åt der middag andra dagen och följde Fru A:n till en annan marknadsplats *Stockudd* i Tenala Socken, dit jag anlände kl. 4 på eft. mid. Förut hade jag likväl et litet äfventyr på Svenskby Gästgifvaregård, som dock förlorade utseendet af et äfventyr, genom min klokhet den gången. — Jag kom in i en stor sal: der gick en präst af hyggligt utseende och spatserade. Jag ansåg honom vara en braf karl, gaf mig i tal med honom, och frågade ändteligen, hvad han hette. — Men då utbredde sig den klaraste aftonrodnad öfver hans ansigte, och då han uttalade *Oxenius*, blef denna rodnad Norrskenets. Jag sade ingenting, skrattade ej eller, utan vände straxt talet på andra saker. Men hvad tycker du väl, han frågade mig ej hvad jag hette: han fick sedan i dagboken se att det var Ch:s som hade frågat Ox:s hvad han hette. Det skall vara en bra karl; och jag är derföre just glad att jag kunde hålla mig alfversam. På marknadsplatsen Stockudd, som är ett vackert ställe, träffade jag Häradsh. S:n, M:l R: fr. U: fr. D:l och flere Officerare, samt Borgm. R. ifr. E., en hyggelig och beskedlig karl. Der dracks mycket, och föga fattades at jag ej kom derifrån som en marknads bonde. — Jag måste dock hålla mig: ty til natten skulle jag resa til Häradsh. S:ns, ehuru han sjelf ej kunde komma hem. — Jag kom också dit, talade om Åbo om M:l R., såg salen der de hade dansat, och kammarn der de hade bodt, och sängen der de hade legat: jag säger ej mer. Jag låg upp i Häradsh. kammare, reviderade hans böcker i öfre skåpet; men när jag skulle göra detsamma i det nedre, mötte mig genast ett blad af Stockh:s posten, hvarpå stod et stycke som hade till rubrik: *Näsvist främmande*, och som först presenterade sig för mitt öga. Jag slog då igen denna skåpdörr, och gjorde den anmärkningen, at när Herrn i huset är borta, så kunna väl hans främmande roa sig i öfra delen af hans skåp, men ej gerna i den nedra. Dagen derpå reste jag derifrån och kom kl. 5 till Kyrkslätt, och körde in till Kyrk. [2 cmts lucka i originalet].

Jag igenkände nu den gamle hedersmannen, i hvars knän jag setat: han böd mig til och med respengar dagen derpå, när jag tog afsked: et tilbud som jag ej kunde antaga, men som jag dock sätter det högsta värde uppå: den ärliga välviljan är ett

åldrigt tempel, förbi hvilket man ej går utan rörelse af förundran och en viss alfversammare njutning. —

I H:fors dröjde jag vid min ankomst ej längre än så mycket som behöfdes för att spisa middag och uträtta mina commissioner. G:s bref lemnade jag på posten, och en liten ung herre tycktes gerna vilja lemna fram det til M:n. På Sveaborg emottogs jag (fredagen) med öppnade armar af Pastor B:n, och der dröjde jag öfver Söndags helgen, således innemot fjorton dagar. Orsaken dertill var den, att B:n D. G. låfvat skrifva honom til, när lilla B:n kommit från Stockh. Jag ångrar icke eller min vistelse på Sveaborg. Jag besåg alla fästnings verk, men intet tycktes mig vara svårare at intaga, och intet skulle jag då häldre intagit än — fröken Koten. Hon har varit hos D:s i pension, och du torde således hört henne omtalas såsom en ganska vacker flicka. Nu vistades hon hos öfverste K:rt, et godt hus, hvarest jag i sällskap med Doctor H:t och P. B. gjorde visit, och dit jag dagen derpå blef buden till middag. Du kan väl lätt tänka huru förnöjd jag var, då jag fick sitta bredvid henne och jollra: hon är en ganska god flicka, ehuru hon som andra har en liten släng af den vanliga frökensjukan: dock synes det ganska litet på henne. På Sveaborg lefver man ganska brillant. En Tygvaktare gosse bjöd mig en gång till middagen, och vid bordet dracks et skönt vin, och en läcker pounsch (?). — Man har äfven der skalder; men jag skall spara at skrifva derom till en annan gång; eller också skall jag gömma det til dess jag skrifver till F:n. — På återresan ifrån Sveaborg var jag inne hos G:s. Gubben talade mycket om dig, huru Porthan ref dig, huru nöjd han var, huru gerna han skulle sett dig i sitt hus etc. — Jag skämde icke bort den goda saken. M:l G. med hvilken jag också förut gjordt bekantskap på en Assemblée på Sv—g, är en ganska vettig och beskedlig flicka: hon är ej vacker, men hon har dock något godt i sitt ansigte, som ger en god tanke om henne. Alldrig har jag sett så mycken välvilja som i deras hus: man bad mig bo der, när jag kom till H:fors, man bjöd mig allt och jag kunde ej emottaga något: ty jag reste då på förmid. till Borgå. Der åt jag middag hos Bisk. och Domprosten och fann mig ganska väl. Ändteligen kom jag hit; men B:n är icke hemma utan på taxeringarna. — Et Krigsråd Högström, som följt lilla B:n hit, är

ännu qvar. I sanning tycker jag ännu ganska litet om min ställning. Man ger altid tallrikar åt min discipel framför mig: man äter ganska tarfveligt, till och med dåligt (?). Likväl bor jag väl och har god uppassning. Jag skall ingenting säga härom så länge: får se huru det blir när B:n sjelf kommer hem.

Må väl bästa Du och skrif ofta och långt till din

Choræus.

P. S. Hälsa Cy:tt och bed honom vackta sig för Sirenernas tjusande röst och sköna ansigten, och komma ihog att de blott narra honom till det farliga skäret, der han stöter an och tager döden. Är B:n qvar, så helsa honom hjerteligen, men är han borta, så bed någon skrifva honom til — påminna honom om en Vän, som minnes längre än Bålarne ryka. —

Till F. M. Franzén.

Borgå och Tervik d. 28 oktober 1800.

Min ädelmodige vän!

Utan annan anledning att skrifva dig till än den, som vänskapen gifver mig, skulle jag dock icke längre kunna uppskjuta ett så dyrbart nöje; men nu gör jag det med dubbel tillfredsställelse, då jag tillika har likasom ett ärende att framföra. Jag skall dock spara detta till slut och dessförinnan begagna mig af den rätt, som vänskapen likaså gifver, den, att tala om sig sjelf och sina egna angelägenheter.

Min resa gick temmeligen långsamt; men hon gick derför så mycket bättre. Tusende gånger önskade jag mig att ha ägt den lycklige Stockholmsboens öga, som rest med så mycken uppmärksamhet i den norra delen af vårt fosterland: jag skulle då ha' sett mera än jag nu sett; och jag skulle likaså bättre beskrifva hvad jag skådat, om jag ägde en tusendel af de behag, som tillhöra hans gynnade hand. Jag har ännu lifligare, om sådant verkeligen är möjligt, känt hvad som fattas mig och tillhör honom,

sedan jag läst den mer än sköna beskrifningen eller rättare målningen af Utjoki. Ifall jag ägde en domsrätt, så skulle jag säga att detta stycket af resebeskrifningen är det förträffligaste, om eljest det fullkomliga tillåter några grader. För en vän bör jag åtminstone få säga hvad jag tänker, och jag är viss på att Stockholmsboen aldrig får veta af huru mycket jag berömt honom.

På Sveaborg var jag inemot 14 dagar. Morgonen efter min ankomst uppvaktades jag, eller rättare min taskbok, af poeten Hallman, en soldat vid Enkedrottningarne och om hvilken du förmodligen hört talas. Han hade då i handen ett poem öfver den nya rådhus-byggnaden i Helsingfors, af hvilket detta drag om Rådmännen:

Men blifva husen snygga — Af idioters hand?
Hur' kunna de väl bygga, — Som blott bort köra sand?

syntes mig vara just förträffligt. Jag bad honom till dagen derpå skrifva en jemförelse emellan David och Jonathan i Gamla testamentet och David och Jonathan i Nya testamentet; det vill säga: Pastor Backman och jag, och han infann sig också på utsatt tid, men med en särskilt lofsång till oss begge. Af lofsången till mig vill och kan jag ej minnas mer än dessa tvenne rader:

Sophie, Sophie stig upp och nig,
När dig Choræus handen räcker! —

Merendels är Sophie också så höflig att hon gör det. Lofsången kostade mig en Rdr, ty Hallman frågade mig om jag ej ville se hela samlingen af hans skaldestycken och begärde för att utlösa dem från en krog en Riksdaler, den han lofvade att dagen derpå redligt återbära; men han höll ej ord, utan både han, riksdalern och poemerna stannade förmodligen på ett ställe. Jag blef i början litet förargad på Hallman för detta förhållande; men sedan fann jag påtagligen att han lofvade som poet och höll som soldat.

I Borgå var rätt trefligt. Biskopen är en hofman och tillika en god menniska. Lektorerna voro ganska artiga. De frågade alla utom Lind, som frågar efter ingenting, efter Prof. Franzén, och jag svarade dem, att han nästan är så lycklig, som han förtjenar vara; om jag sagt alldeles, hade jag säkert sagt en omöjlighet. —

Jag börjar nu att trifvas väl på Tervik. Ofta har jag här i ensligheten uppgjort planer för min framtid; och, som den philosophiske resebeskrifvaren säger, kan man ej ha' ledsamt med böcker och tankar, man må vistas hvarest, som helst. Jag har föreställt mig att jag helt och hållet skulle upphöra att skrifva vers, att jag skulle för andra gången emottaga ett accessit för att gråna dermed, och att jag, klok utan mjeltsjuka och ståndaktig utan ensidighet, skulle blifva fast vid mitt beslut att söka mig en liten prestsyssla på landet, gifta mig, göra mig älskad af 300 menniskor, i stället för att vara känd af några tusende, och på detta sätt hinna grafven utan lagrar, men också utan andra tistlar än dem Försynen tilldelat mig. — Så har jag tänkt och väntar nu blott att bli styrckt i min föresats af Sv. Akademien. Denna föresats är allvarlig, jag bedyrar det vid den tacksamhet, jag är dig skyldig.

Här är ondt efter sällskap. Men prosten Skogman är ganska artig och god. Han har en son, som vid 14 års ålder talar och läser Franska, Engelska etc., Homerus etc., och som för att bli en nyttig man blott behöfver komma på ett ställe, der han ser den största skicklighet förenad med den högsta modestie. Prosten Skogman har bedt mig fråga dig, om du ej vill låta honom komma i ditt hus på samma vilkor, som Kuhlberg, den han känner. Gossen går nu i Gymnasium och är i pension hos Lektor Meinander, men skall i Februari komma till Åbo. Han är ganska qvick, men behöfver, som jag sagt, bli det mindre, bli mindre lärd och mera förståndig. Svara hvad du besluter åt din tillgifnaste och tacksammaste

Mich. Choræus.

P. S. Har du hört något sqvaller från Stockholm? — Du är lika intresserad deraf som jag, ehuru du ej behöfver vara så inquiet: Herkules felade aldrig om målet. Om du får höra något, så meddela äfven mig. Man är ändå svag med all sin styrka, med alla föresatser, de må vara aldrig så hjertliga. Huru mår lilla Rosina? Jag hade tänkt skrifva ett friar-bref till henne och jag skulle gjort det, så framt jag ej afsvurit allt, som kallas författa tillsvidare. — Jag tycker du ej bör dra i betänkande att taga emot unge Skogman. Det är ingen elak gosse, men han

är för mycket lärd och qvick, och han lär sig nog snart att bli det mindre i Åbo. Lektor Meinander berömde ganska mycket unga Skogman: också tyckes han lofva ganska mycket; han kan också bli i stånd att hålla hvad han lofvar, om han kommer i dina händer.

- -

Till Lars Mathesius.

Borgå och Tervik d. 30 oktober 1800.

Min Bästa Vän!

Det var ingalunda mitt ändamål att öfvertyga dig om din oskicklighet att dömma öfver snille arbeten: jag är ej ibland dem som predika fördomar och osanningar för mina bröder, och jag mins att du sjelf en gång gaf mig den moralen, att man ej bör ingjuta en falsk öfvertygelse i något hjerta. Ingen kan lifligare än jag känna din lyckliga fattningsgåfva, din ljusa blick, och ditt träffande omdöme; men med ett upriktigt erkännande af dessa aktningsvärda egenskaper kan jag dock förena, ganska lätt förena misstankan om ett misstag hos dig, så väl som hos alla andra menniskor. Detta är alt hvad jag gjort: det gjör mig ondt, att du heldre vill dömma illa än ha orätt, eller rättare att du ej kan gifva vika för annat än redbara skäl: sådane kan jag icke anföra, och om jag äfven någon gång skulle kunna det, blir det ganska öfverflödigt åtminstone i denna sak.

Du har icke förlorat min bevågenhet. Det vore för dig en alt för obetydlig förlust. För mig vore det en större att nödgas sakna den goda tanka du behagat fatta om min eftergifvenhet, min foglighet och mitt begjär att försona mig med mig sjelf; egenskaper, som, jag bekänner det, ännu icke oskymda tillhöra mig, men hvilka jag söker förvärfva mig i deras renhet. Nej, du har icke förlorat min vänskap, och det är icke möjligt att du kan förlora den. Sjelfva denna min mera finska upriktighet, sjelfva den hårdhet hvarmed jag sagt min tanke, bör öfvertyga dig att du äger den. Man yttrar sig icke så fint, eller så lent, när man är litet förtretad; om man det gjör, så är man icke

upriktig, och man bör likväl vara det mot sina vänner, antingen det är godt eller ondt man har att säga dem. Det omtalta postscriptum är längesedan förvandladt till stoft. Ingen dödlig har sett det, och om du tror att jag någonsin kan vara redlig, så lit på att jag är det nu, då jag bedyrar att jag ej yppat dess innehåll för någon menniska och aldrig heller tänker göra det.

Min resa hit var ganska rolig: i synnerhet befann jag mig väl på Sveaborg och i Borgo. På det sistnämnda stället träffade jag flera bekanta, och bland dem Theologie Licentiaten Lagus, som hade varit der en god del af sommaren för att ärfva en gammal Fru Kraftman. Gumman var ganska rik, och hade äfven insytt Riksdalrar i en gammal stubb. Denna stubb togs fram, värderades till en plåt eller något mera, men befans vara mycket tung. Man sprättade upp fodret, och fann 150 blanka Riksdaler insydda i en påse. Sedermera undersökte man alla hennes gamla kjolar; men det fins ej Riksdalrar i alla stubbar, kan man säga som ett ordspråk.

Upskattningen är nu också slutad härstädes. Detta Län, Heinola, går endast till $1^1/_2$ Million Riksdaler, då Åbo stiger sig till innemot 12. Denna proportion tyckes blott bevisa Upskattnings principens ovisshet, eller också upskattnings männenas olika stränghet. Du har väl redan hört att Baron Ramel i Skåne är den rikaste i Sverige och äger 180 Tunnor guld, att Adelsvärd har 150 och De Geer 120 och så vidare. Alt detta har jag fått höra ifrån Åbo, men jag berättar det ändå i brist på andra nyheter.

Tervik är ett skönt ställe om Sommaren. Stora Saltsjön stöter till på 3:ne särskilda sidor. Jag var i söndags till kyrkan, och reste sjövägen, som utgjör blott $^1/_2$ mil, då deremot landsvägen är 2 mil lång. Skogman är prost i församlingen. Han är en ganska grann och hygglig präst. Också känner han politiken, och hade bref ifrån Armfelt dateradt Prag den 19 April, hvari denne mycket complimenterar honom. Hans Adjunct Johan Åström predikade; men det är skillnad emellan Johan Åström och Johan Åström. Så heter också den stora uplysta predikanten i Upsala, nu i Norrköping. Du vet väl att det säges i Stockholm, att Armfelt skall bli Riks Canceller, att Kurk blir Riksdrots, att Ugglas efter honom blir president, Tott öfverståthållare och

Georgii Landshöfdinge i Stockholms län. Detta hade Baron De Geer från Stockholm. Min discipel är på 12 året, mycket beskedlig, och ganska vacker. Han har ej läshufvud, men han är dock ej osnäll. Min Patron reser ännu i höst till Stockholm, och jag blir då ensam hemma med en fru Sundberg, som hushållar här. Inga andra fruntimmer finnas på Tervik. I Lovisa har jag ej ännu varit.

Helsa Din fru hjerteligen och alla andra vänner ifrån din

Tillgifnaste
Mich. Choræus.

P. S. Tengström är lycklig make och Far. Jag hade ej gifvit ut brefvet till honom på trycket, om ej en viss förtjent man i Sverige både upmuntrat och bedt mig gjöra det. Denne man är Tengströms vän, och skref till mig ett bref, hvaruti han bad mig måla Tengströms husliga sällhet och ge sig del deraf. Det var CanzliRådet Schönberg, en gammal, förtjent man. Detta må vara oss emellan. Jag har haft mycken förtret för detta stycke af Tengströms ovänner: han har dock sådane! —

P. S. Nu skrifver jag ingen rad som författare på ett helt år, och det skall bero af en händelse som inträffar innan Juhl, om jag någonsin mera gjör det, eller jag drager mig ifrån den stora banan som leder till *äran*, och återsöker den som för till *lycksaligheten*.

P. S. Jag har varit på ett bondbröllop här redan, och skall i dag på ett stycke dito. Menniskan är fåfäng öfveralt, men mera här än annorstädes. En Torpare gjorde bröllop och hade 7 eller 8 himlar i taket af brudstugan: det är lycka om han har 7 kakor bröd i samma tak, sedan brölloppet är förbi. Qvinnfolken äro här vackra men *platta*. Dock har jag ej ännu undersökt alla. Nylänningen är kallsinnig och trög, och ej på långt när så gästfri som Österbottningen.

— — — — — —

Till Nils Mathesius.

Borgå och Tervik d. 6 november 1800.

Min Vän!

Edra bref förfölja mig ej. De följa mig såsom välsignelserna den dygdige, eller såsom Ängeln följde den blinda och gudfruktiga fadrens resande son. Utom detta nöje att få bref ifrån mina vänner vore Tervik en öken alla dagar, då det nu är det blott de dagar, då posten ej kommer, och söndagarna, då jag merendels reser till kyrkan. Återkommen ifrån en sådan färd emottog jag Allahelgona dagen ditt bref, hvari du försäkrar mig att du är lycklig. Det är skada att den 11 oktober måste vara ibland de kortare dagarna; men det är så här i verlden: de lyckligaste dagar äro alltid de kortaste. Det var i sanning ett hyggligt sätt, hvarpå du firade denna märkvärdiga dag i din lefnad. Af alla utgjutelser äro tårarnas, om ej de angenämaste, åtminstone de ädlaste, näst den att låta sitt blod rinna för fäderneslandet. Får se om du ännu nästa år på lika sätt firar denna dag. — Med afseende på din verkliga lycka önskar jag det: man uphör aldrig nog sent att vara friare, och man må klaga så mycket man vill öfver för långt klarväder, så är det dock en sanning, att det är den vackraste af all väderlek. Det är sant, denna jämna och fortfarande klara himmel bådar intet godt för skörden; den förtorkar alla växter och blir i längden omärkbar i afseende på sina behag; men då skall den också räcka i 10 à 12 veckor, likasom kärleken, den aldeles andeliga kärleken (amor purus), då den varar lika många år blir faslig. Men ser du, när det hållit opp 4 veckor till exempel, hur skön, huru efterlängtad kommer ej den strida skuren, och huru fruktsam är hon ej? — Var så god och fortsätt sjelf bilden i det öfriga.

Ännu litet om väderlek och åkerbruk, som rinner mig i sinnet. Du har väl hört talas om huru farligt regn är i blomningstiden; lika farligt är — du förstår mig — lika farligt är sjelfsvåld under förlofningstiden. Gör du det Toppelius? Gör du det Nicolaus? Jag råder Er att I låten det hålla opp så länge, att kärleken får blomma ut, att den hinner mogna, att I fån

skära den första skörden; och sedan när I sått till en ny skörd, då varen flitiga att vattna edra täppor, så att de må bära hundrade falt frukt.

Du måtte väl redan af Toppelii bref sett hvad jag gjör här. Der berättade jag att jag har en discipel, att jag återreser till Åbo i Martii månad, att jag nästa höst får komma till Stockholm. Jag är dock icke så nöjd med min ställning härstädes som jag hoppades bli, och dertill äro många orsaker. Men jag skall bjuda till att finna mig uti alt, och hoppas lyckligare dagar. I fall jag likväl icke finner mig uti att vara här länge, så står en ganska god condition mig öppen i Stockholm, den jag tror mig kunna tillträda ännu efter Jul. Men jag tror dock att jag slår mig ut härstädes, blott det börjar frysa, så att jag kan få röra mig litet: hvilket är mitt hufvudnöje nu för tiden. I söndags hörde jag Prosten Skogman predika. Han har goda gåfvor, men skriker nog mycket. Han hade till Ingångsspråk: Om I detta veten etc., och till Betragtelse: Förmonerna af en rätt utöfvad Christendoms kunskap. Jag såg samma dag en ganska vacker Fru, Lagmanskan Morian. Hon är syster till kammarjunkar Rotkirch, som du väl känner sedan Upsala tiden. Lagman Morian är en ganska artig och älskad man, och jag spår mig roligt der i huset, blott det blir före, så att jag kan komma dit. Ännu har jag ej varit i Lovisa, men innan kårt reser jag dit. Om vintern har jag 7 fjerndelar till Borgo och 6 till Lovisa, men om sommaren är det något längre. Anmäl min vördnad för din far, din mor, och min faster, Toppelius, Kempens, Forsshälls (?) och framför alla din flicka. Glöm icke din Tillgifnaste

Choræus.

P. S. Nu hör jag att Consistorium resolverat till nytt val i Uhleåborg; hvad tror Toppelius? Jag skulle råda honom att gifta sig i alla fall. Han har ju ändå tak öfver hufvud och säng under — skall jag säga ut? Också är hans flicka äldre. Hvarföre skall man låta en blomma stå till Augusti, då hon kan brytas i Julii? Var så god min herre och lämpa ej denna liknelse på dig sjelf!

P. S. Jag hade bref ifrån Upsala, i hvilket berättades att Silfverstolpens dom i så måtto blifvit skärpt hos Canzlern, att han

skall gjöra afbön inför Consist. för otillbörlig skrifart. Du bör lära din flicka att sjunga Idyllen i Åbo Tidn. Det är en skön musik, som hedrar våra äldsta fäder. Den är ganska öm och rörande. Det fins ännu en finsk runa, hvars melodie är ändå ömmare. Det är skada att vi ej äga den på Svenska.

P. S. Jag vet ej om Fru Tengström drömde som jag skref; men nog kom han verkeligen hem och tog henne på säng. Castrén är nu rest till Stockholm för Kusamo pastorat skuld. Innan han reste, var han hos Tengströms en afton, der man lekte en lek som består uti att skrifva på lappar något åt hvar och en. Åt honom skref man: *Gack till Jericho och låt skägget växa och kom sedan åter.* Var det ej skälmaktigt? Bohmen lärer få pastoratet. Jag tyckte ganska mycket om honom. Wingen förgudar aldeles Caroline Richter, och har nu börjat gå der. Jag förde honom dit första gången innan jag reste ifrån Åbo, och nu berättar han sjelf, att han aldrig kan vara derifrån. Så är det med philosophien. Helsa Cousin Lööf.

Till F. M. Franzén.

Borgå och Tervik d. 23 november 1800.

Du är ingen Jobs hugsvalare du! Du känner menniskan och vet, huru hon skall tröstas. Ädelmodet och vänskapen ha skurit den penna, med hvilken du skref ditt sista bref till mig. Jag skall be tacksamheten, att hon formerar denna, med hvilken jag vill svara derpå.

Utan tvifvel är det svårt att lemna sång-gudinnorna. De täfle till och med om ett hjerta med den skönaste maka; huru lätt borde det då icke vara för dem att bibehålla den älskling, som ensam är deras; men de ha mycken urskillning, och det händer ibland att de ej låtsa bli varse en viss dyrkare, som bockar farväl, kanske för att få en ny vink att blifva qvar. Detta spratt ha de spelt med mig, och ehuru gerna jag ville tro att de gjort det blott för att litet bry mig, och ehuru mycken anledning jag kunde taga mig att tro det deraf, att den, som dag-

ligen njuter deras förtroligaste umgänge, kallar mig tillbaka till deras sköna boning; så lär jag dock aldrig mer vinna något rum i deras hågkomst!

Det är icke någon underrättelse från Herr Eneberg, som gjort mig ledsen. Sjelf tog jag för afgjordt, att du inskickat något arbete till Sv. Akad. deraf, att jag tyckte att du borde göra det och att du sällan underlåter hvad du bör göra. Äfvenså tog jag för afgjordt att du skulle vinna priset; och jag var icke nog skamlös att engång önska det på samma gång, som Franzén. Det är ingen skymf och ännu mindre någon förtret att öfvervinnas af honom. Han bryter aldrig lagrar utan att dela dem med sina vänner, och han är aldrig segrare på annat ställe, än der han bör vara det. Han är en ädelmodig vän, som man håller af och som man unnar och åt hvilken man innerligen önskar allt godt derför, att man håller af honom.

Det är något helt annat, som gjort mig ledsen och som ännu qväljer mig med de bittraste känslor. Jag skall tala om alltsammans för dig: icke derföre att jag är svag och sällan kan tiga, utan derför att jag är svag och behöfver styrka af vänskapen. Du mins ju att jag nämnde för dig, att Adlersparre begärt af mig något utförligare poem till Läsningen, väckt dertill af mig sjelf. Jag insände till honom Yppigheten och Trollhättan och enligt hans begäran Babels torn. Han lofvade mig pengar, och du vet, att jag behöfver dem. Det var således icke lagrar jag sökte, det var rågen(?) till bröd. Men min skörd blef tistlar och karborrar. Jag fick hans bref, deri han säger, att Babels torn ej kan tryckas i vårt orthodoxa tidehvarf för den åttonde radens skull, att Trollhättan *icke behagar honom* och att Yppigheten *har sina mellanrum*. Du kan lätt föreställa dig, hvad jag kände vid läsningen af hans bref. Jag förbannade den stund, då jag först lät förleda mig att skrifva, och jag tog ett heligt beslut att för framtiden aldrig blottställa mig för dylika mortifikationer. Döm nu sjelf, om jag ej har skäl att vara förtviflad. Akademiens silfverpenning kan alldeles ej och bör ej trösta mig. Hvarför skulle jag blifva den, om hvilken Engzell sjunger:

Skalden Jubilo, som med accessit grånar.

Jag kan så gerna gråna utan accessit, men det är gunås icke mera möjligt. —

På Sveaborg kände jag ingenting, icke en gång en flygtig rysning vid åsynen af alla dödens verktyg. Poeten Hallman var den ende, som lifvade mig litet. Han har varit student, underofficer och är en gammal soldat, och som han sjelf säger har han

Lagt för mycket ann
För att om någon skönhet qväda. —

Huru skulle ej Sophie niga djupt och huru skulle ej hennes Choræus bocka uppriktigt, om en helsning till henne framfördes af Franzén. Men vänta, till dess jag får någon Sophie. När det blir före, ämnar jag helsa på din svåger och syster, gif mig någon helsning till dem, med hvilken jag får göra mig välkommen. Om det är möjligt, så tag Skogman i ditt hus. Nu är ju terminen snart all, och hoppet gläder mig med ännu ett bref ifrån dig. Helsa din goda maka, din hyggliga svägerska och den leende Rosina. Himlen vet med hvad hjerta jag deltar i allt hvad som rör dig. Upphör ej att med vänskap hedra, glädja och trösta din tillgifnaste

Choræus.

P. S. Gissar jag icke rätt, att du skrifvit en tragedie. Åtminstone tror jag, att detta slag skulle för dig vara det naturligaste, ehuru alla slag äro lika naturliga för dig. Du kan väl ej ha skrifvit en comedie eller en komisk epopée, ehuru jag kunde ha skäl att sluta det deraf, att du säger att jag skall få *le* åt ditt arbete: men satiren var ju utesluten ifrån täflingen. Anmäl min vördnad för prof. Porthan och Tengström, om det går an. Helsa damerna, der du umgås. Helsa Wingen.

P. S. Jag längtar med [?] att se fortsättningen af recensionen af Kabal och kärlek. Ingressen är sådan, att den måste reta alla älskare af det sköna och redbara. Jag träffade några Åboiter härom dagen i Borgå, som sade, att man gissat att Tengström författat sången till fru B. men jag lät dem veta både hvem det var, och mycket mera; dock ej så mycket, de behöfde veta. Gissa ej, hvilka de voro: de betyda ingenting.

Till Lars Mathesius.

Tervik d. 19 december 1800.

Min Vän!

Det är ganska vackert att blotta sitt hjerta, och det är icke heller farligt, då man gjör det för vänner. Derigenom vinner man större aktning, ett sannare förtroende, och en ståndaktigare vänskap. Jag yttrar blott dessa tankar, och tillåter dig sjelf att gjöra tillämpningen deraf: den blir utan tvifvel ömsesidig.

Ditt råd att icke runda någon platt nyländska är ädelt och berömligt. Också har jag hittils följt det, om icke altid af böjelse och pligt, dock af en lycklig omständigheternas fogning. Det är icke utan att jag är mera retlig än mången annan, vare sig af slapphet eller en lifligare inbillning; men det är lika så sannt att jag är altför olycklig i qvinnfolks vägen. Men vore jag också icke det, hade jag tillfällen att förnöja mina lustar, så kan du lita på att jag aldrig ändå skulle förföra någon oskuld, eller förstöra någon bättre flickas lycka: sådant skulle jag anse både lågt och farligt.

Men ditt andra råd att fortfara att vandra den auctorliga banan kommer nu mera försent. Journalen för Sv. Litt. har grymt och barbariskt(?) behandlat mig, nekat mig all förtjenst, och kallat mig en författare *af mellansorten*, det vill säga en sådan som efter Leopolds uttryck tror sig *tämligen* kunna lyckas i giftermål, *tämligen* räddas när han drunknar m. m. Mitt beslut är således stadgadt att aldrig skrifva något mera för allmänheten, utan nyttja min lilla talang till att uplifva den mindre krets, som en gång bestämmes för min lycka. Som menniskokännare kan du tänka, hvad detta beslut kostat för innerlig pina; men du vet icke, att det också kostat tårar, kostat mitt lynne, min helsa, och skall säkert kosta mitt lif, så framt jag icke genom vänners godhet och mitt eget förnuft kan döfva den bittra känsla, som nu fräter mina inelfvor. Så stark är inbillningens verkan öfver menniskan och så mycken magt ligger det derpå, att den riktas till värdiga och möjliga föremål. Jag tänker nu blifva präst, och upoffra mig åt ett kall, hvartill jag utan tvifvel af en välgjörande natur

fick någon fallenhet. Gifve Gud, att jag så vist vore en älskad Comminister, en lycklig Comminister, som jag är skamflat öfver att ha inbillat mig kunna bli något mer. Hur kan man bli mer än nyttig, hur kan man önska något högre än lycksaligheten? Styrk mig i denna föresats och lit på att jag talar af hjertats alfvare, om också ännu en väckt egenkärlek skulle vilja förleda mig ifrån den smalare stig jag' önskar framgå till grafven.

I söndags gjorde jag en liten resa till Sveaborg, så att jag om måndagen var åter hemma. Man sade der att Joseph Bounaparte, konungen i Preussen och Kronprinsen i Dannemark voro samlade i Pettersburg för att komma öfverens om medlen att kufva England. Detta låter ganska troligt, men Gud bevare oss för krig!

Ifrån Åbo hade jag åtskilliga anecdoter om konungens vistelse derstädes. På assembléen hade Bonsdorff (professoren) dansat och gjort sig löjlig. Stads Secret. Synnerberg hade tvenne gånger skuffat konungen som sagt: *kom mig ej för när*, och General Willebrand hade haft mycket gjöra för att öfvertyga Konungen, att det var oskyldigt m. m. I Helsingfors fingo deputerade af Upskattnings Comitéen företräde, och en bonde som skulle kyssa den konungsliga handen tog i dess ställe uti henne och kramade henne dugtigt: konungen har skrattat deråt, äfvensom åt en annan bonde som vändt om hans hand och kysst den på alla sidor. En Regements Pastor Haartman hade företräde på Amiral Cronstedts förord. Är Ni den lönlöse prästen? frågade konungen. Ja Ers Majestät! Nå på hvad sätt vill Ni att jag skall hjelpa Er. — Jo att jag får behålla de 50 Rdr jag har i lön. — Gerna. — Prästen det nötet kunde ej begjära ett ledigt pastorat, hvartill han sökt förslag, och som han säkert fått, endast han sagt ett ord derom. Nu är han ångerbyxad, men för sent. Borgo Consist. har ålagt Magr. Doc. Lagus att prestera en slags prästexamen genom Theser, ehuru han är Theologie Licentiat. Detta var det allmänna taleämnet, när jag sist var i Borgo. Lagus var ganska förargad, och har i mitt tycke skäl att vara det. Får se om han vinner sina klagomål.

Måtte himlen välsigna dig och din maka och barn i det nya tidsskifte, som snart ingår. Helga någon lycklig stund deraf åt minnet af en olycklig vän, som i god tid lärt känna vansklig-

heten af menskliga lifvet, och hårdheten af lyckans nycker. Om jag blifvit en stor man med tiden, så hade jag kanske ägt färre vänner än nu: detta är min tröst under plågans bördor. Var lycklig och glad, önskar Din

Tillgifnaste
Choræus.

P. S. Här är nu full vinter, och i går försökte jag isen för första gången. Tervik ligger väl till om vintern: jag har blott 7 fjerndelar till Lovisa och 2 mil till Borgo. Magr. Frosterus lär bli Batallions pred. vid Åbo Läns Regemente. Han är vår landsman, och en skicklig och älskvärd gosse.

———

Till F. M. Franzén.

Borgå och Tervik d. 11 januari 1801.

Under några dagars vistande i Borgå hade jag den glädjen att emottaga ditt bref af den 30 December. Det var den sista skänk af det gamla seklet åt mig, och denna skänk förtjent att kröna de många prof af en blidare lycka, den jag njutit framför andra, men den jag ofta otacksam och veklig har förgätit. Jag gick sjelf på posten en morgon och fick tillika med ditt bref läsa prisutdelningen för i år af Svenska Akademien. Den förvånade mig mer än den förtröt mig. Jag skäms att ha hoppats någon belöning, men jag säger ej hvarföre. Att Kullberg skulle bli ihågkommen var naturligt. Också anade det mig, att Valerius kunde bli farlig. Men jag trodde länge, att vår vän Hummel också vunnit priset; och jag hade visst skäl att tro det, sedan jag läst recension af hans skaldeförsök i Journal för Svensk Litteratur. En sådan recension skulle trösta mig öfver förlusten af alla pris. Klockaren Grangren har ju tagit ganska väl opp psalmen, och ingen kan mera neka, att snillets rike är en republik.

Ännu har jag ej läst den ädelmodige Prof. Porthans försvar för mitt jagade namn. Hur bör jag göra? Jag tänker att skrifva ett bref till honom, hvaruti jag kunde bestämt utvisa hvari jag tror

att recensenterna misstagit sig; och detta bref ämnar jag föra in i Stockholms posten under rubrik: till min ädelmodige försvarare, — eller något dylikt. Gif mig genom Wingen en vink härom, om det passar sig eller ej. Min mening är ej att complimentera Porthan, utan att på detta sätt försvara mig sjelf och bevisa, att recensionen väl ej är[?], men pojkaktig och slisk(?). Jag tager dock intet steg i denna sak, förrän jag får ett råd från Åbo. En liten commission må sätta sig för att afgöra denna sak. Den skall bestå af Franzén, Bäck, och Winge. Den andra i ordningen skall föra ordet och eger votum decessivum; och jag vet, att de öfriga ledamöterna uppdraga honom denna välförtjenta heder, om det eljest är någon heder att försvara en förförd skribler. Jag väntar underrättelse från comitéens ledamot och sekreterare, Magister Winge, huru saken aflupit, och jag recommenderar mig till det bästa hos mina domare.

I går var jag hos Prosten Skogman. Han sade, att han sjelf skulle skrifva dig till, sedan saken nu kommit så långt. Han är hjertans glad att få sin son till dig, och jag är glad på gossens vägnar. Han är utmärkt skicklig, talar, skrifver och läser Engelska och Franska och vet mer än han borde veta. Han saknar dock den första af de kunskaper, vi kunne förvärfva oss, blygsamheten; men han kommer till en Professor i denna vetenskap, och han torde kunna lära sig den.

Det goda sätt, hvarpå du bjuder mig den äran att äfven i år skrifva något för Åbo tidn. kunde lätteligen förleda mig att insända något försök. Ännu har jag ej skrifvit en rad, sedan jag reste ifrån Åbo; och det torde dra länge ut, innan jag kan det. Men så snart någon lyckligare anda lifvar mig, skall jag ej glömma att försöka höja mig ur stoftet af glömskan och föraktet; och då skall du finna, att jag ej kan harmas, fastän jag sörjer öfver mina missöden. Emellertid, gör mig en skänk af ett exemplar af Åbo tidn. för i år och låt mig dela den förtjusning, som Franzéns penna skänker åt alla vänner af snillet, smaken, ädelheten och den redbara sanningen. Jag gissar att du bjudit det nya seklet vara välkommet och att du emottagit det med samma nådighet(?) med mera värdighet, än man emottager konungar i landsorterna, som man emottager dem i andra rikens hufvudstäder. Helsa din goda och ömma fru och njut tröst af hennes deltagande ömhet: det är

mer än att njuta tröst, att äga en sådan maka: det är att njuta lycksalighet. —

Du finner lätt, att mitt lynne nu är mera gladt. Jag bryr mig om ingenting. Jag känner intet och tänker intet, fruktar och hoppas intet.

Hvem skall tala den 24 Januari? Hvem skall få Lundbladska priset i år? Du svarar: Choræus, ty du är hans välgörare; men Sv. Ak. säger: Choræus duger till ingenting, Valerius skall ha det: du får se det. Lika mycket, jag är ifrån saken. Förlåt min öppenhjertighet. Lef lycklig — och tänk någon gång på honom, som är tacksam både i tid och otid. —

Mich. Choræus.

Till S. Bohm.

Tervik d. 31 januari 1801.

Min vän!

Sent kommer detta bref dig till handa; men jag vet att du ej derefter dömmer min vänskap. Flere gånger har jag ämnat uppfylla denna skyldighet, i flera afseenden helig för mitt hjerta, och jag har till ock med engång skrifvit till vår vän Winge för att underrätta mig om din vistelse; men med alt detta så får du dock först på ett nytt år, på ett nytt sekel svar på ditt vänskapsfulla bref. Ofta har jag läst detta bref med det lifligaste nöje; men jag kan icke neka, att mycken saknad blandar sig deruti. Sällan har jag tillbragt så glada dagar, som dem jag såg försvinna i ditt sällskap, och jag kan säga det utan smicker, att de lära sent återkomma. Äfven denna gång har det händt mig hvad som ofta förut väckt min rörelse, att knapt hafva lärt mig känna en vän, knapt hafva lärt att rättfärdiga den känsla jag genast för honom fattat, förrän jag nödgats skiljas ifrån honom, och se ett svalg af hundrade mil stänga mig ifrån hans sällskap, och ett ogenomträngligt moln af ovissa öden emottaga och gömma den blick, hvarmed jag ville forska, när vi härnäst kunde träffa hvarandra. Sådant är vårt öde i världen. Vi förvärfva oss vänner och de försvinna, vi vinna nya i deras ställe som bortgått och

äfven de försvinna, tills vi slutligen sjelfve träda af skådebanan — lycklige om vi då förtjena att begråtas af någon, som ännu är qvar.

Att din far är död har jag sett, och jag har icke blott sett det. Jag har sjelf undergått detta öde och med mindre anledningar till tröst. Jag stod ensam vid hans dödsbädd när han lemnade verlden, och jag sprang ner i en annan kammare att berätta det för syskon, hvilka stodo kring min mors sjuksäng. Jag ägde intet hopp, och ingen utsigt; men jag är ändå i en ställning med hvilken jag borde vara nöjd, om ej förförelsen förslappat min känsla, och gjort den vekligt öm för de minsta vidriga intryck. När man jämförer sig med andra mera olycklige, så finner man lätt att man bör trösta sig öfver sina sorger; man finner till och med ofta med blygd att man kunde vara ännu olyckligare än man är. Jag tviflar icke att din ömhet och din blygsamma character upvisat för dig dessa tröste grunder.

Mig har ödet hatat ända sedan jag kom till Tervik. Att jag blifvit offentligen skymfad och söndersliten af Silfverstolpe, det torde du känna i en vidrighet som oändeligen kostat på mig, och som ännu oaktadt alla de tröstebref jag fått och hvilka jag ej ägt rätt att förakta, gjör mig många ledsamma stunder. Min ställning som informator är icke heller den bästa. Detta hus är icke ett godt hus; min patron är en underlig patron: det är blott min beskedliga discipel som gjör, att jag kan finna mig här. I början af Martii månad reser jag med Guds hjelp till Åbo. Ännu vet jag icke vist om min discipel följer mig eller icke: jag tror dock snarast det förra.

Alla mina önskningar på det förra året ha slagit felt. Men jag var lyckligare 1799 och kanske min lycka, som aldrig lärer bli frisk, har en intermittent sjukdom, och att jag blir lyckligare i år. I alla fall måste du räkna på att jag ej glömmer dig, att jag ofta med ledsnad ihågkommer hvad jag förlorade då du lemnade Åbo; att jag följer dig till Kusamo, och der i ensligheten dvala väcker dig med föreställningen om vår intressanta afton hos Kellanders. Lef lycklig min vän, och hvilken af oss som först gömmes i jorden, så må han bli begråten af den som efterlefver. Vi lära icke träffas förrän i dess moderliga famn: vi kunna då ej säga något åt hvarandra; men kan hända våra hjer-

tan träffas på ett gladare ställe, hvarom icke så låtom oss tacka varelsernas far äfven för de glada stunder vi njöto i lifvet. Lef lycklig min vän, och om du får en god maka, så säg henne någon afton då du berättar dina öden, att du ibland andra vänner äfven hade en som var svagast ibland dem alla och som hette

Michaël Choræus.

Till Lars Mathesius.

Tervik d. 20 februari 1801.

Min gode och redlige vän!

Förlåt att jag med mitt gnäll oroat och besvärat dig; men det är med den mjeltsjuke som med hvar och en annan sjuk: han förgiftar hela rummet der han vistas, och den som har den godheten att besöka honom, måste hålla till godo hans välfägnad. Jag vet icke hvem som förändrat mitt lynne; men jag tror att den som kände mig för fyra år sedan, och skulle se mig nu, efter ett sådant mellanstånd, skulle tveka om jag vore samma menniska. Detta är säkert en ibland skaldernas sportlar: för mig lärer det äfven vara den egenteliga lönen. Det är en sanning att med denna sjukdom följer ett misstroende till sig sjelf, ett mildt omdöme om andra, och en lifiig känsla för plågade likar; men så är det också en sanning att dermed följer förakt för sig sjelf, misstänksamhet och en gruflig smärta vid alla vidrigheter likt den man erfar, då en läkare rörer vid det råa köttet af vår kropp; så att jag icke vet hvilket som är lyckligare att vara trög och fet och stark, eller att äga denna vackra nerv feber som man så artigt kallat: poetisk talang. Men jag glömmer hvad jag först borde gjöra, tacka för ditt vänskapsfulla bref, som jag äfven kan anse som en liten flaska droppar, stärkande min svaghet. Sedan jag sidst skref dig till, har jag utan tvifvel ägt ganska lyckliga ögnablick, ofta varit glad, och enligt min vana då jag är det, varit glad ända till yrsel, eller för att vara artig mot mig sjelf: till förtjusning. Men så har jag dock ej återfått min forna munterhet och drift att arbeta, utan jag tycker altid när jag sätter

mig ner att skrifva något, att Silfverstolpen står bakom min stol, och grinar så mycket han orkar, och ropar: Låt Guttenbergs stoft hvila i fred — straffa icke aldeles omenskligt hans djerfva uptäckt! Jag har läst ett försvar för mig i Stockholms posten, som borde tillfredsställa mig, ehuru det ej är till mitt beröm; men jag fruktar att det ådrager mig nya anfall, och anfall svårare än det jag redan utstått. — För egen del har jag beslutat att aldeles hålla mig tyst, lycklig att dock äga någon som finner att jag ej är den nedrigaste bof i Litteraturen, och att jag åtminstone förtjenar skoning. Min försvarare är, som man lätt kan se af den kärnfulla stilen, herr professoren Porthan. Han vill dock vara okänd: det skulle se partiskt ut att han försvarar sin Docens, ehuru ingenting tyckes vara billigare än att han gör det. Gubben är ädelmodig, och om Recensenten ej håller till godo den lilla näpst han nu fått, tror jag ej att han slipper med mindre än en stut: detta är blott en handplagga. Prof. Porthan har altid varit ond på den bittra tonen i Journalen, ehuru han som andra ej kan neka dess många förtjenster i andra fall. Får nu se hvilken utgång detta tar: jag har emedlertid fått en olycklig namnkunnighet som besvärar mig likt en finne på en ung flickas näsa, som hotar att aldrig gå bort. Himmelen gifve mig styrka att vara vis och försiktig, blygsam och eftergifven, så kan allmänheten lätt glömma mina fel, och mitt namn.

Ännu har jag ej tagit något absolut partie angående det att bli präst eller ej. Det kan dock hända att jag blir det i sommar. Brunii condition vore ej så rasande. Jag vill minnas att han skall ha den planen med sin son att låta honom med tiden resa med sin Informator. Monne icke Gubben skulle få 2 Adjuncter, en svensk och en finsk, på det sättet att den förre tillika skulle läsa för hans son mot anständiga vilkor. Jag skulle ej tveka att emottaga ett sådant anbud. Jag håller oändeligen af Jacobstad, och har sedan jag fick ditt bref ofta målat den förtjusning, med hvilken jag skulle återkomma dit, och den jämna sällhet jag skulle smaka der, bortglömd af hela verlden, och älskad af redlige vänner. Det är sant att jag njutit mycken godhet vid Academien; men jag är ej född för denna högre lärostol: predikstolen är det rum försynen ämnat åt mig; jag tror mig ej misstaga mig derpå. När jag kommer till Åbo, torde jag när-

mare besinna mig härpå, och då skall du få veta alt. Jag reser med Guds hjelp de första dagarne af Martii härifrån, så att du är god och addresserar ditt nästa bref till Åbo. Om Söndag börjar prestmötet i Borgå: jag skall väl dit och höra på Gubbarne. Prosten Skogman skall predika första predikan öfver Texten om Frestelserna. Jag har läst hans predikan ren: den är manlig, ehuru nog lång. Ämnet är kanske aflägsnadt från Texten för mycket, men planen är god. Han börjar med detta sköna språk: *Öfver dig varder man sig glädjande såsom man glädes i skördandene* etc. och har till betragtelse: Jesu läras kraft till befrämjande af jordens lycksalighet. Stålberg ifrån Itis, han som var Capplan i Stockholm, är den andra predikanten. Han är mycket Secterisk, och har gjort alla Itis-bor till Hernhutare, hvarom jag hörde flera anecdoter i Julas. I Tisdags var jag i Borgå och hörde adjuncten Heurlin speciminera för Lectoratet: han gjorde det förträffligt. Ännu är ej rangfrågan(?) emellan Borgå Gymnasium och Åbo Academie afgjord: emedlertid har Acad. ingått med promotorial för Bonsdorff till Canzlern att han skulle[?] för honom att slippa specimen. Det blir roligt att se utgången på denna strid. I Chydenii bref berättar jag små politiska nyheter, ehuru redan något förlegade. Nu måste jag sluta brefvet till dig, med försäkran att altid anse mig lycklig då jag är Din

Trognaste vän

Choræus.

- - - - -

Till Nils v. Rosenstein.

Åbo d. 2 april 1801.

Högvälborne Herr Landshöfdinge och Riddare!

Ehuru jag redan sände till Herr Revisions Secret. Poppius att till Herr Landshöfdingen öfverlemna det äskade quittencet, får jag dock den äran att till Herr Landshöfdingen sjelf i dag öfversända det, med bifogad ödmjuk tacksägelse för penningarne, hvilka jag med gårdagens post hade den förmon emottaga.

Dristar jag anhålla hos Herr Landshöfdingen att vinna dess recommendation till någon condition i Stockholm? Jag blyges

att omtala orsakerna hvarföre jag önskade att åtminstone ett år få tillfälle att vistas der, och jag skulle likaså blygas att anlita Herr Landshöfdingens ädelmod, om jag icke visste att det är sannt och uppriktigt. Jag vet ej huruvida Baron de Geer, hos hvilken jag nu är, tänker vistas i Stockholm öfver nästa vinter, men i alla fall är Herr Landshöfdingens ädelmodiga minne en säker vinst för alla älskare af det älskvärdaste på jorden.

Jag hade tillfälle att i går frambära Herr Landshöfdingens helsning till Herrar Professorerne Porthan, Tengström och Franzén, och jag behöfver icke säga huru de emottogo den.

Om man icke vid 26 års ålder vunnit någon upmuntran af Sång Gudinnorna, lärer det sedan vara för sent att söka den. Jag förutser mitt öde, men inga vidrigheter kunna släcka tacksamheten i mitt bröst. Jag skall då gömma de vedermälen jag äger af Herr Landshöfdingens ädelmod, och hvart helst ödet leder mig anse dem såsom minnen af en blidare, ehuru snart döende lycka.

Med djupaste vördnad har äran framhärda Högvälborne Herr Landshöfdingens och Riddarens

aldra ödmjukaste tjenare
Mich. Choræus.

Till Lars Mathesius.

Tervik d. 4 juli 1801.

Min Vän!

Huru skall jag börja detta bref? Jag börjar det med att säga, att jag icke förtjenar så mycken godhet som du bevisar mig, men att jag dock icke är den alldeles ovärdig. Tusende gånger har jag funnit mitt fel, och likaså många gånger har jag underlåtit att förbättra det. I förgår aftse kom ändteligen ditt sednaste bref och tvingade en ny blygsel ifrån mitt hjerta, ehuru det äfven otvunget har skäl att blygas. Jag har dock några skäl hvarföre jag icke skrifvit till någon af mina vänner på flere månaders tid.

Redan denna bekännelse bör vara tillräcklig för att öfvertyga dig att du icke ensam varit förgäten. — Nej, jag har varit brottslig mot alla mina vänner, och brottsligast mot mig sjelf: ty hvem har förlorat om ej jag. I början af Martii månad kom jag till Åbo. Der emottogo mig många gjöromål. Prof. Porthan rådde mig att ge ut fortsättningen af min disputation. Jag grep an saken och speciminerade för 2:dra delen d. 6 Junii och för 3 den 17. Att skrifva dem kostade tid ehuru dåliga de äro, och jag hade dessutom min discipel att sköta och åtskilliga Collegianter. Hela correspondensen måste då eftersättas: ty det var omöjligt att sköta den. Också rådde en viss mjeltsjuka i min själ: jag trodde mig icke äga några vänner; jag ansåg mig som aldeles ovärdig att äga dem: det var kanske det onda samvetets röst — kanske ej. Jag önskade att bli glömd af alla, och när jag skulle komma till Tervik tillbaka, så beslöt jag att der lefva i stillhet utan att låta någon menniska veta hvad jag gjorde eller hvar jag var: en omständighet som i mitt tycke aldrig kunde intressera någon. På detta sättet skulle jag i min tanka bli lycklig: åtminstone skulle jag få göra ett försök om man på Landsbygden kan vara det i sin stillhet och i sitt mörker.

Så kollrade jag, då en dag i Junii månad Franzén kom till mig, och oss emellan upstod en scen, den ömmaste jag på länge öfverlefvat. Jag öppnade för honom mitt hjerta; han sade mig mina fel: jag blef rörd icke till harm, men till förbättring. Han bad mig att ge sig några stycken till Åbo Tidn. som under hans bortavarelse skulle införas, och han gjorde det på ett sätt så ädelt, så godt och förbindande, att man nästan bort vara niding för att icke röras deraf. Nu ljusnade åter min utsigt. Jag såg att man bör gå den väg Naturen utstakat af pligt, af aktning för den eviga ordningen, om det också skulle kosta sinneslugnet, om man också blefve olycklig. Jag fann att hvar och en bör offra sin skärf på mensklighetens altare, att man icke bör lefva för att glömmas eller för att gjöra väsende, utan för att gagna, och då man ej kan det, för att roa, och om man ej kan det, för att dock gjöra det hvartill man är ämnad. Med dessa beslut återkom jag hit till Tervik, och jag försäkrar dig heligt, att du nu i sommar fått bref af mig utan påminnelse, och att jag vist blef ledsen när jag emottog ditt bref och läste der, huru du kunnat misstro min vänskap.

Nu börjar jag således åter att gå opp för backen. Kanske när jag kommer lika långt som jag var sidst när jag vände om, skall åter någon Riddare komma och stöta mig tillbaka; men det gjör ingenting (tycker jag nu så länge); man bör gå tills man stupar, när Naturen sagt: du skall gå. Jag låter nu införa i Åbo Tidn. ett försvar för mig och en tacksägelse till prof. Porthan, som jag redan i vintras skref: jag har utstrukit en hel sida ovett för Journalisterne: hvilket jag gjort med öfvertygelse att det var rätt, ehuru det intet kunde skada att ge dem litet, i fall man kunde. Men hvad vinnes genom ovett — intet utom ovett igen: det kan man få ändå; men man förtjenar det åtminstone icke. Sedan för jag in några andra små stycken, dem jag i min ledsamma period skrifvit: den är ej aldeles förbi ännu: ty jag vet vist att jag snart får mig några pikslängar igen. Jag har dock några skäl att igen knäppa på den krossade lyran. Se så nu har du ett bref utan nyheter, utan saker, utan tankar, blott om mig sjelf. Förlåt detta fel: jag är menniska.

Tack för nyheten om Mams. Ervast: jag höll mycket af henne, men aldrig litar jag mer på ett blygsamt anlete och oskyldiga åtbörder: de äro theatraliska äfven i sammanlefnaden. Helsa nu mina vänner af hjertat. Chydenius får snart bref af mig: jag har redan sökt opp hans sidsta och beslutit att besvara det. Men nu hinner jag ej. Baron De Geer låter ej postkarlen vänta för min skuld. Helsa din fru från

Din trognaste Vän
Choræus.

P. S. I går kom bref ifrån Pettersburg med underrättelse, att Grefve van der Stahlen, han som bidrog till kejsarens uphöjelse, blifvit förvist, eller fått befallning att resa; men hvart, det vet man ej. — Jag skall se till, om jag ej har flere nyheter att insätta i Chydenii bref. Förlåt nu detta.

Till Lars Mathesius.

Tervik d. 13 september 1801.

Min Redlige vän!

Med samma mått som i mäten, skall eder mätet varda. Jag har altid insett och erkänt billigheten af denna regel när det är fråga om det goda, och ehuru jag någon gång felat deremot, har jag dock merendels, hvad bref till vänner angår, varit temmeligen noga i dess upfyllande. Det har väl beklagligen, ty värr, sällan eller aldrig skett af aktning för förnuft eller för sjelfva lagens förbindande kraft, utan merendels af egennytta, och för att få det nöjet att se något i postkarlens hand, när han kommit hem ifrån staden; men det synes mig vara ett och detsamma. Hvad jag med visshet vet är, att jag mycket heldre skrifver till dem, som ge mig svar, än till dem, som icke bevärdiga mig dermed, och i sådana här småsaker lärer man få agera efter hvilken principe som helst, så vida hvarken mensklighetens uprätthållna värde, eller samhällets bevarade trygghet deraf beror.

Hvart vill han med denna djupsinniga philosophie i ett bref till mig, enfaldiga Landt Comminister, tycker jag mig redan höra dig fråga. Men först och främst är denne Landt Comminister icke så altför mycket enfaldig, och för det andra är min philosophie icke djupsinnig. Saken är den, att jag tog mig en middagslur, och fick sedan en kopp caffe, och satte mig genast att skrifva innan den redande kryddan hade gjort sin verkan.

Nu är jag fullkomligen vaken, och tackar dig derföre för ditt bref, som efter vanligheten var ypperligt i värde, och dubbelt kärkommet i anseende till det längre dröjsmålet: om jag ej är för mycket egenkär, så vågar jag tro att jag hade verkeligen skrifvit dig till utan din påminnelse; men jag vill ingalunda derföre neka att ju icke ditt bref, för att nyttja dina egna ord, gjorde sin goda verkan. Det gjorde vist en ganska god verkan, ty det skaffade mig en glad stund, och öfvertygade mig om din fortfarande vänskap, och denna verkan var visserligen mycket bättre än den andra som du vill tillskrifva det, nemligen att du fick bref ifrån mig.

Det gläder mig att min födslobygd varit välsignad med en rik skörd. Detta land der jag nu vistas har lidit en allmän missväxt på råg. Baron De Geer fick i fjol på Tervik och derunder lydande egendomar 800 Tunnor råg; i år får han ej 200. Hans bästa Torpare ha ej föda till Jul, och de sämre ej till Michaeli. En Tunna råg gäller i Lovisa 10 Rd; och det anses för en ganska lycklig handel, om man träffar få den för 8 af någon enfaldig bonde. Nu ser dock brodden ganska härlig ut härstädes, och hoppet blandar bort åtminstone några discourser om de svåra tiderna. Baron De Geer. känner ganska lifligt sin förlust i år. Han förlorar omkring 10,000 Rd. Det är då ej underligt om han ej vill skicka sin son till Academien. Stockholmsresan blir ej af, för den orsaken att Grefvinnan Bonde, Baron De Geers Svärmor, etablerat sig i Skåne i stället för att, som förut var beslutet, komma till Stockholm för att bo der öfver vintern. Jag är väl litet ledsen öfver mitt bedragna hopp; men det lärer ej vara min lott att komma i den stora verlden, och jag ger mig nu ganska väl tillfreds. I slutet af denna månad hoppas jag vara i Åbo, utan discipel och utan bekymmer. Min cassa är 60 eller 70 Rd. Med den tror jag mig kunna lefva till Julen, och då tänker jag bära opp af de Collegianter, som jag genom Professor Porthans godhet hoppas få instundande Termin. Jag önskar innerligen att kunna vara ledig helst ett eller två år ifrån disciplar. Detta göromål är väl ädelt, men det är tröttsamt och litet lönande. Genom Collegier har jag åtminstone den vinsten att kunna säga docendo discimus, och att bli van vid det Academiska yrket, som verkeligen roar mig, och som i alla fall, om det också ej skulle komma att föda mig med tiden, ej är så dumt att litet närmare känna. Sådan är nu min speculation. Jag ser mig också derigenom komma närmare tvenne mål för mina ifrigaste önskningar, det ena att få helsa på mina vänner i Österbotten i vinter, och det andra att få tillbringa nästa sommar hos Domprosten Fant i Leksand. Jag tror att begge dessa nöjen skulle ansenligen uplifva min trånande känslokraft, eller rättare sagt lugna mitt oroliga lynne. Jag har i sednare tider några gånger haft bref ifrån Domprostinnan Fant. Hon skrifver förträffligt, och hon synes ej vara emot min plan att passera en sommar i Leksand.

Du har visserligen rätt deri att tonen i stycket Till mina barndomsvänner är något bedröflig. Men det är ett äldre stycke. Nu tror jag att den satiriska anden quicknar hos mig. Åtminstone har jag ibland anledning att sjunga:

Men den onda vanart quicknar
Ofta i min själ på nytt,
Och vill det jag förr har skytt.

Och det vore ej så rasande att gjöra sig lustig igen. Professor Porthan skall åter gripa sig an till mitt försvar. Så berättar Assessor Wallenius i ett bref af sidsta posten. Jag är verkeligen litet ledsen deröfver: ty han retar dem ännu mera, och jag får sitta emellan. Att det likväl gläder mig att ha denne Heders Gubbe så starkt på min sida är naturligt. Han har den egenskapen att gynna med alfvare, den han en gång börjat att gynna. Assessor Wallenius är nu Redacteur af Åbo Tidning så länge Franzén är bårta. Du har väl sett ett epigram: *Man försäger sig lätt i hettan.* Detta har gjort mycket väsende i Åbo, i anseende dertill att en händelse tilldragit sig vid Kuppis brun mycket lik den, som smädelsen digtat. Det är en skönhet i Åbo, som kallas Eckens Fredrica. Hon är fosterdotter hos Regementsfältskär Eck, går med bindmössa, kallas Jungfru, och är mycket modest och mycket vacker. Hon drack brunn i sommar och blef oppbuden i en dans. Men Mamsellerna och Fröknarna formaliserade sig fasligt deröfver, och fruarna igen, som altid äro mera förnuftiga — a propos helsa din egen fru — men fruarna säger jag togo flickans partie, och de ogifta fingo skam. Nu kom detta epigram straxt efter, och det måste då nödvändigt vara gjordt öfver denna händelse. Som jag ej var i Åbo, så blef jag ej misstänkt, och känner icke heller Författaren. Också är det väl lika mycket om han är känd eller icke. *En liten läxa till Aspasie* är skrefven i Jacobstad 1798 och har kommit i Tidningen af ren brist på andra bättre saker.

Se så, nu har jag talt för mycket i vitterheten och altför mycket om mig sjelf. Dock! jag talar icke till någon Domare, jag talar ju till en vän. Hvad skall jag nu hitta på? Jo, det är ett ämne som jag på länge ej vidrört, och det är predikningar. Du mins hvilken Apostel jag var i Jacobstad. I Åbo har jag ej

predikat någon enda gång: blott några gånger på landet för General Willebrandt. Till 16:de Söndagen eller nästa söndag är jag dock fast. Men jag hoppas att kunna krångla mig ifrån saken. Lector Meinander i Borgå sade mig i sommars att han skulle komma till Perno och predika, och handslog med mig att jag skulle gjöra detsamma. Som han är öfver 40 år, ej är präst, och aldrig predikat, så gick jag in i propositionen. Och hvad tycks — han var nyligen här och predikade för den första gången i sin tid. Nu vill man att jag som hederlig karl skall gjöra detsamma. Men jag tror att jag ej är hederlig karl. Mitt ämne skulle eljest bli, enligt mitt eget projekt, gilladt af en förståndig vän: *Jesu (eller Religionens) ömma röst till den vid grafven sörjande menskligheten: gråt icke!* Jag är ovan att skrifva predikningar, och det är skada att komma ur vanan. Vi ha här i landet en stor Predikant, Pastor Backman på Sveaborg. Han predikade i Åbo i våras och förtjuste oss alla både lärde och olärde. I Perno äro ock goda Präster. Prosten Skogman är en verkelig talare. Pastor Hipping är en poetisk predikant och tillika dogmatisk. Den förra svarar mot Lars Mathesius i Jacobstad, den sednare mot Chydenius; desse begge hederliga Präster altid älskade och värderade af Din

Choræus.

P. S. Du skall få Jonchiers(?) Lexicon med mig sjelf, om ej förr. Helsa Malmarne, Tengström m. fl.

Till Nils v. Rosenstein.

Åbo d. 15 februari 1802.

Välborne Herr Landshöfdinge och Riddare af Kongl. Nordstjerne Orden!

Genom en vän i Stockholm fick jag den underrättelsen, att Herr Landshöfdingen önskade att Författaren till sången öfver grefve Ehrensvärd måtte uppge sig för Herr Landshöfdingen. Jag dristar i anledning deraf gifva mig tillkänna för Herr Lands-

höfdingen ~~såsom~~ författare, och anhåller ödmjukast att Herr Landshöfdingens visa urskillning utmärker de ställen, som af Akademien blifvit ogillade.

Om det är sant, att tacksamhet och förtjusning ingifva de lyckligaste drag, så borde jag åtminstone kunna i någon mon förbättra de olyckliga raderna i detta stycke, hvilket jag af kärlek till ämnet önskade icke måtte gå alldeles förloradt.

Jag vågar således återvänta min skrift riktad med Herr Landshöfdingens anmärkningar, dem jag med lika alfvarligt bemödande som varm tacksamhet skall ställa mig till efterrättelse.

Med djup vördnad har äran framhärda Välborne Herr Landshöfdingens

ödmjukaste tjenare
Michael Choræus.

Till Nils Mathesius.

Åbo d. 18 februari 1802.

Min älskade Vän!

Du skall bli den första af mina Österbottniska vänner, till hvilken jag har det nöjet att skrifva efter hemkomsten ifrån min långa färd. Jag tänkte angripa detta gjöromål klockan 6 i morse, just vid den stund, då jag förestälde mig att du och din lilla gumma lågo med armarne flätade omkring hvarandras hals; men jag blef olyckligtvis hindrad i detta mitt förehafvande. Vet du hvad jag eljest tänkte gjöra, jo jag tänkte till och med lyfta på täcket. Blif ej ond: det skulle ha skett blott med tankarna, och ej med händerna: jag stackars gosse måste åtnöja mig med det förra.

Om det icke vore så vanligt att tacka för åtnjuten godhet, så skulle jag tacka både dig och din gumma för all er höflighet emot mig, men hvad säger jag? höflighet! nej ett ädlare namn bör utmärka ert upförande mot mig, och så skall det äfven ske, så framt eljest mina önskningar betyda något.

Den 8 februari om aftonen inträffade jag i Åbo. Om jag vore lika galen nu som när jag sidst reste till Åbo, så skulle du

få en kostelig resebeskrifning; men gunås, man blir alt visare och visare med åren och reser blott utan att göra anmärkningar.

Det sköna jag sett, det goda jag njutit, det förnuftiga jag tänkt borde jag dock meddela en vän, som älskar det altsammans. Se här några drag med flygtig hand utkastade. — Jag låg på Vörå prostgård öfver natten, träffade der Mamsell Högman och hade rätt roligt. I Wasa såg jag den så mycket omtalta Mamsell Silfverberg, och blef smått förargad att hon skulle vara skönare än alt hvad jag förut mins mig ha sedt, med blott *ett* undantag. Huru skall man hjelpa denna sak, huru skall man bortjaga rosorna ifrån den sköna flickans kinder, behaget ur hennes ögon, och gracerna ifrån hennes mun? I sanning vet jag blott en utväg dertill; men det blef ej min lott att försöka den. Emedlertid är jag helt ond på Mamsell Silfverberg, och kan ej förlåta att hon är så vacker. Jag har ett stort anhang på min sida, och jag är mindre ond än alla andra. Höckert är aldeles rasande, och hade lust att flyga henne genast i peruken; Lagi gnistrar af hämnd, och de öfriga herrar Voltigeurer stanna i farten af förargelse. Jag är just glad att jag är den försonligaste af alla; men Höckert kan ej försonas, innan han får släcka sin låga i den stackars flickans blod — eller i hennes — men vi äro ifrån den saken.

I Christina var jag på assemblée. Klockan ½ 12 gick jag hem och lade mig. Klockan 7 steg jag opp och gick ut. Dansen fortfor då ännu, och varade till klockan 9 om morgonen. Jag tyckte att denna bild af upståndelsen var skön: ty jag kom med förklarade ögon och såg den yra verldens matta ögonlock och slumrande känslokraft och med ett ord hela dess fåfänga.

Vid min ankomst till Åbo hade jag flere bref ifrån Sverige mig till mötes. I dag har jag besvarat dem, och detta är orsaken hvarföre jag nu blir så kort, och nödgas glömma mina öfriga vänner. Men kan jag glömma dem? Nej aldrig glömmer jag den goda Toppelius och hans beskedliga gumma, som just kände i bottnen af mitt hjerta. Och Cousine Lööf! Ja ja, nog mins jag henne. Du får i commission att helsa alla dessa så varmt, så upriktigt som du skulle göra, om du vore en ängel ifrån Solen. Glöm ej heller din far och mor: dessa tillhör min vördnad.

Jag fick ej kyssa din Fru när jag reste, ty min läpp var sår: således har jag en kyss att fordra: och jag skall väl komma resandes såsom de Tyska handels expediterna för att samla in mina fordringar. Må väl min vän och förgät ej Din

Trognaste
Choræus.

Stolpe är pedagog i [?]. Rectors sysslan vid Åbo skola ges bårt nästa vecka, antingen åt Brander, eller åt Bäcken: jag tror åt den förre. Jag skall en annan gång berätta mera nytt.

P. S. Bed din lilla beskedliga gumma helsa Mams. Wacklin ifrån mig rätt mycket. De voro ganska goda och artiga denna gången. Glöm ej bort detta.

Till Lars Mathesius.

Åbo d. 21 mars 1802.

Min vän!

Ändteligen griper jag mig an att också till dig affärda en liten epistel, hvilken, ehuru sen, dock säkert emottages af dig med vanlig välvilja. Att skrifva om min resa till Åbo lönar nu icke mera mödan; men att tacka dig och din Fru för den godhet, som I behagaden visa mig under mitt vistande i Jacobstad, det är en skyldighet, som mitt hjerta förbjuder mig att glömma. Jag kommer ganska väl ihåg huru gumman stälde sig på trappan och vid min fart till Nykarleby ropade: skrif mig till ifrån Åbo, min nya Cousin, och jag skulle taga henne på orden, om jag ej vore öfvertygad att hon längesedan glömt detta utbrott af en okonstlad välvilja. Emedlertid ger jag dig i commission att helsa henne rätt mycket och rätt upricktigt ifrån mig: det kan ingen lifligare betyga henne sin tillgifvenhet än du.

Af mitt bref till Chydenius torde du redan inhämtat att jag mår tämmeligen väl efter min resa, äfvensom att jag åter är sysselsatt med mina vanliga gjöromål. Nu får jag berätta dig och Chydenius som en nyhet att jag med mycken ifver söker mig

ifrån Åbo Akademi, och har understöd i denna ansökning af dem, som borde kunna uträtta något. Det synes väl vara betänkligt att skilja sig ifrån Akademien, sedan man vunnit der ett litet insteg; men jag har förut ofta yttrat för dig min föresats att bli präst, och jag har åter kändt begjäret att verkställa den hos mig uplifvadt. Jag söker den nyligen inrättade Theologie adjunkts beställningen vid Krigs Academien vid Carlberg, och jag skref i torsdags till alla möjliga beskyddare i Stockholm för att vinna förord till denna syssla. Lönen vid denna post är blott 75 Rd; men der bestås fri mat och husrum, och dubbla meriter. Alt detta är dock obetydligt, emot den fördelen att få vistas i Stockholm och draga partie af de tillfällen, som der erbjudas att lära och lefva. Får nu se huru det går med denna min ansökning. Vinner jag den, så presterar jag med Guds hjelp pastoral examen i Maji månad, och blir då äfven präst. Jag skall med glädje se en drägt bli min hvardagliga, som jag förut burit vid tillfällen dem jag tyckt för mig vara högtidliga; och med lika förnöjelse afgifva min förpliktelse att söka vara ädlare, visare och dygdigare än andra menniskor.

Det skall vara aldeles afgjordt att konungen kommer hit i sommar. Han landstiger i Åbo, och tar vägen genom Helsingfors till Parola, och derifrån genom Savolax till Uleåborg, och sedan genom Österbotten till Åbo igen. Gjören portarna höga och dörrarne breda att Årones konung må träda derin! I förra veckan afgingo 5 lass penningar härifrån norrom till Stockholm; så att Hans Majestät ej kan ha brist på respengar.

Den vid Akademie tomten funna skatten utgjör i Specie Riksdaler enligt vårt nu varande beräknings sätt 2,169 Rd. Det förstås att det menas Banko. Drengen, som hittade den, skulle springa och köpa senap till middagen, och sprang, för att gina vägen, öfver det stället, hvarest han fann penningarna. En Rådman och klädes fabrikör Wechter tros hafva nedgräft dessa penningar. Han har dödt på 40 talet, och det säges om honom att han förut varit död i tre dagar, men stått opp andra gången. Det vore ett värre spratt om han nu stod opp tredje gången och delade skatten med Herrar Academici. Det låter otroligt att han skulle rådt om skatten, och ej användt den i sin rörelse. Att han ägt gården är aldeles visst; men detta bevisar ingen ting.

Emedlertid förljudes det att Wechterska arfvingarne ämna formera en process, som torde draga långt ut på tiden. Professor Calonius är dock af den tanken, att ingen process kan beröfva drängen och Akademien sin rättighet.

Fru Franzén har åter skänkt sin man en flicka. Apollo och Venus sägas tvista med hvarandra, om det skall bli 9 eller blott 3 flickor oafbrutet. Den förra vill 9 Muser, den sednare 3 Gracer: tiden skall utvisa hvem som vinner. Jag var ungefär för en månad sedan hos Franzén, och nödgade Mamsell Maija Stina Malm att skrifva till Mamsell Lindskog, och hjelpte henne till ock med litet att concepera; men för några dagar sedan mötte jag flickan, och hörde att hon ännu ej affärdat brefvet. Det är ledsamt att vilja väl och ingen ting uträtta dermed. Maija Stina är nu en liten ängel, och växer till dageligen. Pastor Bäck, som är en rättvis man i sina omdömen, tycker mycket om henne och yttrar ofta, dock så att hon ej hör det, att hon har mycket behag, och får flera.

Han, Pastor Bäck, fick Domprostens och Tengströms röst, Brander fick Lefréns och Schalbergs, och Aimeleus fick Biskopens. Consistorium ansåg Domprostens röst såsom afgjörande, och man tror allmänt att den blir så ansedd på högre ort. Bonsdorff är utnämnd till Bibliothekarie. Prosten Skogman som varit Revisor i Disconten för Borgå stift är nu som bäst här. Han berättar ibland andra nyheter, att Flodin skämt ut sig vid begrafningen, att han varit full med mera. Han är nu i Vesterås och ur brädet. General Toll är åter i Stockholm, och var således rycktet om hans fall aldeles falskt. Jag hinner ej skrifva mer. Låt Chydenius läsa brefvet, och helsa honom och säg att jag i förgår fick hans bref. Helsa din Fru hjerteligen och alla andra vänner ifrån

Din Redlige vän

Mich. Choræus.

P. S. Jag har nu precist lika många skribenter som Paulus fick par spö, nemligen 40, en mindre. Herr Ahlquist är en ibland dem, och går någorlunda an i Svenskan. Han tyckes vara mycket nöjd att vara i Åbo. Prof. Porthan har några conditioner att bortge; men han examinerar först de sökande i Franska och Tyska.

P. S. Toppelius har först att tacka Magr. Hollstius för sitt rum på förslaget till Illmola, ty det var han som öfvertalade sin svåger att gå utaf; och sen Wingen, som tog ut brefvet med hans afsägelse klockan elfva på förmiddagen, så att den hann in till klockan 12 samma dag. Af så små omständigheter beror vår lycka. —

P. S. Helsa Sovelius(?). Jag skulle gerna velat träffa honom innan jag reste, och han lofvade att komma till Roosens; men han höll ej ord. Berätta honom att Bounaparte nu är i Borgå för att ordineras till Präst, och till Adjunkt åt Doktor Lagus; men att man frucktar att han blir improberad af det ortodoxa Borgå Consistorium. Helsa också Jurvelius mycket.

Till Nils Mathesius.

Åbo d. 13 maj 1802.

Min Bästa Vän!

När man skrifver till en pappa, eller till en som snart blir det, bör man vara glad, yr, och understundom litet öm. Kan jag vara i dag ingendera delen, så får du väl ändå hålla till godo mitt bref. Lycka till! Det är roligt att promenera ut till sina åkrar och betrackta vårens verkan; det är roligare att promenera i sin kammare och ha hela skörden i sin åsyn, och att njuta den, när den börjar synas, när den växer, och när den är färdig. Det är blott himlakorn af första rangen som på det sättet låter njuta sig. Jag önskar nu att alt måtte gå väl, och jag hoppas att du instämmer med mig i bönen för fruktena på jordena, att den måtte bevaras för hagel och oväder, för köld och frost, mycken heta och väta (det sidsta kan du sjelf förekomma) och allehanda förderf.

Jag har framburit helsningarne till Frosterus; men han säger att du står i skuld hos honom, och icke han hos dig. Ni böra lägga in på hvarandra vid någon domstol.

Nå, hvad tycker du väl, jag har predikat i Åbo. Torsdagen före söndagen kl. 8 om aftonen skickade Tengström efter mig, och läste opp för mig ett bref ifrån Akademiekanzlern, hvaruti

mig ålades att skaffa mig betyg öfver mina af Gud förlänta Embets gåfvor. Det var litet hårdt att sjelfva Apostelen Choræus skulle vara på vägen att ej få competera till en prästsyssla af brist på betyg deröfver, att han förkunnat Evangelium allom kristnom. Lyckligtvis hade jag godt humeur de dagarna, och raspade ihop en predikan till Palmsöndagen, och fick betyg af Domprosten Cavander och af Tengström, som måndagen gingo af, och hunno, genom Rosensteins gras, fram i tillbörlig tid. Jag predikade då som du sedt af Tidningen. Dagen förut predikade jag äfven hos Franzén, inför honom, Pastor Bäck, Magr. Winge, Frosterus och Hollstius. Men hade det gått så i kyrkan, som det gick der, så hade väl knäfveln tagit mig: ty der skrattade jag midt i predikan och kom af mig flera gånger. Se här mitt ämne för ro skuld efter du är präst. *De Betragtelser som lifva en uplyst Christen då han begår Jesu nattvard.* Den första tanka som lifvar honom är denna: 1:o Jag firar en tacksam Fest åt mitt slägtes ypperste välgjörare. 2:o Jag går att hämta styrka för min dygd och upmuntran till att upfylla mina plickter. 3:o Jag går att bereda mig tröst till ångrens och bekymrets stunder. 4:o Jag är skyldig detta offer af acktning för lagar åt mitt fädernesland och mina medborgare.

Denna sista strophe hade kunnat vara borta. Också har man gjort mig den förträffliga kritik deröfver, att den var den sämsta och den förnuftigaste biten i hela predikan.

Men nu om saken. Många sökande ha infunnit sig. Ibland andra en Theologiæ Licentiat och en Theologiæ Kandidat. Hvilka Drakar för Michael att strida med! Theologiæ Kandidaten heter Berzén, är en snäll karl, har ypperliga protokoller och vittnesbörd, stora gynnare och ligger sjelf i Stockholm. Han är en farlig medtäflare, och det kan hända att han segrar. Se här hvad jag vet. Måndagen den 3 Maji var saken före i Direction öfver Krigs Akademien, som består af 8 Ledamöter, Generaler, Presidenter och stora kaxar. Rosenstein är äfven en Ledamot. Direction kunde ej komma öfverens. Det skred till omröstning, och Berzén och jag fingo paria vota. Enligt författningarna får blott en upföras på förslag till konungen, som ger fullmakt. Nu voro vi tvenne. Som jag likväl hade äldsta Ledamotens röst, så blef jag upförd på förslag, likväl så att protokollet bifogades. Nu får

konungen gjöra hvad han vill. Det tros dock att jag får sysslan, och i den händelsen skall jag inom tre veckor ha præsterat Pastoral Examen och vara präst. Du kan då tänka hvad jag har att göra och om jag hinner skrifva bref med långa reflexioner.

Med nästa post kan jag berätta hela saken till Toppelius eller någon annan. Kungen kommer hit till pingst. D. 15 Junii tros Magr. promotion bli. Candid. ha lagt in till Kanzlern om allmän promotion; men han skall ej vara fallen dertill. Om lördag är sista examen, och då torde primus väljas. En Melartin och Sahlberg äro i fråga. Här blir ock Doctors promotion. Drottningen är i situation, och lär knapt komma med. Helsa din drottning hjerteligen. Helsa din far och mor med vördnad; Toppelius och hans fru och syster; fru Kempe, lilla Cousine etc. så mycket du orkar ifrån Din

Choræus.

P. S. Om du träffar någon af vännerna ifrån Jacobstad, så bed dem ursäkta, att jag ej skrifver. Jag vill först veta om jag får vara qvar i Åbo eller ej. Winge och Hollstius helsa dig som altid tillförene synnerligen redeligen (?). Tacka Toppelius för sitt bref [?] och säg honom, att jag gerna förlåter Litzberg (?), men att jag aldrig kan förlåta hans tandverk.

Till Lars Mathesius.

Åbo d. 20 maj 1802.

Min vän!

Ditt bref var mig kärt, var långt och angenämt. Mitt blir kårt och tråkigt. Jag har kring mig Döderlein, Seiler, Griesbach, Jablonski m fl. gubbar. Jag skall i nästa vecka præstera Pastoral examen. Jag är utnämnd till Theologiæ Adjunkt vid Carlberg, och måste genast inställa mig, utan att engång få bevista Magr. Promotion. Den 4 Junii blir ordination och dagen derefter lemnar jag Åbo. Jag fick i går ganska precisa ordres: Tengströms och Porthans böner gälla ej. Jag skulle eljest predika för Kongen

Pingstdagen här i Åbo enligt Tengströms och Domprostens ordination, jag skulle skrifva Magr. Gratulation; men alt måste lemnas: kanske hinner jag dock skrifva verserna.

Du tycker ej om min befordran. Ditt skäl är smickrande, men ej sant. Om jag ägde några gåfvor för Akademien, så skulle jag just nu bättre än förr tro mig kunna använda dem. Jag har Canzlerns löfte att åter komma in vid Akademien vid första ledighet, och jag reser ifrån Åbo för att söka en ginväg dit igen. Nu blir jag präst, är Theol. Adjunct, och kan således söka både i Theologiska och Philosophiska Faculteten: misslyckas det på begge ställen, så har jag den utvägen att få ett Pastorat, och det bör ej bli omöjligt. Dessutom får jag vistas i Stockholm och vandra i ljuset af Svenska Vitterheten, som måste bli roligt för denna rimsnidare. Jag vänder dock småningom min håg ifrån poesin, söker att bilda mig till en andelig vältalare, och längtar redan att få höra Lehnberg, som nu blir för mig det höga idealet, hvilket jag, likasom dygdens, *söker*, men aldrig *kan* likna. I dag har jag redan skrifvit 3 eller 4 bref. Mitt hufvud är fullt af kyrkomöten, kättare och Hebreiska och Grekiska, och du bör ej undra om jag skrifver oredigt.

Promotion blir tredje dag pingst. Primus är en Sahlberg, ultimus en Molin. Vår Snellman har också varit i fråga till primus. Han är den 3:dje eller fjerde i ordningen af Candidaterna. Magr. Fattenborg skall proponera Magr:frågan, Magr. Hollstius var också i fråga dertill, men ansågs för ung. Regements Pastor Lauræus torde komma att hålla Magr. Prom. Predikan, om ej Pastor Backman, som nu också är här, gjör honom denna ära stridig.

Excellencen Klingsporre kom i förgår till stan. Drottningen kommer med till Finnland. 223 hästar skola finnas på hvar Gästgifvare gård. —

Doktor Edgren skall besvara Doktors frågan, Wallenius proponera den: den blir om kokoppor. Jag rycker i nyheterna alt efter som de framställa sig för minnet, utan ordning och sammanhang.

Antalet af kand. är 54 eller 57, jag mins ej precist. Af dem äro 14 eller 15 clarissimi, 10 dignissimi, och de öfriga admod. digni. I dag har Consist. varit tillhopa för att gje sitt yttrande om allmän promotion, till Canzlern, som begjärt det.

Kandidaterna hafva gått in med en inlaga till honom derom. Det tros att den bevilljas.

Helsa Chydenius och gratulera honom af hjertat. Jag hinner nu ej skrifva honom till, men tar för afgjordt att han blir kyrkoherde i Brahestad. Om ej Toppelius får Illmola, så kan han ju få Nygård efter Chydenius: lät mig rangera bara, nog skall det gå bra. Du får nu ej vänta något bref af mig förrän jag kommit mig i ordning i Stockholm, och der väntar jag bref af dig. Till Pingst hoppas jag vara der. Helsa Chydenius, Nils och Toppelius och säg dem detsamma. Helsa Lundmark och säg, att min möda i hans sak var fruktlös, helsa din gumma och tacka för hennes godhet. Helsa fru Roos, och alla menniskor som äro älskade, och de äro många, af din

Tillgifnaste

Choræus.

Till Nils v. Rosenstein.

Åbo d. 7 juni 1802.

Välborne Herr Landshöfdinge och Riddare!

Med innerlig glädje och tacksamhet har jag emottagit Herr Landshöfdingens bref, hvaruti tillstånd att dröja i Åbo öfver promotionen lemnas mig. Jag hade också samma dag bref ifrån Herr Professor Schultén, hvaruti han yttrar att det ej skulle medföra någon olägenhet, om jag ock dröjde till månadens slut. Men jag vill ej missbruka hvarken hans eller Herr Landshöfdingens godhet, utan afreser så snart Doktor Gadelius, med hvilken jag träffat öfverenskommelse om ressällskap, blir färdig, hvilket han lofvar att vara två eller tre dagar efter promotionen, det vill säga den 17 eller 18. Jag skref till Herr Hofpred. Lundström, att jag ville bereda mig att predika första gången den 20 Junii, men detta lärer nu ej kunna ske, utan håller jag mig i det stället färdig till Midsommardagen, då jag med Guds hjelp hoppas vara i Stockholm. Detta anhåller jag ödmjukast att Herr Landshöfdingen, i fall tillfälle dertill gifves, ville säga Herr Theologiæ

Lektoren, och tillika ädelmodigt så föranstalta, att i händelse af min senare ankomst icke någon oreda måtte upkomma.

Jag kunde visserligen också i denna vecka afresa, så vida jag ändå icke kommer att predika för konungen, hvartill en Regements-Pastor Backman ifrån Sveaborg i mitt ställe redan beredt sig, och mina disputationer icke heller kunna tryckas och ventileras, men det skulle kanhända se tillgjordt ut att nu försaka alla högtidligheter för sin plickt, då likväl jag så gerna önskat att få bevista dem, och då jag under tryckningen af min sång öfver promotionen altför väl behöfver vara tillstädes för att, om möjligt är, gjöra några rättelser i detta hastverk.

Det gjör mig dock i ett afseende ondt att mina disputationer ej utkommo. Jag hade på mitt hjertas inrådan och på fleras tillstyrkan beslutit att dedicera förra delen till Hans Excellence Grefve Wachtmeister, och den sednare till en man, som jag aldrig kan uphöra att älska och vörda så länge mitt hjerta äger quar någon ren känsla. Men äfven detta bekymmer kan Herr Landshöfdingen hindra, om Herr Landshöfdingen i medföljande rader[a]), ämnade att utgjöra dedicationen för den senare delen, igenkänner ett tacksamt hjertas svaga upriktiga uttryck. Jag frågade för en stund sedan Herr Professor Franzén, om han trodde det vara mig tillständigt att öfverskicka dessa ringa verser, och han svarade mig, att all välmening anses såsom hemmastadd hos Herr Landshöfdingen, och kan komma hvilken timma som helst.

Med djupaste vördnad har äran framhärda Välborne Herr Landshöfdingens och Riddarens

ödmjukaste tjenare
Mich. Choræus.

---

a) Dessa verser äro tryckta bland Mikael Choræi Valda dikter, pag. 133.

Till F. M. Franzén.

Stockholm d. 6 juli 1802.

Min vän!

En liten redogörelse för mina första öden i Stockholm är jag skyldig lika så väl åt mig sjelf, som åt dig: det är ju äfven en pligt att söka ädla och oskyldiga nöjen, och det gifves ju knapt ett skönare än att berätta sina egna händelser för en vän. Detta vare ett litet företal till mitt närvarande arbete, för hvars öde jag ej fruktar, ehuru det kommer för en sann domares åsyn: denna domare är tillika den ädlaste vän.

Hos Rosenstein har jag varit flera gånger. Nu är han utrest på landet; men så länge han var i staden, var jag dagligen hos honom. Att han bad mig läsa opp för sig min inträdespredikan, har jag ren berättat Wingen. Jag är nog nöjd med mina visiter hos honom; men det har dock förundrat mig, att han ej nämnt ett enda ord hvarken om sången öfver Ehrensvärd, eller något annat af mina misslyckade stycken. Jag vet ej huru jag skall ställa till för att få honom att tala derom. Om jag vetat allt hvad jag nu vet, hade jag visserligen med större försiktighet skrifvit till honom. Han läser aldrig sina bref sjelf, de må vara aldrig så hemliga; utan de uppläsas altid af Bergström eller Bruncrona, bland hvilka den förre, efter hvad jag hört sägas, ej alltid skall vara nog discret. Jag hade i ett af mina bref, som angick min ansökning till Carlberg, på ett friare eller löjligare sätt nämnt, att jag predikat 100 gånger; och detta har nu burit en icke den smakligaste frukt för såningsmannen. Bergström, såsom sekreterarens amanuens i Sv. Akad., äger också tillfälle att noga känna Akademiens yttranden; och det är skada att han nu icke är i Stockholm, i hvilket fall jag möjligtvis kunde regalera dig med några små anekdoter. Att Sjöberg röstat till stora priset för Wahlgrens poem, har på detta sättet kommit ut; äfvensom att Walerius skrifvit ett stycke i fjol, kalladt: Svärmaren, hvarom Akad. fällt det omdömet, att det var till tanken svärmande och till elocutionen godt i de flesta slutmeningarne, men för öfrigt dåligt eller medelmåttigt.

Rosenstein frågade mycket efter dig och din fru och dina omständigheter. Ibland de första ord Riksmarskalken Oxenstjerna talade med mig var också en fråga: Huru mår Franzén? Han är lycklig, svarade jag, hvartill han svarade: ja, han förtjenar också att vara det. Rosenstein bad mig gå til honom. Han är också den ende af Akademisterna, hos hvilken jag varit, Lehnberg undantagen. Leopold är på Drottningholm. Rutström och jag ha kommit öfverens att följas åt dit någon gång. Apropos af Rutström: han kände genast igen mig, när jag kom in genom dörren, och vi blefvo straxt vänner. Han är just, som jag föreställt mig att han skulle vara; och jag har alltid roligt i hans sällskap. Det första jag gjorde hos honom var att runka på hufvudet öfver denna strof i grafskriften öfver Fru Odel:

I en Odels lefnad att det fanns
Detta medel, I exempel hafven,

som jag för ingen del tycker vara poetisk och värdigt sällskap åt de öfriga verserna, om hvilkas skönhet du sjelf får öfvertygas, då du läser dem. Man har gissat på Leopold som författare; och jag hade för ett par timmar sedan i Kungsträdgården det nöjet att berätta denna gissning för Herr Auctorn.

Vi voro i söndags på visit hos Lenngrens och blefvo qvarbjudna till afton. Det är visst, att Fru Lenngren i sitt hus väcker lika mycken vördnad, som hennes skaldestycken beundran. Man måste bli kär i detta enkla, anspråkslösa och goda väsende, i denna ädla varsamhet, i denna okonstlade höflighet, som upplyfter en syndare ur stoftet till höjden af hennes egen thron. Aldrig mins jag mig ha öfverlefvat en redbarare afton, sedan jag i Gamla Karleby gjorde bekantskap med en man, hvars namn icke här får af mig upprepas. Sedan ett par timmar gått fram, blef den visa qvinnan mera öppen och fri. Då visade hon mig Kellgrens portrait och målade sjelf ansigtet af hans karakter såsom vän och menniska; då beskref hon Leopold, huru det gnistrar kring honom, när han är vid sitt goda lynne, huru han är tråkig deremellan; då talade hon om Åbo tidningen och dess älskvärde utgifvare; då återkallade hon minnet af Tengström och Porthan och äfven Bonsdorff, huru denne sistnämnde sagt om Tengström, sedan han skrifvit sin visa här i Stockholm: »det var

jag, som slog opp ådern på honom» — ett infall, som hon tyckte mycket om; då med ett ord var hon så intressant, att min aftonsömn försvann, min hufvudvärk (stark den dagen) minskades, och min munterhet återkom. Af henne fick jag också veta, att Rutström skrifvit den bekanta fredsvisan: den har gjort mycket uppseende här i Stockholm. Adlersparre har sjelf enkom varit hos Rutström för att få en trogen afskrift deraf.

Adlersparre — nu skall han fram på theatern. Du torde veta, att han gett ut ett bihang till Läsningen, som likväl ligger orördt hos Nordström. Zibet och han ha corresponderat; och till svar på ett bref af Zibet, hvaruti han sagt, att stämpeln af ironi i den eller den skriften (jag mins ej titeln derpå) ej vore nog tydlig och att allmänheten kunde misstaga sig derpå, har han skrifvit följande: «Sedan 200 år har Svenska allmänheten ej varit så dum, och på 100 år ännu skall hon ej blifva det, oaktadt det verksammaste bemödande». Detta fick jag veta hos Hummel, som under Kullbergs frånvaro är Sekreterare hos Hofkanzlern. Och se der ha vi nu Hummel! Ja, du må tro att han svänger sig. Han har ton och air af ett stort genie, och han är äfven ansedd som ett sådant. Leopold gör honom visiter; han säger åt honom hvad han vill, och jag vill slå mig i backen på, att han i år vinner priset, om han skrifver eller ej, hade jag så när sagt. Sedan jag nu sett och hört mig omkring litet, tror jag mig kunna försäkra, att jag ej mera fäller någon tår öfver den olyckan att bli förbigången den 20:de Dec. Jag skall vidare yttra mig derom, sedan jag talt med Leopold några gånger. Eljest tycker jag nog om Hummel, endast han vore litet mindre pågångare. Grangren erkännes ej af de andra snillena: åtminstone umgås de ej med honom. I dag har jag gjort bekantskap med Nordforss, han, som vann stora priset; det var en modest och tillika qvick man; jag tyckte mycket om honom. — Leopold skall vara ond på Walerius derföre, säger malicen, att han, Leopold neml., stulit till sin *Oden* verser ur Tancred, som Walerius öfversatt. Nordforss talte om att han läst opp en öfversatt teaterpjes för Hamilton, som vid detta uttryck: «Ni kom i grefvens tid» sprungit opp från sin stol och blifvit arg och skrikit: «ah monsieur, toujours des sarcasmes contre les Comtes et les Barons.» En annan gång hade han tagit *banesår* för ett instrument eller dekora-

tion och sagt, att aktören borde ge det åt konungen «avec grace ett façon comme il le faut aux Rois». Jag hade väl ännu flera små anekdoter men — papperet är fullt och klockslaget inne. Anmäl min vördnad för din Fru och min hjertliga helsning till mams. Malm och lilla Rosina. Glöm ej bort mig! Om du skrifver en sida, så får du fyra igen af plottraren

Choræus.

P. S. Det är Gyllenborg, som genomsett Angelins poemer. Man skrattar åt dem här, och Angelin anses som en narr. Nethervood, en af journalisterne, träffade jag häromdagen hos Hummel. Han ville ej säga mig, hvem som skrifvit resencionen öfver *Byxorna;* men jag tror att det är han sjelf. Det är en qvick gosse, och han tycktes äfven nu vara mera modest. Han berömde mycket *Lidona,* men Leopold har sagt om henne, att hon vore nog mycket «chargerad»: blif ej ledsen — det är naturligt. Leopold har eljest begärt se Journalen, men ingenting sagt. Det tros dock, att han, för att nyttja Doktor Rutströms ord, skrifvit upp det på räkning. Jag skrifver detta i staden hos min vän Matthiesen, som ber om sin vördnad. Helsa Bäck, Winge, Holstius, Frosterus hjerteligen och anmäl du min vördnad för Prof. Porthan och Doktor Tengström. Glöm ej det. — Gref Bunge är auctor till bönerna vid riksdagen af de 4 stånden och likaså till epigrammet om fabeln i Stockholmsposten, som syftar på Liljestråle:

Att hafva gjort en fabel väl,
Att hafva gjort sig sjelf till fabel.

På Lehnbergs introd. kalas har Bungen presenterat i fyllan Leopold för Doktor Hackenburg såsom Sverges största geni och krångligaste menniska att lefva med; hvilket han, sedan ruset gått af, ångrat bitterliga.

En sång till mams. Loffmans minne får du lof att tåla i Åbo tidn., om du vill vara i fred för Poppius och mig. (Oss emellan) var han smått vurmig, när jag kom till staden, och sof ingen natt: nu är han allt bättre, men nämn ej detta för någon. Jag var den förste han besökte(?) sedan den sorgliga händelsen. Ännu har jag ej träffat mams. Winther, och det gör mig ondt. Sedan jag nu sett Solna och börjat önska stora saker, önskar jag

ock att — att jag snart måtte få se mamsell Winther och helsa ifrån Wingen. — Helsa Enberg på posten hjertligen och berätta honom sådana här små vittra nyheter.

Till F. M. Franzén.

Stockholm d. 10 juli 1802.

Bästa vän! Det är så varmt i rummet der jag skrifver, att jag rättnu smälter; men ändå måste jag skrifva hvad jag vill eller ej, mitt hjerta tvingar mig dertill i dubbelt afseende.

I dag har jag gjort min första uppvaktning hos Leopold. Kongl. Secret. Westberg och Doktor Rutström voro de Öfverstekammarjunkare, som presenterade mig för Hans Majestät. Han satt i sin puderskjorta, bockade ganska djupt, bad mig stiga in och sitta. När han kom in, frågade han mig först, huru jag fann Stockholm, och sedan bad han mig att ge sig underrättelser ifrån Franzén: han är nu husfader, sade han, och har barn. Sedan frågade han mig huru litteraturen florerade i Åbo, hvartill jag svarade med darrande röst: Jo, tredje delen af Herr Kanslirådets arbeten var redan der då jag reste, och dessutom finnes der ingen Hofkanzler. Sedermera tackade han mig för poemet till Magisterpromotionen, hvilket han sade sig hafva läst förut. Det var klart, att jag då hade ett exemplar i fickan för att ge honom. Efter åtskilliga roligheter, ibland hvilka jag vill nämna, att han berättade det Ehrenheim berättat Kungen, att Carl den 12:tes mask fanns på Drottningholm och att den med våld blifvit flyttad till Stockholm, såsom Carl d. 12:tes mask, ehuru det var Dalins, m. m., kom Landshöfdingen Rosenstein dit och så Rådman Blom och så Auditör Hummel. Det blef presentationer. För ortografin i mitt poem stod jag illa ut. Nu, sade han, nu hade det varit ett lysande tillfälle för Åbo Akademie att sanctionera Svenska Akademiens åtgärd. Jag hade till slut ingenting annat att svara derpå, än att jag ock är en tjenare under annan mans våld. Jag glömde dock ej att säga, huru noga Åbo tidning iakttager Svenska Akademiens stafsätt; men jag vet ej huru jag kom att säga det thron stafvas utan h, hvilket gjorde mig något förvirrad.

När jag åt middag med Doktor Rutström i Kungsträdgården, så kom Rådman Blom dit. Han var då ganska artig, bad mig komma till sig och emottog mina tacksägelser. Hummel gick just förbi oss, då vi sutto och pratade efter måltiden, då Blomen yttrade, att han trodde honom vara en skicklig och snäll man m. m. —

I går var Major Nordforss ute hos mig och ålade mig att skrifva till dig såsom den förste kännaren af allt skönt i Finland och helsa dig och be dig öfvertala Juringius att antaga konungens tillbud. Utsigterna äro för framtiden ej så lysande; men när man får 1000 Rdr. om året, så behöfver man ej sörja för sin framtid. Jag uppfyller mitt löfte, då jag ber dig vara god och skicka efter Juringius och säga honom denna helsning: mera kan jag ej göra.

Doktor Rutström ber mig helsa dig tusendefalt. Han gör mig hädanefter till sin handsekter och skrifver ej så ofta. Kanske kommer han i Augusti till Åbo. Han har nu åter skrifvit ett i högsta grad latinskt stycke, som kallas Reglemente för Theatern och som i dag blifvit med mycket bifall läst hos Leopold. Jag ville ha det af honom för att skicka dig, men han sade: «Sådant der lappri kan man väl visa för herrarne här, men för Franzén duger det icke». Jag yttrar mig ej öfver detta uttryck; jag vill blott säga, att jag redan sett en skymt af den Salomoniska visheten med taflan i handen, hvarest detta står tecknadt: allt är fåfänglighet. Blomen talade något illa om Sjöberg: det nötet, sade han. En gång hade Leopold läst opp en vers med excellent ton och gest, och då hade Sjöberg setat i kanapén och beundrat; straxt derpå hade han läst opp samma vers med sämre ton, och då hade Sjöberg ropat: fy! — Sådan är han, den der Sjöberg; och Herr Adjunkten bör just lära sig känna den märkvärdiga mannen, då han kommer hem. Så talade han, och jag blef litet flat. — Men jag löper med sqvaller: säg mig uppriktigt, om du i ditt hjerta ogillar det, då lofvar jag att alldeles upphöra dermed. —

Jag hade ämnat detta bref till Wingen, men jag kom ihåg att han just i dessa dagar reser bort. Skulle han vara hemma, så helsa honom hjertligen. Jag har nu ändtligen träffat Mamsell Winter. Hon är god, skön och intagande, som hon varit.

Franzén, Franzén, tror du att det också för mig är möjligt att förtjena en älskvärd flicka? Men nej, det är omöjligt, jag vet det, jag känner det med oro. Le ej åt mig, du är den visaste och ädlaste menniska, till hvilken man kan tala menniskohjertats språk. Helsa din Fru — och om du glömmer det, är du ej min vän. — Helsa mams. Tihlgren (?). Hon får snart bref af mamsell Winter. Gör ej något spektakel med mitt oskyldiga skämt med henne. Helsa alla ifrån din tacksammaste

Choræus.

P. S. Om du framför min helsning till fru Mennander, så vet jag att du är välkommen, och likaså till mamsellerna Pahlén (?). Glöm ej bort mig. Jag trifs väl och är nöjd. Hummel helsar dig mycket. Vi läste i går i sällskap med major Nordforss Allegorien. Jag behöfver ej säga med hvilka känslor. Likaså de små Epigrammerna.

Till F. M. Franzén.

Stockholm d. 27 juli 1802.

Jag hade knappast inlemnat mitt sista bref på posten, förrän jag emottog ditt: så snart blef min redliga vilja att på något sätt glädja dig belönad.

Sedan jag skref sista gången har jag varit hos Landshöfdingen Rosenstein och Rådman Blom. Men innan jag säger någonting derom, vill jag tacka dig för den ädelmodiga recensionen, som vittnar om din vänskap i så hög grad, att jag fruktar att den är för mycket synbar. Kritiken vid den ena raden gjorde du muntligen, vill jag minnas. Den är visserligen billig, ehuru Doktor Rutström och någon annan tycka, att den raden är ibland de lyckligare. Jag finner sjelf, att den är sökt och öfverdrifven. Har man fått en hel topp socker, kan man väl tåla ett litet korn salt: så svarade jag Rutström, när jag af honom blef frågad, hvad jag tyckte om kritiken. Jag afbidar nu med någon otålighet fortsättningen. Doktor Lindebecks verser läste Rutström

och jag igår aftse i kungsträdgården tillika med Matthieszen, och vi tyckte mera om dem till Drottningen, ehuru vi höllo före, att Phoebus borde ännu på försök få vara snillets gud så länge, men med det vilkor likväl, att om han alltid är så sparsam på att visa sig, som han varit i sommar, så må han afsättas och vår Allernådigste Drottning förvandlas icke blott till en gudinna, utan ock till en gud. Likaså dömde vi, att denna rad: «Fredriks blick och Hennes *djupa snille*» är såsom ironi betraktad tämmeligen oförskämd, och underställe andra att dömma, huru den annorlunda må kunna anses. För öfrigt kommo vi öfverens derom, att dessa verser röja talang, men ej alltid smak och urskillning, och att de svårligen kunna begripas af mängden och föga af andra heller. Denna tirad:

Den, som ett lif åt staten spar,
Han gömmer åt sin Kung ännu ett tacksamt hjerta
Och sträcker än en arm till dess försvar,

hade varit tillräckligt till complimang åt Konungen. — Vi vete ej, om denna rad är Lindebecks egen; ty vi inse ej, hvarföre han då tryckt den med annan stil, om ej för att utmärka dess företräde och liksom låta den säga: «se här äfven en rad till saken». Dessa reflexioner äro tvenne skändares och falla ej på mig ensam. Vi ha gjort rätt åt det ypperliga i stycket. Jag är rädd blott jag tänker på Lindebeck.

Det jag i mitt förra bref nämnde om Sjöberg och Blomen måste så förklaras, att det blir en ironi. Blomen och Sjöberg äro goda vänner, och det var blott på skämt, som den ena närvarande log åt den andra frånvarande! Jag hade dock lätt i min Finska enfald tagit det för allvare; men Rutström, som bättre än jag känner stora verlden, förklarade mig gåtan.

När jag sist var hos Blomen, skulle han resa ut till Drottningholm, och jag fick ej mycket tala med honom. Eljest fruktade jag för hans vrede och hade skäl dertill. Kongl. Sekt. Westberg och Rutström, som följde mig, hade tagit med sig ett otäckt stycke, som Blomen skrifvit till Bungen och der han ibland annat säger ungefär så här: «Hvar och en har sin väg till ära, Rousseau genom dygdens pris! Du söker henne mellan låren eller genom låren m. m.»

Stycket var qvickt; men Blomen hade blott gifvit det åt Westberg, som åt en vän. Nu tog han det med sig och läste opp det för mig på en gata straxt bredvid Blomen, och var nog indiscret, som jag tyckte, att tala om det för den kinkiga guden. Min hy förvandlades, och jag tror att Blomen märkte det och just derföre förlät mig. I dag skola Rutström och jag dricka thé hos honom. Få se huru han då är.

I går voro vi hos Lenngrens. Jag frambar din helsning och sade, att den utgjordes af tre rader; hvartill Fru Lenngren svarade just med dessa ord: «Om det blott varit tre ord, så är det oändligen smickrande, när det kommer ifrån Professor Franzén: jag ber om min respect tillbaka».

Ändtligen grep jag mig an hos Rosenstein sist och frågade hvad jag skulle göra med mitt poem, om jag skulle ge det förloradt. — «Ingalunda» sade han, «Adjunkten är god och bär det till mig efter 8 dagar». Nu äro dessa 8 dagar förbi, men jag har ej haft tid att skrifva rent. Efter några dagar skall det dock ske, och då skall jag vidare underrätta dig om förloppet. Åtminstone skall stycket ej vara alldeles förloradt: du skall få det till Åbo-tidningen, ifall jag ej skickar in det till Akademien. Eljest tycktes Rosenstein vara litet flat öfver min tilltagsenhet, ehuru jag bjöd till att vara så modest, som det var möjligt. Ännu har ingen bedt mig skrifva, och de torde väl vakta sig att göra det.

Med Angelin har jag gjort bekantskap, och han har bedt mig att anmäla sin vördnad för dig. Det är Grefve Gyllenborg, som genomsett hans sånger för barn, men alla menniskor le deråt. Angelin har i ett poetiskt företal till sina ungdomsarbeten nämnt några af Sverges skalder och deribland dig:

Och Franzén med bildningsgåfvans prakt.

Det tycktes vara en qvick och hygglig gosse, men har stora pretentioner enligt hans kamraters, Skånska snillenas, intygande. Alla Skåningar äro här snillen, och de äro till ett stort antal vistande i Stockholm. Kullberg, Angelin, Krutmejer, Wallmark, Malmgren m. fl. höra alla dit. Kullberg är dock det upphöjdaste.

Häromdagen mötte jag Lindegren med sin fru på gatan, men jag talade ej med dem. Hon är mycket vacker. Lindegren är nu ordentligare än förut. Han har skrifvit ett litet husligt sångstycke, som har mycket värde. Jag tror det börjas så här:

Det gifves en undangömd hydda
Den lugnet och friheten skydda, etc.

Dit hitta ej qvalet och smärtan,
Der vandra med sorgfria hjertan
Två makar hand i hand, etc.

Nu kommer ändtligen offret åt Mamsell Loffman. Jag har valt en så elak och svår versart och den har gjort mig mycket bryderi. I första strofen är ren någon ton(?) tung i ordet *utsträckte*, men metern lär fordra det, om man ej kunde säga:

Härjaren kom och han sträckte sin hand

Eller ock: Härjaren kommer och sträcker sin hand; men detta är ett lappri i sig sjelft, liksom hela versen. Jag skrifver detta hos Lagman Poppius; och som jag vill skrifva mina fyra sidor fulla, så måste han skrifva rent åt mig versen. Han helsar dig med det varmaste handslag, som den ena redliga vännen ger den andra. Vi voro i söndags ut till Rålambshof, der Georgii bor, hvarest vi hade rätt roligt. Fröken Georgii är en ung flicka af det skönaste hopp. Hon är blott 12½ år, men är redan bekant med 11 [?], nemligen på ett anständigt sätt. Flickan är utmärkt hygglig, modest, rolig och intagande. Jag är ofta hos Poppius, äfvensom hos Matthieszen, hvilken bestått mig en bouteille bischoff för din helsning. Han är en af dina varmaste älsklingar i aktiv bemärkelse; och du bör ej underlåta att helsa honom, äfven af det skäl, att dina helsningar rendera något. Han är i alla afseenden en hygglig gosse.

Min ställning på Carlberg är lycklig. Folket är utmärkt hyggligt. Lärarne förståndiga och ädelmodiga. Grefvinnan, guvernörens gemål, en charit. Hon heter dock Greta, som eljest ej är ett namn för Gracer; men allt har sina undantag, du vet det bäst sjelf. Helsa din Lisette verkeligen och med den sannaste vördnad. Du är ädelmodig, som ihågkommer mig i sällskap med Fru Juslén, Tengström och Prof. Porthan och framför allt bland dina små. Jag har ingenting annat att ge tillbaka än det lifligaste (?) och trognaste minne af dig. Helsa mams. Palén (?).

Glöm ej Enberg. Du har talat. Lycka till! Få vi se talet? Helsa Assessor Wallenius och påminn honom om det jag bad honom om. Han måtte väl vara så ädelmodig och komma ihåg mig. Din

Choræus.

P. S. Vill du vara god och sedan skicka mig ett par exemplar af versen, sen den blir tryckt. Jag vill ge ett exemplar åt fru Georgii. Ser du något att ändra, som du i hast hittar på, så gör det. Helsa Wingen, Frosterus, Bäcken m. fl.

Till F. M. Franzén.

Stockholm d. 14 september 1802.

Bästa och älskade Franzén!

Din vers åt gubben på Jockis skulle ha smickrat och gladt mig; men i den ställning jag var, då hon emottogs af mig, tjente den blott att öka min oro. Hvad jag i mitt sista bref till dig fruktade, nemligen att min glädje ej skulle vara långvarig, det har nu inträffat fullkomligen. Det lugn, jag njöt, var för utmärkt för att bli varaktigt. Se här en liten berättelse om några öden, som nu sednast träffat mig, och hvilka derangerat mitt lyckliga humör. I torsdags om aftonen fick jag en biljett ifrån staden med anmodan att skrifva något öfver den märkvärdiga Baron Beckfriis, som i går begrofs. Jag åtlydde kallelsen och sammanplottrade i fredags några rader, dem jag i lördags kl. 6 e. m. lemnade till en ung Baron Nolken, som hade bestyret vid begrafningen. Kl. 8 går jag till Fru Hedenberg på Hufvudstad för att der se månförmörkelsen, som skulle inträffa. Kl. $^1/_2$12 kom jag hem och hade med mig Sekter Brunkrona, som skulle ligga hos mig öfver natten. På borggården fick jag redan veta, att en expres från Drottningholm varit till Carlberg och lemnat ett angeläget bref till mig. Det hade varit en af Konungens beridare, och jag väntade mig således några ordres ifrån Majestätet. Också fann jag brefvet vara ifrån Leopold. Med bestörtning öppnade jag

det, och med förskräckelse fann jag deri poemet öfver Baron Beckfries, som jag för några timmar sedan hade lemnat till tryckning. När jag läste brefvet, som var fyra sidor långt, fann jag der anmärkningar mot stycket och tillika en anmaning att använda natten för att ändra de kritiserade stropherna. Du kan tänka, huru jag upptog detta: jag ansåg det vara ett prof af Leopolds onåd och förlorade allt mod, så att jag hela natten satt uppe utan att kunna göra mer än stryka ut hvad som var tadladt, men ej sätta något nytt i stället. Min predikan blef oöfverläst; och jag fruktade att alldeles bortspilla min lilla presterliga reputation. Jag vet ej, huru det gick dermed; men det vet jag, att min poetiska är förlorad genom detta hastverk, som jag nu skickar dig. Doktor Rutström kom till mig om söndagsmiddagen och sade, att Leopolds bref var idel ädelmod och nåd, huru stränga kritikerna voro. Ännu har jag ej sett honom sedan; men i dag eftermiddagen reser jag till Drottningholm för att höra min dom. Så mycket vet jag redan, att Leopold fått befallning af konungen sjelf att ändra poemet. Baron Nolken hade nemligen skickat det till hofs, innan han trodde det vara tillständigt att trycka det; och konungen hade yttrat, att de ställen, som alluderade på duellen, borde tagas bort m. m. Jag har sen hört, att man förundrat sig öfver mitt platta poem, och jag vet visst att Leopold är missnöjd dermed.

Detta är min första olycka. Den andra är, att jag i Söndags fick sorgbref ifrån Leksand. Domprostinnan Fant, min andra mor, är död. Beklaga mig; beklaga än mer den olycklige gubben. Om jag kunde öfverträffa mig sjelf och skrifva ett passabelt poem, så borde visst hennes minne få det. — «Midsommardagen» är dömd vara matt och för mycket detaillerad. Haf tack! Glöm ej du din vän

Choræus.

P. S. Tusende eller en miljon helsningar till din fru och samtliga damerna, — ibland hvilka jag räknar Mams. Winter och Tihlgren(?). — Jag har skrämt Brunkrona och Rutström med Wingens berättelse om tillgången med loppan(?) i mandeltårtan. Det är ämne för en komisk hjeltedikt. — Lindegren skref ord till musiken i kyrkan: de äro mycket bättre än mina dåliga verser. —

P. S. Konungen hade befalt all möjlig ståt vid begrafningen. Han hade velat, att alla Regementen skola paradera. Han har varit Enthousiast för Beckfriis. Man vill veta att unga Wreden, som var en af Wrangels sekondanter, är förvist till Sveaborg, och att Wrangel sjelf blifvit förbuden att visa sig i Stockholm.

Till F. M. Franzén.

Stockholm d. 15 oktober 1802.

Ditt bref bekom jag genom Doktor Rutströms försorg i Leksand, och det gladde mig lika mycket, som det hugnade gubben Fant att se sin Choræus hafva kommit så långt i verlden, att han fick bref af Franzén, af Franzén, som så länge varit den goda och ömma gubbens älskling. Doktor Rutström lärer redan ha skickat dig grafskriften öfver Domprostinnan; eljest skulle jag väl sjelf i dag göra det. Denna skrift förfärdigades af mig till en stor del på vägen emellan Stockholm och Westerås; och den är derföre sådan, som den är. Domprosten ville dock, att jag skulle föra in den i Posten, hvaruti jag tänkte göra honom till viljes; men ett stort hinder mellankom. Jag kom hem från Leksand om söndagen och träffade samma dag af en händelse Leopold och gaf åt honom skriften med begäran, att han ville ge mig några anledningar till rättelser, innan den komme in i Posten. Han krusade; och när jag om tisdagen var hos honom, gjorde han sådana anmärkningar, att jag omöjligt kan ställa mig dem alla till efterrättelse, i följe hvaraf jag tagit det parti att ej omtrycka detta hastverk. Antingen bedrages jag af inbillningen, eller är Leopold icke min gynnare. Jag har någon anledning att frukta hans onåd, och jag vill anförtro denna anledning åt dig. Då om söndagen, när jag träffade honom, spatserade vi ungefär $^1/_2$ timma tillsammans, under hvilken promenad han äfven frågade mig om jag i år ej ernade skrifva för Akademin, hvartill jag, Gud vet af hvilken andas tillskyndelse, svarade nej, med tillägg, att jag ej vågade göra det, och icke heller trodde mig böra det, så vida

ingen enda af Akademisterna kostat på mig ett godt ord i den vägen, och jag dessutom af gammal erfarenhet vore öfvertygad, att Akademin hade ingen vidare belöning att tilldela mig än den jag redan vunnit. Detta sade jag med en gudlös frimodighet, och det hade den verkan, att han stannade och gaf mig en straffblick och förklarade, att han ej i anseende till nyheten af vår bekantskap kunnat inlåta sig i slikt förtroende med mig, ehuru han visst eljest håller på både i tid och otid att truga, locka och förmana. Emellertid hade detta samtal den verkan på mig, att jag med allvare angrep Ehrensvärd, och den är nu inlemnad till Akademin: får se hvad lycka den gör.

Då jag är viss på din diskretion och vänskap, skall jag kunna roa dig med några små berättelser ifrån Akademin, dem jag får af den beskedliga och älskvärda Brunkrona, och i hvilka jag visst vet, att han unnar dig deltaga. Han stal opp till sin kammare häromdagen de inkomna skrifterna, och jag fick tillfälle att läsa dem, som förtjente att läsas. Bland dem utmärker sig ett poem kalladt *Ålderdomen*, som antingen är af Kullberg eller Baron Falkenberg och som enligt mitt ringa omdöme bör vinna stora priset. Walerius har skrifvit ett stycke kalladt *Korsriddarne*, fullt af starka drag, fullt af natt och blixtrar. Det är mörkt, men skönt och starkt. Hummels qvinna är ett akademiskt stycke; det har ingen enda bild och ingen rad af utflygt, men är helt och rent. Bland vältalighetens prisämnen var ett stycke, der stilen var så lik Prof. Porthans, att jag nästan kunnat svära på att det var hans; men säkert bedrogs jag af mitt öga. — Ännu vet jag ej något mera: men du skall få veta allt, hvad jag snappar opp, med ett heligt förbehåll, hvilket det dock nästan är brottsligt att upprepa, att du ej nämner det för någon, som möjligen kunde dermed skaffa mig förtreter. Framdeles skall jag ock berätta dig ett litet knep, som jag försökt spela Leopold och som kan göra mig olycklig, om han får veta det. Du skall finna det ganska oskyldigt. Han talade mycket om det ordet *mest* i din sång öfver Creutz och sade, att han blott hade 2 röster till sin för att få bort det, och att sjelfva Adlerbeth, som eljest alltid höll med honom, var den gången af en annan tanka. Versen är briljant, sade han, och det hade varit synd att skämma bort den.

Jag var i förrgår hos Kanzlern, som tar för afgjordt, att Tengström blir Biskop, hvilket också höres ifrån hvar menniskas mun, som jag råkar. Helsa din fru och damerna ifrån din

tillgifnaste

Choræus.

P. S. I Fahlun hade folket din *välsignelse*, på hvilken de mycket funderade. Jag hörde det af en prest, som var din admiratör och som förtjente att vara det. Månn han ej begrep detta stycke? — Icke heter den Häradshöfdingen, som Mamsell Winter tycker om, Noræus; jag mins nu ej hans namn, men aldrig tar hon någon, hvars namn slutas på us.

Min komplimang till henne icke för thy.

Till Nils Mathesius.

Carlberg d. 21 oktober 1802.

Min kära pappa!

Ehuru jag litet sednare än de öfriga fruarne infinner mig på barnsängs visit; så hoppas jag ändå vara välkommen. Men det är icke tid att skämta nu mera: du är nu far och har nått sidsta trappsteget till lifvets lycksalighet, och du fordrar alfvarsam sjelf, att dina vänner också skola vara det. Välan då! Jag vill vara alfvarsam, och jag förmodar att jag äfven skall kunna det. Tack bästa du för den oförtjenta heder du visat mig derigenom att du gjort mig till fadder åt ditt första barn. Ett vittne till din sällhet har jag väl altid önskat mig att få vara, men ett högtidligt vittne till din första kärleks pant, det hoppades jag ej att bli. Jag har ingen annan fadder gåfva att ge den lilla än en upriktig välsignelse, att hon måtte få lefva, och bli god som sin mor, och förståndig som sin pappa, och glad som hennes ungkarls fadder ofta varit, och i synnerhet då han fick höra, att hon var född till verlden.

Det vore både intressant och roligt att nu se dig, hvad min du tager, hvad vändning ditt humör fått af denna händelse, och

huru du i allmänhet bär dig åt som pappa. Men Gud vet när jag härnäst får se dig, och om jag icke dessförinnan sjelf genomgått samma öden som du. Åtminstone önskar jag det, och hoppas äfven det bästa af den goda och vårdande Försynen.

Nu är jag åter i ordning efter min resa till Leksand, som var för ingen del rolig, och kostade mig ungefär 20 Rd. Så snart jag fick veta, att Domprostinnan Fant var död, öfvertalade jag en Rektor Fant vid Chatrina skola och en Sekter Fant i Banken att gjöra mig sällskap till Gubben, för att trösta honom. Vi förfelade också icke detta ändamål, och det var för mig enskild ett märkvärdigt ögnablick, då jag efter fem år återsåg den ädelmodigaste af alla menniskor jag lärt känna. Han var borta hos Landshöfdingen Nordin när vi kommo; men kom hem mot aftonen af samma dag. Min nyfikenhet eller hvad jag skall kalla denna häftiga känsla, som ger ingen ro åt sinnet, gjorde att jag gick Gubben till mötes en fjerndels väg från gården. Så snart jag såg vagnen, sprang jag opp på fotsteget, tittade in genom fönstret och ropade till: Herre Gud min farfar! Gubben kände straxt igen mig och sade blott: Gud välsigna dig min gosse. Vagnen fortsatte sitt lopp, och jag kom först en stund efter hem, då nya upträden föreföllo, men intet af den korthet och naivité som jag nu efteråt tycker det första vara. Det var ej grann vältalighet i dessa ord: Herre Gud min farfar, och Gud välsigna dig min gosse, och jag kunde visserligen hafva sagt något artigare; men hjertats vältalighet är enkel, jag ser det, och vi tala sällan af hjertat i våra vältalighets stycken.

A propos häraf, så ihågkommer jag att jag i ett bref till din bror lofvat att ge dig del af mina dispositioner — ett löfte, som jag nu efteråt finner barnsligt. Ty hvad nytta kunde du draga af några vanliga predikoutkast, du, som har ett godt bibliothek och ett ännu bättre hufvud. Jag disponerar simpelt, och till prof deraf ville jag afskrifva propositionen af den predikan, som nu ligger half färdig på mitt bord och skall hållas om söndagen. *En upriktig Guds fruktan såsom den lyckligaste vishet vi kunna förvärfva oss på jorden.* Mitt ingångs språk är: Sänd mig din vishet ifrån din helga himmel etc. och jag afhandlar mitt ämne så, att jag först bestämmer hvad en upriktig Gudsfruktan är, nemligen en liflig känsla af religionens sanningar och

ett alfvarligt bemödande att enligt dem inrätta sin lefnad, och sedan ådagalägger, att denna gudsfruktan är den lyckligaste vishet just derigenom, att den skänker oss hvad all vishet eftersträfvar: en fast öfvertygelse om alt hvad vi böra veta för att bli enliga med oss sjelfve och lycklige menniskor. I söndags hade jag: *Utur hvilka synpunkter vi rätteligen böre betrakta Sabbathen för att tillbörligen helga den;* nemligen 1:o som en dag af hvila ifrån våra kroppsliga gjöromål och 2:o som en dag af verksamhet för vårt förstånd och för vårt hjerta. Jag höll denna predikan för Södermanlands Regemente, som nu är inqvarteradt på Carlberg; och jag kommer att äfven om söndag predika för trumman. Det sker på hög befallning af den orsaken, att Regementet ej har sin präst med sig. Det är i Stockholm för att deltaga i den stora simulacre, som sker på Ladugårds gärdet, egenteligen för att roa Engelska prinsen, som ej ännu är kommen. Emedlertid fortfara öfningarne på Gärdet, och i dag blir en Festning intagen. Kadetterna äro med och hafva der haft mycket roligt: kanske att dock nu deras nöje är blandadt med någon fruktan; ty i går hände den olyckan, att en kadett blef af en Gardies karl i Linien, som man dock ej fått rätt på, skjuten med en järnbit, så att han svimmade på stället. Orsaken dertill skall vara den, att Gardiet måste en gång på befallning vika för kadetterna, hvilket så förtrutit det, att det svurit hämnd på tjufpojkarne. Den blesserade kadetten, Grefve Sparre, är dock utan all fara, och lärer som jag hör i dag vara med ute på Gärdet.

Jag trifs mycket väl på Carlberg, och tycker mig ha roligt. Det är ett sant nöje att vara präst här. Alla menniskor gå i kyrkan, och ungdomen har en viss vändning åt den religiösa sidan, som gjör det till en belöning att predika. Mitt hufvudsakliga gjöromål är nu att predika, och att hvarje söndag hålla bibel förklaring en half timma. Under vår Termin har jag också Scripta att corrigera, och skall läsa när Lundström vill. Han vill dock sällan. Den sysslan han innehar är god. Jag skulle långt heldre taga den, än en philosophiæ profession i Åbo. Får se hvad hvälfning Biskoppens död gjör. Gerna vill jag stanna qvar här, men Kanzlern vill att jag nödvändigt skall bli Akademicus. Styre Gud, så går alt väl! Min varmaste helsning till din lilla

beskedliga gumma, min vördnad till din far och mor, och min kyss och mitt famntag till Toppelius — jag törs ej säga till någon an. Glöm ej din

Tillgifnaste
Choræus.

P. S. Fråga Toppelius, om jag skref sist till honom eller han till mig. Det kan vara detsamma; men nu hinner jag ej skrifva. Helsa Mamsell Lööf hjerteligen.

Till Lars Mathesius.

Stockholm d. 24 oktober 1802.

Min vän!

Sedan jag fick ditt sidsta bref, för hvilket jag tackar dig hjerteligen, har jag öfverlefvat många händelser, ibland hvilka de flesta varit bedröfliga. Domprostinnan Fant dog innan jag ännu en gång i verlden fick omfamna och välsigna henne, och kyrkoherden Vestholm, en man som jag altifrån min barndom älskat på det ömmaste, bortgick på samma tid. Jag var ute hos honom den 18, 19, 20 och 21 Augusti, och njöt den innerligaste glädje af hans sällskap och deltagande godhet, och hann knapt hem till Carlberg, förrän jag fick underrättelse att han var evigt borta. Det kostade på mig, och ännu tänker jag ej derpå utan sugning (?) i hjertat, och utan sveda dersammastädes. Hos Gubben Fant i Leksand var jag några dar nu nyligen, och blef deraf dubbelt ledsen. Sen jag kom hem derifrån, råkade jag helt oskyldigt i en liten disgras hos hans majestät Leopold, och lärer ännu ej ha funnit ny nåd för hans ögon. Några veckor förut hade jag också en liten affaire med honom, men den aflopp till min fördel, ehuru jag i början fruktade helt annat. Saken var den, att jag blef anmodad att skrifva en grafskrift öfver Baron Beckfris, som dog efter duellen med Wrangel, af harm och galenskap. Om lördagen lemnade jag manuskriptet ifrån mig till Kammarherren Baron Nolken, som hade bestyr om begrafningen. Konungen

tog en ganska nära del i denna begrafning, af ren tillgifvenhet mot Beckfries. Detta föranlät Nolken att skicka en expres till Drottningholm med skriften, för att underkasta den Konungens granskning. Detta hade jag ingen kunskap om, utan emottog klockan 12 om natten mot söndagen en expres ifrån Drottningholm, med grafskriften tillbaka, och med ett långt bref från Leopold fullt med kritiker. Begrafningen skulle ske om måndagen, och kl. 6 om söndags morgonen skickade jag manuskriptet på tryckeriet aldeles förändradt efter ordres. Jag viste ej hvad detta ville säga, förrän jag par dagar derefter reste ut till Leopold, och fick af honom höra att konungen sjelf proponerat ändringarne och velat att Leopold skulle fullborda dem, hvilket han af vanlig delikatesse emellan poëter ej åtog sig att gjöra. Ehuru usla jag sjelf dömde både de förändrade och de gamla raderna att vara, funno de likväl nåd inför begge Deras Majestäter, och jag kom väl ifrån den saken. Men en skrift öfver Domprostinnan Fant, som jag sjelf tyckte mera om, vann ej samma bifall, utan kritiserades mycket af den högste Domarn. Både den ena och den andra skriften skall jag skicka, om jag någon gång kommer öfver dem: nu äger jag dem ej.

Sarelii predikoämne frapperar mig: det var dock ej aldeles lika mitt på samma söndag, som lydde så här: Menniskovännens mångfaldiga anledningar till bekymmer öfver sitt slägte. Det händer lätt, att man råkar på samma ämne. Lehnberg hade i söndags: Visheten att älska Gud den skönaste vishet, och jag stackare: Gudsfruktan är den lyckligaste vishet på jorden; men jag bedyrar att jag ej stulit ett ord af den store Talaren. Hans predikosätt är nu mera dogmatiskt. Jag var hos Flodin i Vesterås. Han är en ny menniska: rättvis och god. En ypperlig värd har han altid varit. I hans hus är fri Taffel. Här säges att alt Riksgäldsmynt skall försvinna den 1 Jan: 1803, på det sättet att man får 33 Rd 16 sk. i Banko och 33: 16 sk. i Obligationer för 100 Rd Riksgäldssedlar: då all förmögenhets afgift i detsamma uphör. Detta blir en liten bankerot och ser underligt ut. Landshöfd: Håkanson är [lucka i ms] för att rangera altsammans. Jag hinner ej mer.

Din vän

Choræus.

P. S. Helsa Din fru hjerteligen. Chydenii bref har jag fått, och skall väl besvara det snart.

P. S. Kronprinsen är dålig och fruktas bli ofärdig. Det vore ömt. Kongen har sjelf kommenderat på Ladugårdsgärdet.

P. S. En fru i Westergylln, som sjelf heter Ridderbjelke, har haft i plan att förge sin man, sina 3 barn och en Underofficers hustru, för att få Underofficern. Hennes man och 2 barn ströko ock med, innan saken blef uptäckt. Prästen drog misstankar på de täta dödsfallen i huset.

— — — — —

Till C. C. Gjörwell.

Carlberg d. 1 november 1802.

Högädle Herr Assessor!

I hopp att Herr Assessoren snart skulle flytta in till staden, och jag då äga tillfälle att mundteligen betyga min oinskränkta vördnad, har jag underlåtit att aflägga min tacksägelse för det ärade brefvet och för de goda bilagorna dertill. Jag vågar hoppas, att Herr Assessoren ej söker någon annan orsak till detta uppskof, och aldraminst vill finna den i någon brottslig glömska af Herr Assessorens förtjenster mot Litteraturen, och äfven dess ringaste idkare.

Herr Wallmarks poem har jag läsit med sannt nöje, och skulle önska att få göra hans värda bekantskap, hvartill någon gång tillfälle torde yppa sig.

Angående Herr Assessorens bref och dess innehåll torde jag nu snart mundteligen få tala med Herr Assessoren, och dervid ytterligare ådagalägga den utmärkta och rättvisa vördnad. hvarmed jag altid skall framhärda

Högädle Herr Assessorens ödmjukaste tjenare

Mich. Choræus.

— — —

Till H. G. Porthan.

Carlberg d. 17 december 1802.

Högädle och Vidtberömde Herr CanzliRåd, Professor och Riddare af Kongl. Nordstjerne orden!

Hans Exellence Grefve Wachtmeister var den första som berättade mig, med hvilken rättvis hugkomst Konungen hedrat Herr CanzliRådet, och jag skyndade genast ifrån honom, för att säga åt hvar uplyst menniska som jag mötte: Professor Porthan har blifvit CanzliRåd. En titel är likgiltig för en stor man, men det är icke likgiltigt för fosterbygden att se sina störste välgjörare ihågkommas också vid thronen, och den ringaste medlem af fosterlandet bör glädjas deröfver och får uttrycka sin glädje — och derföre får äfven jag den äran att gratulera Herr CanzliRådet. Min enskildta känsla skulle ha mycket att tillägga; men hon bör vara nöjd att bortblandas med hela fosterbygdens.

Stockholm har nu på en tid framstält många märkvärdigheter. Storfurstens Högtid är förbi, Eldsvådan i gamla slottet omtalas ej mera; men en annan eldsvåda, likväl af mindre vådligt utseende, har nu på några dagar kastat uplifvande gnistor i alla samqväm. Elden skall vara lös, som det förljudes, i Engelska prinsens hjerta, eller i Fröken Koskuls, eller kanske snarast i beggedera. Man har fästat en stor upmärksamhet vid den vigtiga saken, att han kysst denna fröken på hand, och ingen annan, och Hoffruntimret skall vara i mycken förlägenhet för att med heder komma ifrån en så kinkig sak. I åtta dagar å rad har den unge Herrn dansat, och alltid har han dansat helst med fröken Koskull.

Man vill nödvändigt göra mig ännu mera Martialisk än jag redan är som Adjunkt vid Krigsakademin, och befordra mig till Regements Pastor vid Södermanlands Regemente. Grefve Cronstedt är ifrig för denna sak, och jag måste skicka mina documenter till General Wachtmeister, som anmäler mig hos Konungen. Jag får tillika bibehållas vid denna post, och behöfver endast resa till Malmköping en gång om året för att predika två gånger. Det är blott skada att lönen ej får tillträdas förrän i Maji 1804:

eljest vore jag mycket nöjd med detta arrangement. Svenska Akademin har i år varit frikostig. Jag får ödmjukast tacka Herr CanzliRådet för talet öfver Grefve Ehrensvärd, som jag en gång fick låna: jag har aldrig läst något af Herr CanzliRådets hand utan utmärkt nytta, och denna gång hemtade jag till och med guld ur Herr CanzliRådets undervisningar. Jag har fått det andra priset med samma heder som det första. Innan kort skall jag ha den äran att öfversända mitt stycke: så ofullkomligt det också är.

Med djup vördnad framhärdar Högädle Herr CanzliRådets och Riddarens

ödmjukaste tjenare
Mich. Choræus.

Till F. M. Franzén.

Carlberg d. 7 mars 1803.

Bästa Franzén!

Hafvet har åter hindrat correspondancen. Detta skickar jag norrom för att påminna dig, att du har en trogen vän i Stockholm också uti mig. Enligt min vana bifogar jag några stjelkar af min plantering på Carlberg. Du ser dem vara dåliga, och du bör ej undra derpå. Fru Hedenberg har beklagat sig öfver mig för Bruncrona. Också har jag ej varit hos henne sedan i höstas. Likaså har jag burit mig åt med Fru Lenngren. Det sednare är oförlåtligt. Men jag har på en tid af 3 månader nästan icke varit på annat ställe än hos Claras mor; och detta är orsaken. Nu torde dock min gamla tour återtagas, sedan Clara tröttnat att vara god mot mig, och jag förmodligen tröttnar att tåla hennes hårdheter. Stackars gosse! Jag var mycket lycklig för 3 veckor sen; men nu andas jag en helt annan luft. Lilla Hedda är en fröken Lewenhaupt hos Grefvens. Flickan steg fram till Grefvens stol för att sjunga; men när hon kom till de orden: »jag kan ej sjunga, Pappa», föll hon i en häftig gråt, som gjorde den förträffligaste effect i verlden. Hon kallar Grefven Pappa, hennes far och mor lefva ej. Hon är 10 år gammal. Riset till Clara må du använda, om du vill. Fettisdagen var min

lyckligaste dag. Då var min glädje på sitt Zenith; nu skrider den nerföre, och det hotar att bli snart afton. Flickan är alldeles förändrad emot mig. Orsaken vet jag ej.

Kullberg var hos mig häromdagen, och jag måste ge honom brefvet med ditt omdöme öfver hans talang: han ville förvara det som ett pris, enligt hans eget yttrande. *Ålderdomen* fick jag häromdagen, men gaf den åt Matthieszen, som ännu ej återställt den. Af Grangren sjelf har jag fått Framtiden, och löfte att ge den åt dig till att föra in den i Åbo tidn. Om du finner detta stycke värdigt denna ära, så använd det och gif Förf. en liten compliment: jag tycker att det förtjenar det. — Tegnér, som vunnit priset i Götheborg, är en ung man och conditionerar i Stockholm. Jag skall göra hans bekantskap. Hans poem skall vara en imitation efter Stenhammars och äga vackra ställen. Så sade Hummel. Denne är nu sjuk i skarlakansfeber och skötes af sin lilla flicka, som är ganska hygglig och söt. Hvarmed han skall föda henne (ty i höst säges det, att han gifter sig), det vet himmelens Gud. Hos Leopold har jag ej varit sen Januari månads början. Hos Blom är jag ofta. Han visar mig den största godhet af alla Akad. utom Rosenstein. Wachtmeister ville göra mig till Hofpredikant hos Enkedrottningen, men jag nödgades försaka detta anbud af det skälet, att jag ej kan sköta den tjensten tillika med denna i anseende till böngöringen om mornarne på hofvet. Jag kan ej heller blifva Kungens hofpredikant af samma skäl. Också kan det vara detsamma.

Har du recenserat Akademiens Handlingar, eller är det Porthan? Jag har ej stort hört sägas derom. Man afbidar med otålighet fortsättningen af Journalen. Recensionen af Sjöbergs (?) Bok har ej särdeles gouterat. Man finner sjelfva recensionen förträfflig, men skrifterna dåliga.

Glöm ej alldeles bort mig. Skrif helst någon gång, att jag må kunna säga: »jag har haft bref af Franzén» — det är alltid någonting att vara litet stolt öfver. Helsa Wingen, Holstius, Frosterus, Bäcken. Glöm ej din fru och damerna. Huru mår mamsell Winter? Du vet att jag är Din

Ch.

Till Nils Mathesius.

Carlberg d. 21 mars 1803.

Min bästa vän!

Ditt bref var oändeligen kärkommet, och huru kunde det vara annorlunda. Det fägnar mig att Pappa och Mamma mı väl, och att den lilla äfven lefver. Jag hoppas att hon blir rask, men du får icke tycka illa vara om hon ibland sjunger litet, efter hon har på sitt vis en fogel till gufar. De förändringar som ditt bref berättar hafva tilldragit sig intressera mig mycket. Mamsell Lööf var en tid så godt som mitt alt i allom, och minnet är kärt då det återför ungdomens äfventyr, och dem oskyldiga och glada. Att Toppelius flyttat viste jag ej af. Väl hade jag några ord ifrån honom, men utan datum och ställe, och kunde således icke veta hvar han höll till. Af hans bror fick jag dock veta, att han redan är på sitt nya boställe, hvarest jag af upriktigaste hjerta önskar honom glada dagar.

Du ser af medföljande papper, att jag åter ämnar slå mig litet lös. Man har upmuntrat mig dertill, och jag har trodt mig kunna förtjena några styfver. Predikningar och Romaner äro tidehvarfvets föda, ehuru, jag måste tillstå det, dessa rättnu ej passa särdeles väl tillsammans. Men man äter hvad man lyster, och lider hvad man kan. Om du är i stånd att skaffa mig några subskribenter, så gör du dig förtjent af min stora tacksamhet. Jag sänder ingen särskilt prænumerations lista till Jacobstad, utan ber dig ge denna åt bror Lars, som torde vara så god och taga henne med sig, när han går till stan, och narra af folket deras namn tills vidare. Jag har anledning att tro mig få många subskribenter i Stockholm, i synnerhet genom Gouvernörens försorg, hvilken upmuntrat mig härtill, och kan uträtta mycket, när han vill. Eljest hade jag också kunnat sälja manuskripterna åt Boktryckare; men man tror det lönar sig bättre att ge ut skräpet på eget förlag, och jag gör det derföre.

Nu börjar jag snart ledsna vid att predika. Att författa en gång i veckan ett tal är någon ting ganska svårt. Ifrån onsdagen och till lördagen räcker altid nu mera mitt arbete på en predi-

kan: förr skref jag den på en eftermiddag. Jag har eljest mycken upmuntran och klokt folk till åhörare, och derföre får jag ej slarfva. Man anmärker ännu mot mina predikningar, att de äro för granna, och du kan deraf sluta, att jag ännu ej hunnit rätt stadga min stil: hvilket också är ett svårt och långsamt gjöra.

Det står hårdt med Carlstads biskoppsembete. Det väger emellan Tingstadius och Rosenstein. Om ej den förra segrar, så gjör det kanske ond blod, och det vore ej bra det. Cederström (præsidenten) arbetar för Rosenstein, hvars fru heter som han, och denne man är nu kanske den mäktigaste vid hofvet. Det är bra för oss som äro vid krigsakademin, ty han är ordförande i Direktionen. Jag är nämnd till Regements pastor vid Sörmlänningarne, men protokollet är ännu ej justeradt. Jag blir ändå qvar vid Carlberg, eljest vore jag en narr, och Gud vet om jag ändå drar särdeles parti af denna befordran. Förmodeligen blir jag nu för altid Stockholmsbo: det beror dock af några bref jag får af Tengström. Hos vår Canzler har jag predikat par gånger: det är en heders man. Mina utsikter äro nu de brillantaste de någonsin varit: tror du att jag derföre är lyckligare — säg min vän. Dock, jag bör ej klaga. När man får alt hvad man vill, så bör man vara nöjd. Men det är just olyckan det, att jag ej får det jag helst vill ha: jag säger ej mer. Pilten är fast — pilten är fast — tyst tyst med den saken! — Mitt poem skall du väl få innom kort: nu har jag det ej till hands, och det är en måttlig förlust. Helsa din far och mor, din gumma och lilla pian hjerteligen ifrån din

Ch.

P. S. De böcker du omtalar skall jag väl fråga efter. Jag har ej varit till stan på länge. Återsänd listan så snart du kan. Truga, locka, förmana och drag i håret, om ej annat hjelper.

Till F. M. Franzén.

Carlberg d. 26 april 1803.

Bäste Franzén!

Dina bref ha nästan gifvit mig rus; det var ett champagnerus: tack derför. Det är så glädjande att vara ihågkommen, och mest af dem hvilka man sjelf aldrig kan glömma. Hvar gång jag får bref af dig, tycker jag mig äga något värde, och andra, för hvilka jag säger det, tycka så med. Till Blom framförde jag genast helsningen, och han emottog den med verklig beskedlighet. Det kan väl vara att han är pretentiös och besynnerlig, men aldrig har jag bland akademisterne funnit någon så deltagande i de ämnen, som närmast röra mig sjelf. Kanske är det blott en användning af en djupare menniskokännedom, men bör det vara något mer för att vinna icke blott tillgift, utan äfven aktning? Han är, som jag tycker, en olycklig menniska i många afseenden; och en olycklig bör sällan föraktas eller afskys.

Grangren var mycket smickrad af complimangen, och befarade endast att din anmärkning om de der sjelfständiga domrarne kunde stöta Leopold, som är sjelfva sjelfständigheten. Emellertid är jag just glad att ha kunnat skaffa någon hugnad åt Grangren, han täflade sist och blef förbigången och: non ignarus mali, miseris succurrere disco. Han är dock icke miser: han har alltid sin talang qvar, om den äfven icke belönas.

Att du infört mina små stumpar, det kan du gissa gläder mig. Clara har dock ej förtjent någon höflighet af mig på lång tid: hon har i 6 veckors tid varit hård som ett nöt — som ett nötskal. Jag har burit hem olycksbördor hvarje afton; men nu äro de alla. Dina varningar äro lydda; min krage finnes icke mer bland hennes leksaker, och jag kan utan skryt säga, att jag vunnit en liten triumf — öfver mig sjelf. Men djefvulen utdrifves blott af Belzebub, torde du invända, och den svagare passionen blott af en annan stackare. Det kan väl vara. Men om två onda andar, (för att bibehålla allegorien, hvars försvar är att den är hemtad ur skriften,) som äro lika starka ungefär, trängas om hvarann för att slippa in genom en trång hjertdörr, så kunde det

ju hända att begge bli ute och att man fick vara någorlunda i fred, ehuru i en ständig fruktan. Men jag radoterar så mycket, och du blir ledsen på mig. Jag är glad i dag och du vet, att jag då är utsväfvande. Men jag blir snart ledsen igen. Lundström fick ej pastoratet. Han gjorde sig säker derpå. Ugglas talte för Hesselgren, Rosenblad för Rönqvist, Cederström för Lundström, och Kungen utbrast förifrad: «jag talar sjelf för Björkman», et auro loquente, nihil pollet quaevis oratio, står det i grammatikan.

Jag var emellertid på vägen att göra en redbar lycka, men jag var blott på vägen och hann ej fram. Nu har jag i stället fått grannlåter. Den 6:te Mars blef jag Hofpredikant och den 9:de regementspastor. Ingen lön förrän efter 2 år; men tjenstgöring i år redan: skön lycka att ropa öfver, som man här gör. Icke bör jag vara missnöjd; jag har gjort för hastig lycka, men är icke dess lyckligare. I måndags var jag opp och tackade, och Konungen sade mig en grannlåt. Hofpredikant har jag blifvit, utan att någon vetat det, och får anse det som ett bihang till belöningen för Ehrensvärd, hvilken sång, som jag ren lärer nämnt, fann nåd. Jag lärer komma att göra tjenst blott hos Konungen, ehuru fullmakten innehåller att jag skall predika i tour och ordning med de öfrige hofpredikanterne, hvilket är en omöjlighet.

Tack för det du genomläst Ehrensvärd. Leopold tvingade mig att sätta dit första versen, sen poemet var belönt, och mina skäl, hvilka voro desamma som dina, gällde intet. Scenen bör vara bestämd, sade han, och jag måste tiga. Det gläder mig, att du kommer att recensera hans arbeten: gör ditt bästa! Det skall bli roligt att få höra hvad han säger. Du har i mig en god spion i den vägen, och en ännu bättre vän, om jag sjelf får säga det. Gud låte dig lyckas! Jag ser hela vådan af ditt företag och jag ryser. Var icke rädd, Franzén! Var dig lik, blygsam men uppriktig och rättvis. Alla vänta på denna recension.

Nu sänder jag ändtligen poemet Ålderdomen, hvilket Fru Weltzin afskrifvit. Hon gjorde det gerna för din skull; och jag sade henne tillbaka, att du läste det dubbelt gerna för hennes skull. Är det icke gudomligt?

Bästa Franzén, glöm ej, hvad jag tiggde dig om, nemligen ett exemplar af Emilie. Det, som jag skänkt åt Fru Robsam,

går nu i lånet och togs i söndags hos Grefvinnan af en fröken Montgommery, som är Finska och är full af talanger. Jag har lofvat grefvinnan ett exemplar i förlitande på din godhet.

Den 18 årige ynglingen i posten är en baron Lejonhufvud. Hvem som skrifvit Våren och Nyckelblomman vet jag ej: de tyckas vara af samma hand. Man gissar på Regnér, men man har äfven misstänkt mig för det förstnämnda stycket, som är orätt.

Åt Åhlström gaf jag några bitar till nästa häfte af Skaldestyckena och deribland lilla Clara; tack för det du corrigerat henne litet: hon behöfver det. Tonen på: *Nå nå, unga flicka* är i mitt tycke mästerlig.

Får jag helsa din lilla gumma och damerna i huset? Kommer du till Stockholm i sommar? Gör det! Helsa med vördnad Biskopen och Kanslirådet Porthan och fru Jusslen ifrån Din

Ch.

Den store är ett skönt hitt. Jag tycker fasligt mycket om den idén. Gif Enberg poemet, sen du läst det, och helsa honom.

Till Lars Mathesius.

Stockholm d. 3 maj 1803.

Min Vän!

I ett af dina bref, som jag härom dagen fick uti bland mina papper i min bordslåda, läste jag mot slutet följande lika så smickrande som rörande uttryck: *ditt minne är hos oss älskadt, och vi önska dig alt godt.* Detta minne skall väl snart bli aldeles icke älskadt, om jag fortfar att vara så otacksam som jag nu på en tid tycks ha varit. Jag säger tycks ha varit, ty jag ville så gerna frikalla mig från den förebråelsen att verkeligen ha varit det. Derom dömmer bäst mitt samvete, och om jag förtjent straff, så blir det icke borta. Det är visserligen en glädje att ha vänner som upriktigt deltaga, och man får sällan sådana bland de nya bekantskaper man sig förvärfvar.

Sedan jag sist skref, ha många förändringar tilldragit sig. Det är naturligt att de som röra mig sjelf äro de, som jag helst

berättar. Det är en tröst att få göra det. Att jag nu förmodeligen för altid lemnat den akademiska vägen är det första som jag vill säga dig. Mitt hufvudyrke blir nu att danas till en god präst och predikant, och om jag ej bedrager mig, var äfven du af den tanken, att jag borde deruti uparbeta min ringa gåfva. Det är blott skada, att jag nödgas predika för ofta: man blir slapp och trött, förlorar lusten och med detsamma förmågan att arbeta, och gör derföre ofta dåligheter. Jag bör dock ej knota ännu. Men då jag säger dig, att jag sen midsommar skrifvit mellan 20 och 30 nya predikningar, så kan du förstå att det käns efter. Jag anser det nu mera icke så lätt att skrifva en predikan som förr, och jag skulle vist aldrig nu mera såsom i Jacobstad börja om lördagen. Emedlertid är det godt att ha öfvat sig.

Min lilla lycka i Svenska Akademin såg du af Tidningarna. Kullbergs poem var mycket vackrare än mitt, ehuru i ett aldeles olika slag, och han fick med rättvisa stora priset. Jag njöt dock samma heder: det vill säga att jag fick sitta innanför skranket, då de som eljest få andra guldpenningen gå sin väg i hopen tillbaka, sen de emottagit priset. Min skrift blir också tryckt i Handlingarne, hvilket ej sker med andra än de som vinna de högsta belöningarne. Baron Flemming var Direktör och gaf priset med en grannlåt. Han gjorde sin sak excellent. Det han sade till Regnér var sublimt. Regnér är nära 60 år, åtminstone öfver 50. *Jag tycker mig vara närvarande vid en af dessa ålderdomens fester*, sade han, *där en blygsam och ovan hand räckte åt den grånade förtjensten en lager.* Björk är Bokhållare hos sin far, som bor på Kongsholmen och är fabrikör. Han har ofta hört Lehnberg, och det syns af hans arbete. Han lärer vara ungefär 24 år gammal och lofvar mycket.

Att jag nu kommer att göra tjenst vid Hofvet var för mig sjelf en surprise. Fullmakten låg 14 dar färdig utan att jag visste deraf. Sjelfva Lehnberg kunde [lucka i originalet] emot tacksägelser för denna grannlåt. Den betyder väl ej mycket; men här äro många som nu villja bli (?) Hofpredikanter, sedan de gamla gå småningom bort. Nu äro blott 6 tjenstgörande qvar af den gamla opsättningen. Magr Lilljenvaldh har i dessa dar blifvit Hofpredikant hos Enkedrottningen. Han är en förtjent man, och har näst Lehnberg det mesta anseendet som predikant. Hans

genre är tyskt. Hans [?] manlig och bastant, hans målföre dito; han är ock en bra karl: som just icke heller är att förakta. Vid mina predikningars utgifvande af trycket möta många svårigheter. Lehnberg är rädd af sig. Får se huru det går med censuren.

Till Pingst reser jag på mötet till Malmköping. Nästa höst får jag lön — nej! jag ljuger, ett år till i höst blir det. Den lärer utgjöra mellan 2 och 300 Rd. Lägger jag därtill de 75 i lön och de 94 i kostpengar som jag har här, så kommer jag att tjena för ungefär 400 Rd, och dermed kan jag som ungkarl berga mig, till dess jag kan söka mig ett pastorat. Jag vill gifta mig — ja sannerligen vill jag icke det så fort det är möjligt.

Åbo Jurnalen vinner här bifall utom af Silfverstolpe och hans anhang, som kallar den dålig: förmodeligen af giltiga skäl. Jag tycker dock att Recensionen öfver Möllers bok kunnat vara mindre omständelig och mera upriktig: aldrig tror Biskopp Tengström alt hvad han der sagt. Ännu är Carlstads stift ej bortgifvet. Det väger mellan Tingstadius och Rosenstein — det är skam nog att det skall väga. Man säges vänta lifvet ur [?] för att sätta Tingstadius i hans ställe; men han är nyckfull och lefver.

Helsa din fru mycket. Om hon kunde skicka mig en burk åker[bärssylt?], skulle jag väl hitta på något annat att skicka henne i stället. Jag ville visa [lucka i originalet] en Fru i Stockholm, som är mycket god emot mig. Helsa Nils och din fru och var [lucka i originalet] ifrån din vän

Choræus.

Till A. C. Kullberg.

Carlberg d. 27 juni 1803.

Bästa Kullberg!

Du lofvade mig att få skrifva ett bref till dig, och jag skulle ej försummat det, om jag ej varit bortrest på några veckor. Pingstafton for jag förbi Ulfhäll och sökte att med ögat uptäcka de ställen, der du vandrat och samlat idéer till dina sköna stycken. Så ofta jag blef varse något utmärkt ställe så tänkte jag: der satt han när han skref den eller den raden. På ett ställe tyckte

jag att du nödvändigt måtte hafva setat en eftermiddag klockan vid pass 4, när du födde den sublima strophen:

Alt som solen från sin middagshöjd etc.

I sanning är icke Ulfhäll ett vackert ställe. Promenaden emellan Stan och Herregården är stolt och präcktig, och jag tycker, hvad du der emellan måtte ha gått lycklig många aftnar.

Ifrån Franzén hade jag bref straxt efter din afresa. Det var svar på ett bref ifrån mig, uti hvilket *ålderdomen* skickades. Hans omdöme om detta stycke blef det jag trodde: jag får nu ej rätt på hans bref, men jag mins en eller annan expression: Det är ett poem (säger han) af ett aldeles eget slag: det är fullt med nya och sköna bilder, och icke desto mindre rörande: det är ett *hjertligt* poem m. m. Nu har du väl redan aflat ett annat barn, som blir lika älskadt med det sista. Aflelsen är äfven i vittert afseende roligast: att göra folk af barnet är altid värre, men ingen nöd att hyfsa ett foster som är rikt på stora anlag. Hvad har du gjort i sommar? Att det är en sann glädje för dig att se din gamla far och dina syskon föreställer jag mitt lätt, men unna äfven andra att dela din glädje. Utan tvifvel har du arbetat ut något poëm antingen för Akademien eller eljest. Möt min upriktighet på halfva vägen! Jag började vid Malmköping att skrifva ett stycke som jag ej ännu kan ge något namn. Det går ut på att visa att man kan vara lycklig äfven här i verlden, endast man har liten skam i sig och icke prætenderar alt för mycket m. m. När du kommer hit skall du gerna få se det, ehuru dåligt det må bli. Jag är nöjd med början, och med de första 50 raderna, men sen bär det till fjälls, som man säger i Finnland.

Leopold och Blomen mötte jag häromdagen på en promenad. — Leopold frågade mig hvad jag gjorde, om jag hängt opp min lyra i ett pilträd eller huru. Jag svarade honom ingenting, utan lät honom tala: ty jag tyckte att han talte så bra. Så mycket sade jag dock, att jag plottrat litet i Sörmland, men också intet mera. Han var eljest vid brillant humör, och var, som han sade, nöjd med Virginias upförande första gången, men icke så den andra.

Björk var hos mig häromdagen, och bad mig helsa dig mycket. Jag var i Upsala under Magister promotion. Der för-

nyade jag min bekantskap med en ung Magister Wallin, som efter mitt ringa omdöme äger verklig talang: jag skall visa dig några af hans skalde prof, när du kommer hit.

Fru Westman tar ej mer någon Informator i sitt hus: ehuru smickrad hon sade sig skulle vara deraf att äga en sådan man dertill som du. Linderholm mår väl och helsar. Såg du recensionen af Adlerbeth: den var Leopold missnöjd med. Rutström har gjort den på Leopolds enträgna begjäran, som sjelf velat bli af med den: detta oss emellan! Hör du det! Kom snart hem och gläd [lucka i originalet] din

tillgifnaste
Ch.

P. S. Jag skall spisa middag hos Grefvens; men som Grefvinnan lofvade mig att få komma oklädd, så har jag användt den tiden, som skulle åtgått till att städa mig, att skrifva till dig ett bref också i fullkomlig negligée.

Till Nils Mathesius.

Carlberg d. 29 juli 1803.

Min Bästa Vän!

Ett bref uppfylldt med så mycken tillgifvenhet bör genast besvaras. Du tar nog mycket till, när du liknar mig vid din festmö; men efter du gör det, så måste jag väl vara beskedlig, och icke låta dig bortsucka i ömma qval dina stunder. Jag vet sjelf hvad det kostar på att se hårdhet hos dem, man älskar — och jag är icke hård.

Alfvarsamt: tack för brefvet. Gud gifve att jag i hufvudsaken kunde vara dig till någon tjenst. Jag skall åtminstone höra mig före, så att jag helst får veta vägarne, dem jag ännu icke ens känner. Konungen är nu bortrest, och således kan ingen ting göras. Nog har jag varit hos Rosenblad en par gånger, men jag vågar näppeligen insinuera denna sak hos honom, förrän jag får något annat ärende med. Afbida tiden litet. Jag skall

ej glömma bort saken, den skall få bli en hemlighet oss emellan, och först komma ur min mun, när jag kan anförtro den åt någon, som betyder mera än jag.

Det kunde jag tro att Miss Wacklin skulle förlora sin fägring. Jag träffade hennes mor och syster för några dar sen på gatan. Flickan var mycket beskedlig, och kände förr igen mig, än jag blef varse henne: hvilket mycket gladde mig. Jag borde söka dem, men jag mins icke nu mera hvarest de bo, och hoppas dessutom att de någon gång göra Carlbergs vackra trädgård den äran.

Lycka till din nya boning. Måtte den bli treflig. Gud vet, när jag får den glädjen att helsa på dig. Du kan lättare komma till mig, du, på några veckor under sommarferierna. Tänk derpå till nästa år. Du skall få bo på Carlberg hos mig, ehuru icke ståtligt, men dock hjelpeligt (?). Jag har 2 rum.

Mina predikningar komma ej ut. Det var en finance plan; men nu bör jag berga mig ändå, när jag nästa år får Regements Pastors lön. Också skulle jag kunna haft ledsamheter af detta auktorskap. Emedlertid har jag visst 500 subskribenter, utan att ha annoncerat i Tidningarne. Framdeles torde jag dock gripa mig ann. Det skadar dock ej att mogna litet: [?] behöfva det ganska väl.

Det är fasligt hvad Biskopparne stryka med. Ärkebiskoppen är död, och Biskopp Munk. Således ha innom ett år alla 3 Prokanslerna strykit med. Ärkebiskoppen har dött vid Säthra, och Munken vid Ramlösa brunn. Tingstadius är nu nämnd till Strengnäs, och Bjurbeck till Carlstad. Rosenstein blef icke. Det är ett vackert drag af rättvisa hos den unga Regenten. Han håller sig mycket ofta vid åldern, och detta var äfven skälet hvarföre Cajanus fick Brahestad. Det tros ren att Lindblom blir Ärkebiskopp; men hvem som kommer att efterträda honom gissar man icke. Lehnberg har icke just så mycket förtroende ibland präster, som han borde ha. Han är ett stort snille, men skylles för att vara overksam och efterlåten som embetsman. En god menniska är han: och den titeln tycker jag mycket om. Murray arbetade mycket för ett rum på Strengnäs förslaget, men förgäfves. Också är han tillräckligen belönt för sin merit. Bergsten är icke heller någon trollkarl; men han är sörmlänning. Wallenius

söker Hauho och får det. Om du ej vore gift, skulle jag be dig söka Finskan efter honom. Jag söker det icke, emedan jag icke kan finska, och har dessutom lika mycket förut.

Eljest vet jag intet nytt af vikt. Helsa hjerteligen din far och mor och tacka dem för deras goda önskningar. När jag kommer närmare deras upfyllande, skall du få veta det. Icke är det aldeles utan att jag ju tänker på någon menniska; men så länge ingen ting är afgjordt, så vill jag ingen ting säga. Lycklig du som är far och make och nöjd som beggedera. Klappa din gumma från mig, och lilla Gudottren. Jag håller mycket af er alla: det är visst och sant. Helsa din bror: Monne han ej är skyldig mig bref. [De sista orden af brefvet äro bortrifna.]

Till Esaias Tegnér.

Carlberg d. 12 december 1803.

Högädle och höglärde Herr Magister Docens!

Jag hade varit mycket mera belåten med Herr Magisterns ädelmod, om det blott litet förr upphört. Emellertid var brefvet, ehuru sent, dock kärkommet, och jag tackar Herr Magistern derför med finsk uppriktighet.

Att jag ej förrän nu besvarar det, kommer deraf att jag velat inhemta säkra underrättelser från akademien, för att åtminstone på något sätt vara intressant. Jag har dem väl icke ännu så alldeles fullständiga, men jag ger dem jag har.

Man är sig sjelf närmast naturligtvis. Jag har ej fått något pris. Ser Herr Magistern, huru säkert man kan lita på mina ord? Hvarföre skref ej Herr Magistern? Mitt poem har alldeles strandat, så strandat, att det ej kan röras ur fläcken. Det har ej gjort den minsta effekt. Jag talar ärligt, Herr Magister. Med plats lärer jag få en mention, sådan som i fjol tilldelades Angelini och Hummel. Förakta mig icke ändå, Herr Magister, utan fortfar att hedra mig med sin vänskap. Jag tilltror mig kunna försäkra, att jag icke är en så dålig vän som jag är poet. Vill Herr

Magistern, oaktadt allt detta, se mitt misslyckade stycke, så underrätta mig derom. Stackars barn, det behöfver någon, som hyllar sig, sedan det blef så snäst af dem, på hvilka det hoppades.

Valerius fick stora priset i poesin. Det är ett engelskt stycke, som akademien denna gången belönat, eller kanske snarare ett göthiskt. Det är starkt som Hercules. Herr Magistern får väl se det. Dess fel är blott öfverflöd på skönheter. Det tynger sig sjelf med sina prydnader. Jag afundas ej Valerius priset. Det är en stor och sann talang, upphöjd öfver oss alla.

En magister Wallin i Upsala, en af mina gamla bekanta sen Vesteråstiden, har fått andra guldpenningen för fyra oder ifrån Horatius öfversatta. Det är en mycket snäll och beskedlig gosse. Han är ungefär 25 år gammal. Hvem som fått stora priset i vältaligheten, vet jag ej. Han skulle vara från Carlstad och heta Köhlmark eller Tegnér; så sade mig Valerius i går; men jag litar ej derpå ännu. Kanske är det Herr Magistern eller dess bror? Hvad jag då skulle gratulera! Det säges också att Granberg fått andra guldpenningen: men jag känner det ej precist och vågar således ej ge ut det som säkert.

Tjugusex poemer hade inkommit. Bland dem kom en öfversättning af Phaeton för sent och fick ej täfla. Den hade eljest blifvit en svår rival för Varelius. Ett poem «Ödet» har väckt mycken uppmärksamhet, och det tros att exc. Oxenstjerna dertill är författare och naturligtvis ej kunnat emottaga priset, som enligt någras gissningar skulle ha blifvit honom tilldömdt. Men säg ej detta efter mig: kanske detta är osant.

Mera vet jag ännu intet. Men sen högtidsdagen är förbi, får man väl se och höra hvarjehanda saker.

Är Herr Magistern ännu qvar i Lund? Lycka till sysslan! Kullberg har jag ej träffat på några dagar. Sin helsning skall han nog få, men äfvenså de andra, dem Herr Magistern ihågkommit.

Tröttna ej att omfatta med vänskap och godhet sin

tillgifnaste

Ch.

Till Esaias Tegnér.

Stockholm d. 6 mars 1804.

Högädle Herr Magister Docens!

Lycka till den nya lagern: den är säkert ett förebud till en ännu mera lysande. Tack för brefvet, det är också ett vitterhetsstycke, skicka mig flera sådana. Kullberg har fått helsningen och känt sig träffad. Valerius fick del af Herr Magisterns omdöme, och han tyckte mycket om det. Alla längta att snart få se Herr Magistern här. — Vi äro ibland tillsammans hos Björck på Kungsholmen. Han kan ge thévatten, bränvin och smör och bröd, jemte en liten supé och en bål, och der ha vi ganska roligt. Herr Magistern skulle säkert tycka om Stockholm, om han nu kom hit.

Nästa gång få vi väl se Herr Magistern inom skranket. Lita på mig; det kan ej dröja länge. Ingen skall hjertligare dela Herr Magisterns lycka än jag: han må också bli min öfverman i täflingen. Jag har ingen förtjenst utom den, att jag ej vill bli saker till den beskyllningen, Thorild gjorde Leopold, att *han älskar ej vitterheten, utan sin vitterhet.* Jag läser gerna allt vackert. Skicka mig sin «Vise»: jag längtar derefter. Jag har gifvit Franzén mitt poem att trycka i Åbo Tidning, men en annan titel; så snart jag får hit de nummer, der det står, skall Herr Magistern få dem sig tillskickade: så framt Åbo Tidning ej finnes i Lund, och Herr Magistern der vill läsa det. Hvad tycks om recensionen öfver Angelinis Encyclopedi? Doktor Rutström har skrifvit den. Angelini svarar, men får vond (sic). Han torde bli alldeles insaltad från hufvud till fot.

Valerius har skrifvit en visa: Vinet och vattnet; jag har den icke nu för ögonblicket. Den är qvick, men på ett par ställen oanständig.

«Ungdomen» hade varit ett vackert stycke i akademien i år. Grangren lärer skrifvit någon öfversättning ur Horatius. Granbergs äreminne är tryckt. Det har vackra ställen.

För öfrigt vet jag intet nytt. Geijer har nyss varit här, men jag träffade honom ej. Glöm mig ej. Jag påräknar det

som ett af mina sannaste nöjen att få bref af Herr Magistern. Räkna ej på mina slarfviga svar. Det är mig omöjligt att skrifva i den ypperliga ton som Herr Magistern, men åtminstone vet jag att värdera den. Hvarför alltid så förbehållsam? Herr Magistern har skrifvit ett poem till Kullberg; men jag fick ej se det hos honom. Han hade det ej hemma. Hvarföre ej förtro mig sådant? Jag är en yngre vän, det är sant, men om jag lefver, så blir jag väl gammal.

Aldrig upphör jag att anse det för en heder och en glädje att få kalla mig Herr Magisterns

tillgifnaste vän
Choræus.

Till Nils Mathesius.

Carlberg d. 19 mars 1804.

Bästa Vän!

Det är ingen sanning att jag glömt dig, ehuru jag varit litet vårdslös att skrifva. Om Konungen varit hemma, så skulle din sak redan varit afgjord. Nu ber jag dig skicka mig en afskrift af din fullmakt vederbörligen vidimerad, äfvensom af det kongabref, som gaf Toppelius dubbla meriter. Jag vet ej visst om dessa behöfvas, men jag supponerar det, och det vore ledsamt när saken kommit så långt, om jag ej hade alla nödiga papper till hands. Redan i höstas eller näst för Jul talte jag med Rosenblad om din sak. Jag hade det bästa tillfälle i verlden dertill. Han anmodade mig nemligen att skrifva Böndags placatet, som jag ock gjorde. När jag kom till honom med det en morgon, var han altför nådig. Sen jag lemnat fram det, sade jag att jag hade en grace att begära af honom. Han blef dervid likasom blek och förskräckt. Men sedan jag sagt honom hvad det var, att det nemligen var en vän som önskade dubbla meriter, och sedan jag detalljerat saken, blef han åter glad, och lofvade göra alt hvad hos honom stod. Jag hade genast kanske bordt skicka till honom en ansökning, men det lönte ej mödan, emedan inga sådana mål gå ut till Konungen. Vinner du, så kan det ju

hända att du får räkna dubbla år ifrån fullmakts datum, och da betyder det ingen ting om det drar ut litet. Håll emedlertid saken tyst, och anlita ingen annan om något biträde: jag vill ha den glädjen att sjelf kunna ge det kongliga dokumentet som en liten faddergåfva åt min lilla Guddoter. Men räkna dock icke så säkert på att vinna; man blir så ledsen när man blir bedragen i sitt hopp: det är bäst att föreställa sig alt till det värsta.

Jag har mycket brottom, men hufvudsaken är redan nämnd, och jag vet just intet nytt. Jag går på och predikar som armen vore af mig: det är ledsamt att så ofta nödgas göra det. Blott 4 präster i Stockholm eller 5 få predika på Carlberg, och jag skall ändå begjära särskilt tillstånd af Grefven för hvarje gång jag vill ha hjelp. Af dessa 4 är det blott en som har tid att hjelpa mig, och han heter Bure. De andra äro Lilljenvald, Hedrén och Ullgren. Tro dock ej att ej andra Präster finnas med skicklighet och förtjenst; men desse äro de af Grefven utvalda. Jag står under militärisk fuktel, men slipper dock arrest. Får se om jag söker Finskan. Finge jag följa min egen smak, och kunde jag språket, så gjorde jag det visst. Att Wallenius får Hauho tar jag för gifvet. Häromdagen hörde jag ett rykte att Tengström genom lottning nu gått in på Ärkebiskoppsförslaget, men jag vet ej huruvida det är verkeligen grundadt eller icke. Lindblom blir väl Ärkebiskopp.

Mamsell Wacklin har roligt i Stockholm. Det är en hygglig flicka. Hon är redan i *Nytta* och *Nöje*, en orden af första rangen, och der alla af landets vackra snillen äro arbetande eller eljest ledamöter. Der ges spektakel, concerter, och der dansas äfven. Ingen karl får komma in utan att den som anmäler honom nämner honom för någon talang, antingen musikalisk eller theatralisk. Rutström är en af Direktörerna och sitter i så kallade regeringen.

Helsa din gumma, kyss, klappa, omfamna henne, och gör alt hvad du förmår på mina vägnar. — Hvad säger jag — förlåt mig. Helsa din far och mor, bror Lars med flera vänner från

Din tillgifnaste

Ch.

Till Sophie Robsahm, Choræi fästmö.

Carlberg d. 10 april 1804.

Bästa Sophie!

När hon får detta bref, lärer hon redan pelsa på sig och taga farväl af sina vänner på Bolltorp. Vintern, som i år är envis som den värsta finne, torde dock kanhända göra litet uppehåll i Sophies resa, och vårt nöje här hemma. Emedlertid vore Sophie fasligt beskedlig, om hon litet förut underrättade oss om dagen, när hon skulle komma. Vi kunde då resa emot henne och få ropa hurra på vägen och under bar himmel. Var bara försigtig; hela Garderoben på — det är det säkraste.

Hvad Sophie är god, förnuftig och älskvärd! Ack, jag vill bjuda till att vara så med. Jag har aldrig funnit mannens sällskap fasligt, tvärtom intressant och angenämt. Det kan väl vara att han umgås med andra på ett annat sätt; när jag sett honom har han alltid varit hygglig och aktningsvärd. Stora pretentioner har han; men de smitta ej, då de märkas. Han tillika med Kullberg var ute hos mig häromdagen. Jag söker honom dock sällan, ty det är en skyldighet att ej ådraga sig misstankar. Man bör ej ge menniskor anledning att vara orättvisa att förhasta sig i sina omdömen. Så tänker jag; men herre Gud, Sophie, huru ofta handla vi icke annorlunda än vi tänka. För Sophies skuld vill jag göra allt, och om jag ej det vill, så är jag icke värdig att äga henne.

Sophie måste vara en qvinna, som är sällsynt. Att jag finner henne älskvärd är icke underligt; men att alla andra finna så med, är rart. Alla tala om min lycka. Ack, att jag kunde förtjena den! Hvad skall jag göra dertill? Jag vet som lärare, att den Högsta Godheten fordrar blott till tacksamhet, att man njuter välgerningarna. Kanske dess afbild på jorden deruti också liknar den. Då hoppas jag att Sophie skall finna sin sällhet uti att skapa min: det är ädla själars bästa sällhet att dana och utgöra andras. Glöm aldrig detta, Sophie, eljest har hon intet skäl att hålla af mig.

Vi råkas då med Guds hjälp snart. Hvad jag har mycket att säga Sophie! Hon kommer väl till Carlberg och blir der några dagar i sender. Hvad det blir ljuft för mig att få aflägga oss emellan all granlåtsdrägt, och att tala det språk, som naturen gort till hela menskliighetens. Hör *du Sophie* skall hon få höra allt i ett; men när Schwan kommer in, då blir det — nå fru Robsahm, nå nå, jag ber ödmjukast om förlåtelse, m. m.

I söndags var jag bjuden till fru Stillman. Fru Martin och fru Forssel voro med. Edman, den ädelmodige Edman, hade budit oss af familjen på koncert. Men jag fick fara hem strax på eftermiddagen på barndop. Gumman Stillman hade just bullat opp. Hvad tycker Sophie, Rhenskt vin efteråt. Det är ingen elak gumma. Icke för Rhenska vinets skuld, men ändå. Vi komma väl att ofta umgås med henne. Det är bra att gumman spelar boston. Sophie måste väl också icke alldeles glömma denna fruntimmers talang. Om hon en vacker dag blir Prostinna på landet, så är det godt att kännas vid om söndags eftermiddagarne. Prosten och hans vördiga gumma, kronofogden och hans fru, komministern och hans matrona kunna då ömsevis utgjöra partiet. — Se hvilka lysande öden, som vänta Sophie! Men stor sak, blott man är nöjd.

Martins må bra. De spatsera nu om middagarne med lilla Ludvig på Borggården, som är torr till hälften. Lektor Moberg mår också bra. Men eljest är här sjukligt på Carlberg. Jag har nu på förmiddagen varit hos två sjuka hustrur. Det är en sorglig förrättning. Framdeles skall Sophie skicka sådana plågade likar soppa och hennes man säga dem goda ord. God soppa, Sophie, är också mycket bra för den plågade uslingen, som lider nöd både till kropp och själ. Vore det icke en just passande verkningskrets för Sophie att vara mor för en hel församlings fattiga och betryckta. Jag tänker derpå och finner all annan ärelystnad nästan otillbörlig. Hvad vi fått af Försynen, af vår far, må vi dela åt våra syskon. Jag för min del har dubbelt skäl dertill, som varit så fattig, att jag lidit nöd i bemärkelsens hela vidd — men jag går för långt i dessa betraktelser, ehuru kära de äro för mig.

Nej, tack Sophie lilla! Lektor Moberg får ej bli domare i en fruntimmers sak. Han är jäfvig. Gubben är god som guld

och ändå bättre — i synnerhet mot Sophie och alla andra hyggliga qvinnor, och just derför får han ej dömma. Men häraf följer dock ej, att jag ej bör ha bannor och till och med mycket bannor. Banna, banna Sophie! det är så roligt när hon är ond — just som när en ann är god. Banna! Banna! jag tål nog vid. Får jag icke mer något bref af Sophie från Bolltorp denna gången? Tack för det sista: det var så kort och så godt. Sophie skall ersätta på annat sätt hvad som brister i hennes bref. Nästa år räknar jag mina rader mot hennes, och får en kyss för hvar och en som jag har öfver — aj, aj, hvad sade jag nu? Förlåt sin vän: det är ju första gången som han talt så sjelfsvåldigt. Jag vet huru litet pas(sande det är. För)[a])låt — förlåt — förlåt sin evigt trogne, tacksamme och varma vän

Ch.

Till Abraham Westman.

Carlberg d. 18 april 1804.

Min vän!

Du har glömt mig, och hvarför det? Hvad kostade det dig att åka ut till Carlberg? Du har väl sålt dina stolta kampar, men du har väl flera hästar qvar.

Men jag, som det apostlar höfves,
Ej några andra hästar har
Än dem jag hemma alla dar
Till mina körslor der behöfver:
Jag menar mina toffelpar.

Det är besynnerligt, huru man kan låta en vän vara till i fjorton dagar, utan att höra huru han mår. Vi ha dock hållit af hvarandra, du och jag, och det vet Gud, att jag gjör det å min sida ännu.

---

[a]) Orden inom parentes stå ej i originalet. Pappret där bortrifvet med sigillet.

Hur gerna vill ej tanken dröja
Vid dessa evigt flydda dar,
Då utstyrd i min hvita tröja
Och detta röda toffelpar
Din vakmadam jag stundom var.

Men nu komma åter tofflorna fram. Tänk ej, bästa vän, att jag gör det till en merit, som är en lycka. Nej, om jag någonsin haft roligt i verlden, så var det när jag kunde hugna en vän. Måtte du aldrig mer bli sjuk, måtte din helsa vara lika beständig, som jag tycker att min tillgifvenhet för dig är, eller åtminstone vill vara. Men för att vara frisk måste man ha motion. Jag känner för mig samma regel. Men andra omständigheter ha gjort, att jag hållit mig hemma så länge. Jag har haft litet arbete för händer: och dessutom

Sen fjorton dar jag är en vis,
Nej envis som en ägta finne.
Jag satt mig för att hållas inne
Tills han har smält, den tjocka is,
Som ligger utanför mitt fönster;
Men någon af de skönas tropp,
Som ingen sol kan värma opp,
Hon tycks ha tagit till sitt mönster.

Jag väntar dig till mig med otålighet. Huru mycket att språka om.

Kom då och gläd mitt hjerta änn,
Jag flyger hänryckt till ditt möte.
Kom öppna för mig himmelen,
Tryck Lazarus, den stackaren,
O Abraham uti ditt sköte!

Ch.

Till Sophie Robsahm, Choræi fästmö.

Carlberg d. 27 juli 1804.

Bästa Sophie!

Nu ser du att det granna papperet är slut, men jag vet visst att brefvet ändå är välkommet hos Sophie, som ser mera på det verkliga än det granna: samma trogna hand skrifver brefvet, samma varma och upprigtiga hjerta dikterar det. När jag sist skref, var jag litet ledsen, men nu är det förbi till det mesta. Jag trodde mig ej kunna se Grefven i ansigtet, och i går var jag likväl hos honom, talade med honom, och fick hvad jag begärde. Han gynnar mig mycket, det ser jag nog, och jag bör ej klaga för mycket öfver en elakhet, som kan göra mig godt. Kanhända var också ett litet missförstånd hos mig orsaken till den liflighet, hvarmed jag senterade det som ingen annan märkte. Grefvinnans vänskap tror jag mig alltid kunna räkna på, åtminstone vill jag alltid bjuda till att förtjena den. När vi gjort det bästa vi kunnat, goda Sophie, så kunna vi vara trygga, om det misslyckas eller icke. Ännu fortfar jag att dricka utländskt vatten, men slutar i början af nästa vecka. Jag kan icke så noga säga om det bekommit mig väl eller icke, men tror snarare det förra, och tycker mig må bättre än vanligt. I går var jag dock så olustig, att lektor Moberg fick lof att drifva den onde anden ifrån mig med musik. Det lyckades väl. Jag värderar högt denna sköna konst, och dess värde består enligt min erfarenhet deruti, att det som jag eljest tänker på matt och utan lif, det blir lifligt när jag tänker derpå under musik. Gissa hvad jag tänkte på under det lektor Moberg spelade? Det voro ljufva minnen som kommo dansandes på hvar sin ton, och togo mig med sig midt i dansen. Det var så roligt så! Hela sommaren har eljest varit så vacker, och det vore otacksamt att knota öfver en och annan kulen dag. Men gårdagen var också i högsta grad ryslig. Här var ett hällregn och en storm, som var förskräckelig. Fru Wallberg böd mig till middagen, och hos henne har jag äfven ätit i dag. Begge be mig helsa Sophie och att hon snart skall komma hem. Hör Sophie det! Hon är så efterlängtad af alla

menniskor. Fru Wallberg blef litet ond på mig häromdagen, och det har jag att tacka min finska envishet för; men nu är det förbi, och vore det icke så, då visste jag ingen annan utväg än att ha Sophie att be för mig: jag vet att det vore en kraftig förbön. Mamsell Lovisa kom ut i går i det fasliga regnet, jag har ej sett henne på mycket länge. Hon skref här bref till Sophie och sade, att hon intet fått något bref af Sophie, sen Martin kom hem. Nu kom hon just ut för att höra huru Sophie mådde, och jag tröstade henne dermed, att du mådde bra. Jag undrar icke på att Sophie icke skrifver mycket bref; när man är i sin stillhet på landet, bland goda vänner och i naturens sköte, kan man lätt glömma att skrifva bref och göra visiter. Jag dömmer af mig sjelf. Jag har nästan alldeles försummat fru Wellanders bekantskap, jag har varit par gånger hos Westmans som hastigast, jag har ej sett Ullgren på mer än en månad, och flere bref har jag bort skrifva, som blifvit ute. Det kommer vis à vis mig af flera orsaker, men deribland är ock den frihet och ledighet, hvilken man så gerna önskar sig under sommaren. Den är nog kort denna tid, må den då vara så mycket angenämare de få ögnablick den varar. Sophie kommer snart till bekymmer och omsorger. Hon tvekar ej att underkasta sig dem för min skull, hon som likväl kunde lefva så lediga och omsorgsfria dagar. Lycklig är Sophies tillkommande make i alla afseenden, och dubbelt lycklig skulle han skatta sig sjelf, om han på något sätt kan glädje henne och skaffa henne något nöje. Gerna skall hon få resa till sin Sophie hvar sommar, och ju mer det kostar på hennes make att släppa bort henne, desto ifrigare skall han yrka derpå, blott han vet att det är hennes hemliga önskan. Icke bör en hustru vara husets ständiga tjenarinna, nej, jag håller ej af denna visa envåldslära.

Ännu har jag ej skrifvit till Gustafva, ehuru jag längesedan lofvade det. Hon har fått så ofta bref från Martin, att mina kunna vara öfverflödiga, så har jag tänkt.

I förgår var jag till Drottningholm, men Ullgren var borta. Rutström och jag följdes åt. Vi voro hos Leopold, men hade eljest föga roligt; det började regna strax på eftermiddagen. Mamsell Carolina Westman stod i ett fönster, ropade mig, och bad mig helsa till Sophie. Nu är major Martin från Vasa här. Just nu på stund var han inne hos mig med sin bror. Han ser

rask ut som en militär egnar och anstår. Han har en liten son med sig. Lundström och hans fruntimmer dricka nu brunn, och de voro i dag i trädgården. Sophie får se liten ändring, när hon kommer. Planket är då alldeles borta och ett skrank eller barriere i stället, så att man kan se derigenom alla som åka och gå utanföre. Affairen med Pährman lärer nu vara i det närmaste slut, och rummen komma väl att tillhöra oss. Jag vågar ej be, Sophie, att de snart måtte inrymma tvenne vänner, som älska hvarann. Sophie har tagit sitt beslut och låter ej säga sig. De gå väl också dessa månader. Hvad det vore väl, om menniskan kunde uppskjuta med sina olyckor som hon gör det med sin glädje — dock ingen klagan: du är min Sophie, ingen utom döden sliter dig ifrån mig: jag är nöjd med allt hvad du gör och ville icke för en hel verld ådraga mig den tanken, att jag bedröfvat dig. Sophie lär väl i dessa dagar lemna Bolltorp. Säg sin vän, att om himmelen vill, så kommer du nästa år tillbaka. Jag beledsagar Sophie dit, och reser sedan till mitt Malmköping, och kommer efter 14 dagar tillbaka för att hemta Sophie. Se på denna tafla! Den är ju ej ful. Låtom oss hoppas det bästa af Försynens godhet.

Ännu har jag ej sökt opp mamsell Franzén: jag kommer mig icke för med någon visit. Rutström var hos henne i söndags; jag måste väl dock snart gå dit. Till Professor Franzén har jag ej skrifvit sen i Maj, och intet bref har jag haft från Finnland. En enda stor tanke har uppfylt min själ, och gör det ännu. Det är denna tanke: hur skall du göra din Sophie lycklig? När jag tycker mig kunna svara derpå som jag vill, så behöfver jag inga andra nöjen, när jag åter ej kan besvara den, så skulle inga sällskaper kunna muntra mig.

Kan Sophie läsa detta bref? Säg mig det för ro skuld. Jag skrifver fort och ovärdigt. Du får väna dig vid mina kråkfötter, stackars Fia, du till hvilken den största skribent i Sverige ansett som en ära att få nedlägga ett offer af sin graverande hand. Du får väna dig vid mycket annat ondt och ledsamt; men du skall ock bli van med den varmaste tillgifvenhet, med den upriktigaste högaktning, så länge min hand kan röra sig. Adjö, bästa goda Sophie. Du håller ju af din i döden

tillgifnaste

Ch.

P. S. I nästa vecka torde jag resa till Ullgren och bli der några dagar. Kanske att jag då försummar en postdag, och det förlåter du mig visst, goda Sophie! Helsa Gustafva och Lovisa och Jacques tusende falt och ändå mer.

Till F. M. Franzén.

Carlberg d. 28 augusti 1804.

Bästa Franzén!

Om jag kunnat glömma dig, så skulle det åtminstone icke varat länge, ty jag har haft så många påminnelser om dig nästan dagligen. Vår älskade Hollstius, som gått ifrån oss, har nog lifligt påmint mig om de få verkliga vänner jag äger. Skänker du någon sång åt hans minne? Han var så ädel och älskvärd, att han till och med förtjente att besjungas af din ädla, rena och intagande stämma. Du älskade honom äfven. Likväl var han genom sina år närmare mig, och huru gerna uppfyllde jag icke min pligt mot hans minne?

Kapiten Blum kom till mig häromdagen, och äfven han hade helsningar ifrån dig, att förtiga Wallenius och din egen syster. Jag har sett denna flicka, en trogen afbild af sin bror, modest, intagande och stilla. Jag var nästan rörd att ej få vara oftare i hennes sällskap; hon intresserade mig obeskrifligt och äfven derföre, att jag tyckte mig finna en likhet mellan henne och Sophie. Jag skref också detta till Sophie, som hela sommarn varit borta. Rutström och jag voro hos Ekman en afton; det var mycket roligt. Svår ser hon ut att bli bekant med och förefaller förbehållsam och försigtig — och sådan är äfven den dom, som alla, som första gången se Sophie, fälla öfver henne; men jag vet huru väl det lönar mödan att lära känna henne. Jag hade velat värfva din syster till en vän åt Sophie, och jag är viss på, att de skulle blifvit stora vänner, om de lärt känna hvarandra; men nu är denna plan förstörd. —

Jag har varit mycket borta i sommar; jag har haft ledighet ifrån predikandet; men nu är jag åter i oket. Det är dock ett

ljuft, ett lustigt och lätt ok, när det ej ständigt hänger en om halsen, och jag är nu just road af att skrifva predikningar. Det är också det enda, jag skrifver nu för tiden. Jag läser för mig sjelf denna sköna vers:

Och blygsamt vänder jag tillbaka
Ett dårligen förhastadt lopp,
Med mod att snillets krans försaka
Emot det saligare hopp
Att lära af en älskad maka
I egen täppas fria skygd
En trefven och förnöjsam dygd.

Men den, som skref dessa rader, flätade sedan många friska lagrar i sin krans, och ägde jag hans förmåga, gjorde jag som han. Samma dag som Blumen var hos mig, kom *lilla Emma*. Hvad jag tycker om detta lilla familjestycke, denna lilla husliga tafla. Jag ser din blick och Rosinas anlete deri: det är så ljuft och lent och behagligt. Nej, ingen har din naivité. Vi kunne härma den, vi andra, men när mästarn sjelf kommer, så krypa lärgossarna i vrån och skämmas.

Lycka till på ditt nya boställe. Du trifves väl der. Rutström och jag hade så när kommit dit i början af månaden. Jag vet, att vi varit välkomna. Du har hållit din inträdespredikan. Den, som finge höra dig predika! När du blir domprost, skall jag resa öfver hafvet för att vara i kyrkan en högmessa och resa straxt hem igen. Wallenius (?) har sagt mig, att du gerna vill utdela sanningens och dygdens ord, men att du på finska ej gör det så gerna. Blum har varit hos dig, hör jag, i några dagar och läst vers för dig. Han repar sig allt hvad han hinner. Det långa poemet var hyggligt på sina ställen. Det hade till och med utmärkt sköna drag. Får se, huru det lyckas. Nu mera är jag likgiltig vid all täflan. Jag får det stora priset, när jag får Sophie; jag är nöjd med det. Jag skall predika för Akademin i år. Mitt språk blir: «det varder beskrifvet för de efterkommande, att det folk, som skall skapadt varda, skall lofva Herran», och detta språk ger anledning till rika betraktelser. Efterverldens domsrätt öfver menniskors (kanske regenters) gerningar och Guds

afsigter med händelserna blir ju ett stort ämne att skrifva om. Ännu har jag ej satt pennan på papperet. Det bör bli kort, en cirka $^1/_2$ timma eller $^3/_4$. I November börjar jag med Guds hjälp.

Jag vet intet nytt i litteraturen. Hvad tyckte du om poemet *Till min hembygd* af Magister Tegnér? Också han är en af dina lärjungar. Han har efter min tanke mycken talang och blir väl en täflare i år. Jag hade lust att skrifva i hop 4 oder af Horatius och skicka in dem med denna dedikation till Leopold:

Inför er, Herr Ålderman, sig bockar
En gesäll, som ni tillförne känt,
Och som i sin arbetsbrist har vändt
Fyra af Horatii gamla rockar.
Enligt mönstret, som er vishet gaf,
Han har nyttjat svensk kostym och knappar,
Tillsatt här och der små purpurlappar,
Att det skulle bättre sticka af.
Som han säkert får repuls af Lådan
Och han gerna af slikt äfventyr
Vill undvika skammen jemte vådan,
Han till åldermannens ynnest flyr.
Slår ni med er stora sax i bordet,
Slockna alla ljusen ut på stund,
Sjöberg spritter sanslös från sin blund,
Sjelfva Adlerbeth ej knyser ordet.
Alla gilla tyst er visa dom,
Främst dock afsigkomne mästarn — Blom.

Men för Guds skull, bästa Franzén, låt ej detta drag af mitt elaka, vanartiga hjerta bli kändt af någon menniska. Det har aldrig varit skrifvet på papper förut. Blott för Rutström läste jag upp det en gång, och jag vet, att han tiger. Det får vara sista lemningen af mitt fordna pojkaktiga lynne. Jag har eljest ingenting emot Blomen, utan tvertom tycker (jag) om honom utom ibland, då han bjuder Rutström och mig på thevatten och går bort sjelf just den dagen. Jag skäms nu inom mig sjelf, att jag skref hit detta skämt; det var också en obetänksamhet.

Helsa din goda fru och dina barn!

Trofaste Ch.

Till Esaias Tegnér.

Carlberg d. 6 september 1804.

Högädle och höglärde Herr Magister Docens!

Ändtligen har jag fått rätt på min herre, och nu skall han ej slippa mig. Jag hade så gerna velat tacka för Herr Magisterns bref och för poemet: «Till min hembygd», som äfven jag läst med så stort nöje. Detta poem vann mycket bifall af allmänheten härstädes, och jag önskade länge att höra Leopolds yttrande derom. Så snart jag fått detta yttrande, skulle jag genast skicka det till Herr Magistern såsom mutor. Jag vill nämligen icke förlora Herr Magisterns åtanke; det är mig en stor glädje att vara ihågkommen af sådana menniskor som magister Tegnér. Nu kan jag också löpa med litet sqvaller: i tisdags var jag hos Leopold och satt der i två timmar, hvilket icke händt på ett helt år. Magister Wallin hade gifvit mig i komission att inhemta hans yttrande om ett stycke, som han (Wallin) ville låta införa i Posten, och i denna afsigt gick jag dit. Jag frågade honom då också rent ut, om han ej läst «Till min hembygd»· Han sade att han läst det, och att det verkligen röjde talang. «Det lärer vara (tillade han) af det stora snillet, om hvilket Wingård skröt så mycket i akademien en gång.» Jag tog mig den friheten att tala litet om Herr Magistern, att baktala honom, och jag hoppas att det förlåtes mig. Nu är Herr Magistern känd af Leopold. Kommer nu något stycke in till akademien, som är af förtjenst och hvars författare de ej känna, så gissa de på Herr Magistern. Allvarsamt — säg mig ärligt, om och hvad Herr Magistern skrifver. Var min vän, som Herr Magistern lofvat.

Kanske Herr Magistern redan hört, att jag tänker på ett ännu kärare pris än det stora i vitterheten. Jag skall gifta mig. Jag får väl också då blott accessit med lika heder som stora priset, hvilket redan är taget af en annan; men jag är obeskrifligt nöjd med min lott, och har skäl att vara det.

Wallin och Tegnér komma väl i år att dras. Jag vet ej, huru Rutström, Valerius, Kullberg, Wahlgren och Grangren göra, men jag tror att de bli stilla. Jag skulle skrifva mer, men post-

timmen är inne, och jag skall predika om söndag. En fröken Troil berättade, att Herr Magistern skulle ha skickat verser till mig med unge Strübing, men jag har ännu ej sett dem. Var nu uppriktig mot mig, gör mig till sin kommissionär, och var säker, att af ingen kunna glada underrättelser med mera nöje ges än af Herr Magisterns tillgifnaste

Ch.

Till Nils Mathesius.

Carlberg d. 18 september 1804.

Min redlige vän!

Det vore visst oförlåtligt att jag ej skrifvit dig till, om jag icke denna sommar varit så mycket borta, och haft så många distraktioner. Glömd är du dock ej, och blir det aldrig. Lycka till att ha en arfving till ditt namn och ditt hufvud. Säg pojken, att han blir en lika duglig man som sin far, eljest skall jag lära honom. — Jag är mycket lycklig, min vän, och ville min helsa stadga sig riktigt, så förtjente jag allas afund. Om du visste hvilken god Sophie jag funnit. Aldrig hade jag kunnat måla henne så skön. Hennes enda fel är, att hon är för god åt mig. Mina ringa egenskaper väga ej opp hennes. Jag talar upriktigt. Hon är nästan för mycket delikat, fin och öfverjordisk åt mig. Dock hoppas jag att detta skall hjelpa sig. Hon är enka, och har haft ett barn. Icke dess mindre är hon blygare än en femton års flicka, och jag var förlofvad med henne i tre månader, innan jag fick en kyss. Detta är skugga på taflan af min Sophie — glansen vill jag ej måla. Det är omöjligt. Aldrig har jag trott mig kunna bli så betagen på mina gamla dar. Jag är ett barn å nyo. Efter Jul blir jag väl gift, och kommer att bo på Carlberg. Min lön föder ingen hustru, men hon har ett kapital af ungefär 18,000 Rd Banko, af hvilket jag får draga räntor. Detta hade aldrig kunnat bestämma min ömhet, det är omöjligt, men här förenade sig alt hvad som kunde väcka den. Lyckönska din vän, och dela hans glädje! Jag bäfvar dock litet för

den första månaden: det har sina betänkligheter, och det går ej an att lura ögonen ur enkan, som det går an med flickan. Dock, äfven detta, hoppas jag, skall bära (?) sig.

Konungen väntas nu hvarje dag. Till Jul hoppas jag din sak skall vara afgord. Jag har papperen i min affaire låda, och går till Rosenblad innan kort. Jag tror det skall lyckas. Det är roligt att vara komissionär åt sina vänner, men i en sådan sak som Chydenii är det ej roligt. Det är fråga om en enka och värnlösa barn, och då, bror, sättes philosophien på prof. Om han ville afstå med dessa klagomål, så vore det väl; kanske vet du ej af hela saken. Lossa då om ingen ting. Men talar han med dig derom, så sök öfvertala honom att ej klaga. Emedlertid tar jag emot hans besvär och inlemnar dem.

Politiken är nu grumlig, min vän, men jag fiskar ej gerna i grumligt vatten. Till Calmar kommer Ludvig d. 18 med sitt följe. Det ser krigiskt ut, men många tro dock, att alt slutas med ovett å ömse sidor. Monitören (?) är grof, men Svenska svaret är ej bättre. Detta är nu ett allmänt talämne.

Helsa din far och mor och gumma, och min gudotter och fru Kempe. Jag skall om en liten stund följa Sophie till staden. Hon har varit här öfver natten hos sin Svåger kapten Martin, der jag gort hennes bekantskap. Helsa din bror, och glöm aldrig din

Trognaste vän

Choræus.

Till Sophie Robsahm, Choræi fästmö.

Carlberg fredagen kl. 1/2 1 (september 1804?).

Bästa Sophie!

Just i ögnablicket fick jag ditt bref, och ännu har jag blott 2 gånger läst det. Genast vill jag svara derpå. Doktor Rutström är ute på Carlberg och kommer efter en half timme till mig, då vi följas åt för att spisa. Sedan vet jag ej, huruvida jag får vara ledig längre mot aftonen eller icke, och sen så har jag ännu ej min predikan färdig: det sägs att Prinsessan ämnar sig hit i kyrkan, och jag är litet förskräckt, ehuru hon i sig sjelf visst icke är

en farlig domare. Ännu har Martin ej fått sitt bref, men han får det genast. Det första som föll mig in när jag läste ditt bref, goda Sophie, var ett beslut att ännu vidare yrka derpå, att du måtte se din Sophie. Det vore ett brott att ej yrka derpå. En man, han må vara aldrig så god, ersätter aldrig en sådan vän som du har i Sophie. Låt henne lefva i din föreställning äfven, hvarföre beröfvar du dig en stor glädje; qväf denna inbillning, den bedrager säkert. Jag igenkänner denna fruktan: den fostras i ett hjerta som älskar djupt, som har en ovanlig känsla och dessutom är mera böjdt åt det sorgliga. Vi skola tala härom under våra höstaftnar, goda Sophie, om himmelen låter oss begge lefva. Jag längtar efter dessa aftnar: de bli visst lyckliga.

I går regnade det hela eftermiddagen. Lektor Moberg och jag spelte träkarl hos Martin. Säg Gustafva det. Jag tappade efter vanligheten. Puttrig var jag ej. I förgår drucko vi kallskål hos Lektor Moberg, och fru Wallberg och fru Forssell kommo äfven dit. Mot afton åkte jag till Norrbrunn för att ändteligen träffa Mamsell Franzén. Doktor Rutström var der före mig. Vi blefvo qvar till qvällen. Det var rätt roligt, men både Rutström och jag funno henne, Mams. Franzén, så tyst och så förbehållsam. Hon talade ej mycket, men några gånger skrattade hon: Rutström var rolig, och jag var äfven vid pratsamt humör. Mycket douce, behaglig och förekommande var hon, men den som ej känner henne, skulle visst aldrig falla på den tanken, att hon har så godt hufvud, som hon verkligen skall ha. Jag är rätt glad, att jag gort hennes bekantskap, ty jag kan nu med godt samvete skrifva till Franzén. Hon gör visst en mans lycka, om hon får den som förstår att skatta hennes värde. Huru afundsvärd är icke min belägenhet: jag är viss på att jag aldrig får se någon qvinna som öfverträffar Sophie i godhet, i [?] och förstånd, och när jag får se någon som är utmärkt hygglig så kan jag tänka: hon liknar Sophie, och jag kan vara viss på att alla menniskor tycka så med. Tro ej att jag vill smickra dig, goda Sophie; men unna din vän få säga dig, huru högt du af honom är värderad: han vet intet gladare ämne att tala om.

Jag har varit till stan på förmiddagen, och var som hastigast opp hos mamsell Lovise, som mådde väl. Jag har köpt mig ett par nya skor, och dem har jag just nu på: de tränga fasligt.

Så snart jag får se fru Wallberg, skall hon få sin helsning: jag träffade henne i morse i trägården, tillika med Lundströms fruntimmer, som också dricka brunn. De frågade denna gången ej efter Sophie, ty jag var så liten stund i trädgården. Jag fick åka en bit med Kongl. Sekret. Westberg, som gjorde den anmärkningen, att det ofta är ett lika stort nöje att få skrifva till ett fruntimmer, som man älskar, som att vara i dess sällskap. Han har rätt i vissa fall. Men då skall man använda en enkom tid till att skrifva, en half dag eller så der. Som jag gjorde i somras några gånger.

Nu är Rutström här, nu måste jag sluta. Han fick i brefvet, men jag ryckte det ur hans hand, och nu ligger det i min ficka. Han är visst diskret om någon dödlig, när han bör vara det. Adjö bästa Sophie: helsa alla der du är från din

Trognaste

Ch.

Till F. M. Franzén.

Carlberg d. 27 november 1804.

Bästa Franzén!

Rutström lär ha väckt din nyfikenhet utan att alldeles tillfredsställa den. Så mycket vet du dock, att vi i glädjen öfver den nyfödda arfvingen till ditt namn anstälde en liten högtidlighet, hvilken bevistades af Melker(?), begge Ekmännerne, Kullberg, Valerius, Björck och jag. Rutström sade, att han skickat dig Valerii visa, med hvilken du icke annat kan än vara nöjd. Här har du Rutströms, icke mindre dyrbar i sitt slag. Det är sjelfva Cupido, som skalkas i den hela visan igenom. Hvar rad är icke [?], och dock huru omvexlande. Den Rutström, han kan. Jag gick först min väg, emedan jag skulle följa Sophie till Carlberg, men jag hör att Valerius sedan sjungit Rutströms visa. Det var ändå beskedligt, att de dröjde därmed, tills presten hade gått. Det var just en rolig middag. Rutström och jag hade funnit upp en ny dryck, som vi kalla *professor.* Det är samma ingredienser i den som i *Domprost, Biskop* och *Ärkebiskop* eller något af

hvardera. Den smakade förträffligt. Ser du, Biskop består af långkork och pomeranser, och sådant var äfven i denna bål. Domprost består af långkork, Rhenskt vin och pomeranser: sådant var äfven i denna. Ärkebiskop består af Rhenskt, Champagne och pomeranser: sådant var äfven i denna. Således bestod bålen af $1^1/_2$ bouteille långkork, 1 bouteille Rhensk och 1 bouteille Champagne samt socker och pomeranser. Alla voro nöjda med blandningen, och Rutström och jag gladde oss åt uppfinningen. Huru gläds jag af din sällhet, du förtjenar den, och måtte den nu räcka länge, länge. Jag har berättat Sophie din lycka, ja jag kan icke neka, att jag lånade brefvet af Rutström och läste upp för henne några rader för henne och hennes svägerska, fru Martin. Du är ren hemmastadd hos Sophie, och om du vill vara optagen i vår lilla krets, så gör du oss en obeskriflig glädje.

Se här ett par småbitar. Sophie fick den ena, då hon första gången var här hos mig, och den andre skrefs i anledning af en dröm, som hon haft att jag reste bort. Hon sade mig att hon gråtit i sömnen. Jag har skrifvit många små bitar till henne, dem jag ej kan publicera och som du skall få se, när du helsar på oss.

Jag vet intet akademiskt nytt. Jag var med Rutström hos Leopold, men han var krånglig den dagen, och jag kom ingenstans med honom. Det tros att intet stort pris ges; kanske 2:dra guldpenningen åt 2 eller 3 stycken.

Jag har så elakt papper och dåligt bläck, men jag skall ha bättre en annan gång. Helsa Wingen hjertligen. Det säges att det i nästa vecka skall decideras, om Kungen kommer hem eller intet innan sommar. Man lefver mellan hopp och fruktan.

Adjö, bäste Franzén. Helsa din goda hustru hjertligen. Alla lyckliga par äro nu så uteslutande för sig. Här har du också Wallins öfversättningar, dem jag tycker vara mästerliga. Akademin skall ej vara nöjd med dem och Blomen (oss emellan) yttrade till Rutström, att Wallin nu vore alldeles rasande. Han tillade: men jag tror ändå att han blir poet — det lärer ej kunna hjelpas, han lär bli det i alla fall, om de belöna honom eller ej. Blom reser snart hem; han var ute hos mig häromdagen. Jag kan [?].

Aldrig upphör jag att vara din tillgifnaste

Ch.

Till Sophie Robsahm, Choræi fästmö.

d. 1 januari 1805.

Min evigt älskade Sophie!

Året är börjadt; jag hade bordt fatta din hand, trycka den med ömhet och säga: Gud gifve dig glädje! Men jag är icke hos dig. Lika godt! Min önskan för din sällhet är lika varm, och kan du tvifla, Sophie, att den är upprigtig? För mig blir detta år det märkvärdigaste af dem jag öfverlefvat. En ny bana är öppnad för mig. Snart är jag maka och sluter till mitt bröst den Sophie, som så länge var föremål för mina hemliga önskningar, som länge söktes och dunkelt sågs af min inbillning. Nya pligter åläggas mig, en ny sällhet blir deras lön, jag går begge till mötes med känsla af min egen svaghet, med tacksamhet mot den Gud, som så faderligen vårdat mina öden, och med förtröstan till honom att han skall ge mig styrka att värdigt bära min lycka. Den är stor, jag känner det. Många afundas mig den. Jag förtjenar afund af andra, må jag lika visst förtjena din kärlek, min Sophie, och hvarje dag af det nya året skall bli för mig en högtid. Jag har blott en jordisk fördel att önska mig, det är helsan, och när jag äger den, så äger jag allt hvad jag kunnat önska mig i verlden.

Glad lyfter jag mitt öga opp
Till dig, som fyllt mitt hjertas hopp,
Till dig, som skänkte mig en maka.
Jag har ej någon önskan mer,
Med tårar på din skänk jag ser
Och ropar: tag den ej tillbaka!

Nej, goda mensklighetens far,
Du ej den vännen från mig tar,
Som skall min framtids utsikt daga.
Du såg mig svag och vilseförd,
Jag bad till dig, och jag blef hörd,
Jag fick en hand att mig ledsaga.

Jag skall ej släppa denna hand,
Med tacksamhetens ljufva band
Skall hon mig hålla qvar vid dygden.
På ordningens och mödans stig
Hon god och huld skall leda mig
Att kunna gagna fosterbygden.

Ja, denna oskattbara vän
Skall mångfaldt gifva mig igen
Mitt hjertas forna högtidsstunder.
Vi skole troget följas åt
Att stilla de betrycktas gråt
Och skåda, allmakt, dina under!

Försmå ej, goda Sophie, dessa rader af en hand, som är hjertats tolk, men som är det svagt. Nej, Fia, den ädla känsla, hvarmed jag älskat dig, har icke slocknat — tänk aldrig det. Han har uppsikt öfver den sinliga känslan, och i det ögonblick, Sophie, som jag kände ditt hjerta slå invid mitt, skulle jag vara lika allvarlig som nu — och i annat fall anse hvilken hugnad som helst som föga värdig dig, som föga glädjande för mitt hjerta, och ej en gång för min inbillning. Helsa Stava. Martin är inne hos mig. Aldrig glömmer jag dig. Aldrig svikes du af din

trognaste Ch.

Till Nils Mathesius.

Carlberg d. 28 januari 1805.

Bästa Vän!

Jag har en maka, jag är obeskrifligt lycklig, och jag räcker knappt till för något annat. Mina vänner försvinna dock aldrig ur mitt hjerta, de bo der tillika med Sophie, ehuru i en annan kammare. Nu vill jag blott säga dig, att Konungen oförmodadt kommer hem, att han är här till äfventyrs redan i morgon, och att jag sedan första bullret gått öfver, ämnar med alfvare angripa

saken. Tills i sommar torde den väl bli afgord: tänk om jag sjelf kom och räckte dig patentet? eller om Sophie gorde det. Jag ville så gerna resa till Finnland i sommar. Du skulle visst tycka om Sophie. Och din gumma skulle ej bli det minsta rädd för Stockholms Damen. Hon är min maka. Hennes bästa mat är potäter, och dem kunde du ju taga ur ditt eget land, ur den backen som Toppelius begynt odla, och som du tvingat att vara ännu frikostigare. Ack Toppelius! Denne vän har jag ej skrifvit till på så länge. Du vet sjelf, huru det är när man tänker på giftas. Man blir så underlig, så glömsk af alt utom af *thet älskade föremålet, till hvilket man har en innerlig längtan, trängtan, åstundan, böjelse och begär, att alt närmare och närmare och närmare nalkas, komma i förening och gemenskap thermed.*

Nu blir här ett väsende. 40 Regala gäll äro lediga. Man har gort en karrikatur, som föreställer 400 prester (10 sökande till hvart pastorat) stående alla på Malmö brygga, och hållande hvar och en i munnen (eller handen?) sin lapp med denna inskrift: Herre tänk på mig, när du kommer i ditt rike! Jag har för min del ingen ting att begära. Maria är ledigt. Församlingen har rättighet att sjelf välja sin prest, och att kalla så många som helst. Lilljenvaldt torde gå längst, ty unga Petrejus är sjuklig, och ej särdeles afhållen. Jag för min del är nöjd med Sophia: det är ett bättre Pastorat än Maria.

Helsa din far och mor tusendefalt. Din Bror och Chydenius likaså när du träffar dem. Glöm ej fru Kempe. Säg henne att jag nu dageligen upfyller hennes goda önskningar öfver mig, att jag måtte bli lycklig. Åt fru Roos ville jag säga det samma. Hur roligt vore det icke nu att träffa gamla vänner. Våra äfventyr äro nu slut, men vi skulle le åt dem med dubbelt nöje, då vi voro tillsammans. Sophie är blott så rädd för sjön, eljest vore hon lätt öfvertald.

Adjö min redlige vän. Äg mig altid i minne. Det är mig omöjligt att någonsin bli kall för den jag haft så roliga stunder[?] med som med dig. Helsa hjerteligen din gumma och den lilla: jag skulle väl föra åt henne en pepparkaka, om jag kom till Er i sommar. Det vore en obetydlig faddergåfva, men den skulle ges af hjertat. Glöm ej din

Trofaste

Ch.

Till F. M. Franzén.

Carlberg långfredagen 1805.

(Början af brefvet är bortrifven) — — — Då jag ändå, i fall jag lefver, nödvändigt skall bli något annat än adjunkt vid Carlberg, då Finland är min födelsebygd, då den syssla, som är i fråga, är både hederlig och passande för mitt lynne, mina önskningar och min fallenhet, så bör du icke undra, om den minsta vink att jag möjligen kunde få den, sätter hela min själ i rörelse. Jag vet ganska väl, att jag i allmänhet icke är vuxen en akademisk lärostol, men jag tror dock, att jag möjligen skulle kunna fylla den ifrågavarande platsen, om eljest mitt begrepp derom icke är falskt, att ett hufvudsakligt göromål dervid blir att handleda unga prestämnen och lära dem predika. Detta yrke roar mig obeskrifligt, och den föreställningen att jag skulle få undervisa andra i en konst, som jag sjelf bjuder till att lära känna, är öfver all måtta för mig upplyftande. Hvad måste nu företagas? Har Wingen lagt in för mig, äro icke flera sökande än att jag möjligen kan få förslag, vill Biskopen understödja — — (så följa flere rader med endast några få läsliga ord, då resten bortrifvits jämte början) — — — hvarandra, och ihågkomma sina vänner, hvar helst vår boning må vara utsedd.

Tack för de *Tre Bröderna.* Törs jag säga att det är ditt mästerstycke, att det är det första af din hand och af alla poemer, jag läst, det mest upplyftande för hjertat. Idén är så stor, så vidsträckt, så sublim. Jag fick sista nummern först, och jag tog rätt på plan, innan jag såg de 2:ne föregående numrorna. Jag läste det genast för Sophie, som förstod det genom liten undervisning, och hon afhörde mig med rörelse. Den *Hvite* förtjuste henne i synnerhet, och kompassen, och den andre brodern, och den slutliga färden, och hela stycket med ett ord. Rutström sjelf finner detta poem vackert, ehuru han ej är religieux. Hans hjerta är danadt för att känna de sublima sanningarna, ehuru hans qvickhet leker dermed. Jag har lånt bort dessa blad åt Kullberg, Björck och Hummel. De tycka mycket derom; och jag blir endast förargad, när de säga, att de ej förstå allt. Jag

längtar att höra Leopolds omdöme härom; och jag skall snart göra honom en visit i detta afseende.

Helsa Wingen, bästa Franzén, och tacka honom. Jag får väl snart höra, huru det går. Ack, om jag fick komma till Er med min goda Sophie. Din fru skulle visst få en vän uti henne. De likna hvarann i mycket. Vi skulle ofta ha roligt!

Wallerius är nu — Artilleri och Presidents Sekreterare hos Cederström; jag mötte honom i går, och han hade pampen vid sidan. Rutström helsade jag och frågade, om han ej skulle vilja komma till Åbo en gång. Han fruktade, att han aldrig kunde det. Jag nämnde ej för honom saken; men jag sade blott, att, om du en gång blefve uppflyttad, så ville jag succedera dig. Han fann det så billigt och så möjligt, att mitt hjerta stod i ljusan låga. — Jag söker ej Finskan.

Björck är förnöjd med införandet af sitt poem. Jag hade en biljett af honom häromdagen, der han kallade sig den yttersta i litteraturen. Det hade afseende på —ö—. Det är en genomhederlig gosse. Wallin redigerar till en betydlig del Linköpingsbladet; men det håller på att förbjudas i anseende till något politiskt, som skall ha stått der. —

Adjö, bästa Franzén. Helsa din fru och glöm ej din

Tillgifnaste

Choræus.

Till Choræi hustru.

Åbo d. 12 september 1805.

Min evigt älskade Sophie!

Franzéns kommo hem, men de hade intet bref med sig. Jag blef mycket ledsen, men dagen derpå kom posten, och då blef jag ej utan. Tack, hjertlig tack min bästa Fia, att du ej förgäter mig, ehuru du icke skrifver så ofta som jag. Det gör mig ondt, att du åter råkat ut för frossen. Var försigtig, bästa Sophie, det går ej an att trotsa en sjukdom, som är så envis. Jag har visst icke heller mått väl dessa dagar, och i afse rådde mig dok-

torn, som bor i gården, att nyttja fotvatten och dricka fläderthé; jag har derför legat som i en sjö hela natten, men känner mig nu bättre derefter. Det var just ömt och rörande att se fru Franzéns möte med sina barn. Hon mägtade ej gå opp ifrån sumpen, utan blef buren i vagnen och på det viset hemförd. Vid porten voro alla fyra barnen henne till mötes, de två yngsta skydde henne och kände ej igen sin mor, men de begge äldsta började storgråta, och hon sjelf föll i gråt. Genom den häftiga passion, som lågade inom hennes hjerta, blef hon mycket röd i ansigtet, och jag har nästan aldrig sett henne så vacker. Den ädlaste känsla var uttryckt i alla hennes anletsdrag, och den moderliga ömheten visade sig i hela sin skönhet. Stackars fru Franzén, hon nödgas nu hålla sängen; jag var der i går till middagen, men fick ej se henne. Fru Riska mådde också illa. En fröken Björnram, som följde dem från Stockholm, var der och var likasom en mor för barnen. Hon skall bli hos öfverstinnan Palmfelt i vinter. Poppius har skaffat henne dit, och generalskan Willebrand trodde att hon vore hans utkorade och att Poppius nästa sommar kommer öfver till Finland och gifter sig hos Palmfelts. Det kan vara troligt, men ingalunda är det säkert. En annan nyhet kan jag berätta dig, men du bör ej omtala den för någon så länge. Lovise Roos är förlofvad i Stockholm — och gissa med hvem, jo med en man, som du ganska väl känner och som är mycket känd i Stockholm för sin kurtis — med — med — med, tålamod min vän, med kongl. sekreteraren Westberg. Hvad tycker du väl? Hon får en styfson, som ser ut som han skulle kunna vara far både åt henne och far sin; få se hur det partiet lyckas.

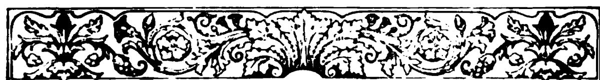
Nu har jag talt med Lagus, och han går in på att genast betala sakerna, när de komma hit. Till tapeter skickar jag dig nu 30 rdr. De kunna vara af samma slag som i min kammare. Jag vill minnas, att det skulle vara till 2 rum à 20 dl hvardera, hvarom du torde få säkrare underrättelse i något bref, som jag redan skrifvit. En spegel af 36 rdr är tillräcklig. Just en sådan bör tagas. Bureau med grå skifva för 25 rdr vill hon också ha, och lampetter, som till exempel kosta 8 Rd eller så bortåt, duga äfven. De må väl kunna lemna kredit på så lång tid som fjorton dagar, längre behöfs det visst icke. Lagus är penningekarl, men

jag vet ej hvad som kommer åt honom att vilja i det längsta hålla styfvern i fickan. Om du talar med Martin, så hjelper han dig nog att få dessa saker inlagda och vederbörligen öfverstyrda på en sump, som är det bästa. Här är nu marknad och det är så trångt på torget, att man får lof att armbåga sig fram. Magister Avellan har också kommit in till marknaden och var just nu hos mig. Jag böd honom till middagen för att litet närmare få språka med honom. Han helsar dig hjertligen. Jag tycker, att han blifvit mycket raskare, än han varit. Träffar du Edman, så helsa och tacka honom för hans sednaste bref, som var rätt kärkommet. Förmodligen har det icke blifvit någon resa af för Er till Bolltorp. Kanske det var ett blott trassleri af den lustiga Edman. Tack för alla helsningarna. Jag igenkände ganska väl lilla kusins hand på utanskriften, och jag kysste den med tacksamhet. Nu börjar jag snart få så mycket att göra, så att Gud vet, om det blir något bref af till Gustafva. Emedlertid önskar jag hjertligen att alltid få vara innesluten i hennes benägna hågkomst. Det är obeskedligt af grefvinnan att önska mig ondt, ty hvem bör se sina önskningar uppfyllda, om icke hon? Jag har ej ansats att skrifva något, eljest voro bönerna längesedan färdiga. Alltid din

trognaste

Ch.

PREDIKNINGAR

Inträdespredikan på Karlberg d. 4 juli 1802.

§ 1. Huru skall en yngling sin väg ostraffeligen gå? Detta är en viktig fråga, framställd i den 119 psalmen. Och huru gärna önskade icke vårt hjärta att på ett afgörande sätt kunna besvara den!

§ 2. Ty det gifves ingen bedröfligare eller för människovännen mera rörande syn än den af en yngling, som efter det första afsteget han gjorde ifrån oskuldens och ordningens väg aflägsnar sig allt mer och mer därifrån, förvillas i nya djup af oredor och misstag, till dess han sluteligen förlorar utur sitt ögnasikte till och med skymten af det mål, dit han borde syfta. Olycklig äfven utan anlag till egenskaper, är han det i dubbel grad, om han besitter dem. Öppnade lyckan ett vidsträcktare fält för hans verksamhet, kallade honom naturen till den stora äran att gagna i rikare mått, och framför allt, hvilade något troget hopp på hans dygder: gladde sig vänskapen öfver hans ädla och ömma hjärta, skickligt att en dag utbildas till dess tröst och hugnad; räknade en misslottad släkt på honom såsom på sin ersättning för lyckans hårdare medfart; väntade en älskad far och mor af honom framtidens glädje, ålderdomens tröst, mödornas belöning: då är han så mycket mera beklagansvärd, som han icke blott har sin egen förlorade sällhet att ansvara för, utan äfven andras: då är det, som den ädle människovännen betraktar honom med mera rörelse och oro, än han åskådar den fattiges lofvande skörd, i sin blomningstid härjad och slagen.

Och så mycket mer beklagansvärd är denna händelse, som den icke är sällsynt att inträffa. Ofta nog nödgas vi stanna vid

det sorgliga skådespelet af en förlorad yngling, som kunnat blifva nyttig för sig själf och andra, men som nu, i stället för att glädja åtminstone något hjärta, oroar allas, som, sedan han ändteligen vaknat ifrån lastens och förvillelsens dvala, ser sig omkring och finner sig vara öfvergifven af alla dem, som delat hans förströelser, och ensam lämnad åt öknen af en oviss och svår framtid, för att där, med bitter, men kanske för sen ånger begråta sin oklokhet att icke hafva lyssnat till vishetens röst eller religionens ömma varningar.

Men svag är vishetens röst emot nöjets och förförelsens förvillande stämmor. Måste det icke blifva ett gemensamt öde för alla ynglingar att missledas och förvillas? Med detta flyktiga öga, som hastigt öfverfar alla föremål utan att granska något, huru skall man blifva varse de snaror, som med så mycken omsorg döljas? Med dessa lifliga och häftiga begär huru skall man ej föredraga ögnablickets förnöjelser för en sen nytta; och med detta svaga hjärta, lika lätt att böjas till det onda som till det goda, huru skall man ej blifva ett offer för öfverilningen? Och huru länge kan en ofördärfvad yngling ega kvar sitt ädla och ömma tänkesätt, sin oskuld och sin gudsfruktan i en värld där, oaktadt alla den vises höga och upplyftande bud, egennytta och själfkärlek likväl äro de enda grundsatser, som i lifvets allmänna omlopp verkeligen gälla, och där man försiktigt måste dölja sina ädlare tänkesätt, om de ej skola blifva vådliga för det hjärta, som vågade hysa dem, eller gå förlorade för jorden; i en värld, där man trycker den skönaste stämpel på de ringaste och ofta föraktligaste ämnen för att bedraga en oförfaren ungdom; i en värld, där man sällan är samvetsgrann att utså förledelsens gift i ett ungt hjärta, och att lättsinnigt eller snarare grymt nedrifva de grundsatser, dem trogne lärare åt ynglingen uppreste till ett värn för hans oskuld, till en borg för hans dygd och människovärde. Ja, visserligen är ungdomens bana slipprig och svår; och mången som i dag välsignar himlen för sitt stadgade tänkesätt, för sin bevarade dygd, torde, så framt han eljes eger denna ädla vishet, som anser ingenting mänskligt främmande för sig själf, och så framt han eftersinnar af huru obetydliga omständigheter ofta vårt fördärf beror, och huru många tillfälligheter ofta måste sammanträffa för att bilda oss till goda och älskvärda människor, och så

framt han icke glömt sina egna ungdomsdagar, huru ofta hans hjärta missleddes och kände ånger — torde, säger jag, likasom häpen öfver de faror dem han lyckligen undsluppit, ännu fråga med oro: Huru skall en yngling sin väg ostraffligen gå?

§ 3. Ja, huru skall en yngling sin väg ostraffligen gå? Hvem räcker honom den välgörande hand, som utvisar afvägarne, leder honom öfver de farligaste ställen, belönar hvarje framsteg, och därigenom uppmuntrar till ny fortgång, hvar finner han en vän nog uppriktig att säga honom hvad andra dölja, nog vaksam att icke öfvergifva honom i frestelsens stunder, nog ädelmodig och högtänkt att befrämja hans förädling utan andra afsikter än af ömhet för hans väl? Han finner honom i dig, min frälsare, du som fordom öppnade dina armar för de oskyldige, som skulle inträda i världen, och gaf dem din välsignelse — du skall icke häller förgäta desse, som ju flere steg de taga på lifvets bana, desto bättre behöfva bistås och vägledas; du skall befrämja äfven det svagaste bemödande att inplanta vishet och dygd i ungdomens hjärta, och du skall icke häller låta den lärares möda, som i dag första gången i denna afsikt talar ifrån detta heliga rum, vara förgäfves för honom själf och för dem, som honom höra. Du har visat oss en väg till godhetens tron, vi uppsöke den då vi med uppriktig andakt läse den bön, du lärde dina första vänner: Hör oss, o fader vår, som är i himmelen! — — —

Propos: Vår enfaldige betraktelse skall genom Guds nåd söka att bidraga till besvarande af den frågan, *Huru en yngling ostraffligt skall framgå sin bana.*

§ 4. Ostraffligt skall en yngling framgå sin bana, om han lifligt föreställer sig högheten af sin kallelse såsom en förnuftig varelse, ämnad till dygd och odödlighet. Alla varelser hafva sina ändamål, hvarför de äro till, för hvilka de verka, och dit deras förmögenheter hufvudsakligen böra riktas. Människan måste då äfven ega sina, och det är redan utan djupare undersökning antagligt, att de äro så mycket högre, som hennes önskningar äro vidsträcktare, hennes krafter större, och hennes egenskaper af ädlare slag och beskaffenhet. Det är sant, de hafva funnits, desse ovise hjältar, hvilka med ett olyckligt mannamod stridt emot dygdens visshet, människans värde och hela jordens ära, stridt med förskräckande vapen ifrån väl inrättade fästen, och äfven egt

det nöjet, så framt deras hjärtan kunnat smaka det, att se talrika offer falla för tviflet och förvillelsen. Men de hafva dött, dessa hjältar, och i sin död ofta gifvit en lysande upprättelse åt religionen och dygden, de hafva fallit, dessa fästen, och ifrån deras grus har den segrande sanningen med fördubblad styrka låtit höra sin röst till världen: människan är stor genom förståndets ljus, genom odödlighetens tro, och genom dygdens heliga lagar. Och om de ännu i dag finnas, dessa starka och obevekelige tviflare, hvilka anse människan endast danad att tillbringa här några flyktiga stunder, för att sedan evigt försvinna, hvilka icke vilja erkänna vår naturs högre förträfflighet: hvaraf händer dock att de, visserligen icke af aktning för andras lugn och öfvertygelse, utan af ett hemligt våld tvingas att dölja inom sig själfve sina meningar, och att de alltid med en farhåga som ej står att hindra, med en ledsnad som ej låter sig bortblandas yppa dem för sina förtrognaste vänner? Hvaraf händer, att deras rop offenteligen och med all möjlig styrka yttradt, dock glömmes och försvinner utan att hafva gjort någon verkan, och att i dess ställe den ädles och vises stillare och blygsammare röst framtränger till hjärtat och lämnar kvar öfvertygelse? Och, nekom det icke, den ädle, den vise och gode, som uppriktigt nitälskar för sitt släktes förädling, öfverlefver dock stunder, då alla skäl och bevis likasom fly undan hans forskande öga, då hans hjärta, upprördt af lättsinnighetens lätt växlande uppträden, af lasternas hotande styrka och talrikhet, af förgängelsens dagliga segrar på jorden endast är mäktigt att beklaga sitt släktes öde, icke att förbättra det. Men hvaraf händer dock, att just denna sorg, som oroar honom, föder i hans hjärta en hemlig och ädel vällust; att just denna uppriktiga ledsnad öfver mänsklighetens lott lifvar hans förtröstan på den eviga godhetens vård öfver en förnuftig värld; och att odödlighetens hopp med dubbel klarhet genombryter de tårar, som han för mänsklighetens skuld gjuter, likasom solens strålar åt det fruktbara sommarregnet gifver ett högre behag och en dubbelt rörande högtidlighet? Nej, nej, aftonen af en ofta nog stormig och mulen dag är icke den yttersta gränsen för min varelse, och det gifves en högre lag än själfkärlekens tillfredsställda fordringar, än känslans åtlydda väckelser, än klokhetens väl beräknade bud: och det är förmedels en gudomlig anstalt förordnadt och besörjdt, att öfver-

tygelsen därom hvarken skall utplånas ur människohjärtat eller vara förlorad för dess sällhet och förädling. Och hvad vore människan utan denna öfvertygelse om ett högre mål: en gåta för sig själf, en kedja af oordningar och motsägelser, en varelse värdig att beundras, det är sant, men ännu mer värd att begråtas. Men genom denna tro, att hon bär inom sitt hjärta fröet till en högre dygd, skickligt att en dag gifva mognade frukter; att hon genom förädling i seder och tänkesätt kan uppstiga ifrån den ena höjden till den andra af förträfflighet; att hon i de stunder, då hon handlar efter rena och ädla afsikter till åtlydnad af den lag, som djupt fästes i hennes hjärta af en högre hand, höjer sig till likhet med honom den helige och oändelige, och känner att en gnista af hans majestät lefver inom hennes dygdiga bröst: genom denna tro är hon människa, känner hon sig ega ett värde i sina egna ögon, finner hon lifvet vara af någon betydelse, ser hon ordning, plan och sammanhang öfver hela skapelsen. Detta är den allmänna sanning, som hvarje människa lifligt bör fästa i sin öfvertygelse; och huru skulle icke de bud — hvilka såsom slutföljder däraf dragas, dessa höga och viktiga bud: skym ej dragen af den Heliges bild i ditt hjärta, bevara ditt sinnesvärde, upprätthåll äfven hos dig mänsklighetens höghet — vara heliga för en yngling: så framt det är sant, att ungdomens känsla är lifligare än andras, och att den häftigt uppeldas för allt hvad som är skönt och förträffligt. Denna tanke: människan är kallad till stora ändamål, skulle varna ynglingen att ömt vårda och bevara sin oskuld, denna dygdens sköna men snart härjade blomma, så att den en dag måtte bära någon frukt till belöning för vårdarens händer. Den skulle påminna honom att icke använda sina lifligaste och ädlaste känslor såsom verktyg för fåfänga och flärd, utan hällre inviga dem till tjänsteandar för ädla tänkesätt, vackra grundsatser, hedrande gärningar. Den skulle lära honom att icke med för starka band fästa sig vid lifvets vanskliga nöjen och fördelar, på det de icke en dag brutna måtte förorsaka dubbelt lifliga smärtor. Den skulle säga honom, att allt hvad lyckan har retande, allt hvarmed nöjet tjusar, allt hvarmed äran förbländar icke kan jämföras med tillfredsställelsen af öfvervunna begär, med vinsten af en bevarad samvetsfrid, med äran att veta sig hafva lefvat för sina likar. Den skulle visa honom alla människor så-

som bröder, och äfven de ringaste och olyckligaste aktningsvärda genom blotta namnet af människa, genom deras lika heliga rätt till lycksalighet, genom deras lika eviga värde inför honom, som bjuder äfven de synbarast misslottade på jorden att deltaga i den stora högtid, som han beredt för oss alla i en lyckligare värld, och som skall döma oss icke efter våra titlar, utan efter våra dygder. Den skulle i frestelsens stunder räcka honom vapen mot lasterna, om icke alltid segrande, dock mäktiga nog med hvilka han kunde strida, om ej för en renare dygd, åtminstone mot den vanäran att förlora sitt människovärde, att alldeles förspilla sin rätt till aktning, och såmedels sjunka till kretsen af lägre varelser. Och icke nog därmed, att känslan af mänsklighetens höga bestämmelse skulle fästa i ynglingens hjärta ädla och hedrande grundsatser, och vara verksam i deras utöfning; den skulle äfven till de minsta dragen af hans uppförande sträcka sin välgörande verkan. Likt det klot som upplyser världen, och icke blott framkallar stora och rika skördar, utan lifvar äfven ringare växter till prydnad och nöje, skulle den åt hans umgänge med sina likar gifva behag och städning, åt hans uttryck anständighet, åt hans åtbörder tillbörlighet och skick, och åt själfva de vanskligaste göromål och tidsfördrif en viss stämpel af skick och ordning, som röjde icke blott den sinnliga människan, utan som utmärkte denna högre varelse, kallad till dygd och odödlighet. Med vishet och måtta skulle han då njuta förströelser, och aldrig skulle lättsinniga likar eller oanständige utsväfningar komma honom att glömma, hvarför han egenteligen är till i världen. Aldrig skulle han förråda sanningens och dygdens sak, aldrig ådraga sig förakt af sitt eget hjärta, genom ett obetänksamt själfsvåld, genom ett lättsinnigt förhållande. Nej, öfvertygelsen om mänsklighetens högre kallelse skulle gifva åt hela hans uppförande det redbara värde, som stämplar en aktningsvärd och ordentlig människa, och som bestämmer den grad af lycksalighet, som vi kunne uppnå på jorden. Och så skulle en yngling med berömvärda steg framgå sin bana; och ville dårskapen, fåfängan eller lasten leda honom ifrån den rätta stråten, så skulle han afväpna deras tilltagsenhet med denna tanka: Jag är kallad till dygd och odödlighet, Skaparn har icke förgäfves nedlagt ädlare känslor i mitt hjärta, jag måste följa deras anvisning, eller förlora mitt rum bland förnuftiga varelser.

§ 5. Ostraffligt skall en yngling framgå sin bana, om han ej glömmer hvad hans fosterland och hans föräldrar en dag ega rätt att af honom fordra. Ljuf är känslan af fosterlandet för hvarje ädelt hjärta; lifligt kännes plikten att lefva för dess bestånd af hvarje tänkande man, och till och med har den lotten att dö för dess räddning sin ljufhet för stora och manliga själar. De hafva funnits, dessa höga och starka sinnen, hvilka uppoffrat självkärlekens billigaste anspråk, nöjets lifligaste retelser och hjärtats oskyldigaste rätt, då det gäller fosterlandets frälsning och anseende. Deras exempel framställas oss till efterföljd, deras röst låter höra sig till oss utur häfderna, och manar oss att som de bevisa vår kärlek mot fosterjorden med ädla och berömvärda gärningar. Och låt vara, att vi icke mera kunne, eller att det i våra dagar icke ens fordras att vi gagne och hedre fosterjorden med så stora försakelser, så dristiga steg, så lysande bragder, som de voro, hvilka utmärkte forntiden; så hafva vi dock alla svurit trohet åt fäderneslandet, så ege vi dock alla åtminstone något tillfälle att uppfylla våra förbindelser. Det gör då icke tillfylles att vi med andakt inträde i den helgedom, därifrån vi första gången i förening med våra likar höjde våra oskyldiga röster till den oändeliga godheten, eller att vi med vördnad uppsöke det rum, där våra fäders aska förvaras, eller att vi med liflig rörelse åskåde den trakt, där våra första lyckliga dagar på jorden försvunno. Nej, åtanken af alla dessa föremål måste i vårt hjärta bli verksamt till redliga och hedrande tänkesätt, måste elda vårt nit för allt hvad som på något sätt kan befrämja fosterbygdens väl eller ära. Och huru billigt är icke detta nit, huru kraftig förbindelsen att på den allmänna välfärdens altare nedlägga äfven sin skärf af mödor och dygder! Det är på detta sätt, och ett annat gifves icke, som vi kunne belöna de välgärningar vi njutit, som vi kunne vara tacksamme mot de stora och odödlige regenter, af hvilkas visa mödor vi ännu i dag skörda de rikaste frukter, som vi kunne visa helgd åt de lagar, hvilka såsom beväpnade härar lägra sig omkring våra hyddor, och försvara det lugn, som utgör vår förnämsta lycksalighet på jorden. Och huru vedergäller en yngling den visa omsorg som befrämjat eller fullbordat hans uppfostran, de välgörande anstalter, som påskyndat utvecklingen af hans egenskaper och därigenom öppnat för honom ingången till en stadgad lycka,

om icke genom kärlek till fäderneslandet? Är det icke själfva rättvisan som med hög röst talar till hans hjärta: «Var tacksam mot den vård du njutit, förgät icke de välgärningar som skänktes dig. Det var din fosterjord, denna ömma och vaksamma mor som mottog dig med den första hälsning att vara en lycklig varelse; det var under dess ögon som du tog de första stegen på lifvets bana; det var genom hennes omsorg som du bildades allt mer och mer till skicklighet och dygd. Om dina första dagar voro en oafbruten fest af oskuld och glädje, om dina tilltagande år göras lyckliga genom vänskapens och ömhetens band; om ditt hjärta, sedan det förlorat sin första värma och liflighet, skall känna i dess ställe en stadgad frid, ett varaktigt lugn, såsom följder af de dygder, du sättes i tillfälle att utöfva: med ett ord, när du framdeles skall känna af hvilken ljufhet det är för ditt hjärta att i förening med dina likar vara nyttig och verksam, vara aktad, älskad och välsignad; så förgät icke den handen, af hvilken du emottog dessa redbara skatter, förgät icke att betala din skuld åt fäderneslandet med manliga tänkesätt, genom nyttiga mödor, genom redliga förtjänster. Så hafva de gjort, dina förfäder, hvilkas aska du beträder: de hafva ej lämnat världen, innan de åstadkommit någon nytta, innan de kvarlämnat något varaktigt minne af sin lefnad på jorden, och de slutade sina dar med den förtröstan att de, som intogo deras rum i världen och ärfde deras rättigheter, också skulle vårda och föröka summan af deras dygder.»

Och dubbelt verksam och öfvertalande blifver denna röst, då hon blandas med desse ömme och evigt älskade föräldrars, hvilkas många och tunga mödor aldrig kunna vedergällas. För oss hafva de försakat alla nöjen och fördelar, för oss hafva de tillbragt dagen i omsorger och natten i sömnlöshet; för oss hafva de undergått oräkneliga mödor: eller hvem har räknat alla deras bekymmer den tid, då vi ännu ej egde styrka att utan handledning taga det minsta steg, då det enda vapen vi egde mot faror och behof var gråt: vår första röst lika så väl som alla andras. Du har räknat dem, alltseende vittne, och du vill, att vi skola betala dem med varm och uppriktig tillgifvenhet. Och är det väl möjligt att föreställa sig den innerliga ömhet, hvarmed hulda föräldrar vaka för sina barns väl, denna hjärteliga bön till jordens

gemensamma far, då de första gången sända dem ifrån sina egna hyddor till en främmande vård, att han måtte låta sin välsignelse följa dem på alla deras stigar, att han måtte bevara dem ifrån alla olyckor och främst ifrån den att blifva ovärdiga hans beskydd; och detta högtidliga allvar, hvarmed de lägga på deras hjärtan kärleken till ordning och flit, till allt hvad som är godt och älskvärdt, och denna rörande glädje öfver deras minsta framsteg, huru de då höja sina händer mot himmelen och välsigna gifvaren af all glädje för den dyrbaraste hugnad som unnades deras dar, den att se sina barn tacksamme och dygdige; och denna tryckande oro, som faller med klippans tyngd på deras hjärtan, då de inhämta att desse barn, för hvilka de vågat allt i världen, äro ovärdige den ömhet de njutit, huru de då börja sin dag med oro, fortsätta den under sorgliga aningar och sluta den under en ängslande föreställning att i deras sista afton på jorden ingen vänlig hand skall uträckas för att tillycka deras slocknande öga: är det möjligt, frågar jag, att en varm och liflig känsla skulle föreställa sig allt detta utan de djupaste rörelser? Nej! Låt ynglingen vara kall för sina lärares röst, låt honom bortblanda och förlora alla klokhetens bud, alla vishetens grundsatser, låt honom, ifall han är mäktig därtill, le åt vänskapens råd, åt godhetens varningar, åt ädelmodets böner; låt honom sönderslita alla de band, hvarmed man sökt fästa honom vid ordningen och dygden, och hasta ifrån den ena utsväfningen till den andra: men, om likväl under loppet af dessa utsväfningar han oförmodadt möttes af en öm far eller mor, som fattade hans hand, tryckte den till sitt hjärta och besvor honom vid den huldhet, som vårdat hans dar, att icke i förtid öppna deras graf, att icke samla förtviflans åskmoln öfver deras sista stunder i världen, att icke missunna dem den glädjen att en dag kunna framställa dem inför honom, den rättfärdige domarn, med denna frimodiga bekännelse: »Herre, här äre vi och dem som du gaf oss att vårda i världen» — då skulle han hejdas i farten af sin förvillelse, låta sig ledas af den trogna handen tillbaka till dygdens förlorade stig och aldrig mer förspilla sina lyckligaste dagar eller såra den trognaste ömhet. Och händer detta ej — då må han vara förlorad för sig själf, för fäderneslandet och mänskligheten, då må han vara det enda undantaget ifrån människans höghet, ifrån Skaparens eviga lag, som bjöd oss alla

att genom dygder ådagalägga vår högre kallelse. Men aldrig skall denna sorgliga målning hämtas ibland de ynglingar, som njuta en sorgfälligare vård, en visare uppfostran! Nej, den minsta vink af deras lärare, som påminna dem, att fosterlandets och deras föräldrars ögon följa dem öfverallt, skall vara tillräcklig att uppmuntra dem till ett värdigt uppförande; och aldrig skola de ega hjärta att vägra dem, som de ömmast böra älska i världen, den hugnaden, att när de bortgå ifrån lifvets skådebana kunna trösta sig med den tanken, att deras rum värdigt skola fyllas, deras namn fortplantas, deras välsignelse gå i arf från släkt till släkt till de senaste åldrar.

§ 6. Ostraffligt skall en yngling framgå sin bana, om han ändteligen hyser känsla och vördnad för religionens helgade sanningar. Huru lätt är det icke att måla dygden, men huru svårt att utöfva den! Det är icke blott denna fråga: «hvad bör människan göra?» utan äfven denna lika viktiga: «huru skall hon förmå göra det?» som måste besvaras, om vi skole blifva enlige med oss själfve och njuta lugn och tillfredsställelse. Det är sant att dessa bud: «Öfva dygden för dess egen skuld, uppfyll dina plikter af aktning för den lag som är inskrifven i ditt förnuft, om hela världen störtar så bör du i dess grus stå upprätt och framvisa taflan, där den heligas bild är tecknad, och trotsa förstörelsen», äro upplyftande rena och hedrande för människoförståndet. Men de tala ej till vårt hjärta, och de blifva därför overksamme. De äro gjorda för högre varelser och bevisa människans släktskap med dem och oförgängeliga värde; men de äro ej ensamt tillräcklige för det stora ändamålet, som med all sedolära åsyftas: människans, endast människans förädling. Att uppsöka kraftigare bevekelsegrunder till dygd, mera enliga med vår natur, mera passande för vår sinnlighet och just därför mera verksamma; och att tillika gifva dem den värdighet, som icke bortblandade eller förnedrade dygdens ursprungliga skönhet, det var visserligen ett förslag af den yttersta vikt för mänskligheten och blef just därför fullbordadt af honom, som uti allt skulle förtjäna den förnuftiga världens dyrkan. Med vishet uppsökte han de ädlaste driffjädrar i människohjärtat och begagnade sig af dem till båtnad för sin stora afsikt, till bevekelsegrunder till ett rättskaffens uppförande. Och det är häruti som religionens värde framlyser

i den renaste och skönaste dag, och det är utur denna synpunkt, som vi böra betrakta den för att icke längre hysa några tvifvelsmål om dess förträfflighet. Älska din frälsare, och låt kärleken till honom tvinga dig att icke lefva för fåfänga och flärd, utan för din egen och andras fullkomlighet: se där uti ett enda uttryck sammanfattadt allt hvad Jesu religion i detta afseende innehåller. Och huru värdig är icke denna bevekelsegrund, eller hvad älske vi uti honom, vår odödlige välgörare? Är det icke den stora och gudomliga anda, som öfverfar hela jordens sällhet och som vill befrämja den? Är det icke den ädla välvilja, som utmärker hvarje dag med godhetsprof, är det icke den beundransvärda ståndaktighet, som icke ser några hinder, icke känner några faror, då det gäller att utföra ett stort och lysande värf, är det icke med ett ord den renaste, den sannaste och skönaste dygd, som visat sig på jorden! Och huru verksam måste den icke vara, denna bevekelsegrund: det är icke här ett tomt begrepp för min tanke, som lämnar hjärtat kallt och liknöjdt, huru högt och förträffligt det än må vara, nej, här framställer sig dygden för mitt öga och för min känsla i bilden af en man, som arbetar för en otacksam värld, för efterkommande släkter, som dör för deras frälsning och döende besvär mig att äfven våga något för dygden, i bilden af en vän som för min skull slutar sina dar på ett kors, som in i döden älskar mig, och som till belöning för allt hvad han gjort begär att jag uppfyller hans sista fordringar, bland hvilka den är heligast, att jag måtte till hans åminnelse vara en god och lycklig människa. Skulle människohjärtat misskänna denna bevekelsegrund, skulle den icke vara verksam hos en yngling, hvars känsla för vänskap och tacksamhet ännu eger den skönaste liflighet! Låt honom framträda till detta altare, där en lidande men segrande dygd talar till uppmuntran och tröst för dem, som ega mod att uppoffra alla smärre afsikter för det stora mål, hvartill vi alla äro kallade! Där skall han lära sig det gudomliga ädelmod, som icke ensamt lefver för sig själf, utan gärna uppoffrar sina egna anspråk för andras väl, som icke räknar på belöning för hvart godhetsprof, utan i själfva förmågan att göra godt finner den största vedergällning därför; där skulle han lära sig den försonlighet, som är lika skön och rörande som nödvändig i världen, som öppnar sina armar för dem som förolämpat,

och ropar: «låtom oss vara vänner, låtom oss vara lycklige tillsammans»; den trofasthet, som aldrig öfvergifver trogna vänner, utan ihågkommer dem icke blott i Getsemane, utan äfven på Tabor; den foglighet, som segrar öfver alla, och främst öfver sitt eget hjärta; den ödmjukhet, som aldrig skiljes ifrån den sanna förtjänsten; det öfverlåtande till Försynen, som ett ögonblick sviktar, men sedan för evigt anbefaller sin sak i den eviga godhetens händer: med ett ord, då skulle han lära sig att anse lifvet såsom ett sant allvar att eftersinna det dyra och svåra ansvar oss en gång förestår, om vi vårdslösat vår kallelse, men också hur viss och lysande en gång vår seger blir, om vi uträttat något godt i världen. Ack, så skulle en yngling ostraffligen framgå sin bana. Känslan af religionen skulle likasom Tobiæ ängel följa honom för hvart steg, och vid slutet af banan framräcka åt honom till belöning för hans mödor samvetsfridens oförgängliga krona.

§ 7. Och detta var ett ofullkomligt utkast till de sanningar, som ifrån detta heliga rum skola föreställas dig, ädla och lifliga ungdom, som här är samlad för att lära dig den dyrbara konsten att icke blott ostraffligt utan äfven med beröm och ära framgå din bana, af en lärare, som, själf ännu stadd på ungdomens gräns, lifligt känner de frestelser som blottställa ett ungt hjärta: det är den enda erfarenhet, han kan tillegna sig. Men svagt och fåfängt vore hans bemödande, om det icke hämtade sin helgd ifrån något annat än ifrån hans uppriktiga önskan att på något sätt kunna befrämja er förädling. Nej, det är icke blott hans deltagande vänskap, som bjuder er att förtjäna aktning och sällhet, att öfva dygd och blifva värdiga människor: det är edra föräldrars röst, som väntar på denna glädje för sina bekymmer, denna belöning för sina kostnader, denna tröst för sina återstående dagar, som väntar att, sedan ni lämnat dessa ungdomens öfningar, I skolen framträda och bevisa er skickliga genom ert uppförande, i nit för de yrken, som framdeles åläggas er, genom omtanka att gagna och hedra den krets, i hvilken I skolen inträda och verka. Det är fäderneslandet som hoppas att en dag understödjas af edra sonliga armar, som äskar att icke blott i ert oförskräckta mod finna ett försvar mot angränsande fiender, utan fastmer i er kärlek för ordning och skick, i ert manliga tänkesätt, i ert förakt för fåfänga och flärd de vapen, hvarmed det kan strida mot de för-

rädare, det hyser inom sitt eget sköte: självsvåld, veklighet, lättsinnighet och oordningar. Det är mänskligheten, som besvär eder att icke förråda dess sak, att icke förspilla dess rätt, att icke fördunkla glansen af dess eviga ära, och det är ändteligen hans, den oändeliges och heliges lag, den I ej kunnen jäfva, så framt ni ej tillika viljen störta den tron, ifrån hvilken han befaller öfver alla världar, och som en dag skall kalla er till räkenskap huru ni vårdat er oskuld, huru ni nyttjat de tillfällen eder erbjödos till att förväfva kunskapernas skicklighet, huru ni förvaltat denna skatt, han anförtrodde er i känslan för sanning och dygd, och som skall döma er endast därefter, sedan allt annat försvunnit som en dröm för er känsla, bilden af de lyckliga stunder ni öfverlefvat, af de företräden ni njutit, af de segrar er ärelystnad vunnit, och ingenting blir öfrigt af eder varelse utan summan af det ädla ni tänkt, af det goda ni gjort, af det nyttiga ni åstadkommit för världen. Amen!

Hofrättspredikan 1803.

I. N. J.

§ 1. I ditt tempel, treenige Gud, ser du i dag en samling af rättvisans och lagarnas vårdare inom vårt älskade fosterland. Kännande lifligt icke blott äran, utan äfven tyngden af sitt kall, nalkas de dig för att tacksamt eftersinna den förra, och för att utbedja sig styrka till att värdigt kunna bära den senare. Du har anförtrott åt oss, säga de, vården öfver oskuldens sak, sanningens helgd och dygdens eviga rättigheter. Du vill, att genom våra omsorger rättvisans heliga vågskål bibehålles i sitt skick och sin jämvikt, alla förmätna och för samhällsordningen vådliga anslag tillbakahållas och straffas, och ett gemensamt väl därigenom befrämjas. Du vill att alla egennyttiga afsikter uppoffras för det allmänna lugnet, alla häftiga och förvillande sinnesrörelser bortvisas ifrån våra samlingsrum, och att endast förnuft, billighet och människokärlek blefvo de rådgifvare, dem vi spörja så vid våra

öfverläggningar, som våra beslut. Du vill att hämndens och straffets svärd, åt oss anförtrodt, blifver för den tröge en påminnelse, en varning för obetänksamheten, och endast för det fräcka brottet en fasa. Och upptäcker ditt allseende öga däruppå en enda droppe oskyldigt blod, runnen för vår sorglöshet eller vår egennytta, då vill du rycka det utur våra händer, och en dag vända det mot vårt eget brottsliga hjärta. Vi häpne för strängheten af vårt ansvar, för mängden af våra plikter, och för själfva äran af vår kallelse. Se vi alltid med påtaglighet det rätta? Vilje vi det med redlighet? Kunne vi nog kraftigt utföra det? Huru mycket mörker öfver vår synkrets! Huru många irrgångar för vår öfvertygelse! Huru många snaror för vår dygd! Och genom allt detta, huru svår är icke vår bana! Mänsklighetens vanära och olyckor, lagarnas ofullkomlighet och många brister, menighetens vrånghet att tadla och fördöma — hvilka ymniga källor till bekymmer för oss. Du vet det, allseende, och god och barmhärtig som du är, har du icke nekat oss motsvarande källor till tröst. Må vi finna dem, i den glada öfvertygelsen, att vårt arbete icke varit förgäfves, utan i någon mån bidragit till våra bröders lugn och visare uppförande, i den följda grundsatsen att vi äre fosterlandets tjänare, som icke efter vår mening, utan enligt dess tydliga föreskrift böra utföra dess befallningar, och ändteligen i den åldriga läran som icke mindre för oss, än för hela jorden är tröstefull och viktig — den att redligheten i dig eger ett aldrig bedraget vittne, den misskända dygden en rättvis belönare, och det felande människohjärtat icke blott en domare, utan äfven en fader. — Fader vår som m. m.

Text:

Jag hade mycket bekymmer i mitt hjärta, men din tröst gladde min själ. Ps. 94: 19.

Ämnet:

En domares bekymmer och tröst.

§ 2. Ingen eger tillfälle att oftare se mänskligheten förnedrad och olycklig, än en domare, och detta är för honom en rik källa till bekymmer. Det gifves ett allmänt människovärde,

hvars grund tvifvelsutan bör sökas i vår daning, ehuru vi endast genom den af en vis uppfostran beredda utvecklingen af våra förmögenheter komma både till dess känsla och dess begrepp. För den odlade människan är tanken däruppå beständigt närvarande, och inflyter med liflig verksamhet icke mindre på dess grundsatser och omdömen, än på dess tänkesätt och handlingar. Men äfven den af lyckan misslottade, hvars utbildning ingen vänlig hand besörjt, anar, med en liflig, ehuru dunkel känsla, ett ädlare ursprung och en högre bestämmelse, än den han delar med den natur, som honom omgifver, och bestyrker äfven för sin del läran om vårt släktes förträfflighet, då han uppfyller den lag, som han hvarken till dess grund, eller till dess vidsträckta tillämpning känner. Det är denna lag, det mest lefvande och det trognaste aftrycket af människoförträfflighetens känsla, hvars uppfyllande, utmärkt under namn af dygd, bestämmer graden af det värde vi ege, och som utgör likasom den första och hufvudsakligaste länk i det band, som förenar de förnuftige varelserna med hvarandra, och gör af hela mänskligheten en enda stor och vördnadsvärd släkt, spridd öfver jorden.

Till denna förening finnes ännu en annan grund, hvilken enligt Skaparens visa inrättning till vårt släktes bestånd hvilar på de till sällhetsbegäret näst gränsande sinnesrörelserna — välviljan, medlidsamheten och ädelmodet. Alla väl danade sinnen medgifva, att de icke äro skapade för sig ensamt, att andras ofärd utgör deras ledsnad, och att åsynen af en utan hopp olycklig medmänniska är mäktig att rubba och förslöa känslan af äfven de lifligaste och ädlaste njutningar. Den inskränkta kretsen för deras hvardagliga verksamhet är icke kretsen för deras omtanke och deras deltagande. Hela jorden är rymden för deras känsla, hela mänskligheten deras fädernesland, och hvem hälst som lider deras blodsförvant.

Och skulle icke äfven vår enskilda erfarenhet kunna lägga sitt vitsord till bestyrkande af dessa sanningar! Bidrager icke allt, hvad som befrämjar mänsklighetens dygd och lycksalighet, äfven till vår förnöjelse? Tillegne vi oss icke själfve en del af den ära, som stora sinnen vunnit, upplyfta vi icke vår själ för att hinna höjden af deras, och genom hvilken undransvärd kraft sker det, att en stor och ädelmodig dygd, utöfvad i en annan världsdel,

framtränger ända till den aflägsna skugga, där vi tillbringa våra dar, och likasom genom en våldsam skakning rör äfven vårt hjärta? Nej! Nej! Egennyttans lag är icke den högsta för mitt släkte, och ehuru vi genom ett olyckligt eller föraktligt lyte i vår synkraft eller vår känsla tycka att våra egna små fördelar äro större än hela jordens viktiga ändamål; så äre vi dock nitiske att för andra visa ett ädlare tänkesätt, till ett evigt vittnesmål emot oss, att vi äfven i själfva verket borde ega det.

Men just här äro källorna belägna, ifrån hvilka den vise hämtar både sin glädje och sin oro. En upplyst domare delar med honom denna senare känslan, och det så mycket lifligare, som ingen oftare än han eger tillfälle att se huru långt mänskligheten aflägsnar sig ifrån sina stora ändamål.

Redan vid ingången af hans bana väntar honom bekymret för att sedan blifva hans oskiljaktige följeslagare. Med inbillningen ännu tjusad och med känslan ännu varm af de höga grundsatser, af de sköna föreställningar om pliktemas befallande tvång, om dygdens ära och sin egen själfständighet, dem han ifrån sina lärdomsår inhämtat, angriper han sitt nya kall, och hoppas att en glad ungdoms präktiga taflor snart skola förbytas till verkligheter: men huru blir han icke bedragen! Han har lärt, att en ren och sig själf bestämmande dygd är förnuftets fordran och människans ändamål, och han finner driffjädrarne till hennes gärningar icke blott långt skilda därifrån, utan ock alldeles stridande däremot. Han har hört att människan är en fri varelse och eger en själfständig kraft att bestämma sig till det goda, och han ser att alla de särskilda sinnesrörelser, alla de böjelser, och jag frestas att säga alla de nycker, hvaraf hon lifvas, äro för henne lika så många behärskare, hvilkas vink han måste åtlyda. Han har inhämtat, att vi äro skapade till att förljufva hvarandras stunder, till att genom ömsevis sträckta händer aflyfta bördorna ifrån tryckta skuldror, och att vi alla äro barn af samma fader i himmeln — och han ser bröder väpnade mot bröder, blodsförvanter blifva främmande för honom genom tvisten om flere kärfvar, flere ax, hvad säger jag? — flere strån, vänner förlorade, evigt förlorade för hvarann förmedels en nyck af lynnet, en öfverilning af känslan eller en oförsiktighet i uttrycket: och dessa äro barn af samma fader i himmelen!

Knappast använder han någon dag i sitt yrke utan att lifligt påminnas om begärens välde öfver förnuftet, sedernas fördärf och alla de olyckor, som därifrån äro oskiljaktige. Det fräcka brottet, som under lagens egna ögon gäckar dess bud; den tilltagsna egennyttan, som i trots af himlens förbannelser och folkets amen därtill flyttar nästans råmärken; listen som gör ondt, undangömmer sina spår och ler däråt; hämndgirigheten som släcker i blod den oförrätt, hvilken icke förtjänt en droppe vatten; vreden som tänder en afgrund i sin egen barm — med ett ord alla det förvillade människohjärtats stormande begär, alla dårskaper, oordningar och laster, som förstöra jordens trefnad och lugn och ifrån hvilkas blotta föreställning vi andre med en liflig rysning vända oss bort — alla dessa framträda i sin ursprungliga och afskyvärda gestalt för domarens ögon. Där en olycklig brottsling, som under skygd af natten föröfvade en illgärning ännu mörkare än den, som utan att ens åsyfta något ändamål eller någon vinning, sänkte dolken i den redlige husfadrens bröst, och i de barns, som hvilade vid hans sida. Där en annan, som döf för hjärtats starkaste röst, för naturens rop och för tacksamhetens heligaste fordran med grymhet släckte ett lif, som han vid altarets fot, inför Gud och människor, svor att uppehålla och glädja. Där ännu en annan, som åt lågan af en enskild hämnd var färdig att uppoffra närvarande och kommande åldrars lugn, fosterlandets trygghet och sitt eget namn, sin lycka och sitt samvete.

Och nu! Alla dessa brottslingar, framställda inför rättvisans domstol — hvad äro de likväl? Människor som vi, utrustade med samma förmögenheter, kallade till samma dygd och ämnade till enahanda lycksalighet. Många äro kanhända mindre brottsliga än de synas, äro olyckliga offer för öfverilningen, för okunnigheten eller kanske för behofvet, andra äro djupare fallne än vår föreställning önskar att måla det; men alla äro de dock värdiga föremål för vårt deltagande. Afällingar ifrån sitt mål, ifrån dygd och lycksalighet, förlorade för fosterlandet och för mänskligheten, för sig själfve och sina anhöriga, väcka de hos människovännen samma bekymmer. Och skulle en ädelsinnad domare se dem utan rörelse? Bör jag ens önska honom denna, skall jag säga lyckliga eller föraktliga gåfva att genom vanan att se missöden och olyckor alldeles härdas däremot ända till klippans fullkomlig-

het. Eller kan jag föreställa mig att han med oförvirradt öga åskådar dessa dageliga uppträden, uppträden af elände och nöd; dessa evigt förnyade skådespel af en förnedrad mänsklighet, en föraktad eller glömd religion, en trotsad samhällsordning; dessa lifliga påminnelser om oskuldens och glädjens förlorade paradis, och bojornas ryslighet, och harmens förbannelser, och förtviflans ögonkast, och ungdomens och hälsans vissnade behag, och grafvens och dödens sorg, och glansen af den heliges bild skymd af ångern, förebråelsen och fasan, likasom aftonstjärnan af ett hotande moln — hvad jag beklagar eder, rannsakare af människohjärtat, granskare öfver dess böjelser, domare öfver dess fel! Ju ömmare eder känsla, ju ädlare edert tankesätt, och ju vidsträcktare eder välvilja — desto flera och lifligare edra bekymmer!

§ 3. Och likväl förökas ännu dessa bekymmer — och det af själfva lagen. På alla människoverk har ofullkomlighetens hand intryckt en tydelig och aldrig utplånlig stämpel; men svårast kännes den likväl i sådana, af hvilkas större eller mindre duglighet, ordning och fasthet flere människors välfärd beror, och hvilka, sedan den sista handen vid den är lagd, icke utan olägenheter, kanske öfverstigande de fördelar man af förbättringen väntat, kunna vidröras och förändras. Ett mörkt tidehvarf har ofta stämplat de lagar, som, genom en olycklig nödvändighet, äfven för ljusare tider blifvit gällande. Falska och öfverspända religionsbegrepp, en föga sund sedelära, en bristande kännedom af människan, dess driffjädrar, krafter och förbättringssätt, en invecklad och oredig statskonst, med ett ord, tusende särskilda omständigheter hafva med gemensam styrka bidragit till att sänka och kvarhålla lagarna i en beklagansvärd ofullkomlighet. Ohelgar jag ert minne, vördnadsvärda konungar, hvilkas stoft detta åldriga tempel förvarar? Längesedan är eder sak granskad och afgjord inför en högre domstol, och det tillkommer icke oss att ånyo upptaga den. Tvifvelsutan voro edra afsikter goda, er välmening uppriktig, och er möda berömvärd. Tvifvelsutan var det edert hopp att de stadgar, I utgåfven, skulle kraftigt bidraga till ert folks båtnad, och visserligen sågen I det med glädje uppfyllas. Men om de icke mera med samma rättvisa eller samma framgång föreskrifvas en annan tid, om ett klarare ljus, förunnadt åt oss, visat deras brister, och om de förbättringar de fordrat, af andra händer

blifvit skänkta däråt: så var detta ingen orättvisa mot er möda, utan en billig gärd åt edra minnen af dem, som ärfde er krona, och eftervärlden, då hon välsignar edert nit och edra omsorger, vänder gråtande sitt öga ifrån edra misstag.

Men äro dessa misstag i vår tid alldeles undanrödja och intet spår däraf mera synbart? Måste icke såväl vid stiftandet, som vid utöfningen af hvarje borgerlig lag afseende göras på människan såsom en fri varelse — ämnad till en orubbad njutning af den sällhet, hennes natur medgifver, till utveckling af sina krafter för detta ändamål, och till en oafbruten gång mot fullkomligheten — på själfva lagens yttersta grund, som icke kan vara någon annan än inbördes lugn, frihet och säkerhet, och ändtligen på de särskilda fall, hvilka påkalla dess åtgärd, och fordra en egen uppmärksamhet hos dess handhafvare? Men äro alla dessa afseenden tillbörligen iakttagna, och kunna de möjligen vara det? Gifves idag ingen stridighet emellan lagens bokstaf och dess anda, emellan rättvisan och billigheten, emellan sedolärans och statsklokhetens fordringar? Jag vädjar till ert grundliga omdöme, och er mogna erfarenhet, vördnadsvärde män! Var icke själfva lagen ofta en källa till edra bekymmer, ömsom genom sin otydlighet, ömsom genom sin obestämdhet, och någon gång genom sina motsägelser, eller i allmänhet genom sina brister. Sågen I aldrig på den ena sidan fosterlandet med sina tydliga anspråk, och på den andra mänskligheten med sina rättigheter ännu åldrigare — och hvem borde ega företrädet? Vände Ni aldrig med en liflig rysning ert öga ifrån dessa straff, som hämna ögonblickets öfverilningar med en evighet af plågor, och det bekymrade och ångestfulla hjärtats utbrott med det järn, som endast nedrigheten borde draga, och hvilka i allmänhet äro lika långt skilda ifrån naturens och den visare mänsklighetens fordringar, som de till samhällets bestånd äro af en för mycket påtaglig nödvändighet. Sågen I aldrig å den ena sidan en fräck brottsling, som egde emot sig allmänhetens förakt, er enskilda öfvertygelse och sin egen framfarna lefnad, men som skyddades af den blinda lagen; och å den andra en man, i hvars anlete lästes tålamodet, renheten och det ångerfria samvetet, som egde talande vittnen till sitt försvar i sin ungdoms vandel, sin mannaålders gagn och sina medmänniskors aktning, men som saknade dem, hvilka lagen fordrar, och blef olycklig. O, ännu engång

beklagar jag eder, I medlare emellan edra bröder, och bekänner häpnande, att eder ära att vara den Högstes ombud på jorden är dyrköpt.

§ 4. Allmänhetens vrånga och oblida omdömen öfver edra gärningar och ert förhållande, se där åter en ny källa till bekymmer för eder. Och huru snar att döma, huru sen är icke menigheten att ändra sin öfvertygelse, om jag bör så kalla denna grundlösa och troget vidlådande svaghet, alstrad af blindheten och högmodet. Själf icke mäktig af några grundsatser, utan följande blott sina hugskott, tror hon äfven andra af dem bestämmas. Van att aldrig företaga något utan att noga kunna beräkna vinsten däraf och genast uppbära den, söker hon äfven rundt omkring sig samma fel; kortsynt och vacklande i sina begrepp, flyktig i sin känsla och föga rättsinnig i sitt tänkesätt, dömer hon icke saken, utan dess yta. Och likväl tror hon ingenting ligga utom sin domsaga, och ehuru hon känner litet eller intet, yttrar hon sig om allt, ingalunda med den vises blygsamhet, som uppskjuter sitt domslut till dess att målet är granskadt, och ännu längre, utan med afgörande maktspråk, merendels lika långt skilda ifrån sanningen som anständigheten. Är det en af fosterlandets tjänare som begått ett fel, — och hvilken dödlig felar icke — så är det icke mera hans, utan hela ståndets, så upprepas det mun ifrån mun, och växer slutligen till en storhet, som gör det oigenkännligt af den, som såg det i dess upprinnelse. Hon tror att personliga hänseenden inför edra domstolar äro gällande, och att I gifven åt släktskapen, ynnesten och vänskapen, hvad som endast tillkommer rättvisan. Hon tror att den stumma lagen i er hand måste emottaga den skapnad, som I finnen för godt att gifva honom, och att själfva dess obestämdhet och otydlighet öppnar ett så mycket friare fält åt edra enskilda tycken. Hon tror att edra händer — men edert eget samvete är den grundligaste vederläggning af hennes förhastade omdömen. Eller är det möjligt att en flyktig mening skulle gälla mer än en bestämd grundsats, ett lättsinnigt begär mer än en tydlig lag, och vänskapens bön mer än fosterlandets befallning? Är det möjligt att en högre upplysning blott skulle alstra egennyttans klokhet, och ej värma hjärtat för det allmännas väl? Är det möjligt att oskuldens sak, redlighetens rätt, och dygdens lycka skulle blifva ett offer för en

låg vinningslystnad? Ni skulle då för den försaka äran af ett redligt namn, trösten af ett godt samvete och hoppet om den eviges bifall. Ni skulle samla öfver eder de vrångas rättmätiga och gälla hämnderop, och, det som är mera tryckande, de godas tysta förtrytelse. Ni skulle beröfva er all hugnad under verksamhetens år, all tröst på eder ålderdom, och alla välsignelser öfver er aska. Nej, menighetens dom är orättvis, men den är icke destomindre bekymmersam. Ty ehuru en redlig man icke med barnslig nygirighet afbidar menighetens bifall, eller fegt fruktar dess ogillande, ehuru han mäter sina gärningars värde icke efter deras intryck på andras sinnen, utan efter affekten som födde dem, och den nytta som dem beledsagade, och ehuru han således hvilar med trygghet vid den rättvisa, som han utan förmätenhet kan göra sig själf, måste man dock förlåta honom om han öfverlefver stunder, då han äfven af sina medmänniskor väntar den, och då det visserligen oroar honom att i denna väntan blifva bedragen.

§ 5. Men jag skyndar att också nämna eder tröst, och jag behöfver därvid så mycket mindre vara vidlyftig, som den icke är främmande för ert hjärta. Mänskligheten är förnedrad och olycklig, men en domare kan bidraga till att minska både hennes brott och hennes olyckor. Det är sant, inga tvångslagar hafva bidragit till att göra plikten åtlydd för sin egen skuld, eller dygden älskad blott för sin rörande skönhet, eller lasten afskydd genom sin egen otillbörlighet, och en domare kan således sällan njuta den tillfredsställelsen att i denna högre bemärkelse hafva befrämjat mänsklighetens förädling. Men honom saknas dock icke tillfällen att göra sig förtjänt af sitt släkte. Var det icke hans ära att hafva ledt människan några steg närmare den höjd i förädling och dygd, till hvilken hon är kallad att uppstiga; så är det åtminstone hans förtjänst att hafva hejdat henne i loppet till afvägar, som ännu längre skulle hafva fördröjt hennes gång och kanske fört henne till nya djup af oordningar och förnedring. Lyckades det honom icke att lifva inom kalla och egennyttiga hjärtan en varm känsla för medmänniskors väl, så har han åtminstone förmått hindra dem att föröka deras missöden. Äro tänkesätt icke genom honom mera förädlade, så hafva dock sederna honom att tacka för sin renhet, eller åtminstone för sitt

mindre allmänna fördärf. «Det var ej min lott», säger han till sig själf, «att fastare tillknyta ömhetens band mellan söndrade hjärtan, men jag förekom deras fullkomliga upplösning. Dygden blef ej genom min omsorg mindre förföljd eller mindre sällsynt på jorden, men lasten blef mindre segrande. Den misskända redligheten egde ännu sina tårar, men de hämnades. Jag kom fräckheten att rodna, vreden att sansa sig, och förhärdelsen att gråta. Jag omvände den ena vid ingången till sitt fördärf, den andra på halfva vägen, den tredje vid brädden, och himmelen vare lof, — äfven utur själfva djupet upplyftades någon af min hand. Jag lärde den trotsande att det finnes en Gud, den egennyttige att det ges ett fäderneslan d, och förtryckaren att också andra äro människor.» — Och huru mycket godt har han icke genom allt detta uträttat till fosterlandets och mänsklighetens bästa! Han har bevarat i orubbadt skick skyddsmuren kring helgedomen och kring hyddan, gifvit större utrymmen åt flitens händer, skyddat förtjänstens anspråk och tillbakahållit oduglighetens tilltagsna försök. Han har återställt vänner och medborgare åt hvarann, släckt hämnden i dess första gnista, och därigenom förekommit stora och förskräckande vådor. Han har gjort säkerheten, likasom den är hvar mans rätt, till hvar mans egendom, friheten med måtta eftersträfvad, med vishet njuten, och lugnet lika allmänt kändt som efterlängtadt. Och huru många oredor har han ej förekommit eller upplöst, huru många anläggningar, vådliga för en närvarande tid och för eftervärlden, upptäckt och undanröjt, huru många tårar och missöden besparat den eljes nog olyckliga jorden!

Och skulle hans möda blott för honom själf vara förlorad? Aterstrålar ej glädjen ifrån det hjärta som henne emottagit, till det som henne gifvit, och ligger icke den säkraste och den ljufvaste tröst åt sedliga sinnen förvarad i gagnet, som åtföljt deras gärningar! Är det ingen tröst att kunna säga till sig själf: «Ditt lif var ej förloradt för världen, din möda kröntes af nyttan, och af dina vakor bereddes lugnet»! Är det ingen tröst att vara den Högstes ombud på jorden, och värdigt fylla denna stora kallelse? Är det ingen tröst att känna oskuldens tacksamma tår falla på sin hand, att höra blandade röster utbrista: «du har försvarat våra rättigheter, skyddat vår frihet och gifvit lugn åt vårt bröst och åt våra boningar;» att se den förföljda förtjänsten visa sina forna

fjättrar, sägande: «dessa har du lossat»; den tryckta fliten sina fält: «dessa har du hägnat», och fosterlandet sina fordom affälliga söner: «dessa har du återfört till mitt moderliga sköte.»

§ 6. Lagen är ofullkomlig; men det är min tröst att jag efter måttet af mina insikter sökt gifva ljus åt dess mörkare ställen, förlika dess ofta stridiga fordringar med hvarann, och bidraga till den stora öfverensstämmelsen emellan honom och sedeläran: det första vilkoret för hvarje medborgerlig lags fullkomlighet. Men där detta icke tilläts mig, var jag af en kanhända öfverdrifven, men i min öfvertygelse tillbörlig samvetsgrannhet hindrad ifrån att använda någon åtgärd vid dess förklaring eller visare tillämpning på de mål, som underkastades min pröfning, och där jag genom allt detta kände mig invecklas i en bekymmersam villrådighet — där ihågkom jag, att jag blott var fosterlandets tjänare — och jag kände mig snart tröstad. Ofta såg jag förhastade stadgar, anstalter föga bidragande till sitt ändamål, och sårande bevis för den åldriga satsen, att den största rättvisa ofta är den största obillighet. Mången gång ljödo dessa ord i mitt öra, och förföljde mig: «Vi hafve lag, och efter vår lag skall han dö», och jag glömde ej hvem det var som blef ett offer för denna grundsats. Hvad hade du gjort med hans klubba i din hand? frågade jag mig själf med häpnad, och mitt svar blef: «Jag hade tvått mina händer, kallat himmel och jord till vittne öfver min oskuld, undertecknat domen, och utplånat den med mina tårar». — En god domare är bättre än en god lag — hvilken träffande liflighet, och hvilken vis sanning i detta åldriga tänkespråk. — Men huru mycken försiktighet att vid dess tillämpning iakttaga, och är icke äfven den minst tjänliga lag öfver den skickligaste domare, och vore det icke ett missbruk, kanske någon gång lyckligt, men i följder utan tvifvel vådligt, att öfverlämna den ena åt den andras enskilta öfvertygelse och därpå grundade behandlingssätt. Sådan är en domares tänkesätt och hans tröst. Utan feghet har jag yttrat min öfvertygelse, utan egensinnighet uppoffrat den. Den åldriga helgedomen är vördnadsvärd äfven med sitt mörker och sin vemodiga anläggning. Den är dock med allt detta en tillflyktsort. Rättigheten att nedrifva och ändra förvaras, säkert till en båtnad för mitt släkte, åt andra och kanske visare händer. Hvad mig angår — jag måste uppfylla min plikt, uträtta det värf mig är anför-

trodt, och tröstar mig med det vitsordet af mitt samvete, att mina afsikter varit goda, min vilja redlig, och att den icke är okänd af den högsta domaren.

§ 7. Ja! Människorna äro lättsinnige i sitt tadel och vrånga i sina omdömen, men det är min tröst att billigare domare gifvas. Och i sanning, m. å., under de flestas likgiltighet, andras kortsynta domslut och mångas föraktliga sed att tadla och förmörka — hvad återstår för en redlig man, om icke att hos sig själf söka både sin tröst och sin belöning. Sådan är också en rättsinnig domares utväg, och af den missledes han icke. Hans tröst och hans ära är den, att han har ett godt samvete. Där söker han ersättning för sina förluster, försvar mot hårda tillmälen, upprättelse för all misshandling, och han söker icke förgäfves. Dit flyr han icke blott i sorgens stunder, utan ock i orättvisans. Därifrån hämtar han belöning för redan utstånda mödor och styrka till att uthärda nya. Midt emellan vrånga beskyllningar, tadel och förtydningar framgår han af denna tröst lifvad, med lugn och sinnesfrid sin bana, likasom källan i trots af de orena ämnen, som henne omgifva, med klar bölja fortsätter sitt lopp. «Jag har handlat som en redlig man, följt min bästa öfvertygelse, eger intet att mig förebrå — och för öfrigt är mitt vittne i himmelen, och bor den mig känner i höjden» — se där den enklaste och på en gång den fastaste af alla tröstegrunder; hvem hälst som på dem uppfört sin tillfredsställelse, har byggt dem på en grundval fastare än den, som uppehåller grafvens portar.

Och här vore tillfället öppnadt att på religionens altare nedlägga en gärd af vördnad, att visa dess nödvändighet för samhällets bistånd, för lagarnas helgd, och för domarens tröst, och att genom allt detta framkalla en ny välsignelse öfver dess aldrig nog dyrkade upphofsman. Men dessa sanningar behöfva i dag blott nämnas, och deras omständligare bevisning vore en oförrätt mot eder, vördnadsvärde män, som samlat er i detta tempel, för att i likhet med vår saliggörare begynna edra företag med en suck till himmelen. Beledsage eder härifrån billigheten, människokärleken, rättsinnigheten och alla kristliga dygder. Må fosterlandet och mänskligheten icke förgäta hvad de äro skyldige åt eder vaksamhet öfver ordningen och sederna, eder uppmärksamhet till begärens stämplingar och företag, edert nit att vilja och

eder skyndsamhet att befordra det rätta. Må den rättvisa, som I söken att göra gällande i sammanlefnaden, icke vägras edert namn och edra mödor af edra medmänniskor. Så visst som den väntar eder inför afsikternas enda rättmätige domare. Amen!

1 söndagen efter Trettondag, 1803(?).

I. N. J.

§ 1. Aldrig intogs detta rum, helgadt åt sanningens och dygdens förkunnande, af någon lärare, utan att han erfor inom sitt bröst dessa vördnadens närsläktade känslor — tvekan och räddhåga. Icke blott det utmärkta som ligger däri att ensam tala ibland en hel menighet, synes böra väcka hos hvilken som hälst som i denna egenskap framträder en vördsam fruktan; utan fastmer vikten och helgden af de ämnen, som skola utföras, synas vara berättigade till den allvarligaste vördnad och det visaste behandlingssätt. Inträffade därtill med den tillfälligheten, att det var en ung man, af inskränkt kännedom och öfning, och följakteligen med en ringa rättighet att blifva hörd, som skulle förkunna de viktigaste lärdomar inför en församling, där hans vördnad och hans tacksamhet uppsökte och fann många åhörare, af hvilkas mera öfvade lefnadsvishet, af hvilkas erfarenhet och dygd han själf både behöft och önskat att hämta undervisningar: då var det visserligen af en dubbel svårighet att vara vishetens och religionens lärare, då fordrades utan tvifvel den största varsamhet för att på engång rättsligen både glömma och ihågkomma sig själf: då var det sannerligen med en högre grad af liflighet, som alla de känslor, hvilka äro oskiljaktige ifrån detta heliga rum, borde genomtränga talarens hjärta. Tillämpningen af allt detta gör sig själf, och behöfver icke ifrån detta ställe vidare förklaras. Men under allt detta har det likväl varit en tröst och en uppmuntran att tänka, det alla de lärdomar, som härifrån blifvit förkunnade, egenteligen varit ämnade till den ungdoms undervisning, som här finnes samlad för att blifva skicklig till ett viktigt kall i samhället. Ynglingens hjärta är lifligt och ömt, det öppnar sig lätt för alla

intryck, det älskar med häftighet allt hvad som är godt och älskvärdt, det kallnar sent eller aldrig för välviljans uppoffringar. Om de finna att du uppriktigt nitälskar för deras väl, om de blifva varse hos dig något allvarligt bemödande att bidraga till deras förbättring, om det lyckas dig att öfvertyga dem att de råd och varningar, du gifver, äro på engång vänskapens uttryck och skyldighetens fordringar; så skola de med öppnade armar och en öppen själ komma dig till mötes, emottaga dina undervisningar med glädje och icke engång tröttna att följa dig på den väg, den inga leende utsikter göra behaglig. Denna tanke har ofta varit tröstande, och huru skulle han ej fortfara att vara det! För att alltid njuta dess tillfredsställande ljufhet, och vara värdig därtill, fordras utan tvifvel att hälst framställa sådana betraktelser, som ega ett närmare inflytande på ynglingar, och att anse desse våra öfrige vördnadsvärde åhörare endast som vittnen till den sorgfällighet, hvarmed vi utså fröen till sanning och dygd, och såsom domare öfver de frukter, de gifva.

Men då denna afsikt icke alltid blifvit så noggrant som vi önskat det uppfylld, utan vi ofta likasom ifrån längre håll sökt en nyttig tillämpning af våra betraktelser; så är det med så mycket lifligare nöje som vi idag emottage det tillfälle att tala till ungdomen, hvilket likasom självmant erbjuder sig åt vår uppmärksamhet. Det är den tolfårige Jesus, som i dag följer sina föräldrar till Jerusalem, och som i stället för att fästa sin uppmärksamhet vid prakten i denna lysande stad, skyndar sig till templet för att i sällskap med dess lärare undersöka de viktigaste och de allvarsammaste ämnen, och som tidigt förvärfvade sig detta hedrande vittnesbörd, att han växte till i ålder, i vishet och nåd för Gud och människor. Måtte du likna honom, glada ungdom, och tidigt som han vända dina sinnen från fåfänga och flärd till ämnen af vikt för ditt förstånd och ditt hjärta; tidigt som han tänka på din skapare och dess välgärningar och aldrig på annat sätt än som han gjorde det, svika dina föräldrars väntan: de hoppades att finna honom i sällskapet, men funno honom i helgedomen. Det är med denna önskan som din vän och ledare börjar sina föreställningar i det nya tideskifte, som redan är öppnadt för vår verksamhet: han vet ingen ädlare, och ingen som uppfylld snarare lofvar att leda dig närmare den lycksalighet,

hvilken vi alla med samfällda böner önska att du måtte uppnå. Himmelen välsigne eder och låte er alla växa till i ålder, i visshet och i nåd för Gud och människor. Hör oss, o fader vår som är i himmelen etc. —

Propos. Vårt göromål skall genom Guds nåd på denna stunden blifva att teckna:

Bilden af en yngling, som vinner bifall både af Gud och människor.

§ 2. En yngling, som vinner bifall både af Gud och människor, tillväxer med åren allt mer och mer i kunskaper och skicklighet. Så gjorde den unge frälsaren och lämnade därigenom åt alla ynglingar det skönaste och det värdigaste efterdöme att följa. Ännu stadd på gränsen af barndomens ålder, då allt hvad som vanligen förnöjer känslan och inbillningen utgör människans förnämsta göromål och förlåtligen bemäktigar sig hennes uppmärksamhet, vände han dock sina tankar åt manligare och redbarare ämnen och förebådade därigenom tidigt, hvilken höjd af storhet och förträfflighet, han med åren skulle intaga. Också danades aldrig någon till en stor, ja icke engång till en skicklig och nyttig man utan att med sorgfällighet hafva användt barndomens och ungdomens oskattbara tid. Sådan är naturens oföränderliga ordning, uppenbarad och kungjord öfverallt till människans efterrättelse, och det första steget för att blifva lycklig är utan tvifvel att allvarligt och noggrant följa den. Hon har velat att vårens tid skulle tillika vara verksamhetens. Hon låter då alla jordens alster framskjuta, alla lefvande varelser upplifvas och hela skapelsen försättas i den lifligaste rörelse och verksamhet. Ju tidigare och mildare vår, desto flera, desto skönare behag att hoppas af sommarn, desto rikare skördar att af hösten förvänta. Sådan är naturens ordning, och om den någon gång synes afvika därifrån och lika fullt uppnå sina ändamål, så sker det ingalunda i afsikt att förleda oss till afvägar, och till att pröfva våra svaga krafter på det besynnerliga, det dristiga och ovanliga. Barndomens dagar måste då sorgfälligt användas, så framt ungdomens skola gifva något glädjande hopp att i mannaåldern uppfyllas och ännu på ålderdomen njutas. Inbillningsgåfvan är då lättare böjd och

emottager snart alla intryck och äfven de af det goda; känslan är mera liflig, och minnet mera skickligt att fästa föremålen och förvara dem till dess eftertankans tid kommer, då de ånyo framträda och utbildas: likasom den tacksamma jorden förvarar de frön henne anförtros, och icke som det synes förstör dem, utan afpassar en läglig tid för att låta dem framskjuta, blomstra och hinna sin mognad. Det är därför det största och svåraste missöde som kan träffa oss, att i våra första år förlora tillfället att inhämta nyttiga kunskaper, eller genom en veklig och vårdslösad uppfostran afvänjas ifrån mödor, flit och arbetsamhet, eller genom lyckans hårdhet sakna alla utvägar till utbildning af våra egenskaper. Ty hvilken flit man ock sedan må använda, huru sorgfälligt man än må bemöda sig att ersätta de första årens förluster, och hvilka fördubblade steg man hälst må taga för att likasom upphinna den flyktande tiden; skall man dock alltid nödgas stanna på afstånd ifrån dem, hvilka njutit en tidigare vård och undervisning. Också är denna lycka, att tidigt falla i deras händer, hvilka med uppoffrande af sin egen bekvämlighet arbeta för andras odling, hvilka likasom tvinga det unga och flyktiga sinnet att fästa sig vid det nyttiga, och hvilka ega nog mod, vishet och ståndaktighet att fördraga eller ens icke synas märka ynglingens missnöjen och obetänksamhet, utan i trots af allt detta fortfara att rikta hans förstånd med nyttiga kunskaper, i den fasta öfvertygelse, att han en dag skall välsigna äfven deras stränghet, och om ej förr dock på deras aska göra rättvisa åt deras misskända eller glömda mödor — denna lycka, säger jag, att tidigt falla i sådana händer är visserligen den största, oss kan hända i våra första dagar. En älskvärd yngling inser den, erkänner den med djup vördnad för den allgoda Försynen och söker att förtjäna den genom dess tillbörliga användande. Väckt till uppmärksamhet på hela naturens gång, finner han den vara en oafbruten och ordningsfull verksamhet och flit, inser han helgden af den lag, som skrefs för alla lefvande väsenden alltifrån dessa ringa och obemärkta varelser, hvilka draga fram sina strån till ett allmänt förråd, ända till de förnuftige, som föreskrifva själfve stadgarna för sin sammanlefnad och råda öfver den öfriga skapelsen, att de nämligen genom drift och arbetsamhet måste bevara sitt själfbestånd och främja sin lycksalighet, och söker därför att äfven

för sin del bidraga till detta naturens syftemål och att undvika sysslolöshetens vanära och ledsnad. Påmint på den ena sidan huru kort och flyktig vår lefnad är, huru litet vi kunne beräkna dess fortfarande, och huru obetänksamt vi uppföre oss, om vi uppskjute till den morgondag, som icke är vår utan Försynens, hvad vi i dag kunne uträtta till vår båtnad; samt på den andra huru mycket vi hafva att lära och undersöka, huru många kunskaper fattas äfven för den vise, och huru mycken klokhet, skicklighet och människokännedom fordras för att utan ånger och sorg, utan fall och olyckor, utan afsteg och omvägar genomvandra lifvets villsamma bana: skyndar han sig att nyttja hvarje kommande dag, och bemödar sig att icke låta den försvinna utan att den fört honom ett steg närmare till målet för hans öfningar — vishet, skicklighet och erfarenhet. Ofta underrättad därom, att det är ovärdigt människan såsom en förnuftig varelse att vara en sysslolös åskådare af den värld, henne omgifver, utan att hon måste undersöka dess beskaffenhet, uppdaga visheten i dess sammansättning och beundra upphofsmannen därtill; emottager han med nöje hvarje anledning att upplysa sitt förstånd och att skärpa sin urskillning och värderar med tillbörlig aktning äfven de vetenskaper, af hvilka han egenteligen icke drager någon yttre fördel, utan som endast väna honom vid uppmärksamhet, eftertanka och skärskådande — egenskaper dem han aldrig känner sig ega utan att anse sig hafva dragit den största och redbaraste vinst af sina bemödanden. Med ett ord — en älskvärd yngling anser hvarje tillfälle att lära såsom heligt, räknar ej med otålighet de stunder som därtill användas, tror sig icke vara skapad för blotta tidsfördrif och undandrager ej deras möda, som besörja hans tillväxt i skicklighet och insikter, den lön som den så väl förtjänar, men som den i allmänhet sparsamt uppbär af en kortsynt ungdom och en lika tanklös och brottslig menighet. Mån att göra en tidig lycka, vinnlägger han sig äfven om en tidig förtjänst; anser han bristande kunskaper svagt ersättas af lysande anor, stora rikedomar och mäktiga anspråk; ihågkommer han att det enda villkor, under hvilket det tillåtes honom att draga fördelar af hvad hans förfäder gjort för honom, blir det, att han äfven för sin del måste göra något för sina efterkommande, och att okunnigheten, som är beklagansvärd då den ej kunnat undvikas, är straffbar då den är självförvållad

och föraktlig då den vill framtränga till en höjd, hvarest man aldrig bör visa sig, om man ej kan gagna.

§ 3. Men hvad är förtjänsten af ett upplyst förstånd utan ett ädelt hjärta? Hvad värde ega våra kunskaper, om de ej användas med tillbörlighet, om de ej tjäna till att göra oss goda och visa i vårt uppförande? I sanning intet annat än de skatters, dem den girige samlar af en ensidig nyck, och dem han med ett lika barnsligt eller föraktligt nöje nedgräfver i jorden. Nej, var upplyst för att vara god, samla erfarenhet för att blifva vis icke blott i dina slutsatser, utan äfven i ditt förhållande, och förvärfva dig kunskaper för att på dem grunda med mera trygghet dina dygder — sådant är hans bud, som knöt med ett lika skönt som varaktigt band det sköna, det sanna och det goda tillsammans; inför hvars domstol en enda god gärning eger större värde än tusende nya meningar, en seger öfver dig själf betyder mera än den svårfattligaste, den djupsinnigaste lärobyggnad, och en välsignelse ifrån den gömda hydda, i hvilken du spridt glädje och frid, skattas högre än den ryktbarhet, dina egenskaper dig förvärfvat öfver en hel värld och som skall där räkna en dag summan icke af våra kunskaper, utan af deras lyckliga följder för jorden. Sådan var ock hans lära, som nedsteg till jorden för att frälsa mitt släkte icke blott ifrån villor, utan äfven ifrån laster: »läten edert ljus lysa för människorna, att de må se edra goda gärningar och prisa eder fader i himmelen», han, som ville att det klaraste ljus, han tände för de dödligas öga, äfven skulle utmärkas af de största nyttor och med hvarje stråle sända en skatt till jordens innevånare. En älskvärd yngling tillväxer också därför icke blott i kunskaper och vishet, utan äfven i dygd, och visar i hela sitt uppförande, att han icke förgäfves helgat sig åt vetenskaperna.

Icke som skulle man ega rätt att fordra af en yngling alla, eller ens några fullkomnade dygder! Nej, man måste för att vara rättvis ingalunda glömma att han öfverlefver svaghetens och frestelsernas vådligaste tid, icke fordra den mognade stammens fasthet af den framskjutande telningen, icke förgäta att vårens dagar äro på en gång de lifligaste och de som äro beledsagade af de största faror. Man måste skänka förlåtelsen åt en yngling, då man kanhända äfven i sina mogna år själf ofta behöfver den.

Fordra då icke af honom den visa återhållsamhet, hvarmed du öfverlämnar dig åt glädtigheten och behandlar känslan likasom en undersåte, lydig dina befallningar; känn huru häftigt hans hjärta klappar, och förlåt honom det! Fordra icke af honom detta mod och denna ståndaktighet, hvarmed du går lifvets missöden till mötes; han har ännu ej pröfvat några. Fordra icke denna noggranna försiktighet att umgås med människor, hvarmed du midt emellan klipporna styr fram din kosa. Kan han inse världens ondska? Bör han inse den? Ack, tidigt nog skall äfven han känna och erfara det obehagliga af mänskliga lifvet, och den välgörande Försyn, som leder människan efter sitt väl och upptager henne sluteligen till ära och sällhet, skall skänka äfven honom dessa dygder, skall leda i hans spår desse skyddsänglar, när han bäst behöfver dem, när han utan deras handledning skulle hasta till brädden af olyckans oförutsedda djup och kanske i dem störtas. Men hvad man alltid väntar af en älskvärd yngling, och icke blott väntar, utan äfven eger rätt att fordra, ja vi kunde säga att aftvinga honom, det är denna blygsamhet, som misstror sig själf och öfverlämnar sig åt andras säkrare omdöme; denna uppmärksamhet på medmänniskor, som skattar en tillbörlig gärd af vördnad åt högre förtjänster och en visare erfarenhet; denna anständighet i uttryck och förhållande, som är ett återsken af hjärtats första oskuld och renhet, lyckligen bevarad, och ändteligen denna varma känsla för likar, som bevittnar att egennyttans och afundens hand ännu icke riglat hans själ för mänsklighetens ömmaste röst och heligaste fordringar. Sådan visar sig också en älskvärd yngling vara. Blygsam i sina anspråk, vinner han icke blott hvad han förtjänar, utan äfven mera. Misstroende sin egen förmåga, vill han gärna mot den sannaste vördnad och den varmaste tacksamhet tillväxla sig andras råd och välsignelser. Icke glömsk af sin egen framfarna lefnad, som alltifrån hans första dag varit en kedja af välgärningar, glömmer han icke hvad han måste göra för andra, och att hans hand icke är gjord för att blott emottaga godhetsprof. Ren och ljuf i sina seder, njuter han glädjen utan ånger och nöjet utan vanära. Höflig och uppmärksam mot hvarje like, intager han många och sårar ingen. Varm i sin vänskap, okonstlad i sitt yttre väsende, uppriktig i sina uttryck och ädel i sina tänkesätt, förtjänar han lyckan och vinner henne. Och på detta sätt

skall en yngling förvärfva sig andras tillgifvenhet, fästa på sig fäderneslandets uppmärksamma öga, göra heder och glädje åt mänskligheten, nedkalla en bifallsblick ifrån tronen, ja äfven ifrån den aldrig fallande tronen.

§ 4. Men hvilken är den oblide, som med en vrång uppsyn nalkas mig, som synes vela rycka ur min hand taflan, där jag tecknat bilden af en älskvärd yngling, och som hotar att krossa den mot den närmaste klyfta, han finner? »Du har tecknat en falsk bild», ropar han, »du har smickrat en flyktig ungdom, och du har förfelat ditt ändamål. Du skulle framställt det själfsvåld, som finner sig besväradt af alla ordningens band, den otålighet, hvarmed man skyndar att njuta förströelser för att tidigt förlora rättigheten till en varaktig sällhet och förmågan att kunna gagna, och ändteligen den veklighet i lynnet och i själfva tänkesättet, som utmärker icke blott ungdomen af vår tid; och din tafla skulle åtminstone egt en förtjänst — sanningens. Det gifves ingen enda yngling, som icke med lifligt nöje afhör det klockslag, hvilket kallar honom till förströelsen, med ledsnad det som bådar att han måste lära något, ingen som med allvar eftersinnar vikten af framtidens yrken och ansvar, ingen som verkeligen förvarar i sitt minne denna dagens lärdomar och efterlefver dem.» Hören, hören ynglingar hvad han säger, den stränge granskarn af eder och tidehvarfvet! Gån att vederlägga honom med edra gärningar, gån att visa att det hopp vi på fosterlandets och mänsklighetens vägnar om eder fattat icke är ett flyktigt sken, dubbelt bedrägligt genom sin skönhet, utan eger fastheten och behaget af stjärnan, som bådar dagen. Gån att blifva så nyttige som samhället behöfver det, så goda som Skaparen budit det, så lycklige som han önskar det. Hvilken tager första steget? Bör jag fråga det? Viljen I ej alla vinna bifall af Gud och människor? Amen!

---

19 söndagen efter Trinit. 1803(?).

I. N. J.

§ 1. *Tänk icke uppå mina ungdomssynder* är Davids bön till Gud i den 25:te psalmen, med stort skäl uppsänd af honom, och kanske med icke mindre af oss alla: så framt vi icke förlorat minnet af hvad vi fordom varit.

Med så mycket lifligare deltagande skall denna suck höras af oss och med så mycket påtagligare anledning blifva vår egen, vi, som ännu antingen vandre ungdomens bana, eller nyss skilt oss därifrån. Herre, skola vi säga med gemensam andakt, tänk icke på våra ungdomssynder, utan förlåt oss dem för din stora barmhärtighet. Hvad vi af obetänksamhet begå, af blindhet företage, af glömska underlåte, må ditt alltseende öga öfverse och ditt faderliga hjärta förlåta! Svage alla, likasom vår förste stamfar, öfverträde vi, som han, dina förbud, och emottage af en hand, som vi älske, förförelsens frukt, glömmande, under känslan af dess ljufhet, dess bittra följder, och att dess flyktiga njutning skall kosta oss paradiset, odödligheten och din nåd.

Må dock ett ögnakast af denna sistnämnda, vägradt åt vår förtjänst, som är ingen, falla på den lifliga ånger vi känne, och försoningens löfte, lika åldrigt med jordens brottslighet, äfven på oss uppfyllas! Vi äre barn, kortsynte, oförsiktige och svage; men herre, du är vår fader, af ålder är det ditt namn — och en fader förlåter. Dock, straffa oss herre! Vi falle i dina händer, ty din barmhärtighet är stor. Du vill icke vår harm, utan vår ånger, icke vår ofärd, utan vårt väl, icke vår förnedring, utan vår upprättelse. Du öppnar oss tusende tillfällen att utplåna våra förbrytelser, och du vill gifva oss kraft att däraf oss begagna. Må intet enda gå förloradt, eller åtminstone de flesta lyckligen användas. Må en dag känslans och inbillningens flyktiga utsväfningar gifva vika för eftertankans mognade råd, eller af dem styras till goda ändamål. Må förnuftet icke alltid förgäfves erbjuda oss sina visa grundsatser, utan vi snart lära oss att tillbörligen skatta deras dyrbara värde, ehuru de icke lysa. Må det

bekymmer, som vi ofta förorsake våra trogne och vaksamme vårdare, småningom förminskas, och sluteligen gifva rum åt glädjen öfver vår stadgade lycka, och det som är mer, vår stadgade dygd. Och då, allgode och rättvise Gud, när vårt tänkesätt antagit den fasta och sköna skapnad, som du fordrar, när verksamhetens år bära vittne om lärotidens väl använda dagar och gagnet af våra gärningar betalar vår kostsamma uppfostran: då skole vi med lika rörelse, men gladare tillförsikt uppsända till dig denna bön: Herre, tänk icke uppå våra ungdomssynder. — Hör oss, fader vår som är i himmelen m. m.

Ämnet:

Det lärorika i åtankan af våra ungdomsfel.

§ 2. «Var vid godt mod, min son, dina synder förlåtas dig», sade, med innerlig godhet, vår försonare till den beklagansvärde sjukling, hvarom vårt evangelium för denna dagen handlar. Utan tvifvel insåg den skarpsynte människokännaren, att den olycklige mannen behöfde till sin hugsvalelse och lättnad detta ömma tröstеord, och god och medlidande som han alltid var, ville han icke vägra honom det. Och hvem ibland oss önskar icke, att i plågans och olyckans ögnablick, eller i det uppväckta samvetets svåra räkenskapsstund någon vänlig röst måtte frambära till honom samma hugsvalande hälsning; hvem vill icke, under alla lifvets omskiften och växande olyckor, bevara sorgfälligt den trösten, som ofta är den enda mot dem alla, att man icke förtjänt dem; och hvilken skulle ej med det lifligaste nöje påminna sig sina försvunna dagar, och framför allt sin skyndsamt flyktade barndomstid, om inga sorgliga betraktelser däraf väcktes, ingen ånger vore därmed förenad?

Men sådant är vårt gemensamma öde i världen, att stappla, bortvillas, och ångrande vända tillbaka. Det stora arfvet räcker ännu, och hvar och en eger sina lotter. Tidigt uttage vi vår rätt, och den förslöse vi icke. Med hvarje dag lägge vi något af oss själfve förvärfvadt till det som vi emottogo, och innan kort täfle vi med våra fäder i misstag, dårskaper och förvillelser; och hvem vet, om vi icke en dag skole öfverträffa dem!

Vi tale om våra ungdomsfel — de måste då finnas! Huru lyckligt, om det vore svårt att bevisa det! Finnes ibland denna samling af människor mången, för hvilken detta ämne är främmande, öfver hvars morgon ett troget öga vakade, och hvars första steg på en svår bana af en vänlig och klok hand blefvo styrda; mången som mäter ungdomens flydda timmar endast genom föreställningen af de växlande nöjen, som dem åtföljde, och hvars ledsnad vid åtankan på denna lyckliga tidepunkt endast föddes af dess hastiga lopp; mången, som ifrån sin första dag likasom var naturens gunstling, och blef snart äfven lyckans, som röjde tidigt vackra böjelser, ett älskvärdt lynne och ädla anlag, dem inga frestelser rubbat, inga olyckor förstört, och som genom allt detta förtjänte belöning, när andra fordra en agande hand, väckte glädje, då andra förorsaka bekymrande tankar, och egde ett stadgadt tänkesätt, då de flesta människor ännu äro barn — finnas, säger jag, ibland oss många af desse lycklige likar, hvilkas ungdom är eller varit ett mönster, och som till mannaåldrens år skola öfverföra en bevarad oskuld, en orubbad samvetsfrid och forna dagars minne, af ingen enda förebråelse förmörkadt: så njute de under varma välsignelser öfver Försynen sin lycka, och förlåte oss vår afund, denna enda gång icke tadelvärd. Sällsynt i lika grad med dess ljufhet är denna lycka, och den föll icke på vår lott. Äfven för oss var dock ungdomens tid den sällaste vi öfverlefvat, och minnet däraf är ännu en tröst under många vidrigheter och ersätter förlusten af många verkligheter. Den lifvade känslans första värma, ljuf och ren som den skönaste sommardag, — inbillningens prakt och rikedom, dess väntan aldrig uppfylld och likväl aldrig bedragen, hjärtats oskuld, dess deltagande godhet, dess öppna förtrolighet; det ädla bandet af vänner, utan omsorg sökta, utan svårighet ersatte, emedan de förlorades utan brottslighet; den flydda dagens minnen lagda till den närvarandes njutningar och den kommandes förhoppningar, och utgörande därigenom en stor summa af skatter, med begärlighet åskådade, och likväl njutna utan brott — med ett ord: allt bidrog till att försköna denna lyckliga tid. Men det är icke i dag som vi ege rättighet att längre dröja vid föreställningen af dess sällhet: det är dess fel och afvikelser som vi skole betrakta.

§ 3. Lärorik blifver för oss denna betraktelse af våra ungdomsfel, om vi däraf väckas till uppmärksamhet på oss själfva, och till ett sorgfälligt allvar att förbättra dem. Utan att vilja försvara eller bestrida läran om människans naturliga fördärf och medfödda böjelser till det onda, kunne vi dock, trygge vid erfarenhetens vittnesbörd, yrka att vi alla föra med oss till världen olyckliga anlag till vissa och särskilda oordningar, hvilka anlag merendels troget följa oss och blifva källorna till våra hufvudfel. Skaparen, öm för människans väl, och ämnande henne till ett upphöjdt rum ibland varelserna, skänkte henne många utvägar att förbättra, upphöja och försköna de egenskaper, han henne förunnade, och medlet att af dem sig begagna måste sökas i en vis uppfostran. Men denna möter inga större svårigheter än just dessa bestämda och öfverlägsna böjelser, som öfvermanna alla de öfriga och tidigt söka att befästa sitt välde. Så mycket allvarligare måste den omsorg vara, som användes till deras bestridande, och så mycket noggrannare uppmärksamhet fordras för att lära känna dem. Det ges några af naturen gynnade själar, hvilka likasom färdiga komma ur dess egen hand och förblifva ifrån deras första till deras sista dag mönster af ett ädelt tänkesätt och ett älskvärdt uppförande. Deras lycka är stor, men månne deras ära icke är mindre? Det ges andra, som i trots af alla motstånd af sina böjelser upphöjt sig till ett stort sinnesvärde, till ett manligt tänkesätt, och till en stadgad dygd. Men desse hafva icke tvekat att uppoffra sinnlighetens nöjen för pliktens fordringar, eller knotat öfver ordningens stränga lagar, eller försummat de dyrbara timmarne till en tarfvad sinnesodling. De hafva gifvit akt på sina felsteg och beslutat att icke å nyo gå dem, granskat utan egenkärlekens väld sina och andras egenskaper, underkastat sitt uppförande den visa och mognade erfarenhetens ompröfning, och framställt sig frivilligt inför samvetets domstol. De hafva rannsakat sitt eget hjärta, dess hufvudböjelser, dess svagheter och tätast begångna misstag, och därigenom lärt sig att i likhet med den vaksamme stridsmannen aldrig öfverlämna sig åt en trolös säkerhet. De hafva väpnat sig mot sina begär, vågat mot dem svåra och afgörande strider, och, för att nyttja Jesu starka och målande uttryck, icke tvekat att afhugga den handen, eller utrifva det ögat, som varit dem till förargelse. Yngling, eg mod att likna

dem! — Striden är svår, men äran odödlig. Var uppmärksam på dig själf! Hvilket är det fel, för hvilket du är svårast blottställd och i hvilket du oftast faller? Yfves du öfver din högre lycka, ditt namn, dina utsikter? Förtröstar du för mycket på dina egenskaper, din lyckliga fattningsgåfva, ditt snille, dina lofvande anlag? Upplågar du af harm vid den minsta motgång? Är du hastig att hämnas, sen att förlåta? Känner du vredens härjande låga inom dina ådror och skjuter med förakt ifrån dig det visa förnuft, som vill släcka den? Förleder dig din varma och brinnande känsla till vådliga dårskaper, till farliga afsteg ifrån ordningens väg och anständighetens: med ett ord — hvilket som hälst må vara ditt ungdomsfel, så tag dig till vara, att det icke blir din mannaålders! Detta hufvudfel är din fiende, som du är kallad att öfvervinna. Gif akt på hans rörelser, hans steg och hans styrka. En gång tillbakadrifven, kommer han med samlade krafter tillbaka och blir allt mer och mer fruktansvärd. Tro icke hans bedrägliga löften, lit icke på hans vänliga anlete, och lyssna icke till något enda af hans skrytsamma villkor. Frukta att han under stillhetens ögnablick bereder nya försåt. Frukta att han öfverrumplar ditt värnlösa hjärta, och kalla religionen, visheten och eftertankan till ditt biträde. Frukta att han beröfvar dig hvad som är dyrbarare än ditt lif, jag vill säga din samvetsfrid, ditt lugn, ditt människovärde: och dessa äro de byten, han söker. Och vi, m. å., som redan lämnat denna ålders vädjoban, eftersinnom allvarligt, hvilka minnen af öfvervunna begär vi fört därifrån, och skulle, till vår ofärd och vår vanära, våra ungdomsfel annu med lika grymhet utöfva öfver oss sitt välde, så skyndom oss att besegra dem, att icke naturens allmänna ordning af oss måtte våldföras, eller dess ändamål gå förloradt.

§ 4. En ny lärdom, samlad under åtankan af våra egna ungdomsfel, är mildheten och fördragligheten mot andras. Jag har själf varit ung och icke ännu hunnit glömma de farligheter, som mötte mig på ungdomens bana, de frestelser, som öfvermannade mitt oskyldiga och värnlösa hjärta, och de förvillelser, dem jag, lika som andra, har att begråta. Jag ser huru den liflige ynglingen i dag utan betänksamhet och utan fruktan öfverlämnar sig åt farliga nöjen. Jag ser huru känslan och inbillningen skynda sig undan det varnande förnuftet, eller ens icke märka dess när-

varelse. Jag ser huru den närvarande stunden njutes utan åtanka af dess sammanhang med den kommande, huru blomman brytes utan uppmärksamhet till det nästgränsande törnet, och huru häftigheten dricker döden i den källa, som skulle vederkvicka. Jag ser allt detta, och det är mig själf, som jag skådat i en troget visande spegel. Sådan är den vise människovännens betraktelse öfver detta ämne. Därför skall du se honom, med eftertryck men utan hårdhet, med värma men utan öfverilning, med nit men utan obillighet tala till den uppväxande ynglingen, som står vid hans sida och lyssnar till hans ord, om nöjets vådor och vanskliget, begärens bedrägliga löften, tidens korthet och det svåra ansvaret af dess användande; du skall se honom med rösten af en far varna för afvägar dem han själf icke undsluppit, och sedan han med stränghet och allvar bestraffat den unge och oförsiktige medmänniskans afvikelser, bortvända ifrån honom sitt tårade anlete och gå bort för att säga sig själf: du har varit som han! Hvilken obillighet och tillika hvilken bristande kännedom af människan att fordra fullkomnade dygder af en uppväxande ungdom, och att väga alla dess förseelser med den strängaste noggrannhet! Så gjorde icke den store läraren, som uti allt bör vara vårt mönster. «Gå i frid», sade han, «och synda icke hädanefter, att dig icke vederfares något värre»; så handlar icke någon sannskyldig människokännare ännu i dag. Otacksamheten som sårar den hand, af hvilken ett ömt bistånd skänktes; fräckheten som icke mera rodnar vid någon förbrytelse; nedrigheten som uppgör planer till åstadkommandet af oredor; hämndgirigheten som låter sina anläggningar mogna för att njuta de felandes fullkomliga ofärd — alla dessa laster skall han med oblidkelig stränghet bedöma. Men oförsiktigheten, som icke väljer sina uttryck, egensinnigheten, som icke vill förlora äran af sitt självständiga tycke, förtroendet till sig själf och sina krafter, uppmärksamheten till det lysande med åsidosättande af det redbara värdet af hvarje sak, flyktigheten att ändra sina omdömen, sina meningar, sina känslor, och med ett ord alla de misstag, som vanligen utmärka denna ålder och skilja den ifrån de andra — dem öfverser han med ett förlåtande öga, väntande med glad tillförsikt att en närmare bekantskap med världen, en vidgad kännedom af sig själf och andra, utvecklade sinnesförmögenheter och pröfvade motgångar

skola förbättra dessa fel, och ihågkommande med vis känsla af sig själf, att de fordom voro hans egna.

§ 5. Lärorik blifver för oss denna betraktelse, ty den påminner oss om försynens faderliga vård öfver vår själ, och väcker oss därigenom till tacksamhet.

Och med hvilken ömhet vakar icke den gode i himlarne öfver vår inre förbättring, icke blott genom de allmänna anstalter, som han vidtagit för att kungöra oss sin vilja och sitt eviga råd och vår salighet, utan fast mer genom de för hvarje särskild människa afpassade tillfällen till dygd, som han för henne öppnar. Det är denna allmänna anmärkning, som hvar och en ibland oss, hvars ålder redan är mognad likasom dess eftertanka, utan tvifvel eger anledning att göra, när han vänder sin uppmärksamhet åt sina förflutna dagar. Sällan torde ungdomens bana vara framvandrad af någon utan afsteg, mer eller mindre långt aflägsnande ifrån den rätta stråten. Sällan torde det rätta sättet att tillbörligen uppföra sig i en ond värld vara funnet utan flera dyrköpta och misslyckade försök, och vårt tänkesätt likasom vår hälsa har icke stadgat sig utan pröfvade svårigheter och omväxlingar. Hvilken bekymrande, men tillika hvilken lärorik erfarenhet att de störste män, hvilka blifvit tidehvarfvens och folkslagens heder, hvilka utgjort mänsklighetens ära och vällust, hafva i sin ungdom ofta varit offer för de rysligaste misstag, och någon gång saker till brott, dem vi undvike att nämna. När tacksamheten och den allmänna vördnaden uppsökt deras namn och knäböjt för dess storhet, hafva de självfve undangömt sig för världen och begråtit sina stora förvillelser. Undrom icke härpå, lärom att känna människonaturen, och varom icke främmande i vårt eget hjärta! Huru födas icke dygder och fel af samma böjelser, af samma första grundämnen. Ömheten i känslan gör dig till en människovän och till en vekling; fastheten i lynnet grundlägger mod och egensinnighet; inbillningens rikedom gör dig glad och utsväfvande, och af den hastiga blicken i din urskillning och ditt omdöme föddes stora upptäckter och stora dårskaper; din visa köld gör dig känslolös, din styrka hård, och din stränghet grym — med ett ord: laster och dygder, goda och onda egenskaper ligga ofta inom hvarandras gränslinjer och utgöra korsvägar, på hvilka vi kortsynte och obetänksamme varelser ofta förvilla oss. En osynlig

hand leder oss dock därifrån och befordrar vår fortgång till det rätta målet, men vi äre otacksamme, och glömme dess välgärning.

Hvem gör att stora egenskaper icke gå förlorade för världen, att de ädla hjärtan af motgången pröfvas, renas och förskönas likasom guldet i lågan, och att nyttiga lärdomar hämtas af själfva förvillelserna till tröst och till ersättning. Hvem fogar händelserna så, att de bidraga till goda och viktiga ändamål, ehuru afskräckande deras början synes? Hvem hejdar ynglingen i farten af vissa förvillelser, sansar hans häftighet genom olyckan och ger förmedelst det motstånd, han finner, åt hans krafter en lyckligare riktning? Behöfve vi fråga allt detta, och vilja vi ännu beröfva oss ett nödvändigt stöd eller vinsten af en dygd, så ädel som tacksamheten?

Hon lifvar den mognade mannens hjärta i den stund, han återkallar i minnet sina ungdomshändelser, och kännes i samma mån starkare, som han under denna tid var mera blottställd och vilseförd. Glad af den jämna sinnesstyrka, af den stadgade dygd, som nu utmärker honom, glömmer han ej de frestelser han öfvervunnit, de faror för hvilka han var blottställd, och de många afvikelser dem han lyckligen undsluppit, utan ser i dem alla lika många prof af försynens faderliga omvårdnad. Gud, säger han, huru har du icke ledt mig efter ditt råd, och din godhet hvarje morgon varit ny öfver mig! Hvart hade jag råkat utom ditt vakande öga och din styrande hand! Oförvägen och öfverdådig kastade jag mig i faran, öfverlämnade mig åt känslans och inbillningens vink, skyndade mot obekanta rymder, lyssnade icke till vishetens och förnuftets röst ifrån stranden, och mot hvilka klippor skulle jag icke störtat; men genom hvilket underverk är jag räddad, och hvem är min ädelmodige befriare? Du är det herre — och hvart skulle jag flytt för din anda eller gömt mig för ditt ansikte. Hade jag störtat mig i en afgrund, eller på morgonrodnadens vingar ilat längst bort till obekanta haf, så skulle dock din hand hafva träffat mig, du som såg mig när jag ej ännu var till, och bestämde mina dagars lopp, innan jag själf räknat någon enda. Välsignelse öfver dig för din vaksamhet och din ömma vård; välsignelse öfver dig också för dina straffdomar! Utom dem hade mitt hjärta i dag saknat all belöning. Jag skulle hafva gjort

mig ovärdig mina bröders aktning och välvilja. Jag skulle samlat sorg och bekymmer öfver deras dagar, hvilka hoppades af mig både glädje och tröst. Jag skulle gått förlorad för dem, för mig själf och för mina medmänniskor, ökat antalet af onyttiga varelser, tyngande mera än tornet och klippan jordens moderliga sköt, väckt människovännens medlidsamma förtrytelse och slutat mina dar utan att någon enda god gärning burit vittne, att jag lefvat. Men du herre ville det ej. — Mina ungdomsfel unnar du mig att försona, och att godtgöra hvad jag brutit. Nu inser jag visheten af din styrelse, och obetänksamheten af vårt knot. De voro då mina vänner, desse som dristade såra min egenkärlek för att frälsa min dygd; de voro dina ombud, desse stränga lärare, hvilka jag hörde med ledsnad och mången gång med ovilja. Jag insåg det icke då. I dag inser jag det. Hvarest äro de, att jag må välsigna dem? Yngling! Jag öfverdrifver icke min målning. Förhasta dig ej! En dag skall denna bekännelse blifva din egen, eller skall du svika det hopp, vi fattat om din framtida lycksalighet. Amen!

Tal för Svenska akademin den 20 dec. 1804.

Med Guds hjälp.

§ 1. *Det varder beskrifvet för de efterkommande, att det folk, som skall skapadt varda, må lofva Herren.* Dessa ord, hvilkas skönhet lika lifligt öfverraskar inbillningen, som deras visa mening allvarligt manar eftersinnandet och rikeligen belönar dess möda, läsas i den 102 af Davids sånger: och den svaga tolk af en gudomlig vishet, som denna gången skall tala inför Eder, upplyste åhörare, fann i den heliga boken intet uttryck, som mera troget närmade sig till det ämne han valt, och hvilket han tror vara värdigt både denna högtidliga dags föremål och det heliga rum, inom hvilket vi äre samlade. Han framsäger det utan förberedande väckelser: *Förbindelsen emellan den världsliga äran och Guds afsikter.*

§ 2. Bland de drifljädrar, som sätta människosjälen i rörelse, utmärker sig begäret till ära och anseende, och förtjänar ostridigt tänkarens synnerliga uppmärksamhet. Inom hvart dödligt bröst lefver ett begär att ses af sina medmänniskor, att af dem nämnas. Bland alla föremål för vår omtanke och våra önskningar är oss intet så kärt, som detta flyktiga namn, hvilket kanhända efter några få stunder skall gömmas tillika med oss själfve uti jorden. Att bevara detta namn ofredadt af illviljan, oförmörkadt af tadlet vidtage vi alla utvägar, som ligga inom kretsen af vår förmåga; att göra det, om icke stort, likväl vördnadsvärdt, om icke beundradt, så välsignadt är ett hopp, hvars ljufhet med inga försakelser kan betalas. Människan fruktar ingenting så högt, som att alldeles försvinna, och ännu oviss huruvida hon i en högre krets får fortsätta sin varelse, vill hon åtminstone förlänga henne i denna. Det hör till hennes väsende att utsträcka det utom synvärlden och att i själfva sitt fall tro sig kunna segra öfver döden. Hvem önskar icke att sedan man gått bort blifva återkallad af någon öm röst, hvem vill icke osynlig dröja kvar i den förtroliga krets, där man tillbragt lifvets hastigt flyktade dagar, hvem hvilar icke i den sista natten med sitt hopp på något redligt hjärta. Äfven den obemärkte, som lefvat utan anspråk och dör utan uppseende, söker ifrån sin ensliga bädd någon vänlig hand, åt hvilken han må anförtro sitt minne, hvälfver redan halfslocknade ögon mot den trogne, som vakar vid hans sida och talar utur dem med förtröstan: du skall ej förgäta mig! De efterlefvandes hugkomst är helig och af ingen annan ansedd med likgiltighet än af honom, som måste frukta den. Hoppet att förtjäna en blomma på sin graf har ersatt förlusten af många verkliga skördar, har framkallat många goda egenskaper, hvilka dels uppehållit umgängeslifvet, dels prydt detsamma. Den fåfängan att vilja nämnas har kanhända skapat människovännen. Äfven de ädlaste själar behöfva ett vittne. Är icke äfven vänskapen en eftervärld och välsignelsen en minnesvård?

§ 3. Men hvarest själens krafter yttra sig med mera liflighet och ega ett större utrymme, där blifver äfven detta begär mera häftigt i sitt utbrott, mera starkt i sina verkningar. Det är dygdens majestätliga flod, som upprinner utur källor, dolda bakom bergen, i sin början flyter stilla och obemärkt, vidgas småningom,

framskjuter sin rika fåra allt mer och mer, till dess att den ändteligen framställer sig för den häpne åskådaren i hela sitt rika omfång, och antingen genom sina välsignelser eller sina härjningar låter känna sin styrka. Hvad har icke begäret till ett odödligt namn uträttat, huru många stora män har det icke framkallat utur skuggan, huru många lysande gärningar lämnat åt andra dagar att beundra! *Det varder beskrifvet för de efterkommande*, i denna tanke förvarades icke sällan fröet till jordens mest lysande storverk, mest gagneliga företag. Den danade skalden och talaren, lagstiftaren och medborgsmannen. *Det varder beskrifvet för de efterkommande*, det var med dessa ord som sanningen framträdde till tyrannen, till förtryckaren af nationers rätt och plundrarn af mänsklighetens lugn, det var denna dom som hon lät dundra i hans öra, och icke alltid förgäfves. Det var äfven denna aning, som likt en trösteängel genomträngde murarna, inom hvilka den oskyldige räknade långsamma stunder, som lättade fjättrarna, burna för sanningen, och blandade några droppar ljufhet och tröst i den galladryck, som afunden räckte åt en lysande förtjänst. Och skulle icke äfven samma röst hafva hviskat sin uppmuntran i den vises själ? Eller förutsåg han ej, att hans namn en dag skulle omgifvas af ett högre ljus än den ensliga lampa, som lyste honom i mödans stunder, och tänkte han ej någon gång, att det med så många vakor uppbyggda systemet skulle lönas med en minnesvård? Förlåten mig, I folkens ledare, I mänsklighetens lagstiftare! Jag upptäcker icke en hemlighet, jag blottar icke med oförvägen hand den mantel, som eder betäcker, jag rör med vördnad vid dess fåll och tiger; men jag vågar dock tro, att den höljer en människa — och icke mer. Medgifvom, att om det gafs en man, som kallsinnig för sina gärningars följder endast såg deras rätthet, som aldrig tog något steg utan att fråga förnuftet, huruvida han borde göra det, och sedan dess dom vore fälld, fortsatte sin gång, obekymrad om den ledde honom till en afgrund eller till lyckans mest lysande höjd, en man, som åt andra uppoffrade allt, och för sig själf endast förbehöll kunskapen därom, som arbetade för ofödda släkter med mod att otackad äfven af dem nedstiga i grafven, som aldrig med fåfängans otålighet såg sig om efter vittnen, och äfven blygsamt räknade på det högsta vittnets vedergällande rättvisa — medgifvom att en man sådan som denne för-

tjänte allas beundran och allas efterföljd. För honom borde de höge nedlägga sin purpur, konungarna sin krona, de vise sin lager, till honom skulle naturen säga: du är min segerherre, och skaparen: du är min afbild. Men hvarest finnes han, denne sällsynte mannen? Är det icke tilläfventyrs i blotta föreställningen? Eller om han någon gång verkeligen uppstiger bland de dödlige, om sextio seklers samlade krafter skulle förmå frambringa detta under — huru länge skulle han väl förtjäna samma uppmärksamhet: skulle han icke tilläfventyrs tröttna någon gång och önska, att bördan af den dygd, som han själf hvälft på sina skuldror, måtte aflyftas och han få draga fritt undan, eller se sig om kring verklighetens rymder? Nej, skiljom oss på lika afstånd ifrån dem, som göra människan till ett verktyg i sinnlighetens hand, och dem, som tjuste af målningen, huru hon är fullkomlig i en högre krets, glömma hennes verkeliga beskaffenhet i denna. Midt emellan ytterligheterna går den stig, som leder till sanningens tempel. Vare hon heligt aktad, den gudomliga dygd, som genom intet annat uppehålles än sin egen styrka, och sent, nej aldrig inbryte den dag, då hon icke mera såsom en skön tafla pryder de vises undersökningsrum, eller helgedomens murar! Förlorad är mänskligheten den stund, hon icke mera tror på dygdens verklighet, och när offentliga röster icke blygas att utropa egennyttan såsom regent i sedernas rike! Men tvekom dock icke att jämväl göra rättvisa åt de driffjädrar, som sätta samfundslifvet i rörelse, och gifva spänstighet åt de krafter, hvaraf det uppehålles; deras helgd hvilar på deras nytta, och deras ursäkt, om den behöfdes, i deras oumbärlighet. Så långt vårt öga förmår se tillbaka åt den långa banan af förflutna tidehvarf, blifva vi med förundran varse, huruledes alla släkter i sin mån bidragit till deras båtnad, som efter dem skulle framträda; och öfvertygas däraf, att eftervärldens domsrätt, om än likgiltigt ansedd af några små föraktliga själar, hvilka lika insekten vid sitt blad endast varit fästade vid den enskilda nyttan, likväl varit vördad af alla, som egt någon upphöjning i tänkesättet. Alla redlige och vältänkande män hafva offrat åt det allmänna brödrabandets bestånd och nedlagt sin gärd på mänsklighetens stora altare. Den ena störtade en åldrig fördom, äfven med fara att själf krossas i fallet, eller undergräfde han småningom, med en dristig och varsam hand, stöden för skadliga villfarelser.

Den andra följde troget naturen på spåren, upptäckte dess lagar, tyckte sig stå i grannskapet af den boning, där skapelsens grundämnen blandades, och ehuru ett heligt mörker omgaf den, såg han dock nog för att tillbedja den osynlige mästaren, för att lämna viktiga sanningar såsom ett stadigt varande arf åt sina efterkommande; den tredje aftecknade människohjärtat med alla dess skönheter, stridigheter och brister, och framhöll sin teckning för de dödligas ögon, såsom en spegel, till deras nöje eller deras varning. Den fjärde — dock beröfvom oss icke den hugnaden att tro, det ädla själar icke behöfva räknas. Alla desse, och oräknelige andra, hafva känt följden af eftervärldens dom. Deras ben äro djupt gömda i jorden, deras namn nämnas kanhända icke mer, och äfven i den krets, där de närmast verkade, är deras minne tilläfventyrs sparsamt återkalladt, men deras verk stå i den väg vi framgå och tyckas ropa till oss: bortslumren icke eder dyrbara tid, skänken icke åt fåfängan hvad I ären skyldige den medborgerliga nyttan; vörden efterväridens dom och den Eviges; betalen er skuld åt edra fäder medels de förbindelser, I läggen på edra barnabarn; tänken, gagnen, verken som vi, att äfven öfver ert stoft en dag det rättvisa minnet må låta höra sin röst, eller den tysta välsignelsen gjutas!

§ 4. Men kanske upphöjer jag för mycket begäret till ett odödligt namn, och är det väl ifrån detta rum, som fåfängan och ärelystnaden böra uppmuntras? Nej, jag inser äfven deras otillräcklighet att ensamme vara mänsklighetens vägledare. Jag vet att de äfven ofta varit skadliga för jorden och att mitt släkte dyrt fått skatta åt egennyttige lofsökares törst, åt tilltagsne inkräktares äregiriga brånad. Jag vet att ett blad, kastadt på mullen, svagt ersätter en lefnad af orättvisor och förföljelser, att trösten af ett godt samvete är både ljufvare och säkrare än ryktets ynnest, och att en enda Gud är mer än tusende sinom tusende efterväridar. Men jag ville söka en förbindelse emellan denne Gudens affekter och den världsliga äran, jag önskade finna en ledstång för tanken i det mörker, hvaruti den ofta måste famla, och jag trodde mig hafva upptäckt en sådan i den öfvertygelsen, att den dolda hand som styr världen begagnar sig äfven af de dödligas förvillelser för att befrämja deras bästa, och för att leda mänskligheten till de mål, dem hon för henne utstakat.

Åtminstone är det en skön tanke för inbillningen och för hjärtat en tröstande tro, att världen styres af ett osynligt förnuft. Den är då icke en skådebana för oordningar och förvillelser, där häftiga begär tumla om hvarandra och åstadkomma oredor, hvilkas utgång ingen vishet hvarken kan förutse eller afhjälpa, där starka krafter verka ömsom till uppbyggelse, ömsom till förstöring, utan att något skäl därtill kan inses, där mörkret hvilar öfver djupet och ingen ande sväfvar däröfver, för att gifva däråt dag och ordning. Nej, en bestämd ordning följes, ehuru den är dold för den kortsynte dödlige. De största, de viktigaste öden, äro likaså litet slumpens alster som de obetydligaste händelser. Människornas begär, deras växlande sinnesrörelser, deras häftiga utbrott synas bereda alla hvälfningar, men de beredas dock af en annan makt. Orsaker och verkningar äro sammanbundna i en kedja, och denne sammanhålles af en säker hand. Alla uppträden som förvåna, alla hvälfningar som förändra folkslagens utseende eller hela jordens, uppkomma på en bestämd tid och leda till vissa ändamål. Stater uppkomma eller förgås, troner stadgas eller falla, regenter träda fram eller försvinna enligt samma visa beslut. Alla måste skatta åt den stora planen, och de ärelystne, de höge och mäktige sig ovetande vara medel i Försynens hand till befrämjande af mänsklighetens förädling. Höga och upplyftande lära — om mänskotanken misskänt dig, så var det ett brott af dess svaghet! Visserligen eger du ett högre ursprung, från himmelen kom du — dröj länge kvar uppå jorden!

§ 5. Kristendomen sätter denna lära utom alla tvifvelsmål, men förnuftet finner inga skäl att den bestrida, och erfarenheten bestyrker snarare dess uppgifter, än hon dem vederlägger. Ett stort tidehvarf inbryter. Länge rådde en djup tystnad öfver jorden, men den afbrytes. Länge hafva sakerna gått sin vanliga gång, men de synas taga en annan riktning. Ovanliga uppträden förefalla, stora händelser bebådas. Alla människokrafter äro i rörelse, alla driffjädrar spännas. En hjälte stiger fram och förvånar en hel världsdel. Han utsträcker sin arm öfver hafvet, och förskräcker konungariken. Allas ögon äro fästade på honom. Alla afbida utgången af hvad som tilldrager sig. Samfundsbyggnaden skakas, dess grundvalar pröfvas; de skola antingen befästas eller falla. En hvälfning beredes i tänkesättet, en ny

skapelse synes förestå, alla nationer lyssna. Den store hjälten är lifvad af ärelystnad, han vill utföra viktiga värf, och möter motstånd. Krigstrumpeten skallar, härarna mötas, blodet strömmar. Han nedergör fienderna, skrifver lagar för andra nationer och upplyfter sin egen att ses och beundras af jorden. Glansen af hans ära hinner till allas ögon, dånet af hans bragder, ljudet af tidens händelser höras öfverallt, och hvar och en tror sig berättigad att däröfver fälla sitt omdöme. Se där åter — säger det blinda ödets vän och människornas vrånga granskare — se där åter en trogen sinnebild af dessa samfundsartade insikter, som, efter att några stunder hafva svärmat i luften och gifvit de kringstående ett sällsamt skådespel, försvinna till djupet af någon angränsande skog och förloras, eller uppsökas där och flyttas till en vanlig boning. Hvad människorna äro svaga! Huru de styras af ärelystnad, och hvad jorden är beklagansvärd, som måste vara en tummelplats för lycksökares oroliga begär. Så tänker icke den vise. Han följer med noggrann uppmärksamhet händelsernas gång, granskar utan ensidighet och dömer utan förhastande. Där han upptäcker tydeliga spår af en vis affekt, af en sammanhängande plan, glädes han åt sin upptäckt, och då han ser intet, harmas han ej öfver sin okunnighet. Det rysliga, det i sin början afskräckande nedslår honom ett ögonblick, men han misströstar dock ej om en lycklig utgång. Han vet, att om än människosinnet tager en ovan riktning, likasom molnet i åskans stund, så skall dock i lugnare ögnablick naturen återtaga sin gång, och människan sin. Han vet, att likasom i den synliga världen somliga krafter måste kufvas för att ge andra tillfällen att frambryta och en ny skapelse beredas genom själfva förstörelsen, måste äfven i samfundsvärlden rysliga hvälfningar bidraga till ett förädladt skick. I stillhet afbidar han utvecklingen af alla händelser. Men han njuter icke nöjet däraf. Den upplösning, han förmodar, får han icke åskåda. Midt i loppet af det märkvärdiga tidehvarfvet går han bort. Han dör dock lugn, ty han vet att mänsklighetens sak är i goda händer, och i den afskedstår, han skänker däråt, glänser glädjen och tacksamheten. Han missräknade sig icke. Stormen tystnar, lugnet återkommer. Ett nytt släkte framträder, andra forskare uppstå. De se hvad som var doldt för honom. De jämföra det framfarna med det närvarande,

och draga däraf viktiga slutsatser. Den ärelystne hjälten var ett medel för Guds afsikter. Han tänkte på sin egen ära, och försynen på mänsklighetens väl. Det bereddes af honom utan att han alltid insåg det. Ljuset är vidare kringspridt, gamla oordningar fallna, nya stiftelser gjorda, en tryggare samhällsordning, en visare statskonst stadgad, ett mildare lynne utbredt. Folken känna bättre sina rättigheter, regenterne sina plikter, och begge möta hvarann på halfva vägen. Visa varningar äro gifna, nyttiga lärdomar yrkade, ädla grundsatser blifva gällande, och dessa inflyta på den allmänna välfärden. Man insåg det icke genast. Samtiden tänkte ej däruppå. En gagnad eftervärld inser det. Sanningen skingrar det moln, som höljt händelsernas sammanhang, ändteligen faller det alldeles, den stora planen framstrålar med stjärnans glans som lyser för alla, och den vises ord sannas: *det varder beskrifvet för de efterkommande, att det folk som skall skapadt varda må lofva Herren.*

§ 6. Från denna lära, tillbörligen stadgad och utredd, leda sig slutföljder, viktiga för regenter och store män. De äro da verktyg i den högstes hand, och deras rätt till vördnad blir större i samma mån, som mera godt genom dem blifvit uträttadt. Men om de ege ett tydeligt och bestämdt begrepp om människans bestämmelse, om de icke blott utfört den store lagstiftarens befallningar, utan äfven varit medvetande däraf, och likasom himmelens förtrogne; om med ett ord de icke varit blott blinda verktyg i den visa och allsmäktiga handen, utan äfven med klarhet insett Guds afsikter, och efter måttet af sina krafter dem redeligen befrämjat: då hvilar deras ära på en grund, som hvarken fruktar tidens arm eller upplysningens öga. — Och då, Gustaf Adolf, blir äfven ditt namn kärt för kommande släkter och trygggadt för alla glömskans anfall. Sveriges ära, Tysklands frihet, Europas jämvikt nämnas på en gång med dig. En statsklokhet mera vis, en krigskonst mera mänsklig talar till ditt beröm. Fosterlandet uppreste åt dig en ärestod, och Europa sade, att du förtjänt henne. Samtiden förklarade vid din graf: sent födas hans likar, och eftervärlden har tillagt med en suck: kanske aldrig! Han skall ej tröttna att göra ditt minne rätt. Om segrarnas tidepunkt engång försvinner, så försvinner dock aldrig dygdernas. Din rättvisa, din mildhet mot fienden, din ömhet för ditt folk,

ditt nit för upplysningen skola blifva lika så många grundstenar på din ärestod; och gudslärans förkunnare, af häfderna underrättade om hvad du gaf för dess helgd, skola aldrig befinna sig i förlägenhet, när ifrån detta rum, för kommande släkter, de skola tala till din ära. Amen!

Midsommardagen 1805 i Karlbergs kyrka.

Med Guds hjälp.

§ 1. Hvart djur på marken fröjdar sig
Och på sitt sätt lofsjunger dig,
Du store världens herre.
Naturen är ett paradis,
Hvar fågel sjunger dig till pris
Bör jag då handla värre?
Jag som fått Mycket godt,
Stora håfvor, Hulda gåfvor,
Framför djuren,
Bör jag liknöjd se naturen?

Fader vår.

Ämnet:

Människans värdiga glädje vid åsynen af den sköna naturen.

§ 2. Finna vi icke någon anledning till det ämne, som vi valt, i den text, hvilken vi nyss uppläst, så erbjuder det sig med så mycket större ögonskenlighet i det stora och glada evangelium, som hela naturen på denna dag framställer för vår uppmärksamhet. Den tid, som var så efterlängtad och redan i blotta föreställningen så dyrbar, har kommit: den lifgifvande värma, efter hvilken varelserna suckade med gemensam otålighet, af hvilken sjuklingen hoppades lindring och den friske sina nöjen, denna ädla kraft, säger jag, har redan låtit känna sin välgörande verkan, allt är i sin högsta fägring, allt talar till vår känsla om fröjd och

glädje, och hela skapelsen firar i dessa ögonblick sin skönaste högtid. Beklagom dem, mine bröder, hvilka äro uteslutne ifrån deltagandet i denna fest, hvilka stängt för sig själfve lycksalighetens väg och på denna dag dväljas inom ödsliga murar, skilda från en fröjd, den själfva tigrarna njuta; eller dem, som luta mot plågans bädd ett anlete, vissnadt af tårar, och känna sommarn endast af en sorgelig dags förlängda timmar; eller dem som bland nöjet och förströelsens förvillelser plötsligt bortmistat allt sinne för naturen och dess behag, och af alla tidsfördrif finna det ädlaste, det som mest höfves människan, vara det minst tillfredsställande för deras känsla. Men lyckönskom oss själfve, mine åhörare, att ännu en gång hafva upplefvat dessa dagar af sällhet och lif, att ännu en gång kunna deltaga i det ljufva skådespelet af den lefvande, den verksamma naturen, och tilltalom hvarandra med den glada apostelns ord: «Nu är den behagliga tiden, nu är salighetens högtid, natten är framfaren, dagen är kommen, därför låtom oss uppstå af sömnen och vandra såsom ljusens barn egnar». Dig, älskade yngling, dig behöfver jag icke uppmuntra till ett lifligt åtnjutande af sommarens behag; din ålder eger den ljufvaste likhet med denna årstid, din känsla är varm, din inbillning lekande, ditt lynne klart, och dessa sinnen ega sin fulla styrka, sin högsta möjliga verksamhet. Det är i denna lyckliga tidpunkt som människan bäst kan öfverlämna sig åt betraktelser öfver skapelsens under, öfver det stora och sköna i de föremål, som henne omgifva. Sedan kommer en annan tid, då dessa ämnen icke mera behaga. Man skall då göra lycka i världen, man kallas till andra omsorger, man delar sitt hjärta mellan fåfängan och egennyttan, och den sköna naturen blir lottlös. Förgäfves strör den rundtomkring oss sina behag: vi se dem icke mera, eller öfverfara vi dem med ett flyktigt öga, och kanhända någon gång hedra vi dem med ett kallt utrop. Förgäfves firar jorden sin skönaste högtid, och kallar äfven oss till att deltaga däri; vi äre hindrade af viktigare omsorger, af stora planer, eller om vi komma, hafva vi icke mer några bröllopskläder. Det lifliga lynne, den böjliga och för alla intryck öppna föreställningsgåfva, den innerliga värma, den hjärtliga godhet, den ädla enfald, det okonstlade väsende, den ömma lättrörda känsla, som skänkte oss så mången lycklig stund, gjorde oss så lätt böjda till ädla och rörande be-

traktelser — alla dessa egenskaper äro till det mesta förlorade. Öfvergången ifrån oskuldens, ifrån glädjens ålder till den allvarliga omtankans, till verklighetens, kännes af oss i hela sin kraft. På gränsen lämna vi kvar vår känsla för naturen; någon gång se vi oss om och sakna något som vi förlorat; en sorglig dysterhet bemäktigar sig vår själ, men den försvinner, och ändtligen är äfven själfva saknadens förmåga förlorad, vårt hjärta fullkomligen stelnadt och skapelsen med alla sina skönheter en död bokstaf för oss, långt innan vi nedgått i den kalla grafven. Men gifves då intet sätt att alltid bevara sin kärlek för den sköna naturen, och alltid bibehålla sin vördnad därför och att aldrig utan deltagande betrakta den? Visserligen: om vi sedan inbillningen tröttnat och känslan svalnat söka förståndets biträde, om vi förena betraktelserna öfver skapelsens underverk med andeliga föremål, med sådana ämnen som alltid äro viktiga för människosjälen att eftersinna, om vi med ett ord under åsynen af skaparens prisvärda verk tänka på skaparen själf, på hans allvårdande försyn, på vår egen bestämmelse. På detta sätt, gode yngling, kan äfven din glädje blifva värdig, icke blott liflig, och vi gå att närmare förklara denna sanning.

§ 3. Värdig är människans glädje på sommarens högtidsdag, om hon upplyfter sin tanke till alltings upphofsman och förtjuses af den äran att hafva funnit en väg till hans fördolda tron, att kunna med tillförsikt hvila vid sin öfvertygelse om hans verklighet. Ifrån våra första år har man sagt oss att det gifves en Gud, men huru svagt, huru ofruktsamt var ännu icke detta begrepp, och då man med en så besvärlig noggrannhet ville undervisa oss om hans trefaldiga natur och öfriga egenskaper, dem vi så litet kunna fatta, hvad uträttade man väl till vår båtnad? Nej, ömma och omtänksamma föräldrar: önsken I att edra barn skola vinna en lefvande, en verksam tro på det högsta väsendet, så gören dem tidigt förtroliga med naturen uti dess alster. Räcken dem eder hand, leden dem öfver bygdens sköna trakter, väcken dem till en ständig uppmärksamhet, underhållen hos dem begäret att veta och forska, detta begär som är så naturligt och så värdigt för människan. Småningom skola de begripa er, småningom skola de lära sig att söka Gud öfverallt, och sedan blir det tid att söka honom i de visas skrifter. Ty desse, hvad äro

de annat än mer eller mindre fullkomliga aftryck af naturens stora bok, där hvarje rad tolkar den sanningen, att det gifves en Gud. Den eviges äldsta uppenbarelse till jorden är skapelsen, det var ifrån den som hedningarna hämtade sina begrepp; de sågo ej den fördolda upphofsmannen, men de blefvo varse hans verk, och de trodde på honom. Huru mycket lyckligare är icke en kristen, för hvilken denna heliga sanning genom ett särskildt föranstaltande redan är gifven och bestämd, och som blott behöfver dessa påminnelser utifrån för att stadfästa ännu mer den öfvertygelse, som han redan eger. Med ett säkrare öga skådar han alla spår af en gudomlig makt, med en dubbel tillfredsställelse samlar han dem tillhopa för sin tanka. Huru upplyftad, huru afundsvärd känner han sig icke vara, då skild från en bullrande värld, från ett lättsinnigt umgänge med fåfängans älsklingar han i stillhet umgås med sig själf och med honom, som är långt, som är på ett oändeligt afstånd skild ifrån oss i våra brottsliga dagar, men som vid hvarje ädel rörelse inom vår själ närmar sig till oss allt mer och mer, och i våra dygdiga stunder bor tillsammans med oss inom samma hjärta. Hvilket oförsvarligt nyhetsbegär, hvilken föraktlig fintlighet är det icke att vilja försvaga det bevis för Guds varelse, som hämtas ifrån den synliga världens åskådning; hvilken olycka för mänskligheten, om ett sådant företag någonsin kunde lyckas! O Gud, huru kan jag ett ögonblick tvifla att du är till, då dina verk rundt omkring mig ropa till min själ denna sanning. Den minsta blomma, den ringaste planta säger till mig med tydlighet: äfven jag är din skapares händers verk, ingen konung på jorden förmådde randa mina färger, sammanfoga mina trådar. Jag gläds att förstå detta språk, att du lärde mig läsa naturens bok, att du uppenbarat för de enfaldiga hvad du fördolt för den skrytsamma visheten. Jag gläds att du gaf mig det rum ibland den oändeliga mängden af varelser, att jag kunde lyfta mig till tanken uppå dig, och jag kan aldrig tillskrifva slumpen äran af världens daning, ty jag vill icke själf förlora den äran att hafva funnit dig, att tro på din allestädes närvarelse. Jag gläds att under alla mina ofullkomliga begrepp om dig, under alla mina fruktlösa försök att hinna till någon fullständig kännedom af din varelses beskaffenhet, under alla misstag och förhastade omdömen dock veta så mycket, jag behöfver till mitt lugn, mitt hopp och

min förtröstan: och denna glädje är det offer, som på denna högtidliga dag, vid hela skapelsens täflan att hvar och en på sitt sätt lofsäga ditt namn, du hälst emottager af den förnuftiga, af den lyckliga människan.

§ 4. Med begreppet om en Gud förenar sig otvunget begreppet om en försyn. De, som skilja dessa bägge läror, förstå sig icke rätt själfva, nedrifva med den ena handen hvad de uppbyggt med den andra, och åstadkomma oredor till andras förvillelse. Den frågan, om Gud ifrån evighet gifvit åt tingen en gång för alla den bestämda ordning som de följa, eller om ännu han besörjer händelsernas tillbörliga gång, och efter olika omständigheter den förordnar, denna fråga, huru litet tillfredsställande vore den icke för mitt hjärta, om den vore afgjord; huru omöjlig är den icke för mig att afgöra. En dag är för honom såsom tusende år, och tusende år som en dag. Är det mig icke nog att veta det han är världens styresman; huru det sker, denna granskning tillkommer hvarken mig eller någon annan. Den ändliga varelsen kan icke fatta den oändeliges lagar, men det som gör mig lugn och tillfredsställd, det som öfverensstämmer med mina begrepp, med mina förmögenheter och mitt föreställningssätt, det är för mig det rätta, och jag kan utan farhåga öfverlämna mig åt förtröstan därpå. Och det inkastet, att Gud skulle vara för hög att bekymra sig om människan, att hennes ofta stridiga önskningar och angelägenheter icke äro nog värdiga föremål för hans gudomliga omsorg, detta inkast vederlägger med hög röst den sköna naturen, och detta är en ny anledning till min glädje på denna högtidliga dag. Hvart hälst jag vänder mitt öga, möter jag talande bevis på den sanningen, att varelserna hafva en vårdare; äfven de liflösa tingen synas upphöja sig till rang med de lefvande och tyckas likasom med en [oläsligt ord] tacksamhet säga: icke häller vi äre förgätna. Här ser jag godheten som icke räknar sina välgärningar, som med rik hand utdelar dem och aldrig tröttnar. Detta begrepp möter mig öfverallt, och så undangömd är ingen skugga, att ej försynens allmänna godhet bevärdigat den med sitt besök. Hvilken mängd af varelser, skilda i slag, storhet och värde, lika i en gemensam vård af samma hulda fader! Skulle då jag vara förgäten? Den minsta planta uppnår sitt ändamål, den pryder åtminstone sin stund den plats,

där den ställdes, och sedan lämnar den sitt rum åt en annan: har icke äfven jag mitt ändamål, och skulle icke han, som föreskref mig det, äfven bistå mig att hinna detsamma! Här upptäcker jag visheten, som föreskrifver lagar, där allmakten, som befordrar deras verkställighet; här ser jag ordning, plan och sammanhang, där afvikelser, som väcka en lika beundran. Där blifver jag varse enhet och likställighet, här mångfaldiga omväxlingar. Allt röjer dock samma gudomliga hand, och denna hand leder äfven mig efter sitt råd. Ju oftare jag betraktar naturen, ju mer jag gör mig förtrolig därmed, desto flere anledningar finner jag till lugn och förtröstan. Skåden liljorna på marken, huru de växa, sen på fåglarna under himmelen, sade den gudomliga läraren, när han ville ingjuta hos sina vänner förtroende till en gudomlig försyn; detsamma säger han till mig, och denna väg till en glad tillfredsställelse vill jag icke öfvergifva. Vid åsynen af den ordning och öfverensstämmelse, af den rikedom och prakt, af den skönhet och mångfaldighet, som jag blifver varse i naturen, uppmuntras jag till den [oläsligt ord] öfverlåtenhet till försynen, hvad mina enskilda öden angår. Jag gläds att han, som kläder gräset i så leende dräkt, som så rundeligen försörjer alla lefvande varelser, skall icke häller låta mig sakna hvad jag behöfver; jag gläds att mina öden bero af honom, att mina dagars tal är räknadt af honom, och denna glädje är värdig på sommarens högtidsdag.

§ 5. Men hvilken djup och öfvermannande sorglighet blandar sig icke i min glädje, och hotar han (?) icke att alldeles öfvergifva mig. Naturen visar sig skön och beundransvärd hvart hälst jag vänder mitt öga: hvi njuter jag honom då ej med liflig, med oblandad förnöjelse? Den allmänna lofsång, hvilken af alla lefvande släkter uppsändas till en gemensam välgörare, förefaller mig så högtidlig: hvi deltager jag icke däri, hvi afbryter jag den med sorgliga anrop? De skatter, som för mig äro beredda uti hela skapelsen, äro så stora och oräkneliga; allt arbetar för mig och min nytta; hvi är jag då icke nöjd, hvi låter sig icke mitt hjärta däraf tillfredsställas? O Gud, är jag då otacksam mot dig, och bemöter jag med köld alla de välgärningar, hvarmed du öfverhopat mig? Nej, helige Fader, jag välsignar ditt namn, men jag ville på ett ännu värdigare sätt kunna tacka, jag fordrar en hel evighet för min dygd och för min kärlek till dig: detta begär

nedlade du själf i mitt hjärta, och visserligen förlåter du dess utbrott.

Huru inställer sig icke odödlighetens hopp vid åsynen af den sköna naturen! Var den icke död och försänkt i en lång dvala, i en djup sömn, men lefver den icke igen, och skulle samma allsmäktiga kraft, som låter det åt jorden anförtrodda kornet oaktadt vintren, stormar och drifvor uppskjuta i det rikaste ax, antaga en skönare skepnad; skulle samma kraft icke förmå bevara min själ ifrån förgängelse, och äfven en gång upplifva min aska? Vid dessa betraktelser antager min glädje ett värdigare utseende; hon blir allvarsam och tankfull, hon eger till och med sina tårar, men de uppfriska hjärtat. Jag sörjer ej vid åtankan af de vänner, jag redan förlorat och hvilka jag så gärna ville unna den glädjen att i dag deltaga med mig i naturens behag(?); ty jag tror, att deras anda förtjusas af ännu skönare skådespel än dem, vi här njuta; jag sörjer ej vid åtankan af den dag, då jag själf skall att taga ett långt farväl af den natur, jag älskat, ty jag tror att den, som gjort detta lägre hemvist för människan så skönt, skall ega ännu större skönheter för henne i en högre boning. Under den stilla aftonens tystnad vandrar jag rörd i den skugga, som icke stör min ljufva sinnesstämning. Det lugn som råder omkrig mig förebådar den stillhet, hvarmed jag en gång skall försvinna från mina vänner. Jag ser solen sänka sig bakom bergen, men efter några stunder uppgår hon åter i dubbel glans: det är bilden af mitt öde; dödens skymning skall icke vara länge, en klarare morgon skall snart inbryta, och en dag skall följa därpå — en evig dag utan sorgliga skiften. Och då skall jag värdigt tacka dig, evige kärlek, för hvarje glad stund du skänkte mig under lifvet, för hvarje sommar du lät mig öfverlefva, för hvart prof af faderlig huldhet, du lät mig röna både i naturen och i nåden. Amen!

— — —

21 söndagen efter Tref. 1805, Karlberg.

Med Guds hjälp.

§ 1. O Jesu, tröstrikt är ditt namn,
I farans stund vår säkra hamn,
Vår bästa tröst i sorgens dar,
Vid hämnarns domstol vårt försvar.

Guds ende son, men dock vår bror!
Hur var din kärlek icke stor!
För oss du nöjd gick korset mot,
Och led och dog förutan knot.

Af dig är all vår salighet,
All dygd af din rättfärdighet,
Af dig all glädje och all tröst,
Och samvetsfriden i vårt bröst.

Tag, Jesu, tacksamhetens gärd
Utaf din återlösta värld,
Hon glädes att af dig bero,
Och lofvar dig en redlig tro.

Fader vår etc.

Ämnet:

Tron på Jesum, enligt skriftens lära enda medlet till vår salighet.

§ 2. Må icke enkelheten af det ämne, vi valt, väcka hos Eder, m. å., någon fördom däremot. Jag fruktar det icke, ty jag vet med tillfredsställelse, att jag icke talar i kretsen af tidens nyhetsälskande sinnen, snara till löje, sena till eftertanke och sansning, utan bland en ungdom, som gärna emottager undervisning, och bland vårdare, som icke misskänna hvarandras be-

mödande att gifva den. Det gifves näppeligen något begrepp, mera allmänt och som oftare förekommer i religionsundervisningen än det, som uttryckes genom ordet tro. Också lärer ingen bestrida dess vikt, eller nödvändigheten af att ega det tydeligen förklaradt, noggrannt utredt och bestämdt till sitt innehåll. Flera seklers vacklande föreställningar, tusende olyckliga tvister i ett ämne, som borde egenteligen leda till frid och samdräkt, svåra och blodiga förföljelser inom kristenheten, den lättsinniges löje, och ifrarens hot, brottslingens gudlösa öfverdåd och den botfärdiges olyckliga förtviflan tala tillräckligt för denna nödvändighet. Men blotta behofvet att undervisas, att ega en säker öfvertygelse är ett tillräckligt skäl för en lärare att till föremål för den högtidliga andakten välja alla de sanningar, som kunna missförstås, som behöfva utredas. Jag må då på denna heliga stund tala om den kristliga tron, utan fruktan att trötta uppmärksamheten, och med hopp att åtminstone för någon vara nyttig!

§ 3. På tvänne afvägar har människotanken råkat, då den velat framgå till detta mål och utreda trons beskaffenhet. Antingen har den tillskrifvit henne för mycket eller för litet. Det förra är de framfarna seklernas fel, det senare tyckes egentligen tillhöra våra dagar. Du skall tro — med detta maktspråk dundrade ifraren bland okunnige, svage och vidskeplige bröder, verkade starkt på deras sinnen med skildringen af sin afgrund och fjättrade all deras tankekraft med sina myndiga bud. Om du tror, tillade han ändtligen med en mildare stämma, så vinner du genast tillgift för alla dina fel, så blir du den Högstes gunstling, och är säker om en utmärkt plats i hans eviga rike. Människohjärtat kunde ej annat än med innerlig glädje emottaga en lära, som talade om förskoning och eftergift. Det kände med sig självt, hvad det hade förtjänt, det kunde icke afskudda sig känslan af sina förbindelser, icke utplåna medvetandet af åsamkade skulder, icke tysta ropet om en vedergällning. Det var dess första behof att hoppas förlåtelse, för att icke i sin förtviflan uppgifva allt hopp om några vidare framsteg i det goda för att våga öfverlämna sig åt lifvets, åt naturens tillbudna fröjd, för att utan fasa lyssna till den anande rösten om en evighet, som det hörde ifrån sitt innersta. Detta behof blef tillfredsställdt. Försoningens ord förkunnades för en brottslig värld, och den botfärdige kunde

med en lugn förtröstan upplyfta sin blick mot himmelen, ty domarn, som bodde där, var äfven en förlåtande fader.

Men snart misskändes denna lära, och likasom hänförd af de glada sanningar, den innehöll, glömde eller öfverfor man dess villkor, dess fordringar och förbehåll. Icke endast den botfärdige, den som redan genom en förändrad sinnesstämning, genom ett ångrande och upprördt hjärtas rörelser, genom varma och uppriktiga föresatser var beredd att ånyo inträda på dygdens öfvergifna väg, nalkades altarets fot, njöt tillgift och hämtade styrka till angripande af sitt verk; utan äfven de öfverdådige, de skenhelige och lättsinnige inställde sig där, glade att få aflägga samvetets besvärliga bördor, och att med mindre farhåga kunna återtaga fordna nöjen och förströelser. Så förolämpade man religionsstiftarns vördnadsvärda minne i våldförandet af hans läror, motarbetade hans afsikter och vilseförde den olyckliga mänskligheten; till dess att sluteligen den frågan, om det var genom tro eller gärningar som man borde söka sin eviga frälsning, blef väckt på jorden och, tanken till en evig vanära, både länge och ifrigt, hvad säger jag, blodigt underhållen bland halfva den himmelska sanningens upplyste förkunnare. En fråga som visar tidehvarfvets förnedring då den väcktes, förnuftets förtryck och villfarelsens öfvermannande styrka; såvida man med tro endast förstod lättsinnighetens förlitande på en främmande förtjänst, med åsidosättande af all egen, och icke gaf åt detta ord den ädla mening, den vidsträckta omfattning, som var enlig med religionens anda och mänsklighetens behof. Där synden öfverflödar, där öfverflödar nåden ännu mer — detta vördnadsvärda uttryck, detta ljufva trösteord, som visar att det gifves en gräns för de dödligas öfverdåd, men ingen för den Eviges barmhärtighet, missbrukade man till sinnlighetens och skrymteriets förmån, och föga fattades att man icke trodde sig så mycket mer berättigad till himmelens nåd, ju mindre man hade efterlefvat dess lagar.

§ 4. Ett så ögonskenligt misstag hade utan tvifvel bort skönjas äfven på den mörkaste dag. Ändteligen blef man det varse, och redan är det förjagadt från det allmänna tänkesättet. Men huru svag är icke människan! Endast ett ögonblick varar hennes styrka, endast ett ögonblick skymtar sanningen för vårt öga, och flyktar genast till lyckligare rymder. Så länge hon blifver

varse sin villfarelse, förmår hon kvarhålla sanningen, sedan försvinner den åter. Sedan byte vi den ena förvillelsen mot en annan och kalle den sanning. I stället för den falska tillförsikt, som blindt tryggade sig vid en annans förtjänst, uppkom det andeliga högmod, som litade på sin egen, yfdes däröfver och försmådde det stöd, kristendomen räckte åt de dödligas svaghet. Det är denna villfarelse, som under loppet af det tidehvarf, i hvilket vi lefva, allt mer och mer synes befästa sitt välde, som klädd i manteln af en ny vishet lätt lockar till sig vördnad och anhängare. Människan, yrkar man, är en fri varelse med själfständiga krafter till det goda. Ingen annan åtgärd är för henne nödvändig, än ett redligt användande af dessa krafter. Åtanken af en Gud såsom belönare eller hämnare, öfvertygelsen om en kommande evighet, andra yttre bevekelsegrunder än dessa behöfvas icke, säger man, till det goda. Lydnaden för pliktens döda bokstaf, aktningen för dygdens toma begrepp, kärleken för det goda i sig själft äro då de enda giltiga skäl, som böra verka på öfvertygelsen och på viljan, äro då de bevekelsegrunder, som skola bestämma den sinnliga människan? Sådant är tidehvarfvets stolta och ovisa språk; ja man går ännu längre. Tron på Försonaren, om det är något annat än tron på hans läras sanning, än bifallet till de sköna, sedliga bud han yrkat, är icke allenast, säger man, umbärlig för människans framgång i det goda, utan äfven hinderlig därför. O min frälsare, det skulle då hindra min dygd att tro på dig, att älska dig, att förtrösta på dig, du som likväl gaf de skönaste efterdömen icke blott af de milda dygder, som pryda mänskligheten, utan äfven af de svåra, som upplyfta henne till likhet med Gud. Nej, aldrig skall någon visdom, föråldrad eller ny, missleda mig så långt, att jag skulle blygas vid ditt evangelium, detta evangelium, som är Guds kraft till salighet för alla dem som tro!

Bägge desse villfarelsers anhängare sökte utur den Heliga skrift grunderna därför. De funnos likväl icke där, och förgäfves trodde man sig göra dessa heliga böcker en ära därmed, att man tvingade sig att visa deras enlighet med egna fattade satser: en ära som de hvarken eftersträfvade eller behöfde. Dock, hvad säger jag, var icke äfven detta en triumf för religionen, att man i själfva stunden af sitt fientliga sinne nödgades taga sin tillflykt

därtill, och likasom genom en tyst bekännelse vidgå, att man aldrig kunde umbära dess handledning? Visserligen talar den Heliga skrift om en främmande förtjänst, om en oskuld som lider för att försona andras brottslighet, om en stor, ren och gudomlig dygd, som är olycklig för att utbreda sällheten öfver andras dar, om en människovän, som uppoffrar sig för människor och med sitt blod förvärfvar sig den rätt, att hos helighetens Gud frambära en gällande förbön för de svaga och felande dödlige. En lära, som är gjord till ändliga varelsers lugn, måste vara affattad på ett språk, begripligt för dem; som på ett mänskligt sätt framställer himmelska ting, men som dock ej innehåller något begrepp ovärdigt gudomen, så vida det gifna offret var frivilligt, var ädelmodets skänk, var kärlekens erbjudna försoning åt en rättfärdighet, som därför ej förändrade sina evigt gällande lagar, sina fordringar af människan. Tron på Jesum är icke endast det bekymrade människohjärtats blygsamma förtröstan att vinna tillgift och förlåtelse genom honom, den är äfven en liflig tacksamhet för hans gränslösa ädelmod, en varm och uppriktig kärlek till honom, som i döden älskade oss, en innerlig håg att fullborda hans yttersta vilja, en allvarlig lust att likna honom och att såsom han troget uppfylla sin kallelse, försaka allt för sin plikt, och af inga faror, icke af själfva döden afskräckas ifrån det goda. Utom denna förtröstan skulle människan blifva modlös, nedslagen och förtviflad, utom denna lifliga åhåga att tacka, att älska sin välgörare i bemödandet att likna honom, skulle hela hennes kristendom stanna i flyktiga rökelser, eller skulle hon insöfvas i en brottslig dvala, i en olycklig säkerhet. Men hvilket stort fält öppnar sig ej för en kristens verksamhet, då Jesu kärlek tvingar honom att icke lefva för vanskligheten, då hans exempel manar honom till efterföljd. Där ser han för sig hela den gudomlige människovännens lefnad, och ingen händelse, intet uppträde, ingen tillfällighet däruti är tomt på lärdom, uppmuntran, väckelse. Där beundrar han den oändliga människokärlek, som i födda och ofödda släkter ser ett enda stort faderligt hus, och som räcker en broderlig hand åt dem alla; den försakelse af sig själf, som är ädla och gudomliga själars skönaste egenskap; den oryggliga ståndaktighet, som aldrig förlorar sitt mål utur ögnasikte, genombryter alla hinder och viker ej undan för själfva döden. Där

framställer sig till hans efterföljd i hela deras älskvärda skönhet den mildhet, som upptinar andras hjärtan, den skonsamhet, som öfverser deras brister, det saktmod, som lider med tystnad, det ädla tänkesätt, som hämnas med välgärningar och gömmer sig undan. Där visa sig i ett enda hjärta en samling af alla dygder, dem mänskligheten behöfver för sitt lugn; där uppenbarar sig dygden själf i mänsklig gestalt och nedstigen ifrån himmelen för att trösta jordens barn med den vissheten, att de äro högt aktade i den Heliges ögon, för att varna dem mot falska ursäkter, för att lifva deras känsla, och genom känslan deras verksamhet för det goda.

§ 6. Är tron på Jesum förtröstan på en förlåtande fader i himmelen, tacksamheten mot en välgörare, som aldrig nog kan välsignas, kärleken till en vän, som aldrig nog kan älskas, viljan att öfva en dygd, som tillhörde honom och hvars sköna urbild han framställt för alla sina vänner att eftertrycka: så är ju skriftens lära om denna tro på det tydligaste sätt enlig med förnuftets uppgifter. Eller kommer man icke äfven på denna väg till samma mål? Gifves väl något annat medel för människan att lugn och oförfärad gå detta lifvets öden och det tillkommande till mötes, än en uppriktig kärlek för dygden, och kan någonsin denna kärlek vara lifligare, uppriktigare och verksammare, än i ett hjärta som är lifvadt af Jesu anda? Må han då förblifva hvad han varit, en medlare mellan Gud och människor, troget uppfyllande den förras lagar, kraftigt underhjälpande de senares svaghet. Må hans namn vara välsignadt, hans minne dyrkadt, hans efterdöme följdt af de dödlige, så visst som de då skola blifva evigt lycklige genom honom. Amen!

Tredje söndagen i advent, Karlberg 1805.

Med Gud hjälp.

§ 1. Bland alla de religionsämnen, hvilka väckt tvifvelsmål och bekymmer inom den kristna församlingen, torde näppeligen något hafva varit mera blottställdt för inkast, smädelser och flyktiga omdömen, än läran om Jesu underverk. Det tidehvarf, som vi hunnit upplefva, synes med en vidgad kännedom af naturen och dess krafter hafva vunnit eller åtminstone tillegnat sig en större rätt att döma i detta mål, och det återstår endast att önska, att denna rätt blifver nyttjad med vishet, att den icke sträckes för långt, och att man icke drager under mänsklig pröfning hvad som endast af en högre domare rätt kan inses, tillbörligen granskas, bestämdt afgöras. Det är denna vishet som fordras i alla våra undersökningar, granskningar och domslut, att vi noga eftersinne, huruvida de äro enliga med våra plikter mot Gud, andra människor och oss själfve, huruvida de angå ämnen, som ligga inom vår synkrets, inom kretsen af vår förmåga, och äro viktiga för mänskligheten; det är denna vishet, som vid undersökningen af religionens helgade sanningar så sällan användes, och till mitt släktes vanära och fördärf synes blifva mer och mer sällsynt på jorden. Utan tvifvel bör det icke förundra oss att ämnen, som på en gång ligga inom sinnlighetens krets och utom densamma, som röra händelser verkligen inträffade och likväl förut oerhörda, uppträden som varit utan exempel och likväl en gång förefallit, med ett ord, att alla de under och tecken, hvilka omtalas i den Heliga skrift, gjort en olika verkan på människornas sinnen, ovanliga intryck på deras öfvertygelse, samt till följd däraf ömsom blifvit betraktade med en djup beundran, ömsom med tvekan och villrådighet. Vår helige Försonare förutsåg med tydlighet, att det skulle så hända, och långt ifrån att dölja sin farhåga i detta afseende, yppade han den till en varning för sina vänner. Därför, sedan han i dagens heliga evangelium budit Johannes' utskickade att gifva akt på de stora och förvånande gärningar, hvilka utöfvades rundt omkring dem, och att däraf sluta

om han var den Messias, som skulle komma, eller om någon annan borde förbidas, tillägger han: «Salig är den, som icke varder förargad i mig», likasom ville han säga: «Väl den, som icke misskänner afsikten med dessa under, icke finner någon anstötlighet i det yttre af min person, icke dömer med otidighet och öfvermod, hvad han icke inser af den eviges plan, hvad som ännu är doldt för den kortsynta människan och som antingen en dag skall uppenbaras, eller också i evighet blifver för henne förborgadt».

Ja, lycklig den, mine åhörare, som med vördsam tystnad betraktar de heliga sanningar, dem han icke fattar, med värdig sedighet pröfvar dem han tror sig begripa; som nyttjar sin rätt att tänka, undersöka och sluta icke till förstöring, utan till uppbyggelse; som med en lugn blick och med ett redligt hjärta, så långt det är möjligt för en dödlig, genomser hela sambandet af religionens uppgifter och bud, och därigenom känner sig tillfredsställd med dem alla. För honom skall himlaläran blifva hvad den gode fadren ville, att hon skulle vara för oss alla, en källa till tröst, icke till sviktande vankelmod, till evig sällhet, icke till några flyktiga stunders tidsfördrif. Att detta lyckliga tänkesätt måtte blifva eder lott, älskade ynglingar, är edra lärares uppriktiga önskan. Den skall med den Högstes bistånd icke vara förlorad, om I själfve viljen bidraga därtill genom eder uppmärksamhet till sådana undervisningar, som mana edert förstånd till eftersinnande, ehuru de icke genom något yttre behag verka angenämt på eder känsla. Men förlorad är lärarens nit, förlorad åhörarens uppmärksamhet, om icke den Högste välsignar dem bägge. Förenom då våra böner till sanningens och dygdens Gud, till varelsernas vårdare och människornas fader.

Fader vår.

Ämnet:

Jesu underverk betraktade utur deras rätta synpunkt.

§ 2. Såsom väckelse för ett sinnligt och oupplyst folk att gifva akt på andeliga föremål, såsom medel till befrämjande af kristendomens första framsteg böre vi betrakta Jesu underverk. Utom tidehvarfvets behof att ledas såsom barn genom en sinnlig

åtgärd, utom nödvändigheten att foga sig efter människornas svaghet och att nytta själfva deras brister såsom medel för deras odling och tillväxt, hade Jesus troligen ännu mera sällan nyttjat sin undergörande förmåga. Ogärna och likasom tvingad tillgrep han detta medel, emedan han hyste den största aktning för människosjälens fria och självständiga pröfningsrätt, och emedan han med fullkomlig tillförsikt tryggade sig vid den öfvertygelsen att hans lära, ehuru motsagd, misskänd och antastad, skulle dock slutligen segra öfver alla hinder genom ingen annan makt än den, som låg förvarad i hennes inre beskaffenhet, i hennes osvikeliga sanning. Himmel och jord skola förgås, men mina ord skola icke förgås — denna kraftiga försäkran kunde han gifva icke blott i afseende på sina löften och hotelser, utan fastmer i afseende på sin lära, såvida han var försäkrad därom, att om denna planet hade blifvit stött utur sitt sammanhang med andra världar, så skulle dock dygdens heliga bud i någon annan värld funnit en tillflyktsort och åtminstone vid den eviges tron varit i säkerhet mot förstörelsen. Det var således icke för att bestyrka sanningen af sina föreskrifter, som Jesus vidtog den utvägen att förvåna menighetens sinnen, utan det var i afsikt att göra dessa föreskrifter trodda, emottagna och verksamma; och då han hade att välja emellan det att se sin lära obemärkt, försmådd och förgäten, eller att med starka och utomordentliga medel befrämja hennes framgång, så tvekade han ej att gå den väg, hvilken snarast ledde till ett stort och vördnadsvärdt mål. Därför, änskönt han vid många tillfällen beklagade sig öfver den fåkunnighet och svaghet, som icke ville tro utan tecken och under, vägrade han dock sällan att i denna del uppfylla sina samtidas behof, och tillsåg endast att den högsta möjliga verkan därigenom kunde åstadkommas, och att icke en lättsinnig nyfikenhet skulle tillegna sig, hvad som åsyftade långt högre, långt värdigare ändamål. Endast någon gång lånade han sin gudomliga makt åt den enskilda nöden, som påkallade hans välgörenhet, och gaf därvid det ädlaste efterdöme af den människokärlek, som icke kungör sina godhetsprof, utan fordrar tystnaden såsom den enda belöning af den som blifvit hulpen; men eljes sökte han stora tillfällen till åstadkommande af stora verkningar, och tillvann genom ett enda underverk flera tusende bekännare åt sin lära. Äfven när han som lifligast kände

förtrytsamheten öfver den kortsynthet och orättvisa, som icke fann hos sanningen själf nog öfvertalande skäl att blifva älskad och trodd, tänkte han med den varmaste omsorg på andra utvägar att befrämja hennes framgång hos de dödlige. Detta vrånga och ohöfviska släkte, sade han, fordrar tecken af himmelen; nå väl, de skola vinna sin önskan. Profeten Jonæ tecken skall öfvertyga dem, tillade han, och syftade på sin uppståndelse ifrån de döda: ett underverk, som på ett segrande sätt vederlade icke allenast sina tviflares inkast, utan äfven nertystade alla det bekymrade människohjärtats farhågor och betänkligheter. Utom dessa yttre väckelser, dessa till sinnligheten talande bevis — hvad skulle han väl hafva uträttat i en mörk tid, bland ett folk, fördomsfullt, trotsigt och tanklöst? Förgäfves voro hans läror i den skönaste enstämmighet med förnuftets lagar; mängden hade icke gifvit akt därpå, någon enda tänkare hade kanhända skänkt dem sitt bifall, de öfriga hade ansett detta ämne af föga vikt i jämförelse mot dagens omsorger. Förgäfves voro hans bud bevittnade af samvetet, rena och fasta till deras grund, höga och upplyftande i deras åsyftning — dessa bud utöfvades ej, sederna hade blifvit lika fördärfvade, sinnlighetens välde lika mäktigt, människan lika svag, lika förvillad, lika brottslig, utom kraftigare skäl, utom starkare bevekelsegrunder. Förgäfves var hans föreställningssätt det skönaste, det värdigaste, det mest öfvertalande, som af någon lärare blifvit nyttjadt; det hade verkat för ögnablicket och sedan blifvit förgätet tillika med själfva varningen; förgäfves, med ett ord, hade han åsyftat det största, det värdigaste ändamål att stadga en allmän religion för hela världen, om han ej först väckt uppmärksamheten vid sin person och därigenom tvungit den att dröja äfven vid sina undervisningar.

§ 3. Vi nämnde Jesu person, och vi ledas däraf till att ännu utur en annan synpunkt betrakta de tecken och under, dem han förrättade på jorden, nämligen såsom ojäfaktiga bevis af denna hans persons höghet, såsom talande vedermälen af hans gudomliga beskickning, af hans kallelse att vara världens allmänna lärare, dess försonare och andeliga styresman. Det är oss så mycket mindre tillåtet att förbigå denna omständighet, som Jesus själf lägger den största vikt däruppå och åberopar sig (på) sina underbara gärningar, såsom vittnen därtill, att han var Messias.

«Gån», säger han i dagens evangelium till Johannes' utskickade, «gån och berätten eder lärare hvad I själfve hafven sett och hört, och han skall finna sig tillfredsställd med detta svar.» Ifrån åldriga tider anades en stor, en mäktig hjälte, som skulle upplyfta nationen till att ses och beundras af andra folkslag. Det var ett begrepp som gick i arf ifrån släkte till släkte. Profeterne, desse Guds ombud på jorden, desse folkets lärare och vise, hade genom sina höga och präktiga målningar gjort detta begrepp ännu mera intagande för menighetens sinnen. Dessa målningar misskändes, okunnigheten ansåg dem för verkligheter, och högmodet och fåfängan såg i dem säkra förebud till kommande segrar. Föreställningen om en stor eröfrare, en segerrik hjälte, en mäktig regent förblandades med begreppet om Messias, och när Jesus framträdde och tillegnade sig detta namn, igenkände man ingen likhet emellan honom och den tafla, som sinnligheten hade uppdragit. Det blef då hans öde att försmås af dem, bland hvilka han lefde, att förföljas af det folk, som såg sitt högmodiga hopp bedraget, och som i sin förblindelse icke blef varse den ära, hvartill det kallades, att vara ett ljus för andra nationer, att skrifva lagar för deras tänkesätt och öfvertygelse, och att segra i vishet och dygd. Men ehuru han på intet sätt uppfyllde fåfängans och stolthetens väntan, ehuru inga eröfrade länder, inga störtade troner, inga lysande segertåg talade om hans kraftiga verksamhet; så förvånade han dock sin orättvisa samtid med värf, dem ingen hjälte, ingen konung, ingen segervinnare ännu varit vuxen, och hvilka intygade, att hans rike var så mycket större, som det icke var af denna världen. Snart blef hans namn kändt, beundradt och dyrkadt af dem, som genom hans välgörande allkraft blefvo räddade ifrån undergång. De olycklige ansågo hans blotta närvarande såsom sin frälsning, och slutligen aftvang han äfven en af de stolta fariséer denna bekännelse: «Herre, visserligen är du skickad af Gud såsom en lärare, ty ingen kan göra de tecken som du gör utan att Gud är med honom.»

§ 4. Men jag ser skymten af ett framtida bekymmer i din själ, älskade yngling, och huru gärna önskade jag ej att kunna förekomma dess utbrott. Dessa underverk, så skall du tilläfventyrs fråga en dag, voro de verkliga, och hafva de tilldragit sig sådana som de oss berättas? Kunna då naturens en gång fastställda

lagar förändras, och är det troligt, är det möjligt, att det verkligen händt uppå jorden? Till att besvara dessa frågor, till att i tid undanrödja alla tvifvelsmål, till att göra din öfvertygelse fast och ditt hjärta lugnt, så bjuder jag dig att för det tredje betrakta Jesu underverk såsom stadigt varande och i alla tider gällande prof så väl på människans inskränkta kunskap, som den Eviges oinskränkta makt, obegripliga väsende och visa vård öfver mitt släktes väl och förädling. Tusende försök hafva blifvit gjorda att på ett tillfredsställande sätt utreda detta ämne, och alla hafva misslyckats. Att betrakta dessa underverk endast såsom synvillor för en lättrogen menighet röjer ett öfverdåd så stort, att det förr eller senare måste krossas under sin egen tyngd. Att anse desse såsom klokhetens tillställningar för att vinna ett önskadt syftemål motbjuder både min tanke och mitt hjärta, detta syftemål må föröfrigt hafva varit aldrig så oskyldigt, jag dristar säga: aldrig så vördnadsvärdt. Visserligen, vi hafva redan visat det, voro de medel för den nya lärans framgång, och de förtjäna i detta afseende allas vördnad; men återstår likväl icke den frågan, och tvingar den sig ej på vår föreställning: hvad voro dessa medel i sig själfva? Nej, då äfven Jesu fiender, och de som bestrida hans gudomliga ursprung måste med beundran anse honom såsom en hjälte, hvilken egde mod att uppoffra sig för ett stort ändamål, så må ingen vara nog orättvis att yrka, det han icke handlat redligt. Det skulle rubba alla mina begrepp, våldföra alla mina känslor, förstöra hela min tro, mitt lugn och min sällhet, om jag misstänkte den minsta flärd i kristendomens uppgifter, och jag skulle aldrig kunna vara nog glömsk af min plikt, nog otacksam och förnedrad att neka honom, som jag ifrån min ungdomstid dyrkat som min välgörare, den rättvisan, att han omöjligen själf kunnat åsidosätta den rättsinnighet, som han fordrar af alla sina vänner. Att ändtligen betrakta dessa förvånande händelser och gärningar såsom följder af en bättre insikt, af en öfverträffande rådighet, af en djupare kännedom af naturen, därtill eger jag ingen rättighet och ingen anledning. Väl har ett senare tidehvarf gjort upptäckter, som i ett föregående skulle hafva blifvit ansedda för omöjliga, ofta straffade ett okunnigt släkte de sanningar, som i andra dagar emottogos med beundran, ofta beundrade man hvad som sedan blef så vanligt, att det icke mer förtjänte någon upp-

märksamhet; men huru långt man än må hafva gått i verklig eller inbillad kännedom af naturen, i förmågan att eftergöra dess alster, så stillade man dock ännu ingen storm med en vink, nedergjorde inga fiender med ett ögonkast, och framkallade ingen af grafvens innevånare med ett befallningsord. Den vise, som slutade sitt nyttiga lif, som gick bort beledsagad af samtidens tacksamma välsignelser, blef kvar i sin grift och återkom ej för att trösta sina vänner, för att fullborda de värf, dem han med ledsnad såg afbrytas, för att lägga sista handen vid arbeten, viktiga för samtid och eftervärld. Nej, det återstår för mig ingen annan utväg än att redligt bekänna min okunnighet, att i stillhet vörda hvad jag hvarken kan förklara eller bestrida, och att förödmjuka mig inför honom, som ensam vet sanningen. Med denna vishet måste jag vara nöjd eller famla i ett evigt mörker utan att kunna taga ett säkert steg på lifvets bana, utan att våga tänka ett ögonblick på den gränslösa rymd, som jag går till mötes. Men eger jag icke nog af kunskap för att vara lugn mer än jag behöfver, för att taga mig till vara för allt öfverdåd och all förgripelse? Voro icke Jesu underverk visa anstalter till mänsklighetens väl, är icke deras afsikt rättfärdigad i deras verkningar, i deras följder, och behöfver jag veta huru de som länkar varit infästade, förväxlade och anordnade i den stora kedjan af händelser, hvilken hålles af den allsmäktige! Kan jag veta, hvad som ligger utom gränserna för min forskning, bör det förtryta mig att jag blott är människa, har jag rätt att anse som omöjligt hvad som icke inpassar i mina ofullkomliga föreställningar? Självfva begreppet om Gud, är det icke för mig det största underverk, men skulle jag vilja förlora det? Tilldraga sig icke rundt omkring oss i naturens riken många förvånande uppträden, dem ingen vishet kan förklara, är icke vår egen själ, hela vår varelse för oss en obegriplighet? Utur denna synpunkt betraktar jag Jesu underverk, och det ljusnar för min tanke. Jag ser i dem lika så många bevis för den sanningen, att det gifves en makt som regerar enligt höga och dolda lagar, jag känner min vördnad för min försonare stadfästad, jag vågar ej motarbeta hans vilja och anstalter, jag känner hela äran af att vara en kristen, och jag bemödar mig att vinna de förmåner, som därmed äro förenade. Jag skulle då aldrig kunna dela den lättsinniges anfall mot någon enda af religionens satser,

ty jag betraktar dem alla i en skön enstämmighet, och omöjliga att skilja från hvarandra. Tryggt hvilar jag vid min öfvertygelse och välsignar honom, som beredde mig ett säkert stöd för min dygd och min förtröstan. Därför, liflige yngling, var icke för hastig att döma i ämnen, som fordra den mogna eftertankens lugna öfverläggning, icke för självklok att tro dig med ett infall kunna afgöra, hvad de visaste, de djupsinnigaste forskare nödgas lämna oafgjordt, icke för obetänksam att nedrifva stöden för din egen dygd eller andras tro. Du vinner intet därmed, att du delar tidehvarfvets lättsinniga anda, men du förlorar mycket därvid, och kanhända mera än du kan ersätta. Amen!

FRÅGOR OCH SVAR

I

SALIGHETSLÄRAN

Undervisning i salighetsläran *).

Frågan 1. Hvarom handlar salighetsläran eller teologin?

Svar. Om det som människan bör tro och göra för att vinna ändamålet, hvarför hon är skapad.

Fr. 2. Hvilket är då detta ändamål, hvartill människan skapades?

Sv. En ren dygd, en sannskyldig lycksalighet.

Fr. 3. Hvad bör då människan tro för att blifva dygdig och lycklig?

Sv. Att det gifves en Gud, som skapat världarne, som uppehåller dem med faderlig godhet, som vakar öfver de högsta och de ringaste varelsers väl, och som äfven vårdar med vishet och ömhet hennes öden.

Fr. 4. Bör hon icke tro något mer?

Sv. Jo, att hennes själ är odödlig, att en lyckligare värld finnes, och att Gud en gång skall döma henne efter det ädla hon tänkt, det goda hon gjort, det nyttiga hon åstadkommit.

Fr. 5. Bör hon icke tro något mer?

Sv. Jo, hon bör tro att det finnes en frälsare, en utväg att försona sina förbrytelser.

Fr. 6. Hvarför bör hon tro det?

Sv. Därför att hon behöfver det, till en tröst i ångrens stunder, till en uppmuntran att ej förtvifla om sin dygd och förädling.

---

*) Uppsatsens fullständiga titel lyder: Frågor och svar uti salighetsläran för Herr Baron Otto Berndt De Geer af Michael Choræus, Magister docens vid academien i Åbo. År 1801.

Fr. 7. Är nu detta allt hvad hon bör tro?

Sv. Nej; hon måste äfven tro på *den Helige anda.*

Fr. 8. Hvad vill det säga?

Sv. Ett högre bistånd till det goda. En helig anda, det är: en högre kraft, en gudomlig styrka, en ren och helgad vilja att öfva dygden, hvilken Gud vill utgjuta öfver henne.

Fr. 9. Hvarför måste hon tro det?

Sv. Därför att hon är svag och felande och behöfver en högre hjälp för att uppfylla den högstes lagar.

Fr. 10. Hvad bör hon sluteligen känna och tro?

Sv. Den eviges lagar, som utstaka hennes plikter och förhållande.

Fr. 11. Huru många blifva till slutföljd af allt detta Trones artiklarne?

Sv. De blifva efter denna ordning *fyra.*

Fr. 12. Men först: hvad vilja Trons artiklar säga?

Sv. De hufvudsaker, de viktiga läror, de gällande sanningar, dem människans tro bör omfatta, om den skall vara sann.

Fr. 13. Hvarom handlar den *första artiklen?*

Sv. Om Guds varelse, om hans försyn och om själens odödlighet.

Fr. 14. Hvarom handlar den *andra artiklen?*

Sv. Om vår frälsare, om försoningens lära och dess inflytelse på människans sällhet och dygd.

Fr. 15. Hvarom handlar *tredje artiklen?*

Sv. Om den Helige anda, eller om den ordning i hvilken männikan kan blifva skicklig att emottaga försoningens nåd, och ett högre bistånd till det goda.

Fr. 16. Hvarom handlar *fjärde artiklen?*

Sv. Om det goda människan bör göra, om de lagar som bestämma det, om de plikter som till följd däraf åligga oss; med ett ord om religionens sedolära.

Den första artiklen.

Fr. 17. Hvaraf kan man sluta att det gifves en Gud?

Sv. Af naturens betraktande.

Fr. 18. Hvem lär oss att göra denna slutsats?

Sv. Vårt eget förstånd.

Fr. 19. På hvad sätt, på hvilka grunder?

Sv. Ingen verkan kan vara till utan orsak: så bjuder förnuftet, och det bjuder rätt. Ett ur med alla de krafter, som sätta det i rörelse, vittnar om en konstnärs skicklighet, skulle då en hel värld, skulle tusende världar vara till utan en skapare?

Fr. 20. Hvad böra vi då tänka, när vi kasta vårt öga kring naturen?

Sv. Att världarnes skapare är stor, vis, god och allsmäktig.

Fr. 21. Kunne vi tro det med trygghet?

Sv. Ja visserligen. En konung kan ej med all sin makt skapa en blomma; kan ej nedkalla en droppe regn ifrån skyarne; kan ej förbjuda haglet att förstöra landets skördar; eller säga till solen: nedsänd dina välsignande strålar öfver mitt folk.

Fr. 22. Men gifves det någon annan källa till kunskap om Gud, än naturen?

Sv. Jo, uppenbarelsen, eller den lära, som genom försynens anstalt är människosläktet meddelad, genom vise och dygdige mäns forskningar och främst bland dem genom Jesum.

Fr. 23. Hvarför kallas det *uppenbarelse?*

Sv. Därför att Guds väsende och vilja där är uppenbarad för människan.

Fr. 24. Huru föreställes då Gud i uppenbarelsen eller Bibeln?

Sv. Såsom helig, rättfärdig, allvetande, allsmäktig, vis och barmhärtig.

Fr. 25. Huru är Gud helig?

Sv. Han handlar själf efter de renaste afsikter, och fordrar att de förnuftige varelserna skola bjuda till att likna honom.

Fr. 26. Huru är Gud rättfärdig?

Sv. Han är dygdens belönare och lastens straffare, med afseende på blott dem själfva.

Fr. 27. Huru är han allvetande?

Sv. I en blink öfverser han alla världar och hvad i dem sker, och hvad i alla människohjärtan tänkes.

Fr. 28. Huru är han allsmäktig?

Sv. Han frambragte världarne med en vink, med ett ord, med sitt allsmäktiga *varde.*

Fr. 29. Är Gud *en* eller flera?

Sv. Han är *en* och blifver det i evighet.

Fr. 30. Hvartill tjänar då läran om *treenigheten?*

Sv. Hon tjänar att sönderdela vårt begrepp om Gud, och såmedels göra det *klarare*, i det vi *först* föreställe oss hans *storhet* som skapare och världsregent; *för det andra* hans *vishet* och *godhet*, i det sätt han skänkt oss att försona genom en sann förbättring våra fel, och *för det tredje* hans *helighet* att fordra af oss renade uppsåt, goda och ädla gärningar, och hans *barmhärtighet* att utstaka för oss en ordning att vinna det bistånd, han vill ge oss till det goda.

Fr. 31. Är det nog att känna Gud som skapare?

Sv. Nej; vi måste äfven känna honom som uppehållare af hvad han skapat.

Fr. 32. Huru uttrycke vi eljes detta begrepp om Gud?

Sv. Vi kalle det Guds försyn.

Fr. 33. Sträcker Guds försyn sig äfven till människan?

Sv. Ja visserligen. Kläder han gräset, pryder han insekter — skulle han glömma sitt ädlaste händers verk på jorden!

Fr. 34. Mån vi själfve hafve erfarit Guds försyn?

Sv. Utan tvifvel. Vår barndom var utsatt för många faror, dem våra föräldrar ej sågo, vår ungdomsbana är slipprig och svår, och en osynlig hand leder oss ofta öfver farorna. Den mogne mannen har sina bekymmer och sin lycka, den gråhårige sina svagheter, som mildras, sina bördor, som lättas af jordens allmänna far.

Fr. 35. Hvem är skulden till allt det onda i världen, om en försyn finnes?

Sv. Människan är orsaken därtill; men ofta tillåter försynen det af visa skäl, ledande till ett högre godt.

Fr. 36. Hvad böre vi lära af allt detta?

Sv. Att med andakt tänka på Gud, att med vördnad tala om honom, att med förtröstan fly till hans godhet, och med tålamod fördraga våra olyckor.

Fr. 37. Är människan skapad blott för detta lifvet?

Sv. Nej, hennes själ är odödlig.

Fr. 38. Kunne vi bevisa det ögonskenligen?

Sv. Nej, ty ingen har återkommit ifrån dödens land och försäkrat oss därom.

Fr. 39. Huru böre vi då anse denna lära?

Sv. Såsom ämne för en förnuftig tro och ett lyckligt hopp.

Fr. 40. Men om nu detta hopp sviker?

Sv. Det kan icke svika, ty då egde världen ingen Gud, och då vore människan den olyckligaste af alla varelser.

Fr. 41. Ege vi några stöd för detta hopp?

Sv. Jo, till vår tröst ganska många.

Fr. 42. Kan man uppräkna några?

Sv. Ganska många, till exempel: Människan bär i sitt hjärta en gnista af den eviges majestät, och den kan ej slöckna, ty Gud är evig.

Fr. 43. Gifves det flera ännu?

Sv. Jo, dygden saknar ofta här i världen den belöning, hon förtjänar, därför måste ett annat lif finnas, där hon vinner den.

Fr. 44. Gifves det ännu flera skäl?

Sv. Jo: Människan uppnår ej här den fullkomlighet, hvarken i dygd eller sällhet, som hon är skicklig att emottaga, hon måste då någon gång ernå den, eljes är hennes varelse en kedja af motsägelser.

Fr. 45. Gifves det någon säker utväg att vinna en lefvande tro om dessa läror?

Sv. Jo, det gifves tvänne medel därtill.

Fr. 46. Hvilket är det första?

Sv. Att uppfylla sina plikter och öfva dygden.

Fr. 47. Hvarför är detta medel så säkert?

Sv. Därför att skaparen velat det, därför att den dygdiga ensam kan lyfta sitt öga mot höjden med förtröstan på lön för sina mödor.

Fr. 48. Hvilket är det andra medlet att bli öfvertygad därom, att vi äre odödlige?

Sv. Att ega känsla af Jesu religion.

Fr. 49. Hvarför är detta medel så kraftigt?

Sv. Ty Jesus har lärt oss att i stället för djupsinniga undersökningar hvila med förtröstan på den Eviges godhet.

Den andra artiklen.

Fr. 50. Hvem är det som vi kalle vår frälsare?

Sv. Jesus Kristus, hvilken för 1800 år sedan lefde i världen.

Fr. 51. Hvarför kalle vi honom vår frälsare?

Sv. Ty han har frälsat vårt förstånd ifrån mörker och villfarelser, och vårt hjärta ifrån laster och brott.

Fr. 52. Hvarmed har han frälsat vårt förstånd ifrån villfarelser?

Sv. Genom sina ljusa läror, sina bestämda bud och sina rörande föreställningar.

Fr. 53. Hvar finnas dessa hans läror och bud?

Sv. I Nya testamentets skrifter.

Fr. 54. Hvad innehålla de?

Sv. Rediga och värdiga begrepp om Gud, tröstefulla och rörande bevis för själens odödlighet, och höga och stränga föreskrifter om plikternas befallande tvång, människans förträfflighet och dyra ansvar, om hon vanvårdar dem.

Fr. 55. Har världen icke före Jesu tid egt samma läror?

Sv. Visserligen till en del, men icke lika klart bestämda och framför allt lika tillämpliga för mänskliga naturen.

Fr. 56. Hvad förtjänar Jesus i detta afseende?

Sv. Alla visas vördnad, alla ädlas välsignelser, hela människosläktets tacksamma vördnad.

Fr. 57. Hvarigenom har Jesus frälsat oss ifrån laster och brott?

Sv. Därigenom att han yrkat den eviga helighetens lagar, och äfven visat att de kunna uppfyllas på jorden.

Fr. 58. Hvarigenom har Jesus visat, att Guds lag kan uppfyllas?

Sv. Genom sin egen lefnad.

Fr. 59. Huru lefde han då?

Sv. Han slöt ingen dag, utan att han gjort något godt.

Fr. 60. Äre vi förbundne att lefva som han?

Sv. Ja visserligen, därför kallas vi kristne, därför äre vi hans lärjungar, bekänne vi hans namn och dyrka hans förtjänster.

Fr. 61. Huru dog Jesus?

Sv. Han dog för sanningen och dygden, han lät sin blod rinna för jordens väl.

Fr. 62. Har Jesus befriat oss ifrån syndens välde öfver vårt hjärta eller också ifrån dess straff?

Sv. Ifrån bäggedera.

Fr. 63. Huru har han befriat oss ifrån syndens välde öfver vårt hjärta?

Sv. Genom det efterdöme han gifvit oss att följa i dygd och en rättskaffens vandel.

Fr. 64. Huru har han frälsat oss ifrån syndens straff?

Sv. Genom det medel, han uppgifvit att försona Gud.

Fr. 65. Huru kallas detta medel?

Sv. Det kallas att antaga Jesu förtjänst, att tillegna sig hans tillfyllestgörelse och så vidare.

Fr. 66. Hvad vill det säga att antaga Jesu förtjänst?

Sv. Det vill säga, att tro ***hela hans lära*** och att ställa sig därefter.

Fr. 67. Hvilket medel är då enligt denna lära det rätta att vinna tillgift för sina synder, och att undgå de straff, som åtfölja dem?

Sv. Intet annat medel gifves därtill, än att ej begå synder, att afhålla sig ifrån brott, och att förädla och omskapa sitt hjärta.

Fr. 68. Kan människan det?

Sv. Hon kan mycket, men hon kan ej allt.

Fr. 69. Vill då ej det högsta goda väsendet bistå henne däruti?

Sv. Jo visserligen: sådan är åtminstone Jesu läras innehåll.

Fr. 70. Huru kallas den ordning, i hvilken Gud vill enligt Jesu föreställning skänka henne detta bistånd?

Sv. Salighetens ordning.

Fr. 71. Hvar handlas om den?

Sv. I tredje Trons artiklen.

Den tredje artiklen.

Fr. 72. Hvarom handlar tredje artiklen enligt vår vanliga katekes anvisning?

Sv. Om den Heliga anda och helgelsen.

Fr. 73. Hvem är det som skall helgas?

Sv. Människan.

Fr. 74. Hvem är det som helgar henne?

Sv. Den Helige ande, eller Guds ande, det vill säga Guds kraft och bistånd.

Fr. 75. Hvad vill det säga att helgas?

Sv. Att blifva ädlare, bättre och dygdigare än man förut varit.

Fr. 76. Är då människan af naturen fördärfvad, efter man påstår att hon behöfver förbättring?

Sv. Man kan icke neka att hos henne röjas vissa anlag och fallenheter till det som är ondt.

Fr. 77. Hvaraf härflyter detta onda?

Sv. Ifrån hennes sinnliga natur, som alltid strider mot den förnuftiga.

Fr. 78. Huru uttrycka teologerna denna böjelse för det onda?

Sv. De kalla det syndafallet.

Fr. 79. Hvad måste den göra, som fallit?

Sv. Den måste helt enkelt uppresa sig igen: det vill säga, att den som felat, måste förbättra sig.

Fr. 80. Af huru många delar består bättringen?

Sv. Af tre: 1:o Ånger öfver synden, 2:o föresats att öfvergifva den och 3:o verkställandet af denna föresats.

Fr. 81. Hvad skall man ångra: antingen synden själf, eller dess straff?

Sv. Man skall ångra synden själf, såsom stridande mot Guds vilja, såsom sårande den bästa välgörares hjärta, såsom kränkande mänsklighetens sanna värdighet.

Fr. 82. Hvarför bör man ej ångra synden för straffets skuld?

Sv. Ty då blir hela vår dygd blott fruktan för straff, blott egennytta, och den bör uppkomma af kärlek till det goda, af aktning för den Heliges lagar.

Fr. 83. Huru bör man ångra?

Sv. Med innerlig ledsnad och liflighet.

Fr. 84. När ångrar man lifligast?

Sv. När man fattar en allvarlig föresats att ej synda mer.

Fr. 85. Är det nog att fatta en föresats till ett dygdigare uppförande?

Sv. Nej, hufvudsaken är att fullborda den.

Fr. 86. Hvarigenom kunne vi fullborda denna föresats enligt vår kristliga lära?

Sv. Genom tron på Jesum.

Fr. 87. Af huru många delar består tron på Jesum?

Sv. Af tvänne: 1:o Förtröstan på förlåtelse, för det onda man gjort, 2:o vilja att af kärlek till Jesum göra det goda.

Fr. 88. Hvarför är denna förtröstan nödvändig?

Sv. Ty utom den förtviflar man om Guds nåd, och den förtviflade kan ej göra några framsteg i dygd.

Fr. 89. Hvarför är denna vilja till det goda nödvändig?

Sv. Ty utom den kan man icke ega förtröstan om sina synders förlåtelse.

Fr. 90. Hvilken är då bevekelsegrunden till det goda?

Sv. Den bör vara aktningen till dygden själf, vördnaden för Guds majestät, kärlek till den allmänna ordningen.

Fr. 91. Men är denna högsta bevekelsegrund alltid verksam hos människan?

Sv. Nej, ty hon är icke blott förnuftig, utan också sinnlig, det är: hon styres af sina sinnen, och dessa sättas i rörelse af yttre håg.

Fr. 92. Hvilken annan bevekelsegrund uppger då religionen?

Sv. Kärleken till Jesum.

Fr. 93. Bör det vara svårt att älska honom?

Sv. Det bör visst ej vara svårt, det bör vara lika lätt som att älska en öm far.

Fr. 94. Hvad har då Jesus gjort för vår skull?

Sv. Han har lidit och dött för vår förädling och dygd.

Fr. 95. Har han rätt att fordra något af oss tillbaka?

Sv. Mitt hjärta säger, att han kan fordra allt och till och med självfa lifvet.

Fr. 96. Hvad fordrar han då?

Sv. Att vi skole älska honom och af kärlek till honom tvingas att lefva dygdigt och lyckligt.

Fr. 97. Bör detta vara svårt?

Sv. Det bör visst ej vara svårt att blifva lycklig.

Fr. 98. Är då denna bevekelsegrund i strid med den som förnuftet anger?

Sv. Ingalunda, ty hvad är kärleken till Jesum annat än kärleken till den ädlaste dygd på jorden, och hvilken dygd är ädlare än den, som beveker oss att lida och dö för millioners väl.

Fr. 99. I hvilken ordning verkar nu Guds anda denna tro i vårt hjärta?

Sv. 1:o Genom kallelsen, 2:o genom upplysningen, 3:o genom förnyelsen och 4:o genom rättfärdiggörelsen.

Fr. 100. Hvarifrån kallar Guds ande oss?

Sv. Ifrån våra syndiga afvägar.

Fr. 101. Hvart kallar han oss?

Sv. Till dygd och lycksalighet.

Fr. 102. Hvarigenom kallar han oss?

Sv. Genom Guds ord, som vi höre så ofta i helgedomen, och genom nattvarden, som är en påminnelse om hvad godt Jesus har gjort oss.

Fr. 103. Hvarom upplyser Guds anda oss?

Sv. Om faran af vårt tillstånd om vi fortfara att synda, om det ansvar oss förestår, om den höghet hvartill vi äro kallade, om det medel i Jesu förtjänst, hvarmed vi kunne hinna den.

Fr. 104. Hvarmed upplyser han oss?

Sv. Genom lagen, som tolkar våra plikter, genom evangelium eller läran om Jesu försoning, som visar oss en utväg att uppfylla dem.

Fr. 105. Hvad förnyar denna goda anda i våra bröst?

Sv. Känslan af våra förbindelser, kärleken till det goda, minnet af de eder, vi svurit att tjäna Gud.

Fr. 106. Hvarför säges den Helge ande förnya detta?

Sv. Ty det finnes förut i människans hjärta, och kan skymmas och bortblandas, men aldrig utplånas.

Fr. 107. Huru rättfärdiggör den Helige anda oss?

Sv. Han tillegnar oss Kristi rättfärdighet.

Fr. 108. Hvad vill det säga?

Sv. Han gör Jesu ädla tänkesätt och redliga vandel till vår egen, så att vi lefve som han.

Fr. 109. Kan Jesu rättfärdighet i något annat afseende tillegnas oss?

Sv. Nej, Gud fordrar att vi göre själfve; men Jesu Kristi kärlek tvingar oss att icke lefva för nöjet, flärden och lasten, utan som han för dygden.

Fr. 110. Huru visar Guds anda denna sin verkan på oss?

Sv. Genom allvarliga väckelser, genom rörelser, dem vi ej kunne hindra, genom täta påminnelser på vårt samvete, dem vi ej kunne emotstå.

Fr. 111. Hvad vinne vi, när vi lyde dem?

Sv. En sann och lefvande tro.

Fr. 112. Huru böre vi bevisa denna tro?

Sv. Med våra gärningar.

Den fjärde artiklen.

Fr. 113. Hvar finnes rättesnöret för människans gärningar?

Sv. I den moraliska lagen eller Guds lag, som den äfven kan kallas.

Fr. 114. Hvar finnes då denna lag?

Sv. I människans samvete.

Fr. 115. Hvad bjuder denna lag aldraförst?

Sv. Att vi skole handla efter redliga uppsåt, efter ädla afsikter.

Fr. 116. Är det då icke nog, att våra gärningar ega en yttre öfverensstämmelse med lagen?

Sv. Nej, ty Gud ser till hjärtat.

Fr. 117. Ege vi denne lag ej på något annat ställe än i vårt eget samvete?

Sv. Jo vi ege uttryck, och att jag så må tala afskrifter däraf. Vi kristne ega till exempel *De tio budorden* och Jesu ädla sedolära, gifven af honom själf, och ännu förvarad i Nya testamentets skrifter.

Fr. 118. Huru kallas en gärning, som vi böre företaga till åtlydnad af denna Guds lag?

Sv. Den kallas plikt.

Fr. 119. Mot hvilka ege vi plikter?

Sv. Mot oss själfve, mot andra människor och emot Gud.

Fr. 120. Hvarför böre vi börja med plikterna mot oss själfva?

Sv. Därför att vi först komma till medvetande af dem.

Fr. 121. Hvilka plikter ege vi då mot oss själfva?

Sv. Den första är att vi upprätthålle vår värdighet såsom förnuftiga varelser, såsom bärande den Heliges bild i vårt hjärta.

Fr. 122. Huru sker det?

Sv. Genom ädla tänkesätt, goda afsikter, sannskyldiga dygder.

Fr. 123. Huru vinne vi dessa?

Sv. Genom allvarliga bemödanden, genom strider emot våra begär, genom tron på Jesum.

Fr. 124. Ege vi ej flera plikter mot oss själfva?

Sv. Jo, vi böre uppodla och förädla våra själsförmögenheter.

Fr. 125. Huru sker det?

Sv. Genom flit, verksamhet och öfning.

Fr. 126. Ege vi ännu icke plikter emot oss själfva?

Sv. Jo, vi böra befrämja vår yttre lycka, bevara vår hälsa, vårda vårt lif.

Fr. 127. Huru sker det?

Sv. Genom drift, vaksamhet, klokhet, försiktighet.

Fr. 128. Hvilka plikter ege vi mot andra människor?

Sv. I allmänhet att högakta dem såsom varelser, bestämda för högre ändamål, såsom varelser, hvilkas rätt till sällhet är helig, så väl som vår egen.

Fr. 129. Hvilka plikter ege vi att uppfylla mot andra enskildt?

Sv. Allt efter deras olika förhållande till oss.

Fr. 130. Hvad äre vi skyldige våra föräldrar?

Sv. Att älska dem i lifvet, att begråta dem i döden, och att välsigna dem ännu i grafven.

Fr. 131. Huru älske vi dem rätt i lifvet?

Sv. När vi betale deras omsorg med vår flit, deras bekymmer med vår ömhet, deras huldhet med vår lydnad.

Fr. 132. Huru begråte vi dem rätt i döden?

Sv. När vi fatta en helig föresats att följa de efterdömen, de gifvit oss till dygd och ädla tänkesätt.

Fr. 133. Huru välsigne vi dem rätt i grafven?

Sv. När vi i kommande dagen bevise andra samma ömhet, som de bevisat oss.

Fr. 134. Hvad äre vi skyldige våra lärare?

Sv. Aktning och vänskap och ett fortsatt minne, om de velat oss väl.

Fr. 135. Hvad äre vi skyldige våra välgörare?

Sv. Tacksamhet, återtjänster om vi kunne, om ej, så uppriktiga välsignelser.

Fr. 136. Hvad äre vi skyldige våra vänner?

Sv. Uppriktighet, deltagande, ståndaktighet.

Fr. 137. Hvad äre vi skyldige åt hvar enskild människa?

Sv. Höflighet, hjälpsamhet, ödmjukhet.

Fr. 138. Hvad äre vi skyldige åt våra lidande bröder?

Sv. Medlidande, godhet, ädelmod.

Fr. 139. Hvarför böre vi göra godt?

Sv. Därför att vi själfve äre till genom välgärningar, därför att den Eviges ordning är uppenbar, att varelserna äro till för hvarandras skull, därför att vi ege ett hjärta.

Fr. 140. Huru böre vi göra godt?

Sv. Helst okände i tysthet, så att ingen ser det.

Fr. 141. Ser någon det ändå?

Sv. Jo, Gud ser det, och detta är nog till vår belöning.

Fr. 142. Kan man tvinga af oss godhet?

Sv. Nej, vårt eget hjärta bör tvinga den af oss.

Fr. 143. Hvilken plikt kan man tvinga af oss?

Sv. Rättvisa.

Fr. 144. Hvad följer däraf?

Sv. Att rättvisan bör vara grund till vår godhet, att man först bör göra hvar man rätt, och sedan godt.

Fr. 145. Har då en rättvis man större förtjänst, än en ädelmodig.

Sv. Nej, rättvisan är dygdens grund, godheten är dess byggnad, och en byggnad har oftast mera värde än grunden,

men utan grund ramlar hon; sådant är förhållandet emellan rättvisa och godhet.

Fr. 146. Har ej hvart stånd sina särskilda plikter utom de allmänna?

Sv. Jo visserligen.

Fr. 147. Hvilken plikt tillkommer egentligen de höge och mäktige?

Sv. Att beskydda de ringa, försvara oskuldens sak, och ega ädlare tänkesätt än andra.

Fr. 148. Hvilken plikt tillhör egentligen en präst?

Sv. Att ega goda seder och en efterdömelig lefnad.

Fr. 149. Hvilken plikt är krigsståndets?

Sv. Att älska fäderneslandet som sin far och mor, att vara hjälte i dygd, att våga allt och själfva lifvet för fosterlandet.

Fr. 150. Hvilken plikt tillhör bonden?

Sv. Flit och arbetsamhet, ärlighet och uppriktighet.

Fr. 151. Ege vi också plikter mot Gud?

Sv. Ja visserligen.

Fr. 152. När uppfylle vi dem?

Sv. När vi uppfylle plikterna mot oss själfva och andra.

Fr. 153. Hvem skall styrka oss därtill?

Sv. Guds nåd och Jesu heliga lära.

Fr. 154. Hvad vinne vi, när vi uppfylle våra plikter?

Sv. Lugn i lifvet, tröst uti döden, glädje i evigheten.

Satser för religions-öfvertygelsen

såsom

Bihang till katekesen.

1.

Man glömmer aldrig utan fara, att religionen är gjord för hjärtat och icke för spekulationen, att dess stora ändamål ingalunda kan vara att lära oss huru vi skole invecklas i forskningens labyrint, i tviflets rysliga ödemark, huru vi skole bestrida, förfölja och förkättra hvarandra, utan att den med mild och öfvertalande styrka säger oss, huru vi skole finna tröst i sorgens ögnablick och segrande vapen i frestelsens stunder. *Tröst för hjärtat då det lider, styrka för hjärtat då det känner sig svagt till det goda* — med dessa tvänne ord har man kanske uttryckt hela religionens väsende.

2.

Om man alltid så klart, som man kunnat, insett, och så redligt, som man bort, medgifvit detta, så skulle man ej förspillt så mycken möda för att utreda ämnen, som ej kunna utredas, eller som ej behöfva det. Man skulle då icke tviflat, om syndafallet till exempel är en verklig händelse eller en bild, som föreställer människans fallenhet till det onda; man skulle helt enkelt åtnöjt sig med att känna sin egen ondska och att söka förbättra den. Man skulle då icke undersöka, huru till exempel Jesu försoning gått för sig; man skulle vara nöjd med att veta, att det Högsta väsendets rättfärdighet kan verkeligen blidkas, men blott genom ett förändradt uppförande. Man skulle då icke ens tänka på Jesu lekamen och blod i nattvarden, ty man skulle tillstå och känna, att denna inrättning är en minnesfest åt Jesu förtjänster, är

en högtid för den botfärdiga syndaren, som genom kärleken till sin frälsare vill lära sig den svåra konsten att segra öfver sig själf och alla frestelser. Med ett ord, man skulle då aldrig ha glömt, att själfve vår gudomlige religions-stiftare uppgaf det såsom ett hufvudsakligt kännetecken på sina äkta bekännare, att de skulle *göra* hvad han bjudit dem, och vi veta ju hvad han budit oss.

3.

Men samme ädle religions-stiftare har äfven budit oss: rannsaken skrifterna! Och därför ege vi förstånd, att vi skole tänka. Att förlika tanken med känslan, förståndet med hjärtat bör vara hvarje vis och ädel lärares dyraste plikt. Våra förmögenheter äro så inrättade, att de ej låta kränkning af hvarandras rättigheter. Huru skall mitt hjärta känna en lefvande tro, då förståndet har ingen öfvertygelse? Häraf följer, att man i religionsmål måste söka att framställa sådant, som är antagligt för människotankan, och ej sådant, som aldrig kan begripas.

4.

Men om det likväl gafs någon sats i religionsläran, som icke vore lätt att fatta, men som dock vore af vikt, så måste man söka att göra den så klar som det är möjligt, och framför allt leda tankan till erkännande af dess nödvändighet för hela religionssystemets bestånd och följakteligen för moraliteten eller människans dygd, i hvilket fall förståndet lätt eftergifver något af sina strängaste anspråk: så vida det anser det för en heder att vara förnuftets eller den moraliska gåfvans tjänsteande, och gärna gör den till viljes.

5.

Således kan och bör man med frimodighet yrka till exempel Jesu gudom, så vida religionen därigenom vinner ny styrka, och såvida dygden aldrig förlorar därpå, att religionen vinner. Dock måste man ifrån denna lära afsöndra alla för mycket mänskliga begrepp, ovärdiga gudomen, och hämta sina bevis för denna tro främst ifrån de rena bud, som Jesus gifvit, och ifrån den

dygdiga vandel, hvarmed han bekräftade dem. Man måste dock vara försiktig i renandet af denna lära, i synnerhet om man har att tala till en oupplyst menighet, för hvilken man anser det nödvändigt att oftare yrka denna sanning.

6.

Det är nämligen ett nidingsverk att förstöra någon människas religionsöfvertygelse, helst om hon därigenom är dygdig och lycklig, i hvilket fall hon alltid har den sanna religionen. Att smäda den enfaldiges tro, att beröfva honom den öfvertygelse, hvarigenom han är tröstad under lifvets sorgliga skiften, hvarigenom han är bevarad i frestelsens stund och frimodig i det sista svåra ögnablicket, det är lika hårdt, lika grymt och omänskligt, som att rycka ifrån uslingen hans åldriga stödjestaf, därför att den sårar vårt grannlaga öga.

7.

Men att med öfvertalande godhet räcka honom ett säkrare och ett vackrare stöd och säga: broder emottag detta, så är du tryggare — det är hvarje ädel människas största nöje och allas plikt. Ett sådant företag, att nämligen skänka uslingen en bättre krycka, blir då först brottsligt, när jag med våld tvingar honom därtill, i hvilket fall jag gör mer ondt med min oklokhet än godt med mitt ädelmod. Så vis och tillika så ädel bör den vara, som vill bibringa sina bröder bättre religionsbegrepp.

8.

Då religionens inre väsende och yttre klädsel äro ganska nära förenade, så bör man ej våldföra någondera. Det är en plikt emot fäderneslandet och mänskligheten att iakttaga religionens yttre bruk och stadgar. Vi hafva svurit därpå, och hvarje ed är helig, och det i dubbel grad, om den åsyftar vår förädling. Den upplyste bör föregå de enfaldige med sitt exempel i kyrkogång, i nattvardens nyttjande med mera, om ej för sin egen skull, så för samhällets, hvars lagar han bör iakttaga.

9.

Men då Jesu nattvard är den lidande dygdens, och den döende ömhetens, och det sig själf uppoffrande ädelmodets minnesfest, så bör hvarje människa, som eger känsla af tacksamhet och dygd, för sin egen skull nyttja den. Den visaste och mest upplyste må aldrig glömma den stund, då han första gången framträdde till altaret med ett hjärta, klädt i beundran, tacksamhet och förtjusning, och med ett ord i alla de känslor, som utgöra människohjärtats högtidsdräkt. Han må ännu synas där vid sidan af sina bröder och vittna, att han ej blyges att dyrka honom, som egde mod att lida döden för ofödda släkten. Han må gå dit för att känna, att vi alla äro lika felande inför Guds domstol, men också alla lika visst bestämde till oändliga mål, för att ångra sina fel, och för att gjuta tacksamhetens tårar öfver hans minne, som lärt oss att försona dem genom redligare bemödanden att göra det goda.

10.

Häraf följer nu, att religionen är gjord för att röra vårt hjärta och för att göra våra rörelser verksamma till dygd. Den rikaste skur har ingen förtjänst, om den faller på klippans spets, där den ej kan framlocka något ax och ej en gång en blomma. De varmaste och stridaste tårar ega lika så liten förtjänst, om de ej lifva ädla tänkesätt och redbara dygder. Häraf följer lika klart, att det är blott inbilske ynglingar, öfvermodige dårar, lättsinnige utsväfvare, som anse religionen och allt hvad som hör dit med likgiltighet, och att hvarje sannskyldigt upplyst, hvarje redlig medborgare, hvarje värdig människa anser den med vördnad och söker att bilda den till sådan som den bör vara för varelser, bestämda till den lyckligaste förädling i grundsatser och tänkesätt.

——— ———

OM KÖNETS DOMSRÄTT ÖFVER DET SKÖNA

Mine Herrar! Mine Fruntimmer! *)

Den 24 januari skall alltid blifva högtidlig för det sällskap, som här förenat sig att genom örat finna en väg till hvart känslofullt hjärta, för att där sprida den förtjusning, som den ädlaste konst alstrar. Den 24 januari egde dock fordom flera ämnen till glädje äfven för detta samfund, ty han var då hela fosterlandets högtidsdag. Det var då, som den vise likasom firade skördarnes högtidlighet, de skördars, dem han med glädje såg uppväxta af grundsatserne om ordning och medborgerlig sällhet, hvilka han inplantat uti konungens och folkets hjärtan. Det var då, som människovännen uppsände tusende varma önskningar för honom, som vakade öfver millioners öden, och medborgaren ännu flera för honom, som vårdade hans egna. Det var då, som den tjuste skalden uppstod långt förr än morgonrodnan, uppstod för att i sällskap med snillet, smaken och vetenskaperne bereda en tacksam fest åt den konung, som var en skyddsgud för dem alla. Det var då, han besvor hela naturen att deltaga i sin innerliga förtjusning, besvor dagens konung att stanna i farten af sitt lopp, för att gifva nog utrymme åt hans hänryckta känsla: det var då, med ett ord, på den 24 januari, som hela fäderneslandet firade Gustaf III:s och upplysningens födelsedag, som alla de ädla konsterna samlades vid hans tron, kysste under förtjusningens tårar den faderliga hand, som förde dem ifrån Italiens stränder

---

*) Den fullständiga titeln på detta tal, tryckt i Åbo år 1800 hos J. C. Frenckell, lyder: Om Könets domsrätt öfver det sköna. Tal, den 24 januari 1800, då Musikaliska sällskapet i Åbo firade sin elfte årliga högtidsdag, hållet af Michael Choræus.

till oss; det var då de emottogo af honom denna heliga försäkran, att så länge han lefde, skulle de ej behöfva sakna sitt fosterland, som de gingo hem med den glada öfvertygelsen, att äfven kring Mälarns stränder kunde snillets plantor fostras, endast där fanns en skicklig hand att dem vårda. — Ännu samlas de ofta vid den tron, hvarifrån Gustaf ömsom höjde maktens, ömsom smakens spira. De äro vana att där hämta glädje och tröst. Men i dag finnas de icke där, i dag måste man söka dem vid grafven! — Jag skall icke våga utbedja mig Ert sällskap, mina sköna fruntimmer, till detta ställe, detta ställe, där ögat studsar tillbaka från dödens och nattens bilder, där hjärtat förskräckes af de alltför lifliga påminnelserne om förgängelsens segrar, detta ställe — är det gjordt för glädjens döttrar? Nej, dröjen här, på ett rum, helgadt åt nöjet och förströelserna. Men I, som älsken konsterna, och som idken dem, I, som af deras egen mun haft tillfälle att höra hvad de egde i Gustaf III, hvad de förlorade uti honom — Eder är det, som jag uppmanar att följa mig, för Eder är det, som jag öppnar dörrarne till detta åldriga tempel, där religionens röst ljuder: människan är stor och förtjänar beundran, och grafvarna svara: människan är ett stoft och förtjänar blott tårar. Skåden I dessa åldriga vapen, dessa multnade anor, dessa förfallna minnesvårdar! Skåden I denna nyss uthuggna graf — hon gömmer Gustaf III:s stoft! Skåden där, huru sångens gudinnor, huru de ädla konsterna, dessa gudomliga skyddsänglar, som nersändes af himlen för att trösta en värld, dömd till lidelser och plågor, själfve med förtviflan i sitt bröst ömsom lyfta hopknäppta händer och tårfulla ögon mot höjden, ömsom nersänka dem för att fritt gjuta tårar på den graf, som gömmer stoftet af den ömmaste välgörare, den bästa vän. Hören I deras klagande röst:

Här i stoftet göms den hand,
Som i forna dar oss ledde
Ifrån Tiberns sköna strand,
Och ett annat fosterland
Uti Schytien oss beredde.

Huru gladt var detta tåg!
Inga stormmoln ögat brydde

Ingen skräck för hafvets våg,
Ingen blick tillbaka såg
Tårfull mot den strand, som flydde.

Hvilken prakt och rikedom
Mötte oss på Mälarns stränder,
Huru mången helgedom!
Öfverallt vi sågo Rom
Uppbyggdt utaf Gustafs händer.

Men de flydde, dessa dar,
Lika lyckliga, som korta.
Snillet djupa suckar drar,
Smaken gifver återsvar:
Gustaf, Gustaf, du är borta!

Dock, din son, han lefver ju,
Lefver värdigt Vasas ära,
Och vi tröste oss ännu,
Att en dag skall han, som du,
Äfven smakens spira bära.

Men lämnom grifterna, det var ej dit, som vi i dag kallades.

Vi äro dock skyldige åt Er, mina sköna fruntimmer, ett offer af tacksamhet, för det I så angenämt förvånaden oss. Vi vågade ej utbedja oss Edert sällskap till grafven, och likväl funno vi Eder där alla. Vänten icke af mig några offer, värdiga Edert ädelmod. Han, som i dag skall tala från detta rum, eger inga andra än tacksamhetens, vördnadens, och sorgen att sakna flera. Men likväl, då Ni deltagit i den allmänna sorg, som lifvade oss vid minnet af Gustaf III, då I skattat någon redlig suck åt honom, som så ädelmodigt beskyddade allt det sköna i vårt fosterland, då I på ett så värdigt sätt börjat denna dagens högtidlighet, så förtjänen I visserligen, att man skänker Eder andra blomster, än dem fåfängan plockat, flyktigheten flätat och smickret kastar i Eder famn. — I förtjänen åtminstone, att man gör Eder rättvisa. Beklagen blott, att han, som i dag skall försvara Edra rättigheter, saknar därtill alla egenskaper, utom den goda viljans, och önsken

att en annan gång en skickligare pensel fullkomnar de få drag, som denna svaga hand vågar utkasta till taflan af Eder ära. Mitt ämne är då gifvet: hjärtat har utsett det — och för Er skull måste granskarn det förlåta. Det skall blifva: om *Könets domsrätt öfver det sköna.* Om någon säger: detta ämne är sökt, — skall jag med frimodighet svara honom: det goda måste sökas för att blifva funnet. Om någon säger: egennyttan har sökt det, han ville uppresa en domstol, där hans fel skulle öfverhalkas — honom svarar jag utan farhåga: ja det är sant, mitt hjärta vidgår denna beskyllning. Må hända skall det dock lyckas mig att i fortgången af mitt ämne bevisa, att ehuru förlåtelsen är alldeles naturlig hos det vackra och ömma könet, ehuru deras dom är en tillflyktsort, är den dock ingen fristad för brottslingen, utan endast en tröst för desse oskyldige, som förföljas för de minsta fel, och ett stöd för desse svage, som tröttna under den tunga vandringen mot fullkomlighetens svåra höjder.

Upprepom ej hvad som så ofta och så rättvist blifvit sagdt om könets välde öfver världen! Anförom ej dessa exempel af hjältar, hvilka, aldrig besegrade uti kriget, fallit under fridens glada lugn, för ett enda ögnakast af en skönhet, hvilka, sedan de krossat fördomarnes och våldets bojor och befriat ett älskadt fosterland från deras ok, självfve gått att kasta sig i kärlekens. Upprepom ej dessa sanningar, lika uråldriga med världen. Det vore ganska öfverflödigt: de sköna känna nogsamt sina rättigheter, och hvem af oss vågar bestrida dem? Att Herkules, efter att hafva förvånat världen med sju underverk, blef själf det åttonde, blef en spinnande hjälte i Omphals kammare, att Alexander, han, som ämnade besegra hela jorden, själf besegrades af den flyktigaste böjelse för könet, att Simson lyftade stadsportar på sina skuldror, men föll för den minsta tryckning af Delilas lena hand — detta allt bör ej göra könet öfvermodigt, äfven som det icke bör förtvifla vid berättelsen om den hårdhet, hvarmed det fordom behandlades, hvarmed det än i dag behandlas af vissa folkslag. Det ena afgör ännu icke, att de böra vara våra tyranner, äfvensom det andra alldeles ej kan bevisa, att de äro ämnade till våra slafvar. Men hvad som bör gifva dem ett högre begrepp om sin bestämmelse, hvad som bör trösta dem i de stunder, då hos dem uppgår den tanken: vi äro misslottade, — är den vissheten, att alla

folkslag af en högre odling erkänt deras värde, att de största snillen stridt för deras rättigheter. Man kan taga för afgjordt, att de folkslag, där könet blifvit misshandladt, där man ej ens unnat dem aktning såsom människor, man kan taga för afgjordt, säger jag, att dessa folkslag alltid saknat något i fullkomligheten af sina lagar; äfven som det är i våra dagar alldeles gifvet, att den man, som misshelgar deras rätt, som föraktar deras omdömen, som fräckt trotsar deras förakt, saknar något antingen i sin daning, eller i sin uppfostran, åtminstone ganska mycket i sin lycksalighet. Naturen gör stundeliga underverk rundt omkring oss, utan att vi ens märke dem. Hon synes vara likanöjd om vår beundran, och därför ofta likasom framsmyger hon sina fullkomligaste anordningar. Man har dock snart blifvit varse detta storverk, att just det svagaste könet skulle under behagets flor gömma styrkan, att just denna lena hand, som blott synes vara gjord att strö blommor på våra stigar, skulle vara den, som osynlig skulle föra spiran öfver världen, att just denna intagande godhet, denna efterlåtande foglighet, denna öfverraskande glädtighet, denna förekommande mildhet, — att just dessa egenskaper äro de vapen, hvarmed den ena hälften af mänskligheten skulle besegra den andras styrka och dryga anspråk. Historien gifver ljus åt detta ämne. Historien skulle kunna intyga, att de viktigaste händelser uppkommit, därifrån man minst trott, äfvensom en ringa obemärkt källa ofta ger kraft och rörelse åt dessa lysande verk, dem vi beundre; den skulle måhända besanna en visserligen icke förhastad gissning, den, att de märkvärdigaste storverk, dessa, som varit viktiga till hela folkslags väl eller fördärf, att just dessa stora händelser blifvit lifvade i samråd med en öm maka, en förgudad älskarinna, och då historien framlade allt detta i dagen, bevisade hon tillräckligt, att det gifves en annan ännu högre domstol äfven på jorden, ehuru han är osynlig, en annan säger jag än den allmänna ordningens: det är omdömet af den ömmare delen af mitt släkte.

Det hör till närvarande ämne att fråga, om äfven i de sköna konsternas värld könet eger detta välde, om äfven där deras domstol är af någon betydelse. Snart skulle en känslofull yngling, gynnad af deras uppmärksamhet, stiga fram och afgöra denna fråga med få ord. Hvem eger större rättighet, skulle han säga, att döma öfver det sköna, än just de, af hvilka namnet

och själfva saken är lånad? Snart skulle en kall och trumpen granskare stiga fram och afkunna detta hårda utslag: de ega ingen rättighet att döma öfver hvad de ej förstå, och ej ens af nyfikenhet bemöda sig att förstå. Bägge skulle de misstaga sig — vågom att säga det. Låtom oss ej rikta våra ögnakast hvarken åt den ena eller den andra sidan om sanningen, låtom oss försöka att träffa själfva dess mål. Om ni skulle uppgöra mönstret af en sann domare öfver det sköna, vore det väl den, som med kunskapens ljus och omdömets säkerhet förenade känslans lifiighet och inbillningens förmåga, som ej af köld öfverhalkade någon förträfflighet, som ej af afund låtsade förakta den — låtom oss ej öfvermodigt påstå, att antalet af dessa slags domare är talrikt. Men de finnas dessutom, hvilka ega rättighet att intaga domaresätet i det skönas rike; desse, hvilka, ehuru beröfvade den lyckliga gåfvan att själfva författa, dock känna alla reglors natur, alla föreskrifters tillämpning, de äro utan tvifvel berättigade därtill. Desse äro de domare, som hvarje konstnär måste högakta, hvilkas omdömen han med vördnad afbidar, och under hvilkas ögon den unge konstidkaren aldrig skall våga framträda, så framt han ej eger andra förtjänster, än inbillningens ursprungliga och öfverspända skapelser. Desse, säger jag, äro domarena i vitterhetens och konsternas värld; det äro de, som skola afgöra hvilken rang tillkommer en författare, så länge han lefver, som skola bestämma hvilken plats efter hans död hans namn skall intaga i minnets tempel, som ej af dessa öfverstepräster fått rättighet att nalkas dess helgade murar.

Men det gifves ännu en annan domare, som utan anspråk, och likväl med tillförsikt, som utan djupa kunskaper, och likväl med säkerhet, som utan tillstånd af monarkerne i snillets värld, och likväl med laglighet, afkunnar domen öfver ett arbetes värde: icke med denna högljudande ton, som befaller vördnad, utan med denna lena, som just vinner den, icke med dessa åtbörder, som äska ljud och tystnad, utan just med dessa behagets lämpor, som erhalla det, icke med denna envishet att försvara sin sak, och som så lätt har orätt, utan just med denna efterlåtande foglighet, som man blygs att ej bifalla — det är den sanna känslan. Vill Ni jäfva denna domare — jäfva då naturen, som tillsatt den. Vill Ni säga: den som ej eger andra egenskaper än en sann och liflig

känsla, har ingen rätt att döma, ej ens att yttra sitt omdöme: då vill ni också med detsamma säga, att ingen får lyfta sitt öga mot en stjärnprydd himmel, ingen får dröja där med förtjusning, får draga sig därifrån med de ömmaste rörelser, ingen annan, vill Ni säga, får göra det än den, som känner de lagar stjärnorna följa i sitt lopp. Ni vill säga, att den känslofulle betraktaren af naturen ej får förtjusas af dess stora skådespel, ty han känner ej naturens, han känner ej det skönas lagar. Ni vill säga åt hvarje dygdig människa, vid hvarje god handling han utöfvar: din gärning eger intet värde, ty du känner ej sedernas djupsinniga metafysik. Nej, hvarje dödlig, som eger ett hjärta inom sitt bröst, har rättighet att förtjusas af det älskvärda i lifvet, hvarje dödlig, som fick en öm känsla, har rättighet att säga: detta är skönt, detta är rörande, detta är beundransvärdt! När hans kind brinner, när hans hand darrar, när ögat vattnas och hjärtat slår med häftighet och tungan framstammar sin dom — hvilken är den djärfve, som vill stiga fram och förekasta honom: du känner inga reglor! Är icke naturen äldre än konsten? Var icke känslan född långt förr än alla reglor? Hvilka reglor följde Homeri läsare i sina omdömen öfver hans skrifter? Hvilka reglor följde han själf, när han skref det gudomligaste verk, som flutit ur människopenna? Var icke snillet hans ledare, var icke den sanna känslan hans smak, och hafva de i dag upphört att förtjäna uppmärksamhet? Nej, smaken är icke annat än känslan för det sköna, och understödd af läsning, odlad af fliten är hon säkrare, det är sant; men äfven blott naturlig, bedrar hon sällan, där hon allenast finnes, och där hon eger tillfälle att yttra sig. Är törnrosen mindre skön på den fattigas enkla åkerfält, än uti den rikes präktiga parker?

Men då vi stride för känslans värde, hvad böre vi annat än försvare könets rättigheter? Hvad göre vi annat, än räcke spiran åt dess hand? Eller om känslan berättigar att döma, hvem skall väl njuta till godo denna helgade rätt, om ej det kön, som af naturens hand i rikaste mått emottog denna gåfva! Samlen endast några bref af deras hand, och vid deras läsning skolen I njuta en högtid af förtjusning. Låt dem vara skrifna till en far, till en mor, till en älskare eller vän — känslan har ändå skrifvit dem alla, känslan har tecknat hvar rad, känslan har dragit hvart streck, hvarje bokstaf. Och denna känsla är ej en dotter af denna van-

mäktiga förställning, som måste väta sin näsduk för att kunna förse ögat med tårar, är ej alstrad af denna vanskliga konst, som tager sig sorgens ansikte, när den vill, för att bedraga, är ej släkt med Lidonas känsla, alstrad i månskenet, och lika ombytlig som det. Nej, den har flutit från hjärtat, såsom en springkälla ifrån blomsterhöjden, den är ren som ljuset och värmande som dess strålar. Skåden detta älskvärda kön uti lifvets händelser, och I skolen finna, att allt hvad som är ömt och rörande gör ett lifligare intryck på dess hjärta. Är det en olycklig släkt, där en far fallit undan och en mor gjort honom sällskap, där värnlösa barn springa om hvarandra, dansa med glädje omkring sina föräldrars lik, utan att förstå sin förlust och utan att känna den, le och fråga hvarann: skola de ej vakna snart? Vid åsynen af detta uppträde, hvem gjuter den första tår? — Är det icke någon af dessa, en som är själf mor, en som är själf maka, en ädel och känslofull flicka? Hvilka, om ej de, lyfta dessa oskyldiga varelser på sina armar och gråta för dem:

Leken, leken stackars små,
Himlen skall ert fel förlåta.
Tids nog skolen I också
Edra olyckor förstå,
Tids nog lären I att gråta!

Är det ett ömt barn, som ligger knäböjdt vid sina föräldrars fötter, och anhåller om tillgift för det oskyldigaste fel, och bönfaller om tillstånd att följa hjärtats röst, och besvär dem vid deras kärlek, besvär dem vid detta osynliga vittne, som ser vårt uppförande och beskyddar hvar ädel känsla, besvär dem, att de ej förbanna dess dar, att de ej med en grym köld, att de ej med en hand af järn stöta bort henne ifrån den famn, där hennes lif tändes. Hvem förlåter först — är det icke den ömma modren? Hvem förenar sina böner med den olyckligas? — Hvem om ej den ömmare delen af vårt släkte vågar förebrå den hårde, vågar säga honom:

Ve det sköte, som dig bar!
Lågan som kring pannan ljungar,

Blicken som ditt öga slungar,
Röjet detta allt en far?
Nej ett vilddjur, en barbar!

Vågar du mot himlen lyfta
Denna hand, som brottsligt slöts
För hvar tår, som därpå göts,
Slöts så hårdt, som bergets klyfta,
Hvarifrån ditt hjärta bröts! —

Är det en misskänd oskuld, som förföljes för detta stora brott att ega intet i världen utom dygd och ett känslofullt hjärta, som själf aldrig dömde illa om någon, men dock fördömes af alla — dör hon, och upprinner på hennes graf den blomma, som under lifvet bort glädja henne, och uppgår där det ljus, som visar världen hennes förtjänst och rättfärdigar hennes hjärta: hvem om ej någon af det vackra könet är den första, som suckar för sig själf:

Jag ler med tårar i mitt öga
Åt ondskans rop och tadlets röst,
Jag har ett vittne i det höga,
Jag har ett vittne i mitt bröst.

En gång, en gång, när grafven höljer
Mitt usla stoft i fredlig skygd,
Man ej min oskuld mer förföljer,
Förlåter att jag egde dygd.

Jag har icke valt dessa exempel för att göra ett afsteg ifrån mitt ämne: de voro åtminstone ämnade att upplysa det. Om dessa sorgliga händelser, som inträffa i lifvet, ega denna kraft att röra sinnet, skulle också icke deras målning hafva något inflytande? Och hvad äro de ädla konsterna annat än trogna målningar af mänskliga lifvet och af naturen? Om vi undantaga en och annan af dem, äro de öfrige åtminstone sysselsatte, ehuru genom olika medel, att måla, att uppgöra likheter: och naturen och sammanlefnaden — se där de stora förvaringsrum, hvarifrån konstnärerne samla ämnen till sina världar. Vi säge dock ej, att de

ädla konsterna ensamt sysselsätta sig med det rörande och ömma. Nej, allt hvad som målas väl är skönt: själfva ormen blir behaglig, själfva apan blir vacker, själfva åskan är förtjusande, själfva afgrunden kan blifva en himmel för snillet. Icke heller skulle jag våga utesluta könet ifrån att njuta dessa rysligare behag, dessa dystrare skönheter. Framför allt kunde det ej vara min mening, att det träffande, det muntra, det löjliga skulle förvisas alldeles ifrån dess domstol. Nej, äfven könet eger denna gåfva att le och att göra det med dubbelt behag; äfven denna lenare hand kan skjuta skämtets pilar, ehuru de höljas med blomster — och det där milda, leende ögat, är det icke — om detta uttryck mig förlåtes — förträffligt väl inredt för skalken? Men vore det icke att närmast följa naturens anvisning, och framför allt vore det ej att just uppdraga åt könet den ädlaste domsrätt, om man i egentlig mening inskränkte den inom det ömma, det ädla, det känslofulla och rörande? Ett stort hopp eldar min själ, att hvarje ädelt fruntimmer ej skulle anse sig misslottadt om vi drogo under vår lagsaga det höga, det djupa, det skarpsinniga; ty att känna skönheten af dessa slag, och framför allt att kunna bedöma den, förutsätter mera stränghet i omdömet, mera skarpsinnighet, och framför allt mera tålamod och ihärdighet i undersökningen, än den vi i allmänhet, utan att smickra, kunne säga tillhöra könet.

Åtminstone synes det mig, som hade jag alla känslofulla hjärtan och själfva sanningen på min sida, då jag påstår, att det ömma och rörande är det, som mest behagar könet, och som efter naturens anordning bör behaga det. Det är sant, desse sämre alster af inbillningen, för hvilka smaken kanske skulle rodna, torde någon gång funnits heligt förvarade i deras minnesböcker, då tvärtom den ömme skaldens gudomliga mästerstycke högst fått den äran att göra biträde vid deras spegel. Det är sant, man får ofta höra detta uttryck om det förträffligaste arbete: det där duger ej, ty det är så gammalt — likasom behagen kunde åldras, likasom det sköna ej vore evigt skönt, likasom stjärnan icke lyste lika klar i afton, som för tusende år sedan, likasom de själfve ej gjorde anspråk, och ej hade fullt skäl att göra det, att man ännu skall vörda deras egenskaper, ännu, då ett silfverhår sticker fram och förråder deras årtal. Men dessa

få undantag bevisa intet. Sommarn är ändå den vackraste årstid, fast en och annan mulen dag fördunklar den, fast någon gång åskan upprör hela naturen och gör den förskräcklig, och fruntimren äro ändå de älskvärdaste varelser på jorden, fastän någon enda ibland dem går långt i dårskap och förnedring. Huru gärna läsa de ej det som är ömt, och huru stor rättighet ha de ej att döma det? Huru mången flicka har ej vakat några nätter med Young, ehuru svårt han själf har att hålla sig vaken i vårt klimat? Hvem har ej läst Werthers galenskaper — hvad säger jag, hvem har ej läst Werthers lidelser — och lidit med honom? Hvem känner ej Abelard och Heloisa, och hvem har ej begråtit deras öden? Hvem vill ej förlåta St. Preux hans tilltagsenhet, och Julie hennes nedlåtande godhet, sedan han läst ett bref af dem bägge? Och skall jag våga ett offer åt ditt minne, odödlige känslans skald — hvem har ej läst Spastara, och innan ännu den lärde hann fördöma så många misstag, innan granskaren hann upptäcka alla fel, har ej den ömma modrens tårar utplånat dem, har ej den känslofulla flickans suck afkunnat domen öfver detta ojämförliga arbete?

Men förkastom dessa exempel, väljom dem utur världens äldsta skald: snillets och smakens skönheter förlora sig ej. — Tjugu sekler kunna ej skrynkla deras panna, kunna ej utplåna det minsta af deras anletsdrag. Berätten för könet utur denna ursprunglige författare, huru Akilles och Hektor, den förre Greklands, den senare Trojas hjälte, mötas, huru de tåga mot hvarandra med hämnden och döden i sina ögnakast, berätten, huru Hektor faller och i döden framstammar en förbön till sin fiende, att han måtte unna hans gamle far den enda tröst, som återstod för hans dagar, den, att få begrafva sin evigt älskade son. Berätten sedan, huru just denne åldrige far smyger sig under den ensamme nattens tystnad förbi fiendernas eldar, förbi deras tält, och nalkas Akilles' läger; berätten huru han, denne gråhårige och vördnadsvärde man, faller på knä för Akilles, faller på knä för honom, som dödat hans son, som fästat honom efter sin vagn och genom stoft och damm och blod släpat honom efter sina yrande hästar, och svurit att låta glupska djur dela det återstående af hans lik. Målen huru denne åldrige och ömme fader faller ned för detta vilddjur, omfamnar hans knän, kysser dem

under tårar och anropar honom: Akilles, du har också en gammal far, minns honom, och förskjut ej mig, han är lyckligare än jag — men kanske han där också i sin fosterbygd suckar för dig — o, han behöfver ej komma och kyssa den hand, som störtat hans älskade barn, hans ålderdoms tröst. Akilles, gif mig åter min son — kom ihåg din far, kom ihåg gudarne! Målen ännu, huru denne samme Hektor, som stupade, innan han gick till den sista drabbning skyndade till staden för att taga det sista ömma farväl af sin älskade maka, af sin späda son! Måla huru hon, den ömma modren, med sin son på armen följer sin man till stadsporten, huru de där ömt påminna hvarandra om sina öden, huru den späda Hektor [!] fäster sina ögon på sin fars krigsrustning, och huru han förskräckt af den rysliga hjälmen vänder sig bort på modrens arm, berätta huru den ömma fadren, rörd af detta skådespel, ler under tårarne, huru han uppsänder en bön för sin son: må han en dag bli stor, må världen säga: detta är Hektors son, han är större än sin far! Måla huru de åtskiljas, huru han går till en blodig strid, går att finna döden, och hon vänder om till sitt hus, och där med allt sitt folk, medan han ännu lefde, begråter sin maka, begråter Trojas älskvärda hjälte! Måle, säger jag, den som kan, dessa sköna föreställningar, och hvem hälst som eger ett hjärta skall finna deras skönhet; men skönast skola de vara för dem, som ega den lifligaste känslan att dem fatta, och de skola också ega rättighet att döma däröfver: vi ha redan låtit förstå, åt hvem denna domsrätt måste uppdragas.

Men äfven tonkonsten, denna ädla konst, som på detta rum så lyckligt idkas, äfven en del af det sköna hon åstadkommer hör under könets dom. Det är sant, hon synes vara svårare än mången annan konst att bedöma. Hvem kan ej känna skönheten af ett skaldestycke, ett vältalighetsprof, en målning; men huru få äro de som ega samma förmåga vid frågan om ypperlig musik! Hvaraf kommer det? Skulle möjligtvis känslan ha längre omväg till de inre sinnena genom örat än genom ögat, hvarest själen likasom sitter i sitt fönster och emottager strålarna af det sköna. Eller är det därför, att man uppoffrar det naturliga, det enkla och begripliga för det, som är konstigt och svårt? Hvilken musik är gudomligare, än en vacker röst, och hvilken är likväl enklare! Hvem har ej någongång i sin

lefnad varit så lycklig och hört något fruntimmer sjunga ett ömt stycke, och hvem har därvid ens uppkastat den frågan, om könet hade rätt att döma öfver det sköna. Sägen ej, att denna musik kan förtrolla — det vore att få höra något, som hela världen förut känner. En fars förmaning, en mors ömma varningstårar, religionens kraftiga röst — nej de ega ej samma konst att leda en yngling, som älskarinnans sång, nej de ega ej samma förmåga att sätta alla kinder i brand, alla hjärtan i förtjusning. Hvarför ega ej dessa beundrade stycken af mästare alltid samma förmåga? Dock, hvartill dessa undersökningar? För oss är det nog att veta, det äfven denna konst är i stånd att uppväcka de ömmaste rörelser i hvart känslofullt bröst, att hon eger en trollkraft, om detta uttryck förlåtes, att skingra bekymret, att själfva dygden, själfva den sedliga känslan ofta eger mot henne dyra förbindelser. Frågen då ej af oss, — frågen än mindre af könet, om det har öra för musik. Men frågen dem efter ett gudomligt stycke: har ni hjärta för musik? — och deras tårar skola svara er. Hvem minnes icke huru Franklins gudomliga instrument, detta, hvars ton än är lika förtjusande för hvart öra, som uppfinnarens namn är det för hvart ädelt hjärta, hvem minnes icke huru det upplifvade detta rum? Var det icke likasom man hört en sorgsen älskarinna, sittande på en aflägsen strand, sjunga det sista ömma farväl åt en älskling, som slet sig ur hennes armar, och flydde med böljan bort ifrån hennes åsyn, var det icke som man skulle hört vänskapen klaga vid en graf, var det icke som man skulle hört ett återljud af dessa ord:

Ack, den förtryckte svanen klagar,
Förr än sin vass han öfverger.

Och hvilken var den första som rördes, hvem skänkte det första offer, icke af beundran, men af förtjusning? Dock nej — jag skall ej såra den vackraste af alla dygder, blygsamheten. Och jag skulle kunna åberopa mig deras vittnesbörd, som på detta rum så ofta skänkt den ömma känslan högtider, som så ädelmodigt uppoffra sig för andras nöjen och begära blott till belöning därför, att man värdigas njuta några glada stunder. Om jag skulle fråga dem: då Ni här någon gång — och Ni hafven gjort det tusende gånger — slagit känslans toner, spelat gudomliga

stycken, helgat er åt andras nöjen — hvilkas bifall har uppmuntrat er, hvilkas domslut har Ni afvaktat? hvad skulle de svara mig på denna fråga? Könet, skulle de vittna, af dem vänte vi vår belöning. Om ej de ädelmodigt upplifvade våra sammankomster, om ej de skänkte oss sin uppmärksamhet, om vi ej egde denna tjusande uppmuntran, skulle vi snart tröttna att uppoffra våra stunder åt en konst, den så få synas värdera. — Dock, jag eger ej rättighet att förråda dem. Blygsamheten är också en dygd hos vårt kön, som visserligen ej bör såras. — De äro dock ej de enda, som afvakta könets dom, som söka deras bifall. Alltifrån världens äldsta tider har deras sällskap varit sökt och värderadt. Självfva Sokrat, gick han ej ofta till en Aspasia att glömma tyngden af ett arbetsamt lif? Gick han ej för att af hennes upplysta smak, af hennes lifliga känsla emottaga en belöning för sina visa mödor? Och hvilket är det snille, som ej till millioner lagrar önskar att hälst få lägga ett blad myrten, brutet af en skönhets hand. Nämnom ej en gång den unge skalden:

Huru tjust skall han ej bli
Af det smickrande beviset,
Att en hög akademi
Ej försmått hans poesi!
Men en suck af hans Sophie
Blir ändå det högsta priset.

Här skall talaren sluta. Han hade dock må hända bort nämna något om de öfrige sköna konsterna, nämna något om det sköna i dans; men han kunde aldrig förmoda annat, än att hela världen skulle erkänna denna konstens stora inflytande på sedernas och smakens bildning, och framförallt könets uteslutande rätt att däröfver fälla domslut. — Om den mogne mannen, han, som förenade stadgad smak med stadgade tänkesätt, hade afhandlat detta ämne, som min hand endast vidrört, skulle han hafva något att ännu tillägga. Han skulle nämligen bifoga ett välment råd, huru könet bäst kan göra sig värdigt den domsrätt, naturen uppdragit det. Jag känner min skyldighet att häruti stanna vid tysta önskningar. Naturen, skulle han säga, har gifvit könet en ömmare känsla, han har djupt i dess hjärta nerlagt denna skatt,

icke att den skulle lämnas utan odling, nej likt guldet måste den förfinas, och det är genom denna förädling, som den vinner ny glans och dubbel användbarhet. Odlen då edra anlag, gören bekantskap med desse odödlige författare, dem världen beundrar, gören bekantskap med dessa ömma författare, som uttryckt känslan i sin renhet; flyn det plattare umgänget, beväpnen eder med förakt mot den låga glädtigheten, varen tillslutne för det oädlare skämtet, för allt smaklöst joller, öppnen edra sinnen för allt, hvad som är godt och älskvärdt; läsen med känsla, det edert förstånd fattar, och begären upplysning om det I ej strax förstån, — så skulle han hafva rådt, den erfarne mannen. Men då han gifvit detta vackra råd, skulle han dock ej ha velat motsäga Bettys kloka och förtjusande mor, hon som sagt:

Med läsning nöt ej tiden bort,
Vårt kön så föga det behöfver,
Men skall det ske — så gör det kort,
Att icke såsen fräser öfver.

Nej, den enkla skörden är af mera vikt än det tjusande blomstret, och den husliga dygden betyder mer än behaget, men äfven blomman var skapad att förtjusa oss, äfven behaget är mänsklighetens tillhörighet. Ordning, flit, anständighet, trohet — se där hvad som är hufvudsakligt, — smak, känsla, artighet, förfinadt umgänge, se där hvad som kan umbäras, men hvad som dock förtjusar, där det finnes. Det är ej lärdom, man fordrar af könet, nej samma Bettys mor, som vi nyss beundrade, har också sagt:

En lärd i stubb*) — det är ett rön —
Satirens hand ej undanslipper,
Och vitterheten hos vårt kön
Bör höra blott till våra nipper.

---

*) Då författaren uppläste detta tal, nämnde han flor i stället för stubb — orsaken var den, att fruntimret satt honom så nära, att han fruktade några obehagliga följder af detta friare uttryck. Men nu får han återgifva versen hela sin lifliga egentlighet, hela sin ursprungliga skönhet.

Men det är just detta, man fordrar, nämligen att vitterheten skall få ett rum bland könets nipper — och hvem är ej mån om sin prydnad, hvem vårdslösar en vacker juvel, en präktig klädning? Lyckönskom skalderne, lyckönskom alla de ädla konsternas idkare i vårt land, om de en dag vinna samma uppmärksamhet, som könets nipper — lyckönskom dem, och hoppoms med tillförsikt, att dessa dagar icke äro långt borta, men glädjom oss, om vi redan upplefvat dem. Vi lefva i ett tidehvarf, då om någonsin eljes könet gifver uppmärksamhet åt det vackra. Hvem vill ej kunna skilja emellan den gode författaren och den olycklige, emellan ett skönt stycke och en dålig musik, hvem vill ej kunna döma om något annat skönt än ett vackert band, en vacker klädning, en vacker koafyr — en vacker karl! Nej, äfven en skön målning, en vacker tanka, en ny vändning, ett gudomligt arbete vinner uppmärksamhet också hos könet. Fortfaren, vördnadsvärda fruntimmer, att rättfärdiga naturen, som insatt Er till domare öfver det ömma och sköna, fortfaren att öka glansen af de behag, som trotsa själfva tiden, som trotsa själfva döden. Fortfaren att gifva högtidlighet och lif åt detta sällskap, att visa världen, det äfven kring Auras stränder älska konsterna att uppehålla sig, kunna smakens frön uppväxa till glänsande skördar, fortfaren — dock hvad gör jag?

O, förlåten detta öfverdåd
Af en yngling, som är oförsiktig,
Som är mindre artig än uppriktig
Och åt dem han älskar ger ett råd.
Tjust en gång att Eder godhet röna,
Blef han djärf och ville njuta mer:
Ville evigt dyrka uti Er
Det odödeliga sköna! —

ETT ANTAL DIKTER

Till domprosten Fant på nyårsdagen 1794.

Då ödet öppnar med sin hand
Den förlåt, som en framtid täcker,
Och ifrån evighetens land
Ännu ett ord till jorden räcker,
Förgäfves inom denna rymd
En enda stulen blick skall stirra,
Den skulle skygg och häpen irra
Och hela själens lugn förvirra,
Af mörker och af fasor skymd.
Men hoppets stjärna lyser mig,
Och molnen, som en framtid skymma,
Lik nattens spöken skola rymma,
Då dagens konung visar sig.
Och Du, som bor uti det höga,
Men skådar dock till stoftet ner,
Din godhet väpne detta öga,
Då det uti en framtid ser!

Vis mig en enda önskad syn,
Och jag har genast skådat alla,
Och tåren skall till jorden falla
Och känslan höjas öfver skyn.
Vis detta lugn, som tidens lopp
Från ädelmodet aldrig rycka,
Vis morgonrodnan för mitt hopp,

Och jag ser dagen för min lycka!
Och där — jag med förtjusning ser,
Hur glädjen till Ert hjärta hastar,
Och än, då vintern höljer Er,
Den strålarna tillbaka kastar.

Det frö, som ädelmodet sår
Vid vårens första morgon, grönskar,
Fast afunden så ofta önskar
Att sprida kyla i dess vår,
Och vattnadt utaf varma tårar
Det skjuter snart en säker stam,
Och efter några glada vårar
Så spricka löf och blommor fram,
Och dessa blommor frukter bära
De skönaste, min tanke vet:
Lugn, glädje och lycksalighet
Och ädelmodets sanna ära.
Men då i själfva stormens land
En stam så ädel frukt kan gifva,
Ve mig, om med en brottslig hand
Jag skulle ner en blomma rifva.
Nej, då till själfva ondskans blygd
Så ädel syn dess öga sårar,
Skall hos mig tanken smyga fram:
Jag, också jag skött denna stam
Och vattnat den med mina tårar.

Så bildningskraften taflan målar,
Hvars urbild den af hjärtat fått,
Men matt och svag dess teckning strålar,
Ty snillet tecknat skuggor blott!

Till Selma.

Så snart mitt tjusta öga stannar Och ser hur skön min Selma är,
Jag alla rimmare förbannar Och åt mig själf i tysthet svär.
På fältet ingen blomma myser, Som icke ler som Cynthia,
På himlen ingen stjärna lyser, Som icke liknar Lydia.
Ja, självfva dagens härskarinna Får undergå förmörkelse,
Så ofta någon rimmare Behagar måla sin Corinna,
Och fåfängt lifvas jag af hopp Att kunna Selmas skönhet måla,
Så framt ej nya solar stråla Och nya stjärnor tindra opp.
Hvi blef det ej min sälla lott Att njuta lifvet i de dagar,
Då det ännu ej var ett brott Att följa känslans sälla lagar,
Då skalden vid en stilla bäck Än tjuste hjärtan med sin stämma,
Och blommor på en rosenhäck De voro bilder af hans Emma?
Men fåfängt — Selma, om jag dig Med dessa färger måla ville,
Så skulle man begrina mig: «Kors, uselt rimmarsnille,
Som nu igen har krystat sig!» Och självfva Selma skulle svara
Till allt det artiga jag sagt: «Det fattas edra verser bara
Att Ni ej tagit uti akt I hvilken form de borde vara
Och dem i papiljotter lagt». Men jag skall ej den skymfen tåla
Att gäckas och begabbas så. Då jag ej Selma mäktar måla,
Skall Selma blott min dyrkan få. Dock hvilken farlig fantasi,
Som kommer mig att tjust förglömma, Det Selma ren skall mig fördöma,
Men kanske utaf modesti För detta stycke täckes ömma
Och ger det samlaren att gömma Bland Bjuggs och Bagers poesi.
Ack himmel, om du än vill skicka En ängel hit på jorden ner,
Förkläd den ej uti en flicka, Som prässar tårar, då hon ler!
Dock, himlen ville Selma skapa Till prydnad för vår mänsklighet,
Blott för det skönas vittra apa Till idel nesa och förtret.

Till rimmaren C.

Skrif, snille, skrif en liten stump,
Du gör ju profession af skrifva,
Men var blott ej så satans plump,
Så kan din vers beundrad blifva
Ej blott af pöbelns dumma hop,
Af kontorister och betjänter,
Af djäkenpojkar och studenter,
Nej, du skall komma uti rop
Vid hofvet och hos mecenater,
Och väcka afund och förtal
Hos snillets vittraste magnater,
Blott att du gör förnuftigt val!
Skrif, snille, skrif och löp omkring,
Och skrik som snillen pläga göra:
«Här gossar har jag någonting,
Som blir förbannadt skönt att höra;
Det är så kvickt, det är så skönt,
Att domare i vitterheten
Nog ofta sämre skrift belönt
Och trugat uppå allmänheten».
Och för att väcka större nöje,
Tag dig en min så kvick och söt,
Och får du icke andras löje,
Så skratta själf, ditt satans nöt.
Men om man auktorns namn vill veta,
Så säg, att det är Leopoldt:
Hur skulle den väl eljes heta,
Som skrifver så förbannadt stolt!
Dock rodna litet, om du kan,
Ju mer man åt ditt stycke skrattat,
Och vet du, strax begriper man,
Att det är du, som det författat,
Och då får du begynna njuta

Och låtsa med ett ifrigt knot
Beröm och smicker från dig skjuta,
Fast du så gärna tar emot.
Spring sedan bort till andra vänner,
Om eljes du kan ha en vän,
Men lika godt — blott man dig känner,
Så gör på samma sätt igen.
Stäm, snille, stäm din sköna lyra
Uppå hvar källare och krog,
Där äro bifall ej så dyra,
Ett enda glas är ofta nog.
Men, snille, om man tröttnar skratta
Och håller upp med sitt beröm,
O stora snille, ej förglöm
Att snart en annan stump författa,
Och låt då mig den äran få
Att först beundra herr poeten,
Och för en frukost då och då
Förtjusas utaf vitterheten.
Men a propos, min herr poet:
Ni får ej alltid frukostera,
Ni blir så satans tjock och fet,
Och likaså er vitterhet.
Men det är farligt att vomera,
Jag därför intet medel vet
Att frälsa er odödlighet
Om icke det till att — 1 . . .

Min bot och bättring.

Anledningen till detta nya rimmarstycke är åtminstone mera intressant, än själfva det härliga arbetet. Det var en vacker afton. Den kyska månan — fast Gud vet huru kysk han kan vara, man har upptäckt figurer uti honom, som likna horn — lyste så präktigt, att jag lockades från en rykande bål ut att promenera. Men naturen förlorade sin skönhet, så snart jag kom och fick se en skönhet, mera intagande för mitt öga och mitt hjärta. Det var .... Lyckan gynnade mig denna afton så ovanligt, att jag själf insåg, att mitt fall icke kunde vara långt borta. Det kom också. Damer kommo in till oss, där vi efter vanligheten resonnerade om fåfängligheten öfver detta jordiska lifvet och i synnerhet amouretter. De voro artiga, ty huru kunde de vara annat! De obligerade mig att läsa opp Torrtuna-färden [a]). Jag nekade först af verkelig blygsamhet (jag har ju sagt, att hazarden denna afton var ovanligt gunstig) sedan af plumphet, och då — jag ryser ännu vid åtankan däraf — då tog den ena gracen sig en min, att jag säkert dignat, om icke de snabbt tagit sitt afträde. Denna scen var ibland de ... aste jag öfverlefvat. Jag kände tusende förebråelser inom mig, och utifrån saknades de icke häller. Jag stapplade hem. Kom till erkänsla af mina stora synder och min förbrytelse och skref lik konung David en botpsalm, som lyder så här:

Jo, nu har jag ställt vackert till,
Gud tröste mig, min stackars finne,
Nu lär jag jämt få ligga inne,
Så framt jag ej begrinas vill
Ej blott af mina forna vänner —
Bland hvilka knappt en enda är,
Som på den goda sidan känner

---

[a]) En af Choræus författad drastisk dikt: «Resa från Västerås till Torrtuna» etc.

Min alltför usla karaktär —
Men ock af detta vackra kön,
Som jag ej tröttnat offer bära,
Hvars blickar utgjort all min lön,
Hvars bifall utgjort all min ära.
Var det ej nog att bli en Bager
I denna Bagrars hufvudstad,
Att blifva prydd utaf en lager,
Precis så ärofull och mager
Som i en kryddbod lagerblad.
Var det ej nog att verser skrifva
Till Chloris, som din ömhet väckt,
Och hädad och föraktad blifva
För all din ömhet, ditt konfekt,
Att klick och klack och Sisous [?] göra
Och på en allmän assemblé
Från hvarje stol ett gapskratt höra:
«Kors sådan narr, ack se, ack se!»
Var det ej nog en örfil få
Uti lycksalighetens tempel,
Och varnas af ett slikt exempel
Att vara dum ibland också?
Minns, finne, hur ditt hufvud for
Ut genom fönstret uppå gatan,
Och hur du sedan ofta svor
Åt smickaren, den tröga satan,
Åt hatt- och perukmakaren,
Som skulle dig ett annat göra.
Och hufvud fick du ock igen,
Som du med heder skulle föra,
Men se, kokarden fattas än.
Nej se, allt detta ej förslog,
Du borde ock föraktet röna
Utaf de ädla och de sköna,
Och efter utsikt får du nog.
Kors att jag blef en sådan bängel,
Som skulle brista uti vett
Mot den, mitt öga aldrig sett,

Att icke hjärtat strax tillbedt
Mot denna sköna ljusens ängel.
Och den, som har en karaktär,
Som borde idealet blifva
För allt hvad godt och ädelt är,
Den skulle jag en kvickhet gifva
Som prof af idel dumhet bär.
Men det kan icke annat vara,
Då hjärnan vridit sig på sned,
Och då min egen söta Sara
Ej själf fick vara uti fred.
«Gå nu», jag hörer någon ropa,
«Gå nu också och gör dig kvick
För att hvart enda ögnablick
Få folk med dumhet öfverhopa.
Gå nu»! — Ja Herre Gud likväl,
Hvad den är usel här i världen,
Som utaf könet är en träl,
Det är — af dumheten och flärden.
Dock, jag skall heligt än bedyra,
Ännu engång jag heligt svär
Att slå i kras min usla lyra
Och blifva folk — om möjligt är.

Tant och jag.

«Bli stadig, kära barn, och lyd mig helst en gång,
Upphör i Herrans namn med ditt fördömda språng!
Nog ser du att det där går aldrig nånsin an,
Din ungdom är ju snart förliden
Och af den oskattbara tiden
Ett enda ögnablick ej återköpas kan.
Ack Herre Gud likväl, hur tider sig förbyta:
När jag var ung, då var det annat slag,

Då visste man ännu af sina dygder skryta,
Då läste man ännu i Bibeln hvarje dag.
Gunås, jag har rättnu förlorat allt mitt minne,
Men detta sitter kvar, liksom det skett i går,
Det tröstar mången gång mitt eljes sorgsna sinne,
Det prässar mången gång en liflig glädjetår.
Ack, om du hade sett min Niklas i sin vår,
Hur endast åtta år han manlig stadga röjde,
Och saktmodig och tyst och stilla som ett får
Hur mången ädel gång han salig Clas förnöjde!
Bli stadig, kära barn, och lyd mig helst en gång,
Upphör i Herrans namn med ditt fördömda språng!
Gud han må veta bäst, hur innerligt jag sörjer,
Då jag kring hela stan ditt lefverne förspörjer.
Gud skall ock veta bäst, att jag ej nånsin hör
Det skvaller och det prat, som man kring staden för.
Men när jag någon gång till mina vänner går,
Till syster Dunderbom och till kusin Sibilla,
Jag hundra smädelser emot dig höra får,
Och vet du hvad, munsjör, det låter allt för illa.
Det ränner i mitt bröst liksom den värsta dolk,
Och om jag det ej hört af så trovärdigt folk,
Så skulle jag minsann ej tro mitt eget öra,
Ty hvilken trodde väl att sådant om dig höra!
Blif stadig, kära barn, och lyd mig helst en gång,
Upphör i Herrans namn med ditt fördömda språng!»

Så jollrar gumman hvarje dag,
Så länge hennes snus vill räcka.
Då kan hon tusend fel upptäcka,
Då finns ej större nöt än jag.
Men det blir allt i gummans dosa:
Ack hvad hon då är hjärtans söt!
Då börjar hon min lefnad rosa,
Minsann, jag då är något nöt!
Nej stackare, den syndarn arma
Som då hos mig såg någon last,
Han blef väl för en käring fast,

Så Gud sig nådelig förbarma.
Kors med hvad lätthet jag då löper
Och endast för en dubbel slant
Åt mig all världens stadga köper:
En dosa snus åt söta tant.
Men ack, hur flyktigt är det bloss
Som på vår lyckas himmel brinner!
Vi se det knappt, och det försvinner,
Det tycks blott göra narr af oss.
Knappt har ännu en duktig pris
Uppfriskat kära fasters näsa,
Förrn hennes nit begynner jäsa
Och yttra sig på samma vis.
Då får jag nog min lefnad veta,
Och hvad som säges uti stan,
Och galgfågel och lymmel heta
Och smälta ovett hela dan.
Och vore jag ej då så klok
Att gumman litet nytt inbilla,
Så gick det alldeles på tok,
Så stode jag mig satans illa.
Ack ni min söta mamsell Rall,
Ni som ej nånsin återvänder
Att känna hvad som händt och händer
Och till och med hvad hända skall,
Ni, som utaf godt hjärta skryter,
Bevisa det mot mig, jag ber:
Då någon diktad lögn mig tryter,
Låt mig få verkliga af Er.

Resa ifrån Västerås till Upsala parnass.

— —

Ack Herre Gud, hvad en student får tråka
För att i Upsala sin usla hjärna bråka,
Och krypa som en räf för hundar i en dans
För att utspökad bli med snillets köpta krans:
Först trampa uti kras en klädning för sin flicka,
Då man en afskedssuck till hennes själ vill skicka,
Och stamma fram sin sorg med en förvirrad röst:
«Jag far, men träffar dig hvar timma i mitt bröst,»
Och sedan ärender kring halfva staden springa,
Samt slutligt ordres få att sig en skjutsman tinga.
Man nödgas smyga fram och titta i hvart hörn,
Om man ej mötas skall af någon vildsint björn,
Och andtruten och rädd förbi apteket vandra,
Där jag gunås är fast, så väl som många andra,
Men där jag aldrig förr var van att gå förbi
Förutan ett recept — som föreskref: «slå i»,
Och ångerböxad gå opp före Stora gatan,
Förskräckt för hjälten Puff, som Luther var för satan —
Ty han har loft mig stryk, för det jag råkat spå,
Att den som blifvit dum kan aldrig snille få —
Samt ändtelig till slut gästgifvargården hinna,
Och fulla bönder nog samt toma märrar finna,
Och råka ut för en, som linkade på sned,
På hvilken jag fick slå min högra arm ur led;
Att redan klockan ett mot Aros ryggen vända
Och icke förrän fem fram till Nykvarn anlända,
Samt nödgas vänta där till åtta uppå häst,
Och lukta palt och kål, men lutfisk allra mest,
Men ändtlig klockan tolf få räta sina fötter
Bland palsternackor, kål, persilja och morötter
Och nödgas ta kvarter i detta usla hål,
Där man i kyrkan ber för morötter och kål,
Samt fråga efter mat, och se hur man framsätter

På fyra stora fat — vasserra — fyra rätter,
Men lyfta locket af och bli förbannadt flat
Att finna morotsmos uppå hvart enda fat;
Och styrkt af denna spis bege sig till Litslena [?],
Där allt hvad tråkigt finns beslöt att sig förena:
Först vänta uppå häst från morgon och till kväll,
Sen nödgas torka in ett grufligt käring-gnäll,
Så nödgas höra på tre mäktiga baroner,
Som fast de ega visst i taskboken miljoner
Dock aldrig lagt sig till för fyra styfver vett,
En vara, den de jämnt som lapprisgods ansett;
Sen komma uti färd med en förryckter bonde
Och pinas utaf den, som själen af hin onde,
Och slutligt få en märr, alldeles lika snäll
Som den Rabenius red mot knekten på duell,
Men råda egaren att skjuta den för pannan,
Och sedan med besvär man skaffat sig en annan
Ej någon kärra ha, men efter mycket prut
En gammal ranka få, som längesen tjänt ut;
Men då man kärra fått, skall åter något fela,
Då har man rentaf glömt att det behöfs en sela,
Och när man sele fått, man ingen piska har —
Förbannad vare den som utan piska far —
Och just med slika don på vägen sig begifva
Men också glömma bort i dagboken att skrifva,
Och utaf hållkarlns trut se sig förföljas än,
Och fast man redan kört, få vända om igen;
För det han sölar bra, han pockar på drickspengar,
Men af hvar hasselpåk bör han få vissa slängar —
Är det då icke nog att resande bedra,
Bör man och därföre en viss betalning ha? —
Att sen på Örsunds bro i fyrsprång köra sönder,
Och nödgas tigga hjälp af lömska roslagsbönder,
Och då man icke har en enda slant igen,
För Guds välsignelse tillbaks få djäfvulen,
Och så i sakta mak i lagom for-skjuts sträfva,
Till dess man hunnit fram till det fördömda Säfra,
Där man till rågadt mått skall råka ut, tyvärr,

För kärra lika hel, men mycket sämre märr,
Och ändtlig klockan 12 till Upsala anlända,
Där alla slags besvär ha en förbannad ända,
Ty gissa hvad man får, när man har kommit dit:
För pengar svälta räf och dricka på kredit.

Af denna färd jag lärt, att resan till parnassen
Den känner allra mest på kroppen och på kassan.
Förståndet, kära bror, är ett appendix blott,
Den kommer icke långt, som intet annat fått.

Skönheten, ode till Selma.

O evigt samma, evigt ny.
Kellgren.

O skönhet — höga återsken
Från Skaparns tron kring alla världar,
Dig änglaskaran gudaren
Sin eviga beundran gärdar,
Dig mänskligheten rörd och öm
En helig skatt af tjusning skänker,
Och skalden i en hänryckt dröm
I fonden af ditt tempel blänker.

Hvar är du störst? — Från stjärnans spets
Då med en evig glans du strålar?
Hvar är du störst? — I dalens krets
Då du den minsta blomma målar,
I lugna älfvens morgonglans,
Med purpur målad från det höga,
I solskens-regnets aftondans,
I glädjens tår från Selmas öga?

Nej, ryslig i en midnatts brand,
Och vild och häftig uti vågen,
Och glad i morgonrodnans rand,
Och präktig uti himlabågen,
Och öm — i denna tjusta mor,
Som barnet uppå armen höjer
Är du ej alltid lika stor,
Fast du på tusen sätt förnöjer?

Ja, Selma! — Hårets marmorglans
Och kindens purpur, ögats strålar
Och handens sammet, fotens dans
Och de behag, Apelles målar —
Säg, hvilket utaf dessa drag
Skall för det andra gifva vika?
För ögats blick af flere slag,
För hjärtats tjusning — alla lika.

Men detta svaga ögas lott
Blef endast att mot ljuset stirra.
En stråle ifrån dagens drott
Är mäktig att dess blick förvirra.
Det ser naturen utantill,
Det ej till helgedomen tränger,
Och när det honom nalkas vill,
Ett moln dess blickar utestänger.

Ej själfva snillets gudablick,
Fast skarp och ren som ljusets strimma
Och lika hastig, lika kvick,
Skall genombryta denna dimma.
Det skönas stora hemlighet,
Som väcker här vår ömma tjusning,
Skall blottas först i evighet
Vid himladagens tända ljusning.

Var nöjd i vanskligheternas lif,
Att hon förljufvar dina stunder,
Och njut det ädla tidsfördrif
Att undersöka hennes grunder.
Beundra dessa skådespel,
Som i naturen aldrig fela:
Mångfaldighet i hvarje del
Och punkt och enhet i det hela.

Beundra denna visa hand,
Som strött det sköna i naturen
Från fästets klot till stoftets grand,
Från mänskans anlete till djuren,
Och tro att tusen världar än
Där öfver molnens bäddar stråla,
Kanske långt skönare än den,
Som du ej här förmår att måla.

Men snillet har en annan gärd
Åt Skaparn, än att blott beundra:
Af mönstret för en enda värld
Det går att skapa andra hundra.
Det ock sitt stora *varde* fick
Att jordens sorgsna söner glädä.
Det hörs — och samma ögnablick
Se huru världarna framträda!

Höj blicken emot stjärnors hem,
Se hvilka härar i det höga!
Är du i stånd att räkna dem?
Nej — icke själfva nattens öga.
Och ho är den, och ho är den,
Hvars fikna blickar räkna ville
Hvar stjärna på den himmelen,
Som skapades af Asiens snille!

Ack ja, odödlige Homer,
Hvar skönhet, ur din penna runnit,
Ännu med samma ungdom ler
Fast tjugo sekler ha försvunnit.
Än han förtjusar, denna far,
Som i ett lejons läger gråter,
Och hvad af sonens lik är kvar
Med eget blod vill köpa åter.

Du ädle son af snillets far,
Som följt hans läror och exempel,
För dig Apollo öppnat har
Den samma dörr uti sitt tempel.
Hvar skönhet, du åt världen gaf,
Skall millioner hjärtan vinna,
Och i din lagerprydda graf
Odödlighetens facklor brinna,

Och I — hvars aldrig trötta hand
Den falska smakens klyftor vältar
Från vitterhetens sköna hand,
I snillets och I dygdens hjältar,
Sen huru skön den brådden ler,
Sen dessa blommor, himmelskt sköna,
Sen denna skörd, som väntar er,
Som edra mödor skall belöna! —

Dock nej — en ynglings svaga sång
Den sanna hjältens minne sårar,
Men om förtjust han någongång
I tysthet gjuter sina tårar,
Om någon helig suck han bär
Åt en förgudad älskarinna,
Det hjärtats rena offer är,
Och måste snillets ursäkt vinna.

Och Selma, kan du hata mig
Och mindre ömhet åt mig blicka,
Om någon gång jag glömde dig
Förtjust i snillets änglaflicka?
Du sade själf förtjust och stolt
I dina himmelska extaser:
En enda rad af Leopoldt
Är mer, än alla Londons gracer.

Se detta prismas sökta prakt
Af sköna färger — alla skilda,
Men större är dock snillets makt
Att tusenfalt sin skönhet bilda.
Än är hon hög som stjärnan där,
Än djup som den Alpeiska dalen,
(Lucka i manuskriptet.)

Dock Selma, aldrig glömmer jag
De helga eder, jag dig svurit,
Och de odödliga behag,
Åt dem jag mina offer burit.
Men kunde du belöna mig,
Och kunde jag din ömhet röna,
Om ej jag dyrkade i dig
Det oförgängeliga sköna!

En psalm Choræi — den fjärde — till oskuldens lof och mamsell Klaséns beröm.

(Oskyldighetens tillstånd).

Det var en tid, då människan och djuren
Församlades vid älfvens klara brädd
Och logo med den leende naturen,
Och ingen var för annans försåt rädd.

Då gick ett lam på vargens högra sida,
Och haren tog med hundarne en dans,
Och barnet själft på björnen hunnit rida,
Och råttan lekte fritt med kattens svans.

Då såg man icke än den grymma jägarns båga,
Och ingen skog var utaf snaror full,
Och ingen ville lif och hälsa våga
För äran att en hare fälla kull.

Då tvangs man ej utaf den lösa flärden,
Man åt sig mätt, och visste vara nöjd,
Och sof sig fullsöfd, fastän hufvudgärden
Ej täflade med kullen uti höjd.

Då kunde man i ögat själen läsa,
Och den var ren, som själfva dagens ljus,
Och ingen knyck uppå en nådig näsa
Uppväckte larm och buller inom hus.

Då bar man ock oskulden på sin tunga,
Men, nota bene, den var hjärtats tolk,
Och ingen visste då om ömma känslor sjunga,
Som i sitt barn ränt en förbannad dolk.

Då talte man om sällhet ej så mycke,
Ty man var nöjd, när som man egde den,
Och det är bättre i mitt ringa tycke
Att ha en byggning, än blott ritningen.

Då visste man ej än att tusen dygder måla
På papperet så vackert och så väl;
Man gjorde rätt, och tänkte ej att pråla,
Och dygden gaf man rum uti sin själ.

Men mänsklighet, hvar är din sällhet vorden,
Hvar är din blick, så redlig och så öm?
Och oskulden — mån' hon finns mer på jorden,
Om ej kanhända uti skaldens dröm?

Ack jo, hon finns, men hon blott velat stanna
I Selmas själ till någon dygdens tröst.
Jag taflor sett på oskulden så granna,
Men deras urbild blott i hennes bröst.

Den sjätte psalmen.

En ordentlig syndabekännelse till damerna i Nykarleby och Jakobstad.

Allt hvad jag säger är idel chikaner,
Allt mitt beröm är ett sockradt gift,
Alla suckningar äro romaner,
Hvarje vers är en blomsterhöljd grift.

Jag spottar aldrig, att jag ej bespottar,
Begrinar alltid, så ofta jag ler.
När jag är tyst, jag laddar och måttar,
Och när jag talar, jag dödspilar ger.

Ibland är jag höflig, men blott för att snärja
Oskuldens barm uti mina nät.
Kosacken (?) kryper för att få härja,
Listen går i min artighets fjät.

Nedrig som Kain och kanske än mera,
Djärf som en kalmuck i ett lyckligt krig,
Här som Lucifer jag ville regera,
Och tror att ingen kan störta mig.

Ingen känsla för det ädla och sköna,
Ingen suck vid skönhetens bröst,
Ingen ömhet att vänner belöna,
Intet hjärta för uslingens röst.

Jag, just jag är den fasliga draken,
Som går likt ett rytande lejon omkring.
Flicka, flicka, håll dig blott vaken,
Och får du se mig på gatan — så spring!

Men stanna likväl, jag beder, jag beder!
Vid skönhetens blick jag lofvar och svär —
Och utaf alla ynglingens eder
Den eden heligast vara plär —

Jag svär att aldrig förtretlig vara,
Jag svär, jag svär att älska Er,
Blott ni vill svära att tåla och svara
Och att ej nånsin springa mer!

Ansökning

att få blifva stadspoet i — — — inlämnad till magistraten den 1 maj 1798.

Fri öfversättning ifrån fransyskan.

— —

Naturen ur den dvala väckes,
I hvilken den så länge låg.
Af gröna strå det fält betäckes,
Där nyss man tjocka drifvor såg.
Ej Bore mera hörs i aspens grenar ryta
Men västan skalkas i dess topp,
Och abborn tager yra hopp
Högt öfver böljans klara yta.
Jag hörer lärkan tidigt sjunga
Och locka med sitt sköna ljud
Hvarenda varelse, som fick en tunga
Att sjunga varelsernas Gud.
Allt vaknar — allt förnyad styrka
Af denna långa hvila får,
Och själfva magistraten går
Att sina glada plikter dyrka.

Högädle Herr Borgmästare
så ock ädla
och högaktade Herrar Rådmän!

Värdigas icke ogunstigt upptaga, att en fattig poetisk syndare på vers börjar en supplique till den högtärade magistraten. Den oföränderliga ordningen, som naturens Herre för naturen stiftat, att den likasom en lång tid skall sofva för att sedan med fördubblad styrka återtaga sina förrättningar, för hvem bör väl den vara ett mönster, om icke för dem, som skola bibehålla ordning i samhället! Det är i dag som magistraten med fördubbladt nit angriper sina göromål, som den, om jag så får uttrycka mig,

med fullkomligen uppklarnade ögon ser allt hvad som kan bidraga till samhällets bästa, i dag som magistraten utdelar privilegier och rättigheter åt handlande och handtverkare; värdes därför också villfara en begäran, den jag har att i ödmjukhet framföra: dess uppfyllande skall som jag hoppas ej mindre bidraga till stadens heder, än min egen förkofring och uppmuntran:

Med ungdomsårens lifighet
Jag mig på Sånggudinnor lade.
Min far, som också ådra hade,
Åt sina vänner ofta sade:
«Den pojken skall bli rikspoet».
Nu flödar ådran såsom vatten,
Nu gör jag vers som ingenting,
Och kanske, när allt går ikring,
Så kan jag drömma vers om natten.

Men oaktadt alla dessa fullkomligheter ser jag dock min förtjänst förbigås och andra borttaga prisen, under det jag sitter här och i stället väntar, att min salig fars spådom skall slå in, ty jag ville ej gärna på hans döda mull beskylla honom för en osanning. För ett år sedan hade jag kunnat blifva provincial-poet, men jag ansåg det vara under min värdighet och lämnade med nöje denna plats åt en annan Bager, emot beting att slippa höra en enda rad af hans vers, ty det är med mig som med alla andra stora skalder, att likaså gärna som jag läser opp mina arbeten för andra, likaså ogärna hör jag andras läsas för mig. Men jag har tusende gånger sedermera ångrat mig, och erbjöd honom kort efter att höra och förguda alla hans vers, blott han ville afstå till mig sin syssla, men förgäfves.

Trött och ledsen vid förtreter
Och bedragen i mitt hopp
Att i rang med rikspoeter
Lysa högst på Pindens topp,
Önskar jag en mindre lycka:
Att i någon enslig dal
Sjunga mina egna kval,

Och de kval, som dygden trycka,
Sjunga grafvens dystra form,
Där en sårad ömhet klagar,
Sjunga gratiernas namn,
Sjunga hymens ljufva lagar,
Hörd blott af en mild natur,
Af de berg, som återskalla,
Hörd af bygdens tama djur,
Och af dem som djuren valla.

Det är därför jag vågar taga min tillflykt till den högtärade Magistraten, hvars ädelmod emot de vackra konsterna i gemen är allmänt vördad, och om hvars gunst emot mig, deras ringa dyrkare, isynnerhet jag icke bör tvifla; anhållandes i djup ödmjukhet, att Magistraten täckes för mig utfärda fullmakt att vara denna stadens poet med exklusiv rättighet att vid alla bröllop, barnsöl, graföl, kyrkgångsöl och alla slags öl af hvad namn de helst vara må infinna mig med verser och poesi för att gifva dessa i sig själfva högtidliga tillfällen ännu mera högtidlighet; hvarvid jag också hoppas att Magistraten med ansenlig plikt belägger alla dem, som med sina rimmade dumheter våga göra inbrott i mina rättigheter, hvaremot jag dyrt försäkrar att i allt uppfylla de dyra förbindelser, mig kunna åligga.

Blott ett barn i världen träder,
Lyran strax med dettas skri
Skall ackompagnerad bli.
Vandrar det till sina fäder,
Skall min lutas harmoni
Med en likpsalms melodi
Underverk i staden göra:
Väcka lastens raseri,
Dygden till förtjusning röra.
Vill ett par i brudsäng gå,
Skall jag på min bröllopslyra
Slagen med den ljufhet styra,
Att de somna bägge två,
Dock ej alltför snart ändå!

Magistraten täckes upplyst finna, att det icke skulle vara denna stad till en ringa heder, om den hade sin egen poet, äfvensom jag är öfvertygad att Magistraten längesedan med ledsnad funnit, hvad skam det är för staden att ega mästare i alla konster, i alla professioner, och ingen previlegierad mästare i de vackra konsterna, i den vittra professionen, utan endast några oprivilegierade fuskare, som endast afundas hvarandra, skämma ut hvarandra med infama kritiker, hvilka i denna världens sista ogudaktiga tid tyvärr nog mycket kommit i svang. Att ega hattmakare, skomakare, kammakare, buntmakare och ingen ordentlig versmakare, det är ju i högsta grad futtigt. Det är sant, prästerna sjunga på ett intressant sätt brudmässan, men så torde dock en proberskrift höra till saken. Prästerna befordra likaledes sin fattiga nästa till sitt hvilorum, äfvensom stadens doktorer och apotekare därutinnan visa berömlig flit; men så torde dock ett rökverk på mullen icke vara utan sin goda verkan, åtminstone för de efterlefvande. Och våra nya kättare i vitterheten må i sin ogudaktighet aldrig så häftigt påstå, att skaldekonsten icke är gjord till sallat på bröllopsstekar eller till desserter vid begrafningar, eller till traktament på namnsdagar, så är dock visst, att barnsängar, liksängar, bröllopssängar äro sånggudinnornas naturliga fält, där de bäst trifvas. Men en liten punkt, högädle Herr Borgmästare, också i mitt eget intresse:

Hur känd är ej poetens dom:
Han får väl uppå bröllop vara,
Men lika törstig som han kom,
Lik törstig får han dädan fara.
Om helst den seden vore kvar
Som — då ej alla sagor ljuga —
Florerade i forna dar,
Så kunde det till något duga
Att drilla för ett nygift par.
Då skulle hustruns första natt
Poeten, och ej man tillhöra,
Och han få göra alla spratt,
Som någon skald förmår att göra.

Att med ett sorgflor lutan hölja,
Så ofta något herrskap dog,
Och spelande processen följa,
Det är väl också artigt nog.
Men hvad blir lön för dess besvär?
Jo, äran att bli kritiserad,
Att som ett mönster bli citerad
För allt hvad platt och uselt är,
Med Badinson bli komponerad,
Med Enbom råka i gevär,
Af Lindegren bli hundsvotterad,
Af kolportörer estimerad,
Som kvintessensen vara lär.

Därför vågar jag insinuera hos Magistraten, om det icke vore rätt att gifva stadspoeten en viss årlig lön af stadskassan, eller också att någon viss taxa utsattas på alla hans arbeten i likhet med de vanliga markegångstaxorna, då jag förslagsvis får äran uppgifva en sådan. En grafskrift med beröm 16 sk., en d:o med sanning 12 sk., en brudskrift med infall 12 sk., en d:o med redbara saker 8 sk., en namnsdagsvers till en flicka, full med grannlåt och smicker, 8 sk., d:o full med sanningar 4 sk., d:o till en fru 2 sk. En vaggvisa 1 sk. Blifver jag så väl belönt för min möda, lofvar jag gratis i mina poemer utdela åt stadens fruar smak, talanger, vett i ymnighet, åt gracerna behag, skönhet, förstånd, kvickhet så mycket de åstunda. Dessutom svär jag heligt att i mina poemer beundra den rika dumheten, det dumma högmodet, den högmodiga fåfängan; men hvad mitt hjärta angår, kan jag därför ej ansvara, ty själfva Skriften säger, att det är ett illfundigt ting och ej så godt att förstå sig på.

Fästad vid en älskarinna,
Som beständigt jämrar sig,
Att jag ingen plats kan vinna,
Där jag kunde gifta mig,
Här jag trott mig skicklig vara
Att bli stadspoet — min sann,
Kan jag få den sysslan bara,
Alltid föder hon sin man.

Därför, om den högtärade Magistraten värdigas bifalla min begäran, får jag snart den glädjen att dricka min hustrus, fru stadspoetissans, skål, vid hvilket tillfälle jag så mycket mindre kan glömma Magistraten, som jag redan författat en ode till upphöjande af dess rättvisa och förtjänster, i hvilken jag sökt förena allt det stora och förträffliga, som dikten har i sin makt. Med djupaste vördnad framhärdar etc.

Skaldebref till den äregirige.

Du som till ärans höjd nödvändigt önskar klifva,
Och glömmer såsom hvar och en,
Mot hvilka klippor du skall stöta dina ben,
Mot hvilka törnen du skall dina händer rifva;
Se här ett vänligt råd, som jag dig vågar ge:
I fall uti ditt hus[?] en psalmbok skulle finnas,
Så läs *tvåhundrasjuttitre!*
Det är en psalm, rätt värd att minnas.
Dess början lyder så: *Du snöda värld farväl,*
Och längre fram det står med lika smak som skäl:
Hvad skall jag med then ära,
Som månd mig städs besvära.

Jag såg notarien Pytt med presidenten spela:
Hvarenda bet är ju en nåd,
Hvartenda spel, han vann, var ju ett öfverdåd,
Och hvilken vill med flit mot sina förmän fela!
Om presidenten sur sitt solo tappadt[?] ser,
Så är han nog distré att kasta bort spadillen
Och blottar — då han ej kan mer —
På alla sina värn manillen.
Herr presidenten vann, och ganska nådigt log,
Då han vid spelets slut notariens årslön tog.
Hvad skall man med then ära,
Som månde städs besvära.

«Var god och lämna mig, ifall ni har så inne,
Ett tusen plåtar eller två,
Er ringa tjänare skall därigenom få
Hvad han så ofta sökt, ett rum i edert minne.»
Så talade gref A. till herr grossören B.
Och hvilken är den narr, som icke skulle gärna
Från himlahvalfvet flyttad se
Till sina rum en morgonstjärna!
En kyss i hvar minut — hvar dag uppå kalas —
Herr grefve, får jag lof — var god och töm ert glas!
Ack hvad är väl then ära,
Som månde städs besvära.

Mig äfven lyckans vind till de förnäma ryckte,
Jag delte deras tidsfördrif,
Jag såg hur täckt man tog sin lilla sax och knif
Att pröfva deras bett på sina grannars rykte.
Jag lade offret ned på deras helga hand,
Jag öppnade min mun till ordspråk, fast ej frågad,
Och gäspade som de ibland
Utaf för mycket nöje plågad,
Jag satt till klockan tolf på mången grann supé
Och hade min kolik, min hufvudvärk som de;
Men hvad är väl then ära,
Som månde städs besvära.

«Ni skall få köra mig i dag på slädpartiet»,
Skrek gamla fröken Tandeloos.
Jag svarade försagd: «Ack, är en sådan Ros
Ej gjord för större djur, än för det lilla biet?»
I släden näst intill min egen flicka såg
Min grace att föra fram det högvälborna liket.
Jag såg mig om: och släden låg
Med härlighetens sken i diket.
«Mon Dieu hvad för ett nöt — mon Dieu hvad för en slusk!
Jo vänta skall ni få, till dess ni blir min kusk».
Jo fritt, hvad är then ära,
Som månde städs besvära.

Förgäfves, så till prakt som till nödvändig värma
Naturen hår på Stina slöst.
Nej, à la guillotin, på svenska: hufvudlöst
Hon måste kläda sig för att de stora härma.
Hon måste vara döf för blygsamhetens lag,
Hvad natten blott bort se hon måste visa dagen,
Och liksom åt ett marknadslag
Till salu bjuda ut behagen.
Hon får migrän, kritiker, flussar som hon bör,
Och till sitt hjärtas tröst en ärerik vapör;
Men hvad är väl then ära,
Som månde städs besvära.

Det var en rikspoet, af himlen sänd att lära
Åt plågors söner tålamod,
Som sugade mitt lof, som igeln sugar blod:
Ty utsvält var hans vers, och bottenlös hans ära.
Vi möttes i hvar gränd, vi möttes i hvart hörn,
Och alltid kände han det frätande behofvet,
Och föll mig an såsom en örn,
Och släppte ej det usla rofvet.
«Du är en Boileau — du är ibland de få,
Som tåla mina vers, som min talang förstå;»
Men hvad är väl then ära,
Som månde städs besvära.

Jag skref en visa, jag, såväl som mången annan,
Ett mäktigt snille på kalas:
En ranka var mitt pris, en ranka tänd i glas,
Och glädjande min själ — ej prydande blott pannan.
Men rådman Furubom beundrade hvar rad,
Och som han gifmild var, han sina håfvor slöste:
Som läkarn öser varma bad,
Så öfver mig han smicker öste.
Men vatten som är ljumt är osundt för en frisk,
Det väcker äckel blott liksom allt annat slisk.
Och hvad är väl then ära,
Som månde städs besvära.

Se, pastor Dunderberg skall skära för kalkonen,
En ära som han förr ej nått;
Men ack, han skär sig själf och sargar steken blott,
Likt mången recensent utaf den nya tonen.
Värdinnan hennes Nåd föll in med bitter ton:
«Jag skall ej vidare herr pastorns grace begära,
Jag bad er skära min kalkon,
Jag bad er ingen nötstek skära».
Herr pastorns period var som ni gissar kort,
Men tänk, han sjöng förtjust, när fatet lyftes bort:
Hvad skall jag med then ära,
Som månd mig städs besvära.

Var lika vis som han — du som till äran klifver,
Du blir ej därför mera nöjd,
Om för ett enda bär, som lyser på en höjd,
Du både hand och kind mot hundra taggar rifver.
Se, lagren han är tom, men icke så ett ax,
Du blir ej mera mätt utaf den gyllne gaffel,
Ej mera stor — fast löjets sax
Dig klipper vid den höga taffel.
Vet, äran bor i slott, men glädjen bor i tjäll,
Af mödan blir man glad, med frihet är man säll,
Men dålig är then ära,
Som månde städs besvära.

En annan version på de fyra sista raderna lyder:

Med oskuld är man skön, af konsten blir man grann,
Fyll väl den plats, du fick, den äran hon är sann,
Det är ej denna ära,
Som städse månd besvära.

Babels torn.

Hvi blef det mänsklighetens lott
Att långt som örnen vilja flyga,
Fast hon ej sparfvens vingar fått,
Och bör man henne öfvertyga
Att detta högmod ej är godt? —
Jag vet ej visst, jag tror så blott.

Det är en gammal biblisk fabel,
Som ofta jag funderat på,
Om det där tornet uti Babel,
Som själfva himlen skulle nå.
Ifrån min barndom den mig brydde,
Men då jag frågade min far
Hvad hela målningen betydde,
Fick jag af honom blott till svar,
Att jag en näsvis gosse var.

Mer ej behöfdes för att reta
En glad och liflig ynglings håg.
Jag ett schatull i dikten såg
Och ville ändteligen veta,
Hvad härligt i dess lådor låg.
Omsider är mitt syfte vunnet:
Ett rart och dyrbart monument,
Som ingen härjare förbränt
Och ingen forskare har känt,
Är nyss i orienten funnet
Och hit till Europa sändt.
Där läses först det protokollet
Som uppå tornets första dag
I byggningskomitén blef hållet,
Hvaraf se här ett sammandrag:

«Så vida det är nog besannadt,
Att all slags kunskap på vår jord
Tills dato icke varit annat

Än vissa fogningar af ord,
Och ingen slug därpå är gjord,
Hvar de begynt och hvar de stannat,
Så har ett sällskap i vår stad
Sig låtit vara angeläget
Att nå en högre vishetsgrad
Och dristigt, men ej oförväget
Beslutit, att en himmelsfärd
Väl vore sina vådor värd.

För stoftets ättling hvilken ära
Att se, att höra själfva Gud,
Och att till jorden återbära
Så om hans väsende och bud
En sann och ögonskenlig lära.
Och han, som är så god, så vis
Och därtill med så högst rättfärdig,
Skall säkert ge vårt storverk pris —
Och finna människan sig värdig.

Det är så många klagomål
Som dag- och stundligen inlöpa,
Hur man hvar visshet måste köpa
Med alltid nya tvifvelsmål.
Det är så mycket, man vill veta,
Det är så litet, som man vet,
Och sanningen likt en poet
Tycks endast våra känslor reta
För att få göra dem förtret.

Men sen vi en gång kunna skryta,
Att vi ha talt med själfva Gud,
Farväl med alla toma ljud,
Sen fulla skäl oss icke tryta.
Då skola vi med egen syn
Rannsaka himmelens planeter
Och följa alla de kometer,
Som promenera omkring skyn.

Då skola vi förutan irring
Och utan svindel och förvirring
Se öfver, i en enda blick,
Naturens gräns och dito skick,
Och alla andra världar känna
Med lika säkerhet som denna.
Då skall man veta, ej blott tro,
Att andar sväfva öfver jorden
Och äfven hvar de oftast bo,
(Jag tror för min del här i norden).
Då skall man ändtlig upplyst bli
Hvarföre människan skall kallas
Och äfven tro sig vara fri,
Men dock utaf en nyck befallas
Att gå i lastens slafveri;
Hvarföre man i alla tider
Predikar dygdens sälla lott
Och bojor åt dess vänner skrifver;
Hvarföre lasten sällan lider
De straff, man honom förespått.
Då skall man också säkert veta
Hvad väg det onda kommit till,
Hvarföre ormen skulle reta,
Hvarföre Eva retas vill.
Då skall man inse snart och riktigt
Naturen utaf spatium,
Och det där stora tid och rum,
Och mobile perpetuum
Och mycket dylikt stort och viktigt.
Då skall vår själs odödlighet
Ej blott bli trodd, men ock bevisad,
Dess tvistiga självständighet
Också bevisad,
Dess något mörka enkelhet
Också bevisad,
In summa, vår förtjänst beprisad,
Vår rätt till namn och ryktbarhet
Med alla slags bevis bevisad.
Se, det är summan mänsklighet».

Jag hoppas läsaren förlåter
Afskrifvarn då och då en rad,
I annat fall är han rätt glad,
Att han får ta dem alla åter.

Nu återstår en gräslig mängd
Af slika frågor att citera
Ur protokollet, som i längd
Med tornets höjd tycks ackordera.
Men jag vill tro att läsaren,
Som det är sagdt, tillräckligt finner
Och liksom jag af längtan brinner
Att hinna in i himmelen,
Och vackert komma där igen
Det allra fortaste han hinner.
Jag skall då säga med ett ord,
Att ingen fråga var så löjlig,
Af någon vurmig skalle gjord,
Och ingen fråga så omöjlig
Var ännu kläckt på denna jord,
Som ej vid detta talmansbord
Blef oumgängelig och möjlig.

Att saken fort må för sig gå,
Jag om mitt gamla papper vänder
Tre eller fyra blad i sänder,
Och låter tornet färdigt stå,
Så färdigt, som det kunde blifva.
Jag låter folket börja klifva
Och sluteligen spetsen nå.

Nu tror man sig i himlen vara
Och intet annat stå igen,
Än att blott öppna ögonen
Och hela världen öfverfara,
Men huru snöpligt, huru dumt!
Det arma folkets hjärna svindlar,
Och ögat, som blef genast skumt,

Är innan kort försedt med bindlar
Och ej en spann i vädret ser.
Och hjärtats ur slår dödsminuten,
Och tanken faller snöpligt ner,
Liksom en sparf, i flykten skjuten.
Så mycket såg man dock till slut,
Att himlen syntes lika nära
För deras ögon, som förut,
Och det är mycket, på min ära!

Men nu är himmelsfärden där.
Man längtar saligt skiljas hädan,
Och knappt man uti himlen är,
Förrän man längtar skiljas dädan.
Hvart blifva dessa stora fynd,
Som skulle kröna företaget?
Är det ej skam, är det ej synd,
Att jordens hopp skall bli bedraget?
Må läsarn gifva sig tillfreds,
Om man ej hann till stjärnans spets,
Och öfversåg den vida världen
Från solens höjd hit ner till vrån,
Om ingen promenad i mån,
Om ingen dans i andevärlden
Förljufvade den svåra färden.
Om man på själens andlighet
Just ej med händren kunde taga
Och söka tingens verklighet
Ifrån de syner, som bedraga,
Så visste man dock mycket mer,
Ja ganska mycket mer än andra:
Den som mot höjden sig beger,
Naturligtvis långt mera ser
Än de som ner i dälden vandra.
Men det allena var fördömdt,
Att huru man mot himlen sträfvat
Och ibland idel solar sväfvat,
Man detta enkla språk förglömt,

Som talas ner i dödligheten,
Och följden, läsare, I veten:
Förbistring i begrepp och ord,
Hvars verkan än i dag är spord.

Dock detta må ej mycket väga!
Hvart stort och viktigt företag
Med andra foster måste ega
Sin mödosamma födslodag.
Men om nu de, hvars hjärnor hvälfva
De satser, man i tornet spann,
Pro primo ej förstå sig själfva
Och pro secundo ej hvarann,
Om ej dess mindre allihopa
Halsstarrigt tro sig hafva rätt,
Som väl är riktigt på sitt sätt,
Ty alla pladdra lika lätt
Och alla lika myndigt ropa;
Men om en gissning vågas skall,
Så torde väl på dettas fall
Ett annat tempel blifva grundadt
Uti de tidehvarf som stundat.
Så hård, så grym är tidens tand,
Att ingen helgedom den skonar,
Att intet rökverk den försonar
Om icke hela världens brand.

Helgd vare likväl alla tempel,
Om de åt sanningen ge skygd,
Om där af läxor och exempel
Mitt svaga släkte hämtar dygd.
Och när det ena plötsligt ramlar
Och kastar hit och dit sin spets,
Må någon vara strax tillreds,
Som till ett annat återsamlar
Det virke, tiden skonat än,
Som understödd af sina likar
Ett tempel bygger opp igen,

Där man förkunnar sanningen,
Där dygdens vishet man predikar
Så lyckligt, att man öfvar den.
Men ve den eftervärld, som dömer
Åt hvarje sann förtjänst sitt pris
Och känslolös och orättvis
Han alla dessa händer glömmer,
Dem jorden i sitt sköte gömmer,
Och som förmultnat längesen,
Men hvilka höggo ock sin sten!

Ännu, att hålla läsarn vaken
En enda liten reflexion,
Ehuru ej i nya ton,
Ehuru i den gamla smaken.
Den är utaf en upplyst man,
Som värdigats min saga höra:
«Systemer byggas», sade han,
«Och ömsevis hvarann förstöra.
Det måste ske, ty människan
Skall hafva någonting att göra.
Visst tror jag att de nytta gjort,
Men att till himlahvalfvet flyga
För att sitt hjärta öfvertyga
Om hvad det aldrig tvifla bort,
Det tror jag icke båtat stort.
I dalens ros, i fästets stjärna
Jag skådar skaparn, och är nöjd.
Han finns ej i den vises hjärna,
Han i den godas bröst är röjd.
Och att han skapat mig att lida,
Det kan, det vill jag icke tro.
Och hvar och en sitt anhang får
Som vidt och bredt sin villa spider,
Och mellan dem ett krig uppstår,
Där öfvertygelsen tar sår,
Så att han sent i andra tider
Sin forna sundhet återfår.

Om intet annat stod att hämta
Af himlafärden, än det där,
Så tycks det, utan till att skämta,
Som man bort spara sitt besvär,
Och som man kunnat hållas här.
Historien bättre kan berätta
Hvad skada dessa tvister gjort,
Historien kan er underrätta
Om de föranledt något stort.
Må han till tröst för republiken,
För jordens stora republik,
En dag få se metafysiken
Begriplig här på jorderik
Och eljes lyckligt hädanvika.
Må han vid grafven för allt gräl,
För gamla fördomar och unga
En dag den segersången sjunga,
Att sanningen har blott *en* själ,
Och icke flere än *en* tunga!»

Skall här min penna läggas ner
Och jag af ämnet afsked taga,
För att som läsarn vid min saga
Ej nånsin hälsa på det mer?
Nej, med beslut att troget följa
Min gamla handskrift steg för steg,
Får jag för läsarn icke dölja
Hvad för mig själf hon ej förteg.

Hon säger, att bland de personer,
Som granskat detta företag
Af ett så nytt och eget slag
Och gjort kantänka reflexioner,
Befunnit sig en upplyst man,
Som tornet ganska kostbart fann
Och alltför godt att sönderbryta,
Och som beslöt med dristighet
Att i ett tempel det förbyta,

Där man i största fredlighet
Kunde till jordens väl arbeta,
Och säkra grunder efterleta
Till hvad vårt släkte redan vet,
Samt hämma dess nyfikenhet
Till hvad det aldrig kan få veta,
Där nöjd med en förnuftig tro
Man sedan lät därvid bero,
Att tingen äro hvad de heta.

Så tänkt och gjordt, i samma stund
Med drift, som saknar allt exempel,
Han tornet ref, och lade grund
Och byggde opp sitt nya tempel.
Det står dock ej uti min makt
Att måla detta templets prakt
Och det med Salomos jämföra,
Som vore roligt nog att göra,
Men ej ett ord min urskrift sagt,
Som hit på minsta vis kan höra.
Man likväl säkert veta vill
I stöd af gamla traditioner,
Att några fönster tarfvats till
Och att af alla konstruktioner
Ej någon varit mera rik
På andra byggnaders kritik
Och uppå egna konfusioner.

Hur världen är sig alltid lik!

Bland temples rätta offerpräster
En hop med pojkar sig ock trängt,
Och i dispyterna sig mängt
Och väsnats alldeles befängt
Och varit alltför djärfva gäster.
Men om så verkeligen skett,
Så torde man blott däråt lett
Och icke fruktat detta hinder.

Sen gossarna fått mera vett
Ha de väl skrikit något minder.
Se där en alnshög mansperson
Med krage, klippt af söta pappa,
Och mammas förkläde till kappa,
Predika ur en manlig ton
Och grymt sin lilla karmstol klappa;
Hvad skada gör han religion?

Nu vore det väl skönt att känna
Hur länge detta tempel stått,
Men sanningen tillhör en penna,
Som ingen annan prydnad fått.
Mitt eget hopp är plötsligt gäckadt
Och monumentet, som jag följt
Och hvars kontenta jag ej döljt,
I följden finnes öfverbläckadt.
Och sedan efter mycket bråk
Jag några ord har kopierat,
Så äro de uppå ett språk,
Som ingen dödlig dechiffrerat.
Nej, med hans hjälp vill jag förbida
Ej under sömn, men uti ro
Ett lif, där glädjen trifs att bo
Förutan tvång vid dygdens sida,
Och min moral, den är helt kort
Och kan förstås till stiftarns heder:
Jag nötte ej min ungdom bort
Att lära formlerna för seder;
Gör godt så långt som du det kan,
Det som är *rätt*, det *skall* du göra.
Den visaste, den största man,
Som sig på jorden låtit höra
Så ljust, så ädelt lärde han,
Och han, som världarne skall döma,
Ack, minns han dygdens formler blott,
Men dygden själf, som gjorde godt,
Ack, skulle han väl henne glömma!

Se där den vishet, som blef min,
Med den jag vandrar nöjd min bana,
Fast under filosofens fana
Jag ingen ära lade in.
Jag icke ens lärt vapnen bära,
Fast jag i tornet aldrig klef,
Fast jag i templet aldrig blef
Berättigad att andra lära.
Jag skyr dock knottets hesa ljud,
Jag skyr den smutsiga kritiken,
Jag vördar högt metafysiken,
Men tror allenast uppå Gud.

(I marginalen, före poemets början, finnas följande verser, som ett slags motto, med annat bläck och från senare tid:)

Du som med harm mig förevitar
Ett lekverk af en glad minut,
Betänk, jag blott figurer kritar,
Som tidens hand skall stryka ut.

Babels torn, eller Systemerna.

Det är en alltför lustig fabel
Om den där språkförbistringen
Och det där tornet uti Babel,
Som skulle räcka himmelen.
Knappt hade man rest grunden opp,
Knappt hunnit bygga några rader,
Förrän man yfdes utaf hopp
Att innan kort med själ och kropp
Bli presenterad för Gud Fader.

Men här uppkom en annan fråga
Af alltför stor betydlighet,
Som satte alla uti låga

Och hade med sig stor förtret:
Hvem skulle nalkas himlen först?
«Jag jag», begynte alla ropa,
«Jag, jag är ibland alla störst».
«Jag jag», så skreko allihopa. —
Det blef en gräslig villervalla,
Men byggnaden gick ganska trögt,
Ty då de bröstade sig alla
Att snart i skyarna befalla,
Var tornet knappt tre famnar högt.
Man såg det, och man skämdes då,
Man ref och började ett annat,
Men var det icke högst förbannadt,
Att sen man länge hållit på
Och grälat och arbetat, så
Så var man lika när ändå,
Så slöt man åter, där man stannat.
Det är ock ganska lätt att finna,
Att då man icke led hvarann,
Så kunde man ej längre hinna.
Tack Gud, man hann så långt man hann,
Om en får jollra på fransyska
Och bygga efter sin kapris,
Den andra gräla på sin tyska
Och bygga på sitt eget vis.
Ponera en vill genast börja
Att reda in och lägga tak,
Men att en ann vill först besörja
En grund med stadighet och smak.
Om dessa skrida till förening,
Se då blir byggningen komplett,
Men det är ej så satans lätt,
Då bägge tro sig hafva rätt
Och ingen hör den andras mening.

Men tornet repar sig dock än:
Man byggde på ett vackert stycke,
Anförda utaf några män,

Som följde hällre sanningen
Än något blindt ensidigt tycke,
Som frågade med billigt löje:
«Hvad skall man göra opp i skyn,
Då ren man har nog vidgad syn
Båd för sin nytta och sitt nöje»!

Men ack, det kittlar stoftets son,
Det kittlar alldeles otroligt
Att göra en visit i mån.
Det är så stort, det är så roligt
Att höja sig ur denna vrån,
Om det ock vore blott på hån.
«Väl, så höj dig, stoftets son
Höj dig gudalik — på tån!»*)

Det kom till slut en dråplig man,
Som åter började att rifva,
Som allt på tok och bakvändt fann,
Blott det var gjordt af någon ann,
Men han — ja Gud bevars, just han
Skall opp till himlahvalfvet klifva.
Ren tornet emot stjärnan når,
Ren börjar gubben dristigt klifva,
Men huru länge det nu står,
Det vet jag ej, jag endast spår,
Att det visst ej skall evigt blifva.

Men genast, hvilken gräslig trupp
Af yra pojkar, hvilka trodde
Att strax till skyn få klifva upp,
Där denne vise gubbe bodde.
Man klängde, klef och klef och klängde
Och ändtlig fram till gubben trängde
I toppen utaf byggnaden,
Men då man ej förstod hvad denne vise sade,
Så är det klart, man ledsamt hade
Och ville klifva ner igen.

*) Leopold. (Choræi not!)

Och gubben själf blef helt förlägen
Att slippa detta satans bråk,
Men då han skulle visa vägen,
Förstod knappt någon själ hans språk.
Där feck man då i mörkret famla
Och vara lifrädd nog ibland,
Att hela tornet skulle ramla,
Ty det var byggdt på bara sand.

Men då man sluppit denna våda,
Så for man aldrig mer åsta,
Man fick blott en förbannad klåda
Att skryta och parlera bra
Om allt det vackra, man fått skåda.
Men var det icke högst fördömdt,
Att huru man mot höjden sträfvat,
Så hade man det språk förglömt
Som taltes ner i mänskligheten!
Och gissa, hvilken följden blef:
Jo bara skratt hos allmänheten,
Som sans façon uti förtreten
Det kosteliga tornet ref.

Och gubben damp pladask i backen.
Jag tror han aldrig klifvit sen,
Ty vet ni, han bröt af sig nacken,
Och dito dito arm och ben.

Moral.

Håll dig vid jorden, kära själ
Af efterföljande raissoner:
Pro primo slipper du allt gräl,
All språkförbistrings konfusioner,
Secundo slås du ej ihjäl,
Och tertio mår du här rätt väl.
Håll dig vid jorden, kära själ.

Den 1 april.

I dag min hand försöka vill
Att narra damerna april.

Ren Kellgren i sin tid uppgaf
En allmän lag för coaffyren,
Och det var skada för paryren,
Att ej projektet blef utaf.
Den lät så här till punkt och pricka,
Om minnet ej bedrager mig:
I Sverges rike hvarje flicka
Efter sitt stånd skall kläda sig.
De hvilka ödet ifrån gruset
Mot stjärnans höjd har lyftat opp,
De skola bära Riddarhuset
På en friserad hjässas topp.
En präst-mamsell, hvars far om året
Af hundra tunnor riktad är,
Slår ymnigt hvetmjöl uti håret,
Och däruppå ett kyrktorn bär.
För köpmansfolk blir det en regel,
Där stapelfriheten bestås,
Att ha ett skepp med fulla segel,
Och kontraband? Nå, det förstås!
Men uti dessa mindre städer,
Där man till straff för sina brott
Har bättre kropp och sämre kläder,
Där bäre man en krambod blott.
Men de, som närma sig till djuren,
Och ha blott dygd, och ingen ätt,
De följe uti allt naturen,
Som människor helt rätt och slätt.
Nu, mina sköna, jag förkunnar
Det stora evangelium,
Att kungen denna lag förunnar
I svenska lagboken sitt rum.

Charader.

1. Mitt *första* är för hjältens näsa,
Mitt *andra* för den lärdes panna till:
(Om denna rad är värd en snäsa,
Så köpe honom hvem som vill!).
Den skytt som kargt mitt *hela* sparar,
Skall alltid fåfängt brösta sig
Af slagne hjältar uti krig,
Och uti fred af fällda harar.

(Kruthorn.)

2. Säg aldrig någon kristen själ,
Att han mitt *första* råkat vara;
Säg mycket hällre, att han stjäl,
Du löper därvid mindre fara
Att skåda honom plötsligt bli
Mitt *andra*, och i raseri
Mot etikettens lagar fela.
I den charad vi läste sist
Var visserligen ingen brist
Uppå mitt *hela*.

(Dumhet.)

3. Mitt *första* vanligen vid polen
Är långt som hälften af ett år.
Den late ynglingen i skolen
Mitt *andra* af preceptorn får.
Mitt *hela* är en lek: man slår och man blir slagen,
Och slutar därmed dagen.

(Natthugg.)

4. Tänk, att mitt *första* syns ibland
Ännu i våra damers hand!
Mitt *andra* är det första budet
I kvinnokönets katekes.

Fast pastor Dank sig skrikit hes,
Och varit lika stark i armen som i ljudet,
Har jag dock blifvit mången gång
Mitt *hela* i hans aftonsång.

(Sömnig.)

5. Mitt *första* — om sig själf — i tal, liksom i skrift,
Blott kungar, kejsare och deras likar bruka.
Mitt *andra*, i sin öfverdrift,
Ifrån ett tidsfördrif förvandlas till en sjuka,
För kassan ett fördärf, för sederna ett gift.
Mitt *hela* man i köken finner:
Det är en nödig möbel där,
Och ofta, att det nyttjadt är,
En rest i maten dig påminner.

(Vispel.)

6. En fågel, stängd uti mitt *andra*,
Plär småningom mitt *första* bli,
Och fångenskapen mindre klandra.
Mitt *hela* är — i söm en art af broderi,
I fält — ett instrument att krigarns plikt befalla,
I hus — ett förmaksrum, som dock ej finns i alla.

(Tambur.)

7. Mitt *första* krigarn blodbestänker,
Och bonden det med korn besår.
Mitt *andras* grannskap alla år
Ny lön åt fiskarns möda skänker,
Och många skepp i hafvet dränker.
Mitt *hela* gör och läker sår.

(Fältskär.)

8. Mitt *första* ger din fot — och hästens — säkerhet;
Mitt *andra* är så hårdt, som girigbukens hjärta;
Mitt *helas* väg — som hvar man vet —
Är trång och brant och mörk, och vissa tider het,
Och plär den resande på köpet äfven svärta.

(Skorsten.)

En samvetsfråga.

Nå flickor, sägen, I som ären
Så goda, så uppriktiga,
Hvad som är fulare att ha:
En liten musch på karaktären,
En duktig musch på läpparna?

Småvers.

1) *Till Fru B.* efter en konsert.

O säg, hvi är din stämma vorden
Så sällan hörd, som hon är skön?
Dock, det är ju ett gammalt rön,
Att näktergaln är rar i norden.

2) *Till Fru Grefvinnan C.*, i utbyte mot en ritning.

Jag tecknar äfven jag små ritningar ibland.
Nyss fick jag färdig en, som enkelt föreställer
Hur ädelmodet räcker ut sin hand,
På hvilken tacksamheten tårar fäller.

3) *Till Marie.*

Ditt hjärta är en öppen bok,
Men läsarn blir på den ej klok.

Där ni behagar.

En rimmare — och Gudi lof så visst,
På dem har Sverge ingen brist —
Blef ombedd af en fru, en fru utaf det slaget,
Som lär dött ut vid detta laget,
Att skrifva några rader blott,
Och vet ni, det är ej så godt
Att skrifva endast några rader,
Det är långt lättare att skrifva myriader,
Ty dessa rader borde bli
Ej rika uppå ord, men rika på geni,
Så vida som de borde rymmas
Inunder hennes mans porträtt,
Och målarkonstens glans på intet sätt
Af skaldekonstens skuggor skymmas.
Den ädle skalden svarar glad:
«Jag skrifver genast en tirad,
Som kan i nästa tidning tryckas,
Ty,» lade han med finhet till,
«Det är omöjligt att ej lyckas
Då Ni så vill.
Men, Hennes Nåd lär säkert känna
(Gudomligheten känner allt),
Hvad pris mitt hjärta mig befallt
Att fordra för en skrift som denna.
Jag fordrar då, att Hennes Nåd
Ej räknar det för öfverdåd,
Om jag begär att hon skall göra
Med mig precis på samma sätt,
Som jag med hennes mans porträtt
Tar mig den friheten att göra»;
Och i detsamma kysser han
Porträttet utaf hennes man,
Och ser på henne med ett öga,

Hvars bön hon såg, men lydde föga.
«Nej» sade hon, «det går ej an,
Det priset tillhör blott min man;
Men för att visa Er hur mycket
Jag aktar detta mästerstycket,
Så vill jag kyssa denna hand,
Som hedrar så sitt fosterland:
Och nu hans hand hon våldsamt fattar
Och ömsom rodnar, ömsom skrattar.
«Min Nådiga, jag ber, jag ber,
Det är att vända opp och ner
På alla etikettens lagar;
Ni kysser mig på hand, hvar skall jag kyssa er»?
«Där ingen kysst mig förr — där ni behagar»!

Den frågvise gubben.

Det var en gång en man, som aldrig kom i sällskap hvarken med unga herrar eller fruntimmer utan att ställa någon fråga, antingen till deras förstånd eller till deras hjärta. Han var redan något ålderstigen och hade förvärfvat sig någon kännedom af världen och människor, och kunde därför inrätta sina frågor efter olika åldrar och omständigheter. Också egde man så mycken aktning för honom, att man ej skrattade, om han frågade oskickligt, eller förtörnades, om han frågade sinnrikt. Merendels gingo hans frågor ut på att lifva någon nyttig tanke, något allvarligt eftersinnande, någon ädel känsla hos dem, till hvilka de ställdes: och han bjöd till att vinna denna afsikt därigenom, att han sökte en medelväg mellan kavaljer och skolmästare. Med detta något besynnerliga lynne skulle han dock utan tvifvel kunnat blifva en intressant sällskapsman, om han ej varit för mycket intagen af sin plan att äfven under nöjen och tidsfördrif förädla sig själf och sina likar. Men det hände ofta, att då han till exempel ställde en fråga till en ung flicka, och hon i detsamma blef uppbjuden

till dans, och flög sin väg utan att ge sig tid att afhöra sista orden af frågan: det hände, säger jag, ofta vid dylika tillfällen, att den filosofiska gubben blef ond, och gick så långt i sin ifver, att han förklarade högtidligen, att dans betydde ingenting emot förstånd och eftersinnande. Si här några af den besynnerliga gubbens frågor, dem man funnit i hans samlingar, (han är icke mer), och dem man tager sig den friheten att underkasta deras granskning, hvilka till äfventyrs någon gång varit förlägna om ämnen till konversationen.

1) Hvilken hade en finare känsla, den som efter den rörande konserten betygade: jag har gråtit mina ögon sjuka, eller den som betygade ingenting?

2) Är det icke lika nedrigt att förstöra en likes glada och oskyldiga inbillning, som att om nattetid upprycka alla blommorna i sin grannes trädgård?

3) Är det narraktigt att genom vintrens drifva tränga sig fram till det öfvergifna tjäll, där man om sommaren hade roligt i stora sällskap?

4) Bör man förakta en blomma, hon må för öfrigt vara aldrig så skön, endast därför att hon ej uppvuxit i en förnäm kruka, på ett förnämt bord?

5) Hvilket är bättre: en staf full med sirater, men bruten första gången jag stöder mig mot honom, eller en rönnstaf, som är enkel, men står bi?

6) Huru kan gubben fråga så dumt?

7) Äro icke några små oenigheter emellan vänner ofta lika välgörande, som någon gång en pris spanskt snus i kyrkan?

8) Bör man bränna ett åkerfält endast därför, att där finnas några tistlar?

9) Hvilken skulle min herre hällre vilja vara, antingen den, till hvilken det frånvarande sköna fruntimret nödvändigt bedt hälsa, eller den, till hvilken hon för Guds skull bedt att icke hälsa?

10) Passar det ett grannt fruntimmer att taga ett fattigt barn i famnen, som är på vägen att bli ihjälkördt, och därigenom smutsa sina kläder, som är så oanständigt?

11) Huru länge kan en flicka, som får höra att en karl blifvit galen för hennes skuld, själf bära sig klokt åt?

12) Är icke förställning själens kläder, och böra de icke vara gröfre eller finare i samma mån, som sammanlefnadens klimat är mer eller mindre hårdt och ohälsosamt?

13) Röjer det en sann karaktär att skymfa ett altare, där man fordom tillbad, endast därför att en annan nu tillbeder där?

14) Kan icke vänskap ibland bli kärlek, lika lätt som en smultronblomma bli ett smultron?

15) Kan man föda ett hushåll med månsken och ritningar?

16) Bör man tvifla om en ranka, som ej ger drufvor första året?

17) Hvilken gör mer: den som försakar en inbillning som gläder honom, eller den som uppoffrar en verklighet, hvars nöje är tvetydigt?

18) Är ett kallt beröm och smicker mera sårande att höra af dem, som du älskar uppriktigt, än af dem, som du ej bryr dig om?

19) Hvilket bör man mera frukta: ett nedrigt hjärtas ondska, eller ett ädelt hjärtas ledsnad?

20) Att betala en öm vänskap med artighet, är det icke detsamma som att vilja växla sig till dukater för räkenpenningar?

21) Bör man spela bort vänner med nycker, såsom man spelar bort penningar med tärningar?

22) Bör man hugga bort ett nyttigt träd endast därför, att det uppväxt utan vår omvårdnad?

Redan af dessa exempel torde man kunna sluta till den besynnerlige mannens lynne som varit i fråga, och döma om hans sätt att visa sitt förstånd är fördelaktigt eller ej. Det har emellertid förefallit mig ganska besynnerligt, och flere med mig torde hafva förundrat sig däröfver, att gubben ej iakttagit någon egentlig ordning i sina frågor. Han hade likväl bort ihågkomma, att system fordras uti allt, i synnerhet i våra dagar, då man till och med drömmer i system, och det måtte aldrig hafva undfallit honom att läsa detta utrop af en stor svensk författare: lefve grundligheten i det triviala! Ett försvar mot denna förebråelse skulle väl kunna sökas däri, att gubben egentligen ämnat sina frågor åt unga fruntimmer, och så kallade kavaljerer, af hvilka de förra kunna ganska väl på en gång underhålla konversationen med dem som äro inne i rummet och mönstra dem som gå på gatan, utan att

sammanhanget lider, och de senare ej fråga efter om hela världen är i strid, endast det är ackord mellan deras väst och deras halsduk. Men hvarken behöfver gubben denna ursäkt, eller har han inskränkt sina forskningar inom de granna hjältarnes och hjältinnornas trånga synkrets. Saken är denna. I gubbens pulpet fann man alla frågorna i en hop sammanblandade. Men när man begynte att söka nogare, så upptäckte man trenne lådor med särskild påskrift: *den allvarsamma lådan, den roliga lådan, den näsvisa lådan.* Nu är det ganska klart, att alla frågorna varit förvarade i dessa lådor allt efter deras särskilda beskaffenhet. Utgifvaren af gubbens frågor kan också genom denna upptäckt förklara anledningen därtill, att så många frågor ställda till de lärda och de vittra befunnit sig i samlingen. Det är klart att alla sådana hört till den näsvisa lådan; men utgifvaren skall utan ringaste sorgfällighet omblanda dem med de andra, för att åt hvar och en läsares egen urskillning öfverlämna att afgöra, i hvilken låda hvar och en fråga kunnat ligga.

23) Hvilket kan mera pröfva ett fromt sinnes tålamod, att vara i otur på en dans, eller att dragas med en väf, som brister för hvart annat slag?

24) Hvilket är vackrare, att ständigt smeka den lilla vackra sötungens hand, som råkat falla dig i smaken, eller att idissla efter hvar och en läckerhet?

25) Bör icke hvart och ett fruntimmer studera kurs och agio för att känna skillnaden emellan artighetens riksgäldsmynt, och sanningens banko?

26) Hvilken sällskapstalang är förträffligare och sällsyntare: den att tala väl, eller den att höra väl?

27) Hvilken är älskvärdare: den som besitter egenskaper, eller den som döljer dem?

28) Bör man icke handtera sin vetenskap som sin hustru, och ej för mycket karessera den i sällskap?

29) Hvilket är fulare: en reform eller en kapris?

30) Klä ryckningar bättre små eller stora näsor?

31) Att fråga, hvilkendera vetenskap är nyttigare än den andra, är det icke ibland lika djupsinnigt, som att fråga: hvilket är bättre, att ha händer eller att ha näsa?

32) Hvarför sprakar den lilla danken så mycket, då det ädla vaxljuset lyser och tiger?

33) Äro icke sanna snillen kometer, äro icke deras imitatörer svansar?

34) Gör icke litet satir lika god verkan i vår vanliga konversation, som citron i tevatten?

35) Bör man icke unna dygden samma ära, som dansen ibland njuter: att vara sitt eget ändamål?

36) Tror ni icke att den häftigaste vind, lyckan låtit uppblåsa för Semir, skall vara farlig för henne som blir så hastigt varm och kall igen, och hvars karaktär har en så dålig komplexion?

37) Eller rättare: tror ni icke att allt det väder, som ifrån så många artiga munnar anfaller Taspasi, skall bortföra hennes sinnesvärde, denna lätta hyfvelspån?

38) Kan ni förklara mig en hemlighet: hvarför de där bägge unga och sköna fruarna tala så mycket och så ofta om hvarandra? Är det därför att de ihågkomma sin hustafla: allt det I viljen att människorna skola göra eder m. m., eller därför att det är så roligt att oförmärkt spegla sig?

39) Var han icke otidig den örtsamlaren, som liknade kavaljersparollen vid den lilla växten, hvars fjun man bortblåser med en starkare andedräkt, och fruntimmersparollen vid en kardborre?

40) Var han icke likaså näsvis den fintlige kemisten, som sade åt den unga flickan som såg så hjärtans söt och oskyldig ut: socker är ock salt?

41) Hvilket är mera påkostande, att höra moraler eller att rifva pepparrot?

42) Hvarför frestar friherrinnan så ofta bettet af sin lilla krusknif på sin grannfrus egenskaper, blir han då därigenom hvassare?

43) Sjunger lärkan för ett pris?

44) Tror hon min nådiga fröken att någon eldsvåda betyder så litet, att ej genast någon trumma eller klocka skall komma i rörelse för att kungöra den?

45) Är det icke en rask flicka, som kan taga in en sanning utan oblat?

46) Hvarför klär sig Rosinda så legert: vill hon ögonskenligen bevisa att hon är en ängel?

47) Kan man icke säga om många romaner, många verser och tal, och om mycken annan himlaföda, såsom fordom Israels barn om manna: vår själ ledsnar vid denna äckliga maten?

48) Att grondera öfver en ung herre eller mamsell som dansar väl, ser väl ut, talar väl, därför att de ej därtill med ega blygsamhet och människovärde: är det icke att knorra öfver ett träd som bär astrakaner därför, att det ej bär guldäpplen?

49) Hvilket regeringssätt är det bästa — nämligen i vitterheten?

50) Var icke första grunden till alla systemer denna: människan skall ha någonting att göra?

Den frågvise gubbens visa.

Jag frågar och frågar, men får intet svar:
Man niger endast och bockar:
Det nyttiga axet sin sträfhet dock har,
Man blommor långt lättare plockar.
Förarglige gubbe, så snäser man mig:
Lås in dina lådor, och grubbla och tig;
Vi veta oss intet ha otaldt med dig,
Du fåfängt i snaran oss lockar!

Nå nå, unga flicka, det stundar en dag,
Den stundar för dig, som för alla,
Då härjaren skonar blott själens behag,
Då blommorna vissna, och falla:
Då desse, som räknat kadrillernas tal,
Och skådat så snedt på hvar lycklig rival,
Och brunnit af ömhet, och smultit i kval,
Bli snögubbar, bleka och kalla.

Så flygen då, ynglingar, flygen omkring,
Och smeken hvar dansande tärna,
Och sluten kring henne en lysande ring,

En ring som kan anstå en stjärna.
Men sedan er ungdoms stjärna gått ner,
Skall ingen reta lorgnetterna mer,
Af dem, som fordom vinkat åt er
Och ni observerat så gärna!

Vårt lif är en lek, som sluts vid vår graf,
Så jollra romanernas dårar;
Men mången lek blir dock allvare af:
Lek icke med svärdet, det sårar!
Ve honom, som vishetens råd har försmått,
Och offrat sin ungdom åt nöjena blott,
Ej tänkt något ädelt, ej gjort något godt:
Han slutar visst leken med tårar.

Åt minnet af en barndomsvän.*)

«Han är död, din första barndomsvän!»
Var det denna glädjepost, jag hoppats
Från de trakter, där min lycka knoppats,
Och dem tacksamheten älskar än?

Klar hans stjärna utur molnet bröt,
Bådande en lycklig framtids öden;
Ingen ovän, blott den vrånga döden
Hennes tidigare glans förtröt.

Hon är släckt och tändes aldrig mer,
Ynglingen till jorden ligger slagen;
Hela bygdens väntan är bedragen,
Vänskapens i stoftet myllas ner.

*) Carl Erik Wulff, död i Västerås, 27 år gammal.

Ack, kanske hans öga sökte mig,
Innan det af dödens moln betäcktes,
Och hans hand mot mig kanhända räcktes:
Barndomsvän, jag skall ej svika dig!

Nej, af jordens moderliga famn
Göms ej stoftet, som du gett tillbaka,
Mera troget, än jag skall bevaka
Minnet af ditt hjärta och ditt namn.

Från vår barndom knöts det ädla band,
Som oss troget med hvarann förente;
Det var mera ljuft än jag förtjänte:
Himlen bröt det med en rättvis hand.

Tack emellertid för hvarje gång,
Som du lif åt mina nöjen delte,
Som du hörde, när min lyra spelte
Första profven af sin svaga sång.

Tack för hvarje lugn och lycklig dag,
Som du sedan i ditt tjäll mig skänkte;
Ack, jag flög till dig, var glad och tänkte:
En gång bjuder jag ock honom, jag!

Ja, jag bjuder dig hvad jag förmår,
Denna blomma, som min vänskap brutit,
Och min sorg med mången tår begjutit;
Men du första gången mig försmår.

O, försmå den icke, barndomsvän!
I din hand jag henne öfverlåter.
Ser jag rätt? Ditt öga öppnas åter
Leende med vänlig godhet än.

Nej, förgäfves — evigt är det släckt.
Tempeltornets klockor redan höras;

Sorgens dystra orgor redan röras,
Och du själf är svept i grafvens dräkt.

Du var älskad — kring din grift hvad mängd,
För ditt minne hvilken vacker borgen!
Ack, jag kommer sent, förtyngd af sorgen,
Och jag ser mig vara utestängd.

Du var älskad — mången medborgsman,
När han såg din stadga och ditt värde,
Sina söner faderligen lärde:
Blifven lika nyttige som han!

Fanns då intet, som du ångra bort?
Var du ej en yngling som vi andra?
O, hvem sågs väl öknen genomvandra,
Utan att han något afsteg gjort?

O, hvar finns väl den, som genomgick
Ungdomskänslans blomsterklädda lunder,
Och ej glömde plikten några stunder,
Hvilande på någon ros sin blick?

Ack, af misstag, svagheter och fel
Utgörs arfvet, som åt oss blef ämnadt;
Visa mig ett hjärta lottlöst lämnadt!
Fick den vise icke själf sin del?

Lycklig den, hvars ålders korta vår
Lika väl som din är använd vorden,
Och som, då han tidigt göms i jorden,
Följes af en lika rättvis tår!

Med en blomma till **.

Ett litet barn utaf naturen,
Ryckt från sin ömma moders bröst,
Begär uti sin sorg den tröst
Att af Er hand få blifva buren.

Den glada modrens vaggvisa.

Visste Ludvig hur det låter
När han skriker, när han gråter,
Och hur vacker han ser ut,
Blefve snart konserten slut.

Innan junkern hinner växa
Ifrån vaggan till en läxa,
Ifrån läxan till ett ris,
Ifrån riset till en vis,

Skall han nog bli mätt på gråta
Och hans kinder bli nog våta,
Men nu båtar det ej stort,
Då han intet illa gjort.

Mamma skall sin visa sjunga,
Gossen på dess knä får gunga,
Och bli hyssad och bli kysst,
Bara han vill vara tyst.

Till Sofie

den 15 maj 1804.

Herr Choræus torde tycka
Ungefärligen som vi:
Kronan sättes på hans lycka,
Och den kronan är Sofie.
Hon var först hans sånggudinna,
Och hon tog sin rätt igen,
Blef hans sällhets skaparinna,
Och hans hjärtas bästa vän.

Nå så drick då, herr Choræus,
Sjung och skämta såsom jag:
Fy skäm ut sig, herr Choræus
Som ej gjort en vers i dag.
Dock stor sak: hur tiden vänder
Namnen i sitt fjolleri,
Herr Choræuses kalender
Visar alla dar — Sofie.

Tacksamheten.

Till Sofie den 15 oktober 1804.

Min sällhet är ditt verk, må himlen vårda den!
Ack, du var värd, Sofie, långt lyckligare öden;
O, lönar dig ej svagt, för det du blifvit min,
En kärlek starkare än döden?

Min framtids rymd är klar; din godhet ger mig frid,
Din blygsamhet förstår en sårad stolthet hela;
Jag eger genom dig, vid mina likars nöd,
Ej endast tårarne att dela.

Du skänker mig en skatt — du skänker mig än mer,
Din själ, din goda själ, den rena himlaanden,
Ditt öga, hvarutur en ljusens ängel ler,
Och denna trogna, hulda handen.

Hvad fattas mig då mer? O, att jag uppsökt dig
I fattigdomens däld, och där din kärlek vunnit,
Ack, kanske att jag då ej alltid dömde mig
Så litet värd den höjd jag hunnit.

Dock nej! Jag älskar dig, jag unnar dig den lott,
Den lott som gläder Gud, att skapa andras lycka,
Men för mitt eget lugn, o räck mig handen blott
Att vattnad till mitt hjärta trycka.

Missunna mig det ej; tag hjärtats gärd emot,
Tag mot tacksägelsen, sublima, ädla kvinna,
Och låt mig falla ned med tårar till din fot,
Och sucka: sällhets skaparinna!

Till lektor Moberg

den 14 december 1804.

Hell den förtjusande, väntade tidningen, hell!
Se hur det lyser från tornet i Clara!
Måtte den bådade dagen bli säll,
Måtte den gynnande stjärnan bevara
Samma förtjusande glans som i kväll!

Lyckliga pastor, tag fram dina glas och slå i,
Kosta på dagen den finaste drufva,
Hon är dock icke så fin som Sofie,
Hon kan ej så dina stunder förljufva,
Att de af henne ej ljufvare bli.

Dock, de förflyga de susande pärlorna, drick!
Drick och var lycklig, han skall ej förflyga,
Anden som talar i röst och i blick.
Ömhetens ande skall rus på dig smyga,
Dem af champagne du aldrig än fick.

Till Sofie

den 15 maj 1805.

Stolt är dagen
Af ditt namn, Sofie!
Han, som andra, är betagen,
Är förtjust däri.

Hvem kan undra
Om så händer sig;
Den som icke vill beundra,
Måste älska dig.

God, uppriktig,
Skonande och mild,
Glad och likafullt försiktig —
Sådan är din bild.

Hvem kan svara
Mot din dygd, Sofie!
Skulle du ej lycklig vara,
Hvem kan lycklig bli!

Huslig trefnad
Gläder dig dock mest,
Må en lång och lycklig lefnad
Delas med din präst.

Alla döma:
Han är afundsvärd,
Skulle då hans hjärta glömma
Tacksamhetens gärd!

För hans toner
Skall du ämnet bli,
Och hvad äro guldjettoner
Mot din kyss, Sofie!

Till Fru Lithander i hennes mans namn.

Min dyra oskattbara Eva,
Dig tillhör sång, musik och allt,
För dig allena skall jag lefva,
Skall hjärtat slå tills det blir kallt.
Du bästa mor på hela jorden,
Så öm mot barn, så tjust af dem,
Din sällhet är försäkrad vorden:
Du har den i ditt eget hem.
Snart skall ditt moderliga hjärta
Dess glädje åter röna få,
Som dyrt betald med bitter smärta
Ej kan betalas nog ändå;
Snart skall ur varelsernas rike
En liten älskling visa sig,
Som kanske lilla Ludvigs like
Från honom ömt kan hälsa dig.

Till min Mamma på min namnsdag

den 28 januari 1806.

Det är väl jag som bör traktera
Uppå min egen högtidsdag;
En annan gång, min mamma, mera —
Nu denna lilla gåfva tag!

Du älskar mig, det kan jag finna,
Du alltid först min klagan hör,
Må jag en gång den dagen hinna,
Då jag kan tacka dig därför!

Må du mig ej förgäfves bära
Invid ditt hjärta, bästa mor!
Må där jag all den godhet lära,
Af hvilken allt mitt väl beror.

Haf tack, haf tack, min goda mamma
För det jag fick mitt första namn,
Dock Karl och Mickel är det samma,
Ty bägge hyllas i din famn.

Karl Michael Choræus.

Choræus till sin vän.

Sorgsne vän, o du som blifvit
Mål för ödets hårda lag,
Tack för lutans ömma slag,
Tack för versen, du mig gifvit,
Det skall gäldas dig en dag!

När du irrar rörd kring griften,
Trogna bild af saknaden,
Vet, den gärd du gaf din vän,
I den stora minnesskriften
Har Guds ängel tecknat den.

Men din suck, som vädren föra,
Och den tår, som faller än
Från ditt öga, sorgsne vän,
Spara dem, ty eljes störa
De min frid i himmelen.

Spara dem, jag kan ej njuta
Någon sällhet här hos Gud,
Om jag hör ditt klagoljud,
Ser att du vill utesluta
Från ditt hjärta tröstens bud.

Gläds, vår sällhet ej berodde,
Af den lägre nyttans skäl;
Du var ingen fördoms träl,
Alltid jag din vänskap trodde,
O, jag kände dig så väl.

Efter lifvets vårdag trädde
Skymningen af lifvets höst;
Än, med din förtrogna röst
Du min kulna afton glädde,
O, låt det få bli din tröst!

Log mot mig i hoppets strimma
Någon vän, så var det du;
Glad är denna tanke ju?
Ljus i dödens mörka timma
Stod för mig din bild ännu.

Skrif en saknad väns bedrifter!
Må det bli din omsorg värdt,
Äfvensom din vänskap kärt
Att försvara mina skrifter
Och att minnas, hvad jag lärt!

Troget för mitt minne vaka
I den krets, jag gått ifrån;
Var du om mitt rykte mån,
Nämn mig gärna hos min maka,
Tala om mig för min son.

När du vandrar stum och dyster,
Dig af världen misskänd tror,
Se min son, och se hans mor,
Hälsa henne som din syster,
Hälsa honom som din bror.

Då han ler mot dig, i åren
Af den glada barndomen,
Säg: «Jag var din pappas vän»,
Säg med blick, som ler i tåren,
Att du saknar honom än.

Nyttig, kär för sina bygder
Med ett upplyst vetts behag,
Och med lugn mot ödets slag
Må han öfva mina dygder,
Må han bli din vän en dag!

Dårar tidens flärd hans sinne,
Och hans kärlek till sig drar,
Framställ bilden af hans far,
Och om dig är kärt mitt minne,
Än hans vän, för min skull, var!

Snart är lifvets dag förfluten.
O, han stundar, aftonen
Med sin skymning; snabb, min vän,
Flyr den vingade minuten,
Och vi råkas snart igen.

Dina öden du befalle
I dens vård, som upptog mig;
Men din mörka banas stig
Fortsätt, tills min lilla Kalle
Skrifva kan en vers om dig!

MUSIK

TILL

NÅGRA AF MIKAEL CHORÆI DIKTER.

Till försonligheten.

Andantino. *Åhlström.*
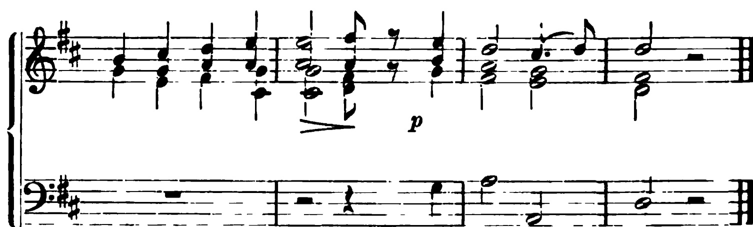
För - - son - lig - - het, med rod - nan - de för - - - vir - ring Den

se - na ån - gren för ditt tem - pel står . Med bäf-van

dröjd, be - - grå - - - tan - - - de sin ir - - - ring Han

sam - lar mod och till ditt al - - tar går.

p

Minnet och hoppet.

Andante molto con espressione. *F. J. Lithander.*

Lif - vets viss-sa mål är dö-den, Vä-gen ge-nom

ök - - nar bär, Men mil - - jo - - - - - ner

li - kar där De - la med oss sam - ma ö - den;

Och i skug - - - - - - gan af o - - - li - - - - - - - ver

p

Tvän - - - - - - ne käl - - - - - - lor run - - - - - nit opp,

Till en ung flicka vid hennes mors död.

Moderato. *Åhlström.*

barn, den sorg är stor, Som ditt un - - ga hjär - ta

så - - - rar: Jag har ock - så mist en mor, Låt mig

de - - la di - na tå - - - - - - - - - - - - - - rar, Låt mig

de - - la di - - na tå - - - - - - - rar.

I

sista v.

Nu från etc.

p

Idyll.

Åhlström.

Andante.

Skogs gud, un - - na mig att fin - - na Nå - gon

ömma - - re her - din - - na, Som ej flyr mig, när jag

nal - kas Att i sam - - ma skug - ga sval-kas, Som sin

hjord ej från mig loc - - kar, När jag löf åt hen - ne

ploc - kar, Som sin hand ej från mig ryc - - ker, När min

öm-het hen - ne tryc-ker.

tr.

mf

tr.

Klaras kanariefågel.

Andante con spirito. *Åhlström.*

Van att med för - - - - - - tju - - - - sadt

tr. *tr.*

ö - - - - - ra Fran-ska näk - ter - - - - ga - - - - lar

tr. *tr.*

hö - - - - - na, Kla - - - - ra, lyss - na dock en

tr.

zf

gång Till din e - - - gen få - - - gels

sång.

Bortresan.

Åhlström.

Andantino.

Om jag far bort, så grå - - ter du, Och Gud din

öm - het ve - - der - - gäl - - - - - - - ler, Men jag är

kvar hos dig än - - nu Och tack - sam-

p

he - tens tå - rar fäl - - - - ler.

f

Mitt tycke.

Åhlström.

Hvem skul - - - le för en fram - - tid sör - ja, Hvars

för - låt han ej öpp - na får? Tids nog att

med vår kla-gan bör - - ja, När ö - - - - - det slår.

f

Så län - - - - - ge

pp

köl - - - - - den ej gör ska - - - da Och

me - - - - - dan mol - - - - - net har för-

drag, Bör man för - - - - - - sam - - - - - la

i sin la - - - - - - - - - da: Så tyc-

ker jag.

Oskulden.

Åhlström.

Andante grazioso.

Ack, du vet ej go - - - da flic - - ka, Hu-ru

af - unds - värd du är, Äng-lar på din o - - skuld

blic - - ka, Speglan - de sin e - gen där. Li - ka

lugn som sva-nen sim - mar Från strand till strand i sitt

sund, Du läm - nar de fly - - en - de tim - mar Och

sf

mö - ter hvar kommande stund.

sf

Sommarnatten.

Åhlström.

Andante grazioso.

Natt - - - - - li - - - - ga stun - - - - den Sän - - - kes mot

dolce

lun - - - - - den, Blom - - - - man är re - - - - - dan af

dagg - - - - - pär - lor kysst. As - - - - - pen och

lin - - - - - den Sof - - - - - - va med vin - - - - - den;

Allt är så lent och så ljuft och så

tyst, Allt är så lent och så

ljuft och så tyst.

1. 2.

3.

nytt.

Trösten.

Åhlström.

Hvi sör - jer jag? Hans blic - - - - - - - - kar

fal - - - - la Ock - - - så till min bort-

göm - - - - - - - - da stig. Om han med

god - - - - - - - - het vår - - - . - - - - dar al - - - - - - la,

Visst vår - - - dar han då äf - - - - - - ven mig.

p

Den högtidliga förlofningen.

Åhlström.

Nat - tens stjär - - nor up - på fä - - stet glim - - - - ma,

Må - -nen ly - - ser skön och kän - - slo - - - - full,

Em - - - - - - - - ma går att hel - ga den - na tim - ma

Åt en e - - - vigt sak - - - nad fa - - ders mull.

Gubben till ungdomen.

Kuhlau.

Nå nå, un - ga flic - ka, det stun-dar en dag, Den

stun - dar för dig som för al - - - la, Då här-ja-ren sko-nar blott

sjä-lens be-hag, Då blommor-na viss - na och fal - - la, Då

des - se, som räk - nat ka - - - - dril - - ler - - nas tal Och

skå - dat så snedt på hvar lycklig ri - val Och brunnit af öm-het och

smul-tit i kval, Bli snö - gub - bar, ble - ka och kal - - - - - la.

Namnregister till Choræi bref*).

*) Siffrorna i slutet af hvarje artikel hänvisa till sidorna i detta arbete.

Kronologisk förteckning öfver Choræi bref, äfvensom diverse uppgifter angående dem.

N:o	Pag.	Brefvets datum	Adressatens namn	Om och hvar brefven förut blifvit tryckta	Hvar originalen f. n. uppbevaras
1	3	12 okt. 1798	H. G. Porthan	Icke	Universitetsbiblioteket i Helsingfors
2	4	12 » »	F. M. Franzén	»	?
3	6	3 nov. »	H. G. Porthan	»	Universitetsbiblioteket i Helsingfors
4	7	3 » »	F. M. Franzén	Rancken sid 26	Grafströmska samlingen
5	8	2 mars 1799	Nils Mathesius	Icke	Svenska litteratursällskapets arkiv
6	10	7 april »	Lars »	»	»
7	14	30 maj »	» »	»	»
8	15	25 juni (?) »	Nils »	»	»
9	18	9 juli »	F. M. Franzén	Rancken sid 28	Grafströmska samlingen
10	19	24 » »	C. G. af Leopold	Handlingar ur v. Brinckmanska arkivet II. Örebro 1865. Utg. af Gust. Andersson	?
11	21	6 aug. »	Lars Mathesius	Icke	Svenska litteratursällskapets arkiv
12	24	17 » »	F. M. Franzén	Rancken sid 29	Grafströmska samlingen
13	26	9 sept. »	Lars Mathesius	Icke	Svenska litteratursällskapets arkiv
14	30	17 okt. »	» »	»	»
15	32	12 dec. »	A. G. Strömberg	Rancken sid 62	Kongl. biblioteket i Stockholm
16	35	14 » »	Lars Mathesius	Icke	Svenska litteratursällskapets arkiv
17	38	10 jan. 1800	» »	»	»
18	42	13 mars »	» »	»	»
19	45	10 april »	» »	»	»
20	46	15 maj »	» »	»	»
21	49	19 juni »	» »	»	»

22	51	23 juli 1800	F. M. Franzén	Rancken sid 30	Grafströmska samlingen
23	52	29 » »	Lars Mathesius	Icke	Svenska litteratursällskapets arkiv
24	55	11 aug. »	F. M. Franzén	Rancken sid 31	Grafströmska samlingen
25	57	26 » »	»	» » 33	»
26	58	4 sept. »	Lars Mathesius	Icke	Svenska litteratursällskapets arkiv
27	61	18 okt. »	P. H. Winge (?)	»	*Afskrift* i Universitetsbiblioteket i Helsingfors
28	65	28 » »	F. M. Franzén	Rancken sid 34	Grafströmska samlingen
29	68	30 » »	Lars Mathesius	Icke	Svenska litteratursällskapets arkiv
30	71	6 nov »	Nils »	»	»
31	73	23 » »	F. M. Franzén	Rancken sid 37	Grafströmska samlingen
32	76	19 dec. »	Lars Mathesius	Icke	Svenska litteratursällskapets arkiv
33	78	11 jan. 1801	F. M. Franzén	Rancken sid 39	Grafströmska samlingen
34	80	31 » »	S. Bohm	Icke	Två skilda *afskrifter* i Svenska litteratursällskapets arkiv
35	82	20 febr. »	Lars Mathesius	»	Svenska litteratursällskapets arkiv
36	84	2 april »	Nils v. Rosenstein	»	Kongl. biblioteket i Stockholm
37	85	4 juli »	Lars Mathesius	»	Svenska litteratursällskapets arkiv
38	88	13 sept. »	» »	»	»
39	91	15 febr. 1802	Nils v. Rosenstein	Histor. arkisto X sid 210	Upsala universitets bibliotek
40	92	18 » »	Nils Mathesius	Icke	Svenska litteratursällskapets arkiv
41	94	21 mars »	Lars »	»	»
42	97	13 maj »	Nils »	»	»
43	99	20 » »	Lars »	»	»
44	101	7 juni »	Nils v. Rosenstein	Histor. arkisto X sid 211	Upsala universitets bibliotek
45	103	6 juli »	F. M. Franzén	Rancken sid 41	Grafströmska samlingen
46	107	10 » »	»	» » 47	»
47	109	27 » »	»	» » 49	»
48	113	14 sept. »	»	Icke	»
49	115	15 okt. »	»	Rancken sid 53	»
50	117	21 » »	Nils Mathesius	Icke	Svenska litteratursällskapets arkiv
51	120	24 » »	Lars »	»	»
52	122	1 nov. »	C. C. Gjörwell	?	Kongl. biblioteket i Stockholm
53	123	17 dec. »	H. G. Porthan	Icke	Universitetsbiblioteket i Helsingfors
54	124	7 mars 1803	F. M. Franzén	»	Grafströmska samlingen
55	126	21 » «	Nils Mathesius	»	Svenska litteratursällskapets arkiv
56	128	26 april »	F. M. Franzén	Rancken sid 56	Grafströmska samlingen

N:o	Pag.	Brefvets datum	Adressatens namn	Om och hvar brefven förut blifvit tryckta	Hvar originalen f. n. uppbevaras
57	130	3 maj 1803	Lars Mathesius	Icke	Svenska litteratursällskapets arkiv
58	132	27 juni »	A. C. Kullberg	Rancken sid 66	Kongl. biblioteket i Stockholm
59	134	29 juli »	Nils Mathesius	Icke	Svenska litteratursällskapets arkiv
60	136	12 dec. »	Esaias Tegnér	Ur Esaias Tegnérs papper, sid 17	Universitetsbiblioteket i Lund
61	138	6 mars 1804	»	» » sid 19	»
62	139	19 » »	Nils Mathesius	Icke	Svenska litteratursällskapets arkiv
63	141	10 april »	Sofie Robsahm	»	Grafströmska samlingen
64	143	18 » »	Abraham Westman	»	»
65	145	27 juli »	Sofie Robsahm	»	»
66	148	28 aug. »	F. M. Franzén	Rancken sid 59	»
67	151	6 sept. »	Esaias Tegnér	Ur Esaias Tegnérs papper, sid 20	Universitetsbiblioteket i Lund
68	152	18 » »	Nils Mathesius	Icke	Svenska litteratursällskapets arkiv
69	153	? » »	Sofie Robsahm	»	Grafströmska samlingen
70	155	27 nov. »	F. M. Franzén	»	»
71	157	1 jan. 1805	Sofie Robsahm	»	»
72	158	28 » »	Nils Mathesius	»	Svenska litteratursällskapets arkiv
73	160	långfredag 1805	F. M. Franzén	»	Grafströmska samlingen
74	161	12 sept. »	Sofie Choræus	»	»

Alfabetisk förteckning öfver de personer, till hvilka Choræi bref äro adresserade.

Kronologisk förteckning öfver Choræi samtliga skrifter, utom brefven, samt uppgift om och hvar de blifvit tryckta, m. m.*)

Skriftens namn, äfvensom tidpunkten, då den tillkommit	Tryckt hos Lagus	Tryckt hos Franzén	Tryckt af Choræus i Å. t. eller i St. p. eller separat
1797 och tidigare.			
† Den faderlöse ynglingen (XXI)	—	—	—
† Achilles envige med Hector (XXVI) .	—	—	—
† Till domprosten Fant på nyårsdagen 1794 (XXVI)	II, 277	—	—
† Till Selma	II, 279	—	—
† Till rimmaren C. (XXVII)	II, 280	—	—
† Min bot och bättring (XXVII)	II, 282	—	—
† De tre gracerna (XXVII)	—	—	—
† Tant och jag (XXVII)	II, 284	—	—
† Hjärtat, ode (XX)	—	—	—
† Till herr pastor Nisser, som kom ifrån England etc. (XXVI)	—	—	—
† Till den svenske engelsman, öfverstel. C—d, som etc. (XXVI)	—	—	—
† Till herr pastor Westerholm, som etc. (XXVI)	—	—	—
† Till herr öfverstelöjtnant ... som ... oförmodadt blef sårad af Cupidos pil och föll på en käring	—	—	—
† Resa ifrån Västerås till Upsala parnass (XXVI)	II, 287	—	—
† Resa ifrån Västerås till Torrtuna af de tre vise män, tillika med målning			

*) I denna förteckning använda förkortningar: *Lagus I* = Choræi Valda dikter och *Lagus II* = nu föreliggande arbete; *Franzén I, II* = Choræi Samlade skaldestycken, utgifna af Franzén, första och andra upplagorna (1815 och 1826); *Å. t.* = Åbo tidning; *St. p.* = Stockholmsposten.

En stjärna * antyder, att skriften är på prosa. Ett kors † antyder, att originalmanuskript förvaras i numera aflidne vicehäradshöfding Fr. Grafströms samling.

En romersk siffra inom parentes anger den sida i min Lefnadsteckning öfver Choræus, där ifrågavarande skrift omtalas.

Ett trettiotal predikningar, hvilka jag icke lyckats med sannolikhet datera, ha icke observerats i denna förteckning.

på stjärnan som lyste dem, trettondagen 1797 (XXVII)	—	—	—
† Resa ifrån Västerås till Stockholm af Truls och Jöns (XXVII)	—	—	—
1797—1798.			
Flickorna i Jakobstad	I, XXXI	—	—
† Skönheten, ode till Selma (XXV)	II, 289	—	—
† Fjäriln, fabel till Selma	I, XXIII	—	—
† Rosen, fjäriln och biet (XXXV)	I, 162	I, 216; II, 232	—
Friarveckan (CLXXX)	I, 163	—	—
† En psalm Choræi, den fjärde, till oskuldens lof och mamsell Klaséns beröm	II, 294	—	—
† Ederna (= En psalm den elände Choræi, den femte) (XXXV; CLXXXIV)	I, 163	I, 149; II, 165	—
† Den sjätte psalmen (En ordentlig syndabekännelse till damerna i Nykarleby och Jakobstad) (XXXVI; CLXXXIV)	II, 295	—	—
† Vid mamsell Phillipis (?) graf	—	—	—
Till Anna Maria Malm	I, XXXIX	—	—
Prostens feta nalle	I, XXXIV	—	—
Varieteter	I, XXXIII	—	—
† Ansökning att få bli stadspoet i ... inlämnad till magistraten den 1 maj 1798 (XXXVI)	II, 297	—	—
† Skaldebref till den äregirige (CXXV)	II, 302	—	Delvis Å. t. 24. IV. 1802
En liten läxa till Aspasie (CXII; CLXXXIV)	I, 81	I, 209; II, 225	Å. t. 29. VIII. 01
Oskuldens hämnd (XLII)	I, 28	I, 76; II, 93	Å. t. 23. IV. 98
Ofullkomligheten (XLII)	I, 29	—	Å. t. 4. VI. 98
Till försonligheten (XLIII; CLXXIX)	I, 83	—	Å. t. 24. XII. 98
Babels torn *) (XCVIII; CXXIX; CLXXXIV)	I, 76	I, 203; II, 219	—
» (XCVIII; CXXIX; CLXXXIV)	II, 306	—	—
† » (XCVIII; CXXIX; CLXXXIV)	II, 316	—	—
† » (XCVIII; CXXIX; CLXXXIV)	—	—	—
1798—1799.			
† Yppigheten (XLIX; XCVIII)	I, 3	I, 13; II, 13	—
En suck från altaret (L; CXXXII; CLXXIX)	I, 63	I, 95; II, 111	Å. t. 27. III. 99 St. p. 12. VI. 99
Den 1 april (LIV)	II, 320	—	Å. t. 1. IV. 99
Änkans visa (LI; CLXXIX); CLXXXV.	I, 84	I, 106; II, 122	Å. t. 20. V. 99 St. p. 5. VI. 99
Änklingens visa (LIV)	—	—	Å. t. 27. V. 99 St. p. 21. VI. 99
Den högtidliga förlofningen (CLXXIX)	—	I, 108; II, 124	Å. t. 10. VI. 99
* De veritate æsthetica (XLV)	—	—	Separat
Flickans visa (LIV)	—	—	Å. t. 8. VII. 99
* † Predikan på 9:de söndagen efter tref. i Jockis	—	—	—
† Minnet och hoppet (LI; CLXXVIII; CLXXIX)	I, 85	I, 104; II, 120	Å. t. 5. VIII. 99 St. p. 4. IX. 99

*) De två i denna samling intagna redaktionerna härstamma säkerligen från en senare tid.

Afsked af Runsala (LI)	I, 86	I, 117; II, 133	Å. t. 12. VIII. 99
En hälsning ifrån Jockis till min vän (LIV)	I, 88	I, 143; II, 159	Å. t. 9. IX. 99 St. p. 30. XI. 03
På Franzéns bröllopsdag (LIV)	I, 90	—	St. p. 21. IX. 99
† Poem till teaterns sånggudinnor (LIX)	—	—	—
Åskan (LIV)	I, 65	I, 81; II, 97	Å. t. 30. IX. 99 St. p. 19. X. 99
Ynglingen (LV)	I, 95	I, 151; II, 167	Å. t. 14. X. 99.
Porträtter. N:o 1, fröken **; N:o 2, Lovise; N:o 3, fru **; Till Sofie (LXVI; CLXXXIV)	I, 96	—	Å. t. 4. XI. 99
Tal den 29 november 1799 i anledning af kronprinsens födelse (LV)	I, 30	I, 275; II, 295	—
Julklapp till min Sofie (LXVI)	I, 97	I, 188; II, 204	Å. t. 23. XII. 99
† Den röda mössan eller Jakobinen i Trosa (CXXIX)	—	—	—
† Till en flicka	—	—	—
Trollhättan (LXIII; XCVIII)	I, 13	I, 25; II, 25	—

1800.

* Tal om könets domsrätt öfver det sköna, den 21 januari 1800 (CLXVII)	II, 257	—	—
Fastlagsris (Till Fredrika; Till Sofie) (LXIV; CLXXXIV)	I, 100	I, 223; II, 239	Å. t. 1. III. 00
Sång till en ung flicka vid hennes mors död (CLXXIX)	I, 101	I, 139; II, 155	St. p. 20. III. 00
Sällskapssång hos amiral Stedingk d. 22 mars 1800 (LXV; CLXXVIII)	I, 104	—	Å. t. 5. IV. 00
Skålverser i anledning af kröningen (LXV; CLXXVIII)	I, 105	—	Å. t. 10. V. 00
Förvandlingen (LXIV; LXX; CLXXVIII; CLXXXIV)	I, 106	I, 132; II, 148	Å. t. 17. V. 00 St. p. 21. VI. 00
Till en annans Sofie (LXVI)	I, 107	—	Å. t. 24. V. 00
Till min egen Sofie (LXVI)	I, 108	—	Å. t. 24. V. 00
Till fru B. efter en konsert	II, 323	—	Å. t. 24. V. 00
Sommarvisa (LXV; CLXXIX)	I, 108	—	St. p. 27. V. 00
Blommor till de sköna (LXIV; CLXXXIV)	I, 110	I, 220; II, 236	Å. t. 28. VI. 00 Å. t. 16. VIII. 00
† Människans bestämmelse (XCVII; CV)	—	I, 288; II, 63	—
† Till Susanna	I, LXVI	—	Å. t. 12. VII. 00
Vid ett besök på en skön landtgård (Till fröken **)	I, 114	I, 199; II, 215	Å. t. 19. VII. 00
* Öfversättning af P. Wäänänens finska runor	—	—	St. p. 19. VII. 00
* Bön efter slutad brunnsdrickning	—	—	Å. t. 26. VII. 00
Kritik öfver den onämnda bilden (LXIV; CXXXIII; CLXXXIV)	I, 115	I, 200; II, 216	Å. t. 2. VIII. 00
(*) Intermezzo: hos Fiskargubben på Jockis	I, LXXII	—	—
Skaldebref till professor Tengström (LXV)	I, 116	I, 167; II, 183	Å. t. 20. IX. 00
Vid Nådendals hälsokälla, 1800 (LXXI)	—	—	St. p. 27. IX. 00

Idyll (LXV; CLXXIX)	I, 119	I, 114; II, 130	Å. t. 4. X. 00 St. p. 18. X. 00
† * Svar på frågan: Vid hvilken ålder uppnå snillen sin högsta möjliga fullkomlighet? Af Du Bos	—	—	—
† * Föreläsningar i retorik h. t. 1800 .	—	—	—
Sång hos min lycklige vän (CLXIX) .	I, 168	I, 194; II, 210	—
Sommarnatten (CLXIX; CLXXIX; CLXXX)	I, 170	I, 116; II, 132	—
Sång författad på ett åkerfält.	I, 171	I, 146; II, 162	—
Mitt tycke (CLXIX; CLXXIX)	I, 166	I, 121; II, 137	—
En munter gubbes dryckessång (CLXIX)	I, 167	I, 130; II, 146	—
† Den vackra holmen, elller min teater på landsbygden	—	—	—
1801.			
* † Till min ädelmodige försvarare (CIV)	—	—	—
† Yttersta domen. Tre versioner, fragment; ett dateradt 21 februari 1801	—	—	—
† Imprompturer: Till en skönhet med parasoll. Till Lilli. (CXI; CLXXXIV)	I, 120	I, 224; II, 240	Å. t. 2. V. 01 Å. t. 3. X. 01
* De veritate æsthetica. 6 och 15 juni (CIX)	—	—	Separat
Den minsta blomma har ock sitt värde (CV; CXI)	I, 121	—	Å. t. 8. VII. 01
En tanke på min egen graf (CXI; CLXXIX) CLXXXV	I, 66	I, 86; II, 102	Å. t. 25. VII. 01
Till mina barndomsvänner (CXII) . . .	I, 68	I, 83; II, 99	Å. t. 5. VIII. 01
Det åldriga templet	I, 71	I, 89; II, 105	—
Man försäger sig lätt i hettan (CXII; CLXXXIV)	I, 125	I, 214; II, 230	Å. t. 22. VIII. 01
Fiskargubben till sina barndomsvänner, daterad 29. VIII. 01	I, LXXXIX	—	—
Flugan och ljuset	I, 126	I, 225; II, 241	Å. t. 9. IX. 01
Ett antal charader	II, 321	—	Å. t. 19. IX. 01 – 27. V. 02
Stickelbärsbusken (CXII)	—	I, 218; II, 234	Å. t. 23. IX. 01
En samvetsfråga	II, 323	—	Å. t. 23. IX. 01
* Frågor och svar i salighetsläran (CXIV)	II, 237	—	—
† Öfversättning af en del af Homeri Iliad (CXVI)	—	—	—
† Sång öfver Gustaf III (CXVII)	—	I, 300; II, 35	—
Till den sjuke Mæcenas, öfvers. fr. Horatius (CXVI; CLXX)	I, 179	I, 152; II, 168	—
Den botfärdige, öfvers. fr. Horatius (CXVI; CLXX)	I, 181	I, 154; II, 170	—
Till Leuconoe, öfvers. fr. Horatius (CXVI; CLXX)	I, 182	I, 156; II, 172	—
† Flere andra öfversättningar från Horatius (CXVI)	—	—	—
Där Ni behagar	II, 324	—	Å. t. 9. X. 01
Ord till en finsk melodi (CLXXIX) . .	I, 127	I, 112; II, 128	Å. t. 18. XI. 01
Blygsamheten (CXII)	I, 128	I, 99; II, 115	Å. t. 12. XII. 01 St. p. 20. III. 02

Trösten (CLXX; CLXXIX)	I, 173	I, 124; II, 140	—
Den mjältsjuke (CLXX)	I, 176	—	—
† I ett fruntimmers namnbok	—	—	—
* † Till recensenten i Journal för svensk litteratur	—	—	—
1802.			
† Öfver min resa till Kristinestad (XIV; XXV; CXIX)	—	—	—
† * Predikan Palmsöndagen (CXXI) (?)	—	—	—
Den stilla dygden	—	I, 61; II, 78	—
Den dygdiges hopp (CXXV)	—	I, 57; II, 75	Å. t. 2. IV. 02
Till en moders skugga af hennes sons handledare (CXXV)	I, 131	I, 157; II, 173	Å. t. 28. IV. 02
Tviflan och tro	—	I, 68; II, 85	—
Den frågvise gubben (Gubben till ungdomen) (CXXVI; CLXXIX; CLXXX)	II, 325	I, 120; II, 136	Å. t. 31. III—5. V. 02
Människans värde (CXXIII) 15 juni	I, 47	I, 37; II, 43	Separat
Till landshöfding Rosenstein (CXXVII)	I, 133	—	—
† * Inträdespredikan på Karlberg 4 juli (CLXXXVI)	II, 167	—	—
Eva Loffman (CXXVII; CLX)	I, 133	I, 174; II, 190	Å. t. 7. VIII. 02
† * Predikan 11 söndagen efter trefaldighet; 2 versioner	—	—	—
† * Predikan 13 söndagen efter trefaldighet	—	—	—
Vid baron Lave Beckfriis' graf (CLX)	I, 135	I, 176; II, 192	—
Ehrensvärd, skaldesång (CXVII; CXXXI; CLXIV)	I, 20	I, 3; II, 3	Sv. akad. Handl.
† * Predikan 17 söndagen efter trefaldigh.	—	—	—
† * » 18 » » »	—	—	—
† * » 19 » » »	—	—	—
† * » Domsöndagen	—	—	—
† * » Första advent	—	—	—
Vid en älskad fostermors ... graf (CXI; CXLVII) CLX	I; 137	I, 161; II, 177	Å. t. 11. XII. 02
Poem om den svenska vitterheten (CLXI)	I, CLXI	—	—
† Skålverser till Franzén	—	—	—
1803.			
† * Predikan första söndag efter trettond.	II, 191	—	—
† * » tredje » » »	—	—	—
† * Hofrättspredikan	II, 179	—	—
† * Predikan Fastlagssöndagen	—	—	—
† * » fjärde söndag efter trettond.	—	—	—
Barnsligheten (CXLIX; CLXXIX; CLXXX; CLXXXV)	I, 140	I, 122; II, 138	Å. t. 26. II. 03
Till Klara (CXLIX)	I, 141	I, 224; II, 240	Å. t. 12. III. 03
Fastlagsris till Klara (CXLIX)	I, 141	I, 223; II, 239	Å. t. 6. IV. 03
Lilla Hedda till sin pappa (CLXVII; CLXXIX) CLXXXV	I, 141	I, 193; II, 209	Å. t. 27. IV. 03
Till grefvinnan C. i utbyte mot en ritning	II, 323	—	Å. t. 21. V. 03

† * Predikan 3 söndagen i fastan . . .	—	—	—
† * » 2 » efter påsk . .	—	—	—
Med en valknut med blommor . . .	I, CLXVIII	—	—
Med ett par silkesstrumpor	»	—	—
Med en bit flor	»	—	—
De tre åldrarne (CLXVII)	I, 143	I, 159; II, 175	—
Klaras kanariefågel (CXLIX; CLXXIX) .	I, 142	I, 126; II, 242	Å. t. 27. VIII. 03
Åt minnet af en barndomsvän	II, 331	—	St. p. 2. IX. 03
Oskulden («Till en oskyldig flicka») (CLXVII; CLXXIX)	I, 174	I, 125; II, 141	Å. t. 21. IX. 03
Skål till grefve C.	I, 188	I, 198; II, 214	—
Bref till fru V. (CLXVII)	I, 183	I, 183; II, 199	—
Sång till lektor Moberg, på hans födelsedag	I, 188	I, 186; II, 202	—
Krigsförklaring mot grefve C. (CLXVII)	I, 183	I, 180; II, 196	—
† * Predikan 9 söndagen efter tref. . .	—	—	—
† * Afskedstal till de 1803 utgående kadetter	—	—	—
† * Predikan Bönsöndagen	—	—	—
» 19 söndagen efter trefaldighet	II, 199	—	—
† * Predikan 20 söndagen efter tref. . .	—	—	—
† * » Allahelgonadagen	—	—	—
† * » 4 söndagen i advent . . .	—	—	—
Sällheten (= Förnöjsamheten) (CXLI; CLXX)	I, 54	I, 47; II, 53	Å. t. 25. II — 14. III. 04
En blick mot framtiden	I, 175	I, 197; II, 213	—
Af en mor till hennes dotter på dess 17:de födelsedag	I, 182	I, 172; II, 188	—
Andra priset (= Större och mindre narrar) (CLXX; CLXXXIV)	I, 193	I, 212; II, 228	Å. t. 12. X. 03
Öfver en afliden makas porträtt . .	—	I, 226; II, 242	Å. t. 30. XI. 03
† Visa	—	—	—
Med en blomma till * *	II, 334	—	Å. t. 3. XII. 03
† * Böndagsplakatet för 1804. 21. XII. 03	—	—	—

1804.

† * Predikan nyårsdagen	—	—	—
» första söndagen i fastan .	—	—	—
Den första maj, till Sofie	I, 144	I, 129; II, 145	Å. t. 30. V. 04
† Till Sofie 15 maj (CLI)	II, 335	—	—
† * Predikan Kristi himmelstärdsdag . .	—	—	—
Till grefvinnan Cronstedt, född Alströmer	I, 147	I, 165; II, 181	—
Dedikation till Leopold, 28 aug. . .	I, CXXXI	—	—
Till Sofie (CLI) 16 sept.	I, 148	—	—
† * Predikan 11 söndag efter treenigh.	—	—	—
† * » 14 » » »	—	—	—
Tacksamheten, till Sofie, d. 15 okt. .	II, 335	—	—
Vid lilla Ludvigs graf (CLXX; CLXXIX)	I, 145	I, 111; II, 127	Å. t. 14. XI. 04
God natt, d. 21 nov (CLI)	I, 149	—	—
En moders sång vid sin späda dotters graf	I, 190	I, 201; II, 217	—

Rättelser.

Pagina 11, rad 7 nerifrån står värd, bör vara nöjd.
» 31, » 21 » » Hällström, bör vara Hollström.
» 54, » 8 och 11 uppifrån står Jedeus, bör vara Jedeur.
» 91, » 10 nerifrån står Jonchiers, bör vara Jonchères.
» 301, » 10 uppifrån » Badinson, » » Bodinson.

SVENSKA LITTERATURSÄLLSKAPETS

hittills utgifna skrifter:

Tom.		Fmf.
I.	**H. G. Porthans bref till M. Calonius. 1,** utg. af W. Lagus. — 341 + 68 sid. stor 8:o	8: —
II.	***Förhandlingar och Uppsatser. 1.** (Längre uppsatser af Estlander, Lagus och Schybergson.) — 62 + 112 sid. liten 8:o	2: 50
III.	**Finlands territoriala församlingars ålder, utbildning och utgrening intill 1885 års utgång,** af K. G. Leinberg. — 159 sid. liten 8:o	3: —
IV.	**Borgareståndets Protokoll vid Borgå landtdag 1809,** utg. af Elis Lagerblad. — 411 sid. stor 8:o	8: —
V.	**H. G. Porthans bref till M. Calonius. 2,** utg. af W. Lagus. — 263 + 106 sid. stor 8:o	8: —
VI.	***Förhandlingar och Uppsatser. 2.** (Längre uppsatser af Estlander, Frosterus, Lagus m. fl.) — 44 + 268 sid. liten 8:o	3: 75
VII.	**Ordbok öfver estländsk-svenska dialekterna,** af A. O. Freudenthal och H. A. Vendell. — 328 sid. stor 8:o	6: —
VIII.	***Historiskt-politiska anteckningar af H. F. Adlercreutz. 1743—1796,** utg. af Elis Lagerblad. — 185 sid. liten 8:o	3: —
IX.	***Förhandlingar och Uppsatser. 3.** (Längre uppsatser af Th. Westrin, Freudenthal, Schybergson m. fl.) — 40 + 318 sid. liten 8:o	4: —
X.	***Reseanteckningar af P. J. Bladh och C. F. Hornstedt,** utg. af J. O. I. Rancken och Elis Lagerblad. — 176 sid. liten 8:o	3: —
XI: 1—6.	**Åbo akademis studentmatrikel,** af W. Lagus. — 1,247 sid. stor 8:o	18: —
XII.	**Vöråmålet, ljud- och formlära, ordlista med register, språkprof,** af A. O. Freudenthal. — 200 sid. liten 8:o	3: 50
XIII.	***Förhandlingar och Uppsatser. 4.** (Längre uppsatser af Schybergson, Hultin, Vendell m. fl.) — 34 + 136 sid. liten 8:o	3: —
XIV.	**De finska klostrens historia,** af K. G. Leinberg. — 509 sid. liten 8:o	4: —
XV.	***Helsingfors stads historia från 1640 till stora ofreden,** af Erik Ehrström. — 171 sid. liten 8:o	3: 50
XVI.	***Åbo universitets lärdomshistoria. 1. Medicinen,** af L. W. Fagerlund och Robert Tigerstedt. — 216 sid. liten 8:o	3: 50
XVII.	***Åbo universitets lärdomshistoria. 2. Juridiken,** af Axel Liljenstrand. — 94 sid. liten 8:o	2: 50
XVIII.	***Förhandlingar och Uppsatser. 5.** (Längre uppsatser af Frosterus, Schybergson, Leinberg, Nordmann m. fl.) — 45 + 218 sid. liten 8:o	3: 50
XIX.	***Åbo universitets lärdomshistoria. 3. Historien,** af M. G. Schybergson. — 168 sid. liten 8:o	3: —
XX.	***Förhandlingar och Uppsatser. 6.** (Längre uppsatser af Gustafsson, W. Lagus, Elfving m. fl.) — 108 + 121 sid. liten 8:o	2: 50
XXI.	**Katalog öfver den svenska litteraturen i Finland** samt därstädes utkomna arbeten på främmande språk 1886—1890. Uppgjord af H. Bergroth. — 175 sid. liten 8:o	3: —
XXII.	**Finska prästerskapets besvär och Kongl. majestäts därpå gifna resolutioner.** Från slutet af 1620-talet intill stora ofredens slut. Samlade af K. G. Leinberg. — 474 sid. stor 8:o	8: —
XXIII.	***Åbo universitets lärdomshistoria. 4. Teologin, förra delen,** af Herman Råbergh. — 187 sid. liten 8:o	3: —
XXIV.	***Förhandlingar och Uppsatser. 7.** (Längre uppsatser af J. E. Strömborg, R. Hausen, P. Nordmann m. fl.) — 72 + 137 sid. liten 8:o	2: 50
XXV.	**Bondeståndets Protokoll vid Borgå landtdag 1809,** utgifna af Elis Lagerblad. — 282 sid. stor 8:o	5: 50
XXVI.	***Åbo universitets lärdomshistoria. 5. Filologin,** af I. A. Heikel. — 334 sid. liten 8:o	3: 50
XXVII.	**Johan Henrik Kellgrens Bref till Abraham Niclas Clewberg,** utg. af Henrik Schück. — 39 + 136 + 19 sid. stor 8:o	4: 50
XXVIII.	***Förhandlingar och Uppsatser. 8.** (Längre uppsatser af E. Lagerblad, E. W. Bergman, C. G. Estlander, R. Hausen och M. G. Schybergson) — 47 + 288 sid. liten 8:o	3: 75
XXIX.	**Östgötalagen med förklaringar,** af A. O. Freudenthal. — IV + 280 sid. liten 8:o	4: 50

Tom.		Fmk.
XXX.	***Förhandlingar och Uppsatser. 9.** (Längre uppsatser af E. Lagus, V. Söderhjelm, G. Cygnæus, A. Hultin och P. Nordmann.) — 50 + 336 sid. liten 8:o	3: 75
XXXI.	**Jöns Buddes bok. En handskrift från Nådendals kloster,** utgifven genom O. F. Hultman. — XXII + 256 sid. stor 8:o	5: —
XXXII.	***Åbo universitets lärdomshistoria. 6. Naturalhistorien,** af Otto E. A. Hjelt. — IV + 446 sid. liten 8:o	4: 75
XXXIII.	***Raseborgs slotts historia,** af Torsten Hartman. — 155 sid. liten 8:o	2: 75
XXXIV.	***Förhandlingar och Uppsatser. 10.** (Längre uppsatser af G. Cygnæus, K. G. Leinberg, C. G. Estlander och E. Lagus). — 82 + 194 sid. liten 8:o	3: —
XXXV.	**Katalog öfver den svenska litteraturen i Finland samt arbeten af inhemska författare på främmande språk 1891—1895.** Uppgjord af Yrjö Hirn. — 266 sid. liten 8:o	3: 50
XXXVI.	***Förhandlingar och Uppsatser. 11.** (Längre uppsatser af I. A. Heikel, G. Frosterus och Yrjö Hirn). — 69 + 216 + 33 sid. liten 8:o	3: —
XXXVII.	***Åbo universitets lärdomshistoria. 7. Matematiken och fysiken,** af K. F. Slotte. — 293 sid. liten 8:o	3: 50
XXXVIII.	**Bref från Henrik Gabriel Porthan till samtida,** utgifna af Ernst Lagus. — 360 sid. stor 8:o	8: —
XXXIX.	***Förhandlingar och Uppsatser. 12.** (Längre uppsatser af Carl v. Bonsdorff och Hj. Appelqvist). — 71 + 192 + 11 sid. liten 8:o	3: —
XL.	**Prästeståndets protokoll vid Borgå landtdag år 1809 jämte Handlingar rörande landtdagen,** utgifna af Elis Lagerblad. — 586 sid. stor 8:o	10: —
XLI.	***Finlands svenska vitterhet. 1. Jakob Tengströms vittra skrifter i urval med en lefnadsteckning,** af M. G. Schybergson. — CLIX + 280 sid. liten 8:o	4: 50
XLII.	***Åbo universitets lärdomshistoria. 8. Kemien,** af Robert Tigerstedt. — 210 sid. liten 8:o	3: —
XLIII.	**En samling öfversättningar och bearbetningar från romerske och franske författare.** Utgifningen ombesörjd af T. S. Dillner. — XX + 145 sid. stor 8:o	4: —
XLIV.	***Dagbok, förd under kriget i Finland 1788—1790 af auditören C. C. Ekman,** utgifven af Reinh. Hausen. — XI + 266 sid. liten 8:o	3: —
XLV.	***Förhandlingar och Uppsatser. 13.** (Längre uppsatser af V. T. Rosenqvist, W. Söderhjelm och C. von Bonsdorff). — 45 + 254 sid. liten 8:o	3: —
XLVI.	***Karl August Tavaststjerna.** En lefnadsteckning af Werner Söderhjelm. — 324 sid. liten 8:o	4: —
XLVII.	***Förhandlingar och Uppsatser. 14.** (Längre uppsatser af R. F. von Willebrand, C. v. Bonsdorff och G. Castrén). — LXXXI + 244 sid. liten 8:o	3: —
XLVIII.	***Finlands svenska vitterhet. 2. Mikael Choræi valda dikter med en lefnadsteckning,** af Ernst Lagus. — CXC + 226 sid. liten 8:o	4: 50
XLIX.	***En idéernas man.** Biografi öfver August Fredrik Soldan af Juhani Aho. — 421 sid. liten 8:o	5: 50
L.	***Åbo universitets lärdomshistoria. 9. Teologin, senare delen,** af Herman Råbergh. — 229 sid. liten 8:o	3: —
LI.	***Förhandlingar och Uppsatser. 15.** (Längre uppsatser af P. Nordmann, A. O. Freudenthal, J. Ahrenberg, Z. Schalin och O. Grotenfelt). — LXIX + 243 sid. liten 8:o	3: —
LII.	***Finlands svenska vitterhet. 3. Valda skrifter af Jakob Frese med en teckning af hans lefnad och skaldskap,** af Arvid Hultin. — CXIX + 218 sid. liten 8:o	4: 50
LIII.	**Katalog öfver Den svenska litteraturen i Finland samt arbeten på främmande språk af finländske författare eller utgifna i Finland 1896—1900.** Utarbetad af H. Bergroth. — 302 sid. liten 8:o	4: —
LIV.	***Torsten Rudeen. Ett bidrag till karolinska tidens litteratur- och lärdomshistoria,** af Arvid Hultin. — IV + 276 sid. liten 8:o	4: —
LV.	**M. Calonii bref till H. G. Porthan,** utg. af W. Lagus. — XI + 449 + 91 sid. stor 8:o	8: —
LVI.	***Förhandlingar och Uppsatser. 16. — 1902.** (Längre uppsatser af H. Pipping, R. Nordenstreng, O. Grotenfelt, A. Hultin, K. G. Leinberg). — LXVII + 236 sid. liten 8:o	3: —
LVII.	***Bref, tal och andra skrifter af Mikael Choræus,** utg. af Ernst Lagus. — VIII + 400 sid. liten 8:o	4: 50

OBS. De med * utmärkta tomerna hafva utdelats åt *alla* medlemmar, de öfriga endast åt stiftare.

